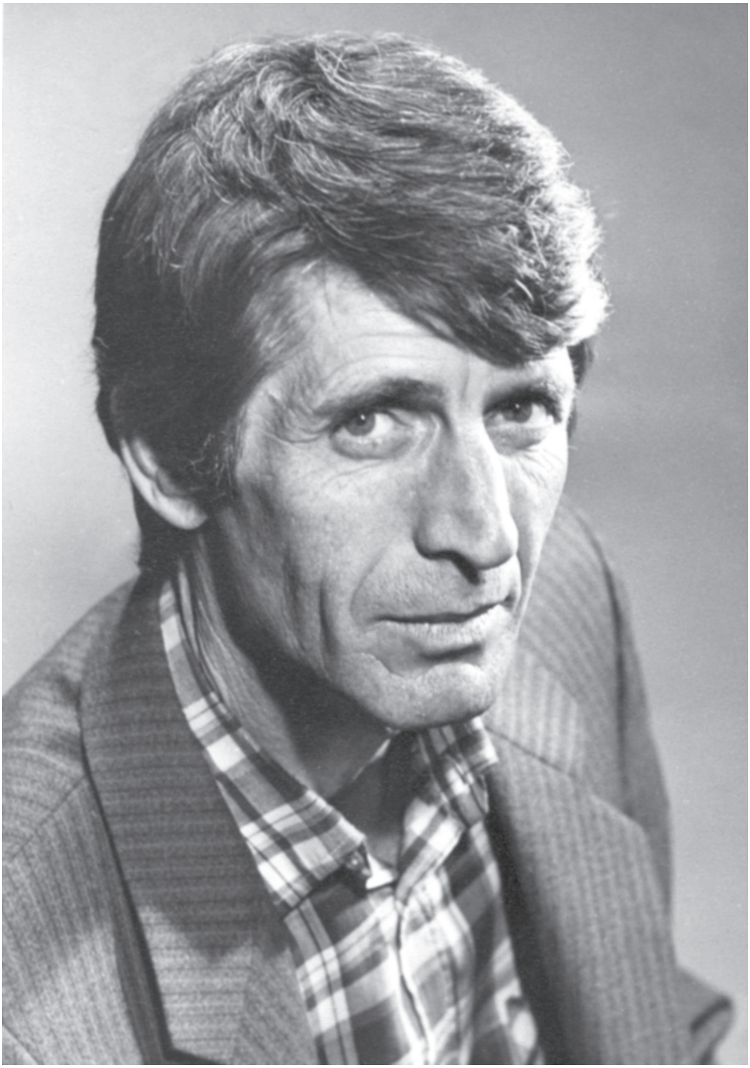

ТАИФ АҬЬБА

И А Л К А А У

Ажәеинраалақәа
Аиҭагақәа

Еиқәиршәеит В. А. Кәаӷәаниа

Апҳәынҭшәҟәҭыжьырҭа
Аҟәа 2011

ББК 84 (5Абх) 6-5
А 98

Аҵьба, Т. Шь.
А 98 Иалкаау : ажәеинраалақәа, аиҭагақәа. / Таиф Аҵьба – Аҧҳәынҭшәҟәҭыжьырҭа. Аҟәа, 2011. – 416 д.

Аизга еиднакылоит ақырҭуа-аҧсуа еибашьра иалаӡыз, иналукааша аҧсуа поет, Д. И. Гәлиа ихьӡ зху Аҳәынҭқарратә премиа алауреат Таиф Аҵьба (1939–1992) иреиҕьу иажәеинраалақәеи иеиҭагақәеи.

ББК 84 (5Абх) 6-5

© Аҵьба, Т. Шь., аҭынхацәа, 2011
© Аҧҳәынҭшәҟәҭыжьырҭа, 2011

«АЖӘЕИНРААЛАҚӘА»

(1968)

УААИ СЫҨНЫҞА

Лнапы ргъежьуа сан дупылап,
Аԥсшәа уеиҳәап саб дыччо,
Наҟ-ааҟ сашьцәа аауваӷылап,
Саҳәшьа дцәыртцып дыԥхашьо.

Урыма илеип аҩныҟа рысас,
Ҳатыр укәтцан удыртәап.
Саб дызхаану, саб дызхысыз –
– Ажәабжь ссиркәа уа иуаҳап.

Са сыҩны иҟалом агәҿыгьра.
Иумбаӡакәа угәы азҳалап.
Саҳәшьа лышьтыбжь мыргаӡакәа,
Асас уфатә лырхиалап…

Нас астол ахь – афара-ажәра,
Шәгәырӷьап уа, шәыччап, шәкәашап,
Атцәа шьтыхны саб данцәажәо,
Сашьцәа ргылашьаҟәа убап.

Цқьа судырп, субап, сеилукаап,
Итцегь, итцегь сугәаԥхап,
Иҟалозар, уааи сыҩныҟа –
Итцегь бзиа ҳаибабап.

ЖӘЫТӘ ҞАЗШЬАЛА

Амҩахәаста лакылакьуа,
Цьа илбааиуеит, ихәноит цьара.

Ԑуаԝык днеиуеит дыццакуа –
Аӡә дапсоуп иҟамчҟьара.

Апҟара-пҟара, апҟара-пҟара,
Аԑеимаа амца ацрыдды,
Аԑыхәа кәаруа, ишыҭҟьара –
Ладеи ԝадеи еибарганы,

Аҧсуа пҳәызба лымӡырха
Иҭалап. Арҧыс дԑырбаӡап!
Лара лакәзар – дымраха
Аҧсуа хаҵа диԑаҷҷап.

Амԝахәаста лакьлакьуа,
Цьа илбаауеит, ихәноит цьара.
Ԑуаԝык днеиуеит дыццакуа –
Аӡә дапсоуп иҟамчҟьара.

«ААИТ, АҲАҲАИ!»

Санаҵоу аидара исзышьҭымхуа,
Еибафо сыҧсахы,
Сзеиҭамҵуа саҧхьа-сышьҭахьҟа,
Сазнымкыло сшьамхы,

«Аааит, аҳаҳаи!» – аҧсышәала,
Ахаҵа игәы ҭызго абжьы
Саҳааит убысҟан! Ԑышәала
Еизызгоит сымчқәа зегьы.

Ақәҧараԑ ахызаҵә сықәшәаны,
Исыцкьаса ицозааит ашьа,

Сышьҭазааит сымчқәа зегь сылшәшәаны,
Аха иудыруаз, сашьа:

«Аачт, аҳаҳаи, иуқәшәазеи?!» –
Исаҳааит убжьы ҿацәа,
Ашырҳәа сҩатцќьан ак змыхьӡаз иеипш,
Сцарӡа.

О, изакә гәамчузеи иатцоу
«Ухатцами, аачт аҳаҳаи!»
Мап, сара ахаангьы схьатцуам,
Исыцнатцы «Аачт, аҳаҳаи!»

* * *

Абри ашьха ду ақәцәан сызхалар,
Схәыцуан убас сара зны,
Убрантә нас етцәакгьы шапшапуа
Искып ҳәа снапы ҩакӡаны.

Уи ашьха сагьхалатцәќьеит ашьҭахь, –
Икьаҿхеит еиҭахгьы снапы,
Са сиетцә зынӡакгьы иааигәамхеит,
Жәҩан ҳаракхеит иаҳагьы.

ҲАИ, СААУКӘЫХШОУП, АХАТЦА!

Ашҭа еиужь ду, ашҭа ќьаќьа
Ҭынчроуп, ҭынчроуп иахатәоу.
Схала сықәхеит иахьа абраќа,
Саагәа дыќам апсы зхоу.

Ашәа рхә̧ом аҵар ҷырҷырyа,
Ицәажәом арҩаш еилыхха,
Сыҧсы шҭатҵәҟьоу цқьа исыздыруам,
Са исыздыруам сызлаха..

Ус, закәызеи?! Ашҭа аҵыхәахь
Сылаҧш иқәшәеит афцырҟьа:
Хатҵак датҵаҟьеит иҽыхәа,
Иҧрит аҳауаҿ ихҭырҧа!

Схәыцра еиқәара схыҵ ишҧаца!
Сыҧсы ҭоуп, иҭоуп сыҧсы!
Ҳаи, саaукәыхшоуп, ахатца!
Убас, убас, убас уҧры!

* * *

Сара агәаҟра сақәшәахьеит,
Аха сыбға азмырхәаӡеит.
Сара ашәара сақәшәахьеит,
Аха, мап, саҧырымтҵӡеит.

Ахьҭа, аҵаа сықәнакхьеит,
Аха, мап, сазымгаӡеит,
Афырҭынгьы сыжәлахьеит.
Аха сгылан, скамҳаӡеит.

Ацәқәырҧа дуқәа анхалаӡоз,
Амшынгьы зны сыххалахьеит,
Уигь са сеиҳа аламзаап,
– Саиааит, сызхытцит, саламхеит.

Ус сышнеиуаз спагьаӡа,
Ба баасҧылеит сшымгәыҵӡоз:

Сналахт быбла ҭшашақәа
Афырҭын-мца исыжәыртцоз…

Уажә ба быбла, быблақәа
Сара ахатца исхыччатцәҟьоит,
Исылахәмаруа ишырҭаху,
Сеимырхәа сырҳәынчатцәҟьоит.

АГӘАЛАШӘАРА

Иара дсышьҭан, сара снеиуан,
Сышьҭа ихыршәлатцәҟьан даауан,
Сикыр сшипҟоз сара издыруан:
Са сатцкыс иара деиҳан.

Абар, сара сакуеит ессааира,
Аҳауа маҷхеит, исызхом.
Абар, дсыхьӡоит, абар, дахьааиуа…
Ных, шьҭа усгьы сзицәцаӡом.

«Исыхьлак сыхьааит!» – сгәы сыцсахын,
Сҭаҷкәым ратцәаны саагылт,
Иара ишҟа игәаҕьны схьаҳәын,
Снаиҿагылт – иаргьы даангылт.

«Иуҭахузеи, ааит, узсышьҭеи?!» –
Бжьык ҳәа ҩҭысцеит иҕәҕәаӡа.
Ассир збоит: сзыпҟарц исышьҭаз
Дааҳәын, дытцҟьеит дыкәкәаӡа.

«Аait!» – снаишьҭалт. Иара дыҩуан,
Сара сишьҭан, иара дцон.

Сишьҭан, сишьҭан, сишьҭан сыҩуа,
Аха сихьӡатцәҟьарҳәагьы сшәон!

Ҩ-ГӘААНАГАРАК АЗӘЫ ЛЗЫ

I

Ауаҩытәыҩса иҵәҭазаараҿ
Иҟоуп иагьа рыцҳара,
Иаҳҳәап: абри бара бзымбац,
Иибахьоузеи, рыцха!

II

Ауаҩытәыҩса иҵәҭазаараҿ
Иҟоуп иагьа рыцҳара:
Бара быда ҽаӡә дзымбо
Иибахьоузеи, рыцҳа!

АҬЫПҲА

Иамалкуеит амра,
Иамалкуеит амза,
Ашьха ӡыхь еипш уи аԥҳәызба дыцҟьоуп.
Лцәажәашьа еинаала,
Лыблаҟәа хаара…
Уаҳа дихашҭуама знык дызбахьоу!

Ашәҭыш игәылтцыз,
Ашәҭыш игәылҭәаау,
Аапын ашьыжь аӡаӡа зҿаҳәҳәу!
Дацпытит ашәҭыш,
Дацгәылтцт абаҳча,

Дацшәҭит, дацгылеит ааҧын ҳазну.
Аҧсҭазаара лгәаҳәо,
Дубоит уи дычча-ччо,
Ирхубало иҟам гәырҩак ллакҭа!
Бзиабарак дамам
Макьана дыргәамҵуа.
Уажәоуп ианылзырҳәо аарла «аҭыҧҳа».

Арҧар еицлабны
Иҽырбоит лара лҿаҧхьа,
Иахьа дызбалакгьы лара дыргәаҧхоит.
Нас, дарбан уи лынасыҧ,
Дарбан уа иалылхуа?
Шәысзымҵаан, сыздыруам…
Саргьы лаҧхьа сҽырбоит.

* * *

Амҩа ианыршәла ашацаҳәа
Бцон. Ахарантә са снабхьаҧшит.
Сҟамчышьҭыбжь геит аҟацаҳәа,
Уи акәхеит, снабышьҭалт, сыҧрит.

Саҧхьаҟа сымҩа мариамхеит –
Иаша исҿагылеит аҧша,
Аха сеитҵамхеит, сеитҵамхеит,
Уажә снеиуеит исхьымӡартә аҳҿа.

О, гәышьҭыхроуп асеиҧш анеира,
Уи еиҕьу ҟалашам џьаргьы.
Баанымҿасын, бнеила бышнеилац,
Снеилап сышнеилац саргьы!

* * *

Быбла ршанхагақәа
Зыжьшәа ииатҵәоуп.
Быцьымшьқәа шьҭыхны –
Икыду мзаҿоуп.

Бхы-бҿы гьежь тҵәахахҳауп,
Ипшӡоуп бныҟәашәа.
Итҟәашааӡа быхәда,
Ичапҩоуп уамашәа.

Быгәчамақәа хыгьежьаа,
Бӡара паны.
Бшьапы пшӡақәа ибытҩоу
Уасҭа напла «иҵәны»…

Иреиҕьу ҳәа иалсхуа
Ба бакәхон, бара,
Бсахьа мацара
Сызхозар сара!

* * *

Амза лашараҿ ашәҭ бҕьыцқәа хиаало,
Абаҳча ианытҵоу иҟәандоу апша,
Уахынла, ақыҭа зегь аҵәа ианалоу,
Ҳанеидтәалоу ҳхала ҳнапқәа еиқәырша,

Сбыҳәоит, бысмыҳәан ублақәа хты ҳәа,
Еилабымган ҳамҭак аҭынчра иаҳхатәоу.
Сбыҳәоит, сзызхәыцуагьы басҳәарц бысмыҳәан,
Салбымхын, сбыҳәоит, апхыӡ хаа сызлоу.

* * *

Ибымдыруеи, сыхаара,
Бара шбакәу сгәыгыртә!
Сыцстәазаара башахоит,
Бнаскьа бгылар ахара.

Аетҵәақәа мачхәума,
Аха уртҟ зегь сзеипшума?
Са сиетҵәахә кыдшәазар,
Иатҵанакуа сықәӡаараупп.

Слахьынтҵацәгьа иамуит ҳәа,
Стәашам снапқәа сгәытҵапса,
Лахьынтҵа ҳәа егьықаӡам,
Са сгәырҩашам схырқәақәо.

Саб иуапа мтҵәыжәҩа ду,
Атҳх лашә еипш еиқәатҵәоу,
Ба бымтҵарсны бнылаҳәа,
Сыпрып иаша ашьхарахь.

Изтәахугьы дсышьтәалаааит,
Сара сышьтәа рзыпшаауам.
Сара сшеибгоу, бсымпааны
Аӡәы бысцәиго зықалом.

Бара са саныбтәахха,
Са иансабҳәа жәа затҵәык,
Ирҳәалааит иртәаху,
Са быстәуп – сара затҵәык.

АШӘА

Ажәҩан дуӡӡа хыбрас иҳазхоит,
Ашьац тата иартҭас иҟалоит,
Амра шаша хыхьынтә ҳарпхалоит,
Арҩаш хьшәашәа рыжәтәуп, еилаҽҽеоит.

Ахәы пшӡақәа ԥсшьартҭас иҟаҳҵоит,
Ахра ҿҟьара саркьоуп, иаҳҿаҷҷоит,
Агәырҿыхага ҵарақәа шәаҳәоит,
Амҩақәа иахьаҳҭаху ҳаргоит.

Ашәарахқәагь ахраҿ иҽеырбоит,
Аеҵәақәагь хыхь икәалкәаҵьоит,
Абна-ккара-еиужьра ду зазоит,
Апша ҟәанда афҩы хаақәа аанагоит…

Ҳаԥсҭазаара шәҭышхоит, ипшӡахоит.
О, мачхәума, ҳмал ду рацәахоит,
Абарҭ зегь еицаҳтәуп, еицҳазхоит,
Сылашара, бсыцца нас, бызгоит!

ИРЕИГЬУ АҴХ

Сымацара сиан ауадаҿ,
Спенцьыр ҟьаҟьаӡа иаартын.
Иахьызбарҭаз жәҩан ахәҭакаҿ
Еҵәа гәарҭак са исзыпшын.

Аҵәа хаара, хәыцрашәк шьҭыхуа,
Инархысит каршәреи бнеи.

Иқәҳа инеиуеит атҵх ашьшьыҳәа,
Аҵәа иалоуп адунеи.

Сара сыцәам… сыцәоуп… сыцәам…
Сеидроу ԥхызу лабҿабоу.
Хәыцрашәк схоуп – акгьы сазхәыцуам.
Акгьы сзеилкаауам сызлоу.

Алакә иаҩызоуп артцу рашәа,
Слымҳаҿ иааиуеит изҩаны…
Сыԥсҭазаара – сызкәыхшаша,
Мшәан, сабоуго тҵхагәаны?!

Наҟ сындәылтцит, сцоит, сабацо?
Иарбан гәыӷроу сызхьыԥшуа?
Сама ицоит иҭыхо сгәатца,
Хьаа ссирӡак сеиларшуа.

О, дзымбакәа сылашара,
Сгьежьны аҩныҟа сызцаӡом.
Сишь!.. – Уи амҩан лымацара
Дгылоуп, дгылоуп, дқәацаӡом!

Илашеит уа абла, абла хаара!
Уи дааиуа, дааиуа, даaскьаӡеит…
Нас дгьылгьы жәҩангьы ҳҩыцьа ҳхала
Ҳразҟы мацара аҿеахьнагӡеит.

* * *

Усҭахуп ҳәа лхала исалҳәеит,
Иарбан нас, шьҭа исылымшо!

Исыбаргузеи, сымчқәа ирыцлеит,
Дсымоуп сымҩа зырлашо!

Ҿыстуеит шьҭа зегьы ираҳартәеипш,
Бзиа дшызбо цәырзымгои!
Дрыцҳауп, дрыцҳауп, дрыцҳауп арҧыс,
Пҳәызбак бзиа илымбо!

АҦСШЬАРА

Сеитцыхны ашьацра ҟәымшәышәра
Сылаиоуп, сгәы аҩада ирха.
Аецәа рыбла кәеицеиуеит,
Ажәҩан кеикеиуеит уаха.

Иасуеит абаҳчаҿ апша хаа,
Арҩаш абжьы саҳауеит,
Иссирӡоуп ашьацраҿ аҧсшьара,
Арҵуқәагь ашәа рҳәауеит.

Ацәагьы схалоит ашьшьыҳәа,
Сагьхәыцуеит убысҟан сара:
Еҵәак уажә, илалшәан ахала,
Сыкәа иҭашәахыр абра!

«АЦХИ АМШИ»
(1970)

* * *

Адгьыл, ажәҩан, ага, ашьха,
Ацәгьа, абзиа… зегь ртәы,
Ирҳәеит, иалгеит акгьы нмыжькәа,
Зегь анырҵахьеит ашәҟәы.

Аха усгьы скалам шьҭыхны,
Ақьаад ианыстцоит саргьы акы –
Уаҩ изымҳәаз иҿы иҭыхны,
Уаҩ изгәамҭаз – Сара Стәы.

ААЦЫНТӘИ АҚӘА

Ҭынч илеиуеит ихааӡа
Аацынтәи ақәа,
Шьаны ирҭалоит ипхаӡа
Адгьыл адақәа.

Атцар ҷырҷыруа ашәа ҳәо,
Инеидыркылоит рыхқәа.
Апсшәа еибырҳәоит ипхашьо
Игәылтцыз абыҕьқәа.

Ашәҭи ашәҭи еихәапшуеит,
Иаадыртын рыгәқәа.
Иқәуп, иқәуп адунеи
Анасып ҿыҭуа.

Ҭынч илеиуеит ипхаӡа
Аацынтәи ақәа,

Бзиабаран ихааӡа
Ирҭалоит адақәа.

СА ИСҬАХУП…

Са исҭахуп сынхарц абра иахьа –
Адгьыл гәыраз, уара уӡыхь сархәа!
Исыҭ зегьы, скоумыжьын, цқьа снырха.
Исылаҭ амч, сааӡа, сыхьча, сзырҳа.
Анасып иреигӷьу ашәахәа
Сгәы иазнаг – иҭазааит иҭахәхәа.
Игәыҟаҵагоу уашәақәа сырҳа.
Иахьынӡасҭаху сашәақәа сырҳәа,
Усхымыццакын, аамҭа сзырха,
Адгьыл гәыраз, иҵегь уразха.
Сара исуҭаз – уи ҵәахуп уа узы,
Исырхынҳәуеит еихаҳан мышкы зны.
Исҭахӡам наӡаӡа сара акгьы,
Аха са исҭахуп зегьы, зегьы.

* * *

Сыцәоушәа, сыцәамшәа.
Пхызушәа, пхызымшәа,
Уахынлоушәа, ҿынлоушәа,
Бакәушәа, бакәымшәа,
Бааиуашәа, бмааиуашәа.
Быччошәа, бҵәуашәа,
Азә дбыцушәа, дбыцымшәа,
(Дхатҵоушәа, дхатҵамшәа),
Быпсы ҭоушәа, иҭамшәа,

Сыбҭахшәа, сыбҭахымшәа,
Бцазшәа, баанхазшәа…
Изакә пхыӡ ҿаасҭази
Сара сызлаз!
Пхыӡ имбозар акәхап
Бара бызгаз!

АШЬЫЖЬ

Сатҵапшуеит сгылан
Ахра дауапшь,
Амра итҵнагеит
Ашьыжь ашәапшь.

Атҵаракәа ҿыхеит,
пша хаак аҿоуп,
Апҭақәа шкәакәоуп,
Ажәҩан иатҵәоуп.

Аӡаӡа – какачуп,
Уарҳалуп – адәы.
Ашәҭқәа рыфҩы хаауп
Аҳауа зырҭәы.

Апсҭазаара убас
Иагәапхоит, исҭахуп,
Сыжәҩа неитҵысхыр,
Сыпрыртә еипш сласуп!

* * *

Арҩаш ҭрысқәа еилаҽеоит,
Бнатә шәарахқәа уа иҽырбоит…

Схәыцра иалоуп сахьцалак,
Са сыпсы алоуп уи акәакь.

Еикәыршоуп уа ашьха, апсҭа,
Аҩнызатҵә гылоуп урҭ рыгәҭа;
Лани лаби рнапаҿы
Лызҳауеит убра «рхәыҷы!»

Инцәахшароу аҭыпҳа,
Есымшааирагьы иаҳа.
Уа даҿуп, даҿуп аҭәра,
Иҭазмыргыло са стәы аҭра!

Уи уахгьы-ҽынгьы дкаҷҷоит,
Амҩа сыҟәуп уахь сара,
Лыкәша-мыкәша зегь лашоит.
Сымҩахәаста цоит хара.

ЖӘАА

Асы шьҭытцит апҭа хытцт,
Ицеит атцаа.
Ишеишеиуа амра цәыртцт
Сынтәа заа.

Сҽырба-ҽырбо снеиуеит, снеи,
Ашҭа сҭытц!
Зынӡа иҿыцуп адунеи,
Зынӡа иҿыц!

Са дыспцылан аҭыпҳа –
Дыпхашьеит…

Схаҵахазаап саргьы шьҭа –
Дысгәапхеит…

Сҟалахьазма ас ахаан
Сара пҳыӡ!
Икаҷҷахьазма ас ахаан
Нхыҵ-аахыҵ!..

Аапын ааит, сынтәа заа
Асы шьҭыҵт.
Сара исхыҵуеит сынтәа жәаа,
Жәаа схыҵт!..

* * *

Атҵла иалԥрыз – ҳаилахаа ҳцеит иҳәеит.
Зызхарафан иҟаз – аӡәгьы амла дакуам иҳәеит.
Ауаа зегьы зцәымӷыз – аӡәгьы сиҭахым иҳәеит.
Зегьы зҭахызгьы – зегьы сырҭахуп иҳәеит.

* * *

Са сындәылҵит адәахьы,
Асы кажьуп шьамхахьы,
Амра «ҵицу» ҟанаҵан,
Апҭа инавалеит, абан.

Рдәынак ылатәаан ачыҟь,
Иҿыҟәҿыҟәшәа ауит хәычҷык.
Апшыц иамхоит ашшаӷьыч,
(Ацаҟынтәоуп иахьаӷьыч).

Ашәапыцьап қәацаӡом,
Ашәыб кыдуп, ицаӡом.

Аҧсабара еихашьшьы,
Иазыҧшыхуп ҿыц асы.

ДАДЫРКЫЛОИТ АМРА ШАША…

Дадыркылоит амра шаша,
Илышьҭоуп «Амра» ҳәа зегьы.
Уаҩ деилылхуам Амра шаша,
Амреиҧш дрыхәаччоит зегьы.

Арҧар шьахәқәа илгәапхаша
Шаҟаҩ лышьҭоу, шаҟаҩы!
Дарбан руа зтәы иагаша,
Амра згаша ауаҩы.

О, дҟамлашеи, о, дҟамлашеи,
Анцәа ду насыҧ зиҭаз!
Аха изцәыӡыз амра шаша,
Урҭ ишҧаруеи, мрада инхаз?

Амра, Амра, аӡәы изыхәа
Шаҟаҩыда, о, бзыпхо!
Бымццакын нас, зегьы рзыҳәа
Бкапхала ус бышкапхо.

АМҨАН

Сабаццакуеи, амҩа сануп,
Чаракаҿ сыҟан саауеит.
…Апшәма иуалырқәа зегь ҭәуп,
Иамеигӡакәа аҩы рнаҳауеит.

Аҩынаҳа, саҵәцақәа рҭәы,
Бла хаала са дысзыпшуан,
Аҩы иҟанатцон иара атәы…
Изжәит, изымжәыр ҵхашьаран.

Уажә ашәагьы сҳәоит сара нтцәа,
Сашәабжьы наҩуеит хара.
Ажәҩанаҿ дыҟоуп анцәа,
Адгьылаҿ сыҟоуп сара!

* * *

Ицәоуп амшын…
Иахьантәарак изҿыз цәқәырпаран,
Уажә ицәоуп икараха,
Ақәпара изҿыз агәы ахшәаны,
Иашьоит апсы.
Издыруеит сара:
Аапсара ахаштуеит шьыжьынӡа,
Иҭалахуеит амч,
Нас, аҭра иазымкуа,
Идәықәлоит дырҩегьых еилашуа.
…Са исеипшуп амшын.

Аҽы

Ицәазна аҩыжәны дынҽыжәлан,
Зны дыхәмаршәа иуит амӡырхаҿы,
Нас амардуан дхаларц иақәикит.
Уажә иабазма ари аҽы-ццышә
Амардуан ахалара.
Аха иаангылт иқыцьқыцьуа –
Уи иабон иақәтәаз дзеипшраз.

«Дызусҭада агәра зшәыркыз» аҳәозшәа,
Агәы нханы ажәлар ирзыпшуан.

* * *

– Саапсеит, иагьа зундазгьы,
Уаҳа насыламкәа.
– Иарбан узыраапсаз
Ауаа зегь рылымкаа?
– Анасып сашьҭан уахгьы-ҽынгьы –
Сақәымшәеит.
– Зегь анасып иашьҭоуп,
Уа умала уакәымкәа.
– Ианба, нас, иабаќоу,
Иабыкәу сахьақәшәара?
– О, ус имариандаз
Анасып апшаара!..
– Апсҭазаара, избан
Сызургәаќуа абри аќара.
Ҭынч мҩа сыманы
Сара санбаќало?
– Иудкыл апсҭазаратә
Гәаќрақәа гәахәала,
Ипсыз иоуп иҭынчу!
Зыпсы ҭоу... уахала!

АПШӘМА

Акәакь хазына, алмас тәыла,
Зеипш упымло ҽаҵьара,
Уа иудыруоу иарбан тәылоу,
Усасны узҭааз иахьа абра?

Ихәыҷума ари атәыла?!
Цқьа уазхәыц изаќароу.

Нарҭ Сасрыҟәеи Абрыскьыли
Рҩызцәа зхылтцны изааӡахьоу!

Тәыла ҿацәым Аԥсынтәыла,
Уара атәыла ссир узҭоу.
Ари са стәылоуп, сара стәыла,
Са сдунеи ду, сызкәыхшоу.

Ҳаибадыруаз, са саԥсуоуп,
Нарҭаа дуӡӡақәа ирыхшаз.
Уа усасуп – сара саԥшәымоуп,
Уааи сыҩныҟа сҭахны иааз!

Ҩ-ԥсҭазарак

Ҩ-ԥсҭазарак ҳамоуп адә иқәу зегьы;
Ҳаблақәа ирхытцуам еснагь руакы,
Иааины иаагылоит аҩыза тцәахны,
Иԥагьоуп, ишьҭыхны иакуп иара ахы,
Иагьа ҟаҳтцаргь, иаҳзыртҭәуам уи агәы,
Зегь аҭахуп, иаҭахуп ахазы…
Иҳамоуп, ҩ-ԥсҭазарак ҳамоуп ҳара:
Ак ҳамала иаҳтәуп, егьи раҳҭоит ауаа.
Актәи ҳаԥсҭазара ӷәӷәоушәа ҳажьоит!
Ҳаҟанатц иҟоуп, ҳаныҟам иԥсуеит.
Аҩбатәи ауп ҳара ҳашьҭахь инхо.
Мышкызны, ҳаныҟамгьы, ҳаӡбахә зҳәо.

* * *

Иганаҿ иҩызцәа иаарысуа ирыԥҟон –
Ҿымтӡакәа дцон.
Аӡәаӡәала, аӡәаӡәала иҩызцәа ндыртцәон –

Ҿымтӡакәа дцон.
Урҭ зегь ирылган изнеит ихаҭа –
Дыҳәҳәеит, аха ишҧа!

АПХЫЗ

Рапхьа сзыдгылаз ахаҳә
Инахыскьеит сҟамчы:
Гәында-пшза сапхьа даацәыртцит,
Лкалҭ илахысуа лыхцәы.

Анаҩсшәа ишьҭаз ахаҳә
Инахгеит апҟаца:
«Ҳаи!» ҳәа даагылеит убра
Нарҵьхьоу деиқәҟаца.

Ахынтәраан ианыскьа сҟамчы,
Зынӡак имацәыст:
Сапхьатцәҟьа ихҿа рыхханы
Даагылт Хәажәарпыс.

«Дарбанушь ишьҭоу дырҩегьых
Абра ихаҳәханы?» –
– Снеи снахагылт ҽа хаҳәык,
Аха… саапшит сцәырҳаны.

…Ах, зызбахә уаҩы имаҳацгьы
Збарын иагьаҩы,
Сзырхысыр, сҟамчы нарыхҟьо,
Ахаҳәқәа зегьы.

* * *

Шаҟа гәҭыха, хьаа,
Шаҟа лаҕырӡы.

Шаҟа хәыцра хаара,
Шаҟа гәыҕра, мчы…

Еиҭаҳәашьа змамоуп
Ба сызлабырҧшыз.
Са сдунеи жәеинраалоуп,
Бара боуп – изҩыз.

* * *

Иҟоуп, издыруеит,
Рӡарақәа кны.
Игыланы исхыччо
Инаскьаны:

«Башаӡа угәаҟуеит,
Уахьӡом узышьҭоу,
Дарбану зынасыҧ
Кыдпаа изгахьоу?»

Аха сразҟымҩа
Сзаныҵуам сара,
Скаҳауа-сгыло,
Саҿуп ацара.

Иҟамлои, убри анасыҧ,
Макьана аӡәгьы имоуц,
Са сакәзар изҧеиҧшу,
Излахьынҵоу?!

* * *

Сышьҭахьҟа ашьхақәа аҧҭа рхачын,
Саҧхьаҟа амра хыччалон амшын.

Ахаара аҵәмаҷын амра ашәахәа.
Аҵәқәырҧ еижәылон есааира иаҳа.

Схәыцуа схыпшылон игәаазамшын.
Игәаан амшын. Алакытца хәашьын.

Ахәашь есааира инаскьон агәахьы,
Аисра иаҟәытцуан амшын хәыҷ-хәыҷы…

Ус, ашьхақәагь аҩада ирхылтцит ашәшьы.
Ипхеит еиҵынкылан амра кажжы.

Амшынгьы есааира, есааира иццқьахон.
Агәалақәа ахаштцын, аблақәа ччон.

Амала, наҟ иахьтцаулаз, амшын
Акраамҭа ус ишхәашьыц ихәашьын.

* * *

Зны-зынла сара сызлаҟоу ссируп,
Сцьашьаноуп шәышсыхәапшуа шәаргьы.
Шәа ишәыздыруам усҟан са сахьыҟоу,
Шәа ишәыздыруам са сызҿу акгьы.

Усҟан са сызқәу даҽа дунеиуп,
Уи ҟазтцаз, изхәыцыз сара соуп.
Уи зынӡак шәара шәызқәу иаҩызам:
Уа зегьы-зегь даҽакала ишоуп.

* * *

Лани лаби – шәлықәгәыргьа!
Шпалызхаи ишәхылтцыз!
Макьанатә, ижәдыруама
Шаҟаҩ рыбла хылкыз?

Арпарцәа лыҿхагахо
Илыхәапшуеит. Даагәашәҭеишь!

Дгəылтцын шəа шəыпҳазатцəы,
Дгылоуп атамашəҭеипш.

* * *

Схəыцреи сареи ҳхала суадаҿ ҳаицынхеит.
Са схəаҿуеит абраҟа. Суада ҭшəахаӡеит.
Игəыпҵəагоу бжьыла аҵəыкəбар катəоит.
Сажəеинраалагь башоуп – икəыжəкəыжə изгоит.

Сыцəазма иахьанӡа? пхызызма сызлаз?
Иарбан са сзырҿыха? Иарбан исыгəҭас?
Ак сҿаҷҷозшəа сыҟан – избаӡомеи шьҭа?
(Ишаӡом макьана. Ихкəаӡом аҟəа).

Сынасыԥ-сразҟоума иныҵаба исыцəцаз?
Савнагоу, сзахьымӡоу ма сара сзышьҭаз?
Иҭабоу, макьана имааицу сара сӡыхь?..
(Иацəагои – ихəмаруеит аҵəыкəбар агəыхь).

АШƏА

Ан дшыцəаз лыпҳа дыргеит,
Ианынаскьа «радеда» рҳəеит.
Ан данҿыха лыпҳа длымбеит,
Нас дныҟəгылан убра дыҳəҳəеит,
Агəылацəа изаҳаз еизеит.
Уа, ижəдыруама сзыниаз, лҳəеит,
Сабаҟаху, сыԥсит, лҳəеит,
Сыпҳазатцəы сылшьит, лҳəеит.
Агəылацəа егьҟамлеит, рҳəеит,
Уи лынасыԥ дазцеит, рҳəеит,
Наҟ аҳəҳəара баҟəыҵындаз,
Ба быҷкəынрагь базхəыцындаз,

Ибгәаларшәа, ашә шырыхьчоз,
Ахышәала бышцаз рҳәеит.

АПОЕТ УАХЬ

Иҳәа узыргәамҵуа, иҳәа угәы иҭыхо,
Иҳәа узыргәаӄуа угәырҩақәа,
Иҳәа узыргәырҕьо шьыжь уанҿыхо,
Иҳәа узырхәыцуа хәылбыҽха.

Игәаҭ иасахьоу амш иуҵыло,
Игәаҭ иагьамоу ашәахәа,
Игәаҭ зегьы-зегь узлагылоу,
Иахьынӡарылоу ашьа-пха!

Идыр, са сҩыза, зегьы мҩасуеит,
Иҵсуеит, ихьшәашәоит, иканӡоит,
Аамҭа-ӡиас имҵанарсуеит,
Уаҩ дахьзымнаӡо иагоит.

Нас мышкызны, асаба еилырхуа,
Убри уаамҭа иазкны
Еиқәдыршәашт аҩымҭа ссирқәа,
Уи иахааным шьоукы.

Аха дарбан уеипш издырра,
Узлагылоу, уара утәы?!
Иҳәа зегь шыӄоу, ишуныруа,
Уара ухаантәи зегьы.

* * *

Ари амшгьы цеит ашьшьыҳәа,
Имҳәа-мырӡакәа рацәак.

Инеихызгеит саргьы «акы» ҳәа,
Сыҿҳәара мыждахь шьаҿак.

Ных, хаҧсҭазара гызмалуп,
Иҳамбакәоуп ишҳацәцо.
Ҳзыҟәнаргәыҵуа жәфанӡа ихалоит,
Аха имаҷуп ҳзыхьнагӡо.

Аха усгьы саҧхьа угыла,
Сгәыҕра, снагала сжьа-жьо...
Исзааугозеишь амш исҧыло!
Уара уакәӡоуп сгәы зҟажо.

СЫҦСҬАЗАРА-СДАҞЬА

Сыгәҭыхақәа, схәыцрақәа, сусқәа зегьы
Даҟьак ианыстцарц исымоуп саргьы.
Даҟьак закәызеи, имаҷуп зынӡа.
Даҟьак сҭаӡароуп! Ех, слахьынҵа...

Даҟьак иакуама, акы нхоит ак уҳәар.
Даҟьак иакуама, акы нхоит ак ҟаутцар.
Сыҧсҭазара-сдаҟьа сахӡыӡоит сара –
Ирыцҳауп ианшәалар иаҧсам ак џьара.

АГӘАЛАШӘАРА

Аҵәқәырҧақәа еишьҭала-еишьҭала,
Иццакуан аҟәарахьы.
Ашхәа амшын иатцәа ихыхәхәала,
Ицон ишиашаз агәахьы.

Ажәҩаш ажәҩа шкәакәа еитцыхны
Ашхәа иашьҭан иҧыруа,
Ашьха дуқәа рыхқәа шьҭыхны,
Иҧшуан аччара иакуа.

Ацәқәырҧақәа еишьҭала-еишьҭала,
Иццакуан аҟәарахьы.
Ашхәа ҩыцьа зҭаз хыхәхәала,
Ицон амшын иатцәа агәахьы.

* * *

Ирҳәоит:
Сара анапқәа ансымаз ыҟан,
Усҟан
Пшь-шьапык рыла адгьыл сықәгылан.
Уажәеиҧш
Усҟангьы хык схагылан,
Убри ахы исхагылаз
Еснагь адгьыл ахь ихан.
Аха
Ажәҩан сыхо,
Сыбҕа еитцнахын,
Схы шьҭыхны сныҟәо салагеит.
Избеит ажәҩангьы.
Шьҭа
Сара адгьыл мацара сатәым –
Дгьыли-жәҩани сеимаркуеит:
Адгьыл иқәгылоуп сшьапқәа,
Ажәҩан иалоуп схы.

ИЗДЫРУАДА?

Ианамуӡа,
уаҧыртцит изымуаз.

Ианамуӡа,
утәеит иауам ҳәа ҭынч.
Издыруада,
амаҷӡакәзар инхаз?
Угыл, унеи!
Ҽазных ицышәах умч.

СА СХӘЫЦРАҚӘА

Изышьҭоузеи, мшәан, иабацо схәыцрақәа?
Еишьҭаланы инеиуеит иццакы-ццакуа.
Сахькылырго саргьы избап ҳәа срышьҭалоит,
Сырхьырыгӡом, сышрышьҭоугьы ҿышәала.

Нас сыҭгылан жәҩан ҵаулахь срыцапшуеит.
Уа са сылапш акакаҷқәагь нытцашәоит.
Са схәыцрақәа хало, ихало, ихалаӡоит.
Са сааныжьны аетцәара иналаӡуеит.

* * *

«Соушәыжь, соушәыжь!» – акәыкәуҳәа
Иҳәҳәабжьушәа исаҳауеит,
Исыздыруам уи закәу ҳәа,
Сгәатца иҭыҩны бжьык аауеит.

Иарбан, иарбан зышьҭыбжь ааҩуа?
Са еилыскаартә иҟамлеит.
Аха исныруеит – игәаҭеиуа,
Игәаҟуа сгәатцан ак хәаҿуеит.

«Соушәыжь, соушәыжь!» – ас изнымкәа,
Ас акырқәа исаҳахьеит.

Уаҩ изгәамҭо, уаҩ изымкуа,
Уаҩ изҭымго сгәы ак ҭахеит.

АУАҨЫ

Апша ҟәанда ахәхәаҳәа исысуа,
Апҳын баҳчараҿ сахьтәоу,
Сара сыпсҭазаароуп сзызхәыцуа –
Зыбжа шкәакәоу, зыбжа еиқәоу.

Ажәҩан, амза, аеҵә кәицқәа,
Адгьыл ҟьаҟьа ду зегьы,
Ҳәашьа змам агәҭыха ссирқәа…
Шәа дшәыргәыргьоит ауаҩы.

Аха дрыцҳауп ганкахьала –
Зегь ицәызуеит мышкы зны.
Псы зхоу рахьтә иа иоуп лымкаала
Абри змоугьы иеилкааны.

Абри акәхап нас, зегь реиҳа
Насыҧ зимоугьы иара.
Абри акәхап, нас, зегь реиҳа
Дызнасыҧдоугьы иара.

* * *

Ашоура аныҟоу, амра анцеиуа,
Апшацәгьа анасуа, асы анауа,
Амҩа сықәуп, снеиуеит, снеиуеит,
Сбышьҭоуп изымбац, бара.

О, бабаҟоу сылашара,
О, бабаҟоу исзыпшу?

Ба бмаалықьу, бынцәахшароу?
Мра капҳхароу ма бзеипшу?

Исыбаргызеи ба быспылар,
Быччабжьы хаа насаҳар.
Ба быздырхьеит гәыла-ԥсыла,
Ба бсырҩашьом зных бызбар.

АМШЦӘГЬА АШЬҬАХЬ

Иахантәарак ахырхырҳәа
Ақәоура иаҿын.
Иахьа
Ќарматцысуп са сзырҿыха,
Амра шашоуп исҿапха.

Пшьаала снеиуеит. Аӡә усцәымшәан,
Сгәы аартуп, сибоит Анцәа!
Сгәы пшаауеит сара схәыҷушәа,
Сыќоуп стцәуаргьы сҭахшәа.

* * *

Схәыцуан: зных избонда, шьыри.
Анасыԥ ҳәа зегь зышьҭоу!..
Сылапш нақәшәеит – уатцәќьа издырит.
Ахаҭатцәќьоуп, ахаҭоуп!

Иаакаҷҷеит мацәыс каҷҷаран,
Маҷӡак сыгхеит слашәхарцы.
Нас, саҩызаха ахытќьара,
Уахь сытрысит сахьӡарцы.

Зны сшьацәхнысло, зны сышьҭасуа,
Зных сышьҭхысаа, схы агәра го,
Сынасыԥ сацрас-ацрасуа
Сашьҭоуп, седроу сахьаго!

* * *

Ажәҩан иатцәара ихагьыжьуа ишалоу,
Уахьынтә аҿеикәапса иҭалоит хлантцы;
Ишьҭасуеит абар, уажә ишьҭаст шуҳәо, ихалоит,
Ажәҩан иатцәара иазцахуеит тцәҩантцәы.

Аҿышьҭых ихәмаруеит аҳауаҿ ихиаала,
Ажәҩақәа риаша еитцых имҟьаӡо.
Ажәҩан ду иатцоуп, иамаӡам гәала!
Игәырҕьоит, ихәмаруеит – арахь иабаӡом...

Шьыри, насыԥуп, иара иахьазгәамҭо,
Насыԥуп иахьамбо иақәку ашәақь.
Ухәмарла аԥсаатә ус, ухәмарла ҽа ҳамҭак.
Уажәы-уашьҭан ашьхақәа арҿыхашт «агәақь».

* * *

Слықәшәон лассы-ласс абра уажәааныла.
Ҿымҭӡакәа слывсуан. Ла лыблақәа ччон.
Лымала дгылан. Амшқәа еишьҭагыла,
Аанкылашьа рмоуа, ишцац еиԥш ицон.

Снеиуеит дырҩегь. О, уахатцәҟьа дансықәшәа,
Исылшом сгәы иҭалаз сыгәҭыха сымҳәар.
Снеиуеит слызхәыцуа. Сыԥшызар насыԥшәа,
Дгылоуп амшын-гәы дхыԥшыло, абар.

Сналыдгылеит. Сгәалҭом. «Хәылбзиа, аԥҳәызба!
Ак басҳәар ҟалома?» – стцааит исгәаҕьын.

Дқәыпсычҳаит убысҟан акалашәа апҳәызба.
Исыхәапшыз лыбла ҽыпныҳәак рхын.

«Еилыскааит, саҭамыз. Уаҳа бсыргәамҵуам…»
Слыдҟьеит иаразнак. Иҭынчын амшын.
Иҭынчымызт, амала, иҭан сара сгәы амца,
Дгылан апҳәызба – аӡәы дизыпшшын.

* * *

Иауан ақәа. Иауан. Иауан…
Бышхәа сҭан. Ихьҭан. Ихьҭан…
Са сгәы хәашьын. Са сыбла хҩан.
Сымшқәа ҭыцьҵас ихьанҭан.

Ҳаипырҵит нас. Ба бышхәа цеит.
Ицеит ба бышхәа. Са сынхеит.
Сынхеит сара. Ишеит. Ишеит.
Сеиқәхеит сара. Сдунеи лашеит.

Игәасҭеит апсҭҳәақәагь, абан,
Наҟ ахшьырашҟа еиваст.
Ажәҩан алаӷырӡқәа арбан,
Абла асаркьеипш иказказт.

Ихкәеит ихымкәаӡоз ақәа.
Амра ирхааӡаны ипхоит.
Исхыҵуеит пшьаала сгәырҩакәа,
Иахьак ҽакалашәа схы збоит.

Ба бышхәа сҭам! Ба бышхәа сҭам!
Ба бышхәа сҭам. Ихьҭам. Ихьҭам.
Шьҭа уаҳа сбышьҭаӡам бара.
Еидара сацҳаӡам сара.

* * *

Са сҩагылеит шарпазы, –
О, иаузаап иаха асы!
Сгәырӷьо сдәылтцит адәахьы!
Скыдлеит амарда ахәахьы.

Игәастҭеит амҩан саныпшы,
Ус аӡә ишьҭақәа асаҿы.
Ҳаит!.. Исыхьит сара сгәы:
Сапхьа дгылазаап аӡәы.

* * *

Снеиуеит иахьамуа сҿынкыло,
Исымаӡам анкьатәи сгәамч.
Издыруеит шьҭа исылоу, исылам,
Шьҭа хыла сагәыдлом аҭӡамц.

Сыбла иабо зегь шьамхыла
Сзахысуам, еилыскаауеит шьҭа.
Сшымгәыӷӡоз сыбла иаахгылеит,
Высшьа ҳәа змам аҳәаақәа.

Нахьхьи џьара сыҷкәынра гылан,
Игәанаҭоит арҭқәа зегьы:
Зны исыхәапшуа итцәуоит гәыблыла,
Иныцакны исхыччоит ҽазны.

«АМШ ИАНАЦЛО»

(1973)

АНЫҲӘАПХЬЫЗ

Уамыҳәан, аҩыза, са сҟынтәи ҽакы,
Иустоит исымоу иреиӷьу акы:
Сақәныҳәоит умҩа – исҳәо ҟалоит,
Сныҳәапхьыз уцыз – угәҭыха наӡоит.

Уапхьаҟа иупхьо наҟ хараӡа,
Цәымза лашаран иакыз иххаӡа.
Зеиӷьыҟам рашьыз – џьара уццакыр.
Иагьцыфаз, иагьгәыхәыз – амла уакыр.

Аӡыша уаргәаҟыр – иаракәыз аӡыхь,
Амца иаракәыз – уаргәаҟыр аҷыхь.
Уанҭало, уанхало, – лабашьас икы,
Маакырас иумаз – уаныҟәсуа цҳакы.

Еибаго бџьарыз, ма уаапсаха
Амҩан ушнеиуа, дуҿаҳар уаӷа…
Уақәгәыӷ, идыр угәахәтәы цқьа ушахьӡо,
Гәыкала иустоит, иумаз уахьцо…

Уамыҳәан аҩыза, са сҟынтәи ҽакы,
Иустоит исымоу иреиӷьу акы:
Сақәныҳәоит умҩа – исҳәо ҟалоит,
Сныҳәапхьыз уцыз – умҩа наӡоит!

АМРА ССИРУП АҬАШӘАМҬАЗ

Амра ссируп аҭашәамҭаз,
Абла ахьышәахәа ҭыпхоит.

Аҭашәамҭаз, аҭашәамҭаз
Амра акалашәа игәыкхоит.

Имариоума зегьы рзыҳәа
Иахьа хәлаанӡа абылра?
Имариоума нас ашьшьыҳәа,
Зегьы ааныжьны ацара?

Аха гәыҩбарак анымкәа,
Игәыбзыӷуп ахаҿы,
Игәазырҳагазҭгьы уажәынӡа –
Игәыҿкаагаӡоуп уажәы…

Зымҩа нҵәода ас изцода,
Зынӡа хьаас иҟамҵа?
Ас анышәара зылшода
Абри аҩыза алахьынҵа?

Амра ссируп аҭашәамҭаз,
Абла ахьышәахәа ҭыпхоит.
Аҭашәамҭаз, аҭашәамҭаз
Амра акалашәа игәыкхоит.

АҼҚӘА

Артәаа-сыртәааҳәа аҽыҩҷкәынцәа ҳәҳәом,
Ажәларгьы хыҵны ршыкьбжьы гом.
Икараха иҵәоуп аҟыҭа ҭахәхәа.
Рымала иакәшоит адәеиужь аҽқәа.
Ашьхаҟәа ирхыкны амза лашоит.
Ашьхаҟәа рҽышьҭых ипшуеит. Аҽқәа цоит.

Ицоит, аха ишԥацо, рашьҟәоуп зегьы.
Ех, афамыст, иҭагылом сыгәгьы!
«Ухатцазар уааи!» – ҳәа, амца сыркуа,
Исыԥхьоит, исыԥхьоит, исыԥхьоит аҽеқәа.
Сабацәа ршьоумашь ирҭахәмар сдақәа!
Иабыкәу сахьзымцо, сахьамго аҽеиқәа!
Уи раԥхьаӡа инеиуоуп. Сышьхәа арбаны,
Схалап, сагьыхәмарп жәҩан агәаны.
Жәа ҟәандақәак ласҳәап Венера аҭыцьҳа,
Нас дымҵасырсып Етәацьаа рҭыԥҳа,
Издыруадашь, амала, лашьцәа ирҟазшьоу,
Аха агәра згоит аҽеиқәа-цқьа сзықәтәоу!..
Слымҳаҿы аршәаа иасуеит аԥша,
Лнапқәа сыкәырша илкуп анцәахша…
Рымала иакәшоит адәеиужь аҽеқәа..
Исыԥхьоит аҽыбҕахь, исыԥхьоит аҽеқәа.

АЛАКӘ АҞНЫТӘ

Ашырҳәа угылалоит ашаеҵә ангыло,
Ашацкыраз амҩа уанылоит.
Амҩан уаҩеиқәа-ԥатцеиқәа уамагак
– Уарбан, уабацо?! – ибжьыцәгьа иргоит, –
– Уахь ицахьоу аӡә дыхнымҳәыц дҭахоит!..
Иудыруаз, уи ауаҩ иуԥылаз дмаалыкьуп.
Илаԥш ухызааиеит амҩа уахьықәу.
Уи дуԥырхагам, уицәымшәан зынӡа,
Ухатцашьа ибоит ауп – ушиашоу уца!
Ушнеиуа, уаҩапшьк аԥатцапшь иҿаны
Уаԥхьа даагылоит дыххаччо дхааны,
Иԥшӡара ухнахуеит, убла хнакуеит.

Аҩныҟа умҩахыҵ ҳәа дааусны уикуеит.
Аха, аҳаҳаи, иумгароуп игәра,
Дашьҭоуп уи аҵьныш уҭархара.
Иҭабуп, сыццакуеит ҳәа ушиашоу уца.
Уинахыс… амҩа ухала инагӡа.
Абжьымшынк урыруеит, абжьышьхак урхысуеит.
Зеиҕьыҟам атәыла хазынаҿункылсуеит
О, уи закә тәылоу умдыруеи уара?
Макьана, макьана аӡә дымнеиӡацт убра!
Ашырҳәа угылоит ашаетцә ангыло.
Ашацкыраз амҩа уанылоит…

* * *

Схәыцрақәа, иҭыхо сгәы иҭаз,
Срыхан иҭызгеит арахь.
Схәыцрақәа, еидаран сызҵаз,
Шьҭастцеит еиҭах.

Салгама, исҳәама зегьы,
Исымамкәа уаҳа ҳәатәы?
Сындәылтцит. Сазхәыцуам акгьы.
Ихьшәашәаӡа испылеит адәы.

Ирҭааз ақәатцеипш сласӡа,
Сыбҕа сыриашан, сыпшуп.
Сатцапшуеит ажәҩан кказа.
Аха акгьы аҳәом, иҭацәуп.

Изкузеи сгәы абас еимырхха,
Иаҳа изхьанҭахои ианҭацәу?..
О, ирыцҳауп, издыруеит, ҩапхьа
Еидароуп уи хәшәыс иззыпшу.

АҬӘАТЏЛА

Амҩан игылоуп аҭәатџла,
Амҵан ашьацра иатџәоуп.
Хатџак уа дыцәоуп дымҿыхо,
Изқәаҭыԥ хаҳәла икәыршоуп…

Уи анкьа зны дыќан аӡәы ҳәа,
Абарҭ ҳаиԥш данын адунеи.
Инымтџәаӡо иусқәа дышрыхоз,
Иԥсҭазаара ахьцоз имбаӡеит.

Дыќан – дымҩасит. Ирхашҭит
Дзызгәаќуаз иусқәа зегьы.
Амҩан игылоу аҭәатџлоуп
Избахә зларҳәо уажәы.

Ирҳәоит, исцәагои ҳәа, ус баша,
Еиҭеиҳаит дымҩасны дышцоз.
Иабеидыруаз усќан ахатџа,
Уи шакәӡаз баќас иҭынхоз…

АРҨАШҚӘА

Арҩашқәа, арҩашқәа,
Ашьхақәа ирхылтцыз –
Урҭ рќазшьеи
Рлахьынтџеи даҽакуп.
Арҩашқәа реиԥшым
Аӡиас ҭбаа дуқәа,
Зҽеитцыхны қьафла
Архақәа ирну.

Арԥашқәа, арԥашқәа,
Ашьхақәа ирхылҵыз,
Ишырҭаху амҩа
Ианым иҽырбо.
Ахрақәа ирылҟьа,
Абахәқәа ирыҵҟьа,
Ицоит игәамҵ-хамҵуа,
Ицоит ак рымбо.

Ирымам атәаха,
Ирымам аԥсшьаха,
Раԥхьаҟа ҿҟьароуп,
Рышьҭахьҟа хроуп.
Иҵҟьо, рыҽкыдҟьо,
Адунеи ду рыԥсы амкуа.
Ишгәаҟуа мацара
Имҩа асуеит, уиоуп.

Арԥашқәа реиԥшым
Аӡиас ҭбаа дуқәа
Зҽеитцыхны қьафла
Архақәа ирну.
Аӡиас ҭбаа дуқәа
Ирдыррангьы иҟам
Арԥашқәа ирхьаау,
Ирхырго закәу.

«САБАЖӘГО?»

Исгәалашәоит
Раԥхьаӡа саныхәмарыз «Сабажәго?»

Сҩызцәа
Рнапы сыкәҵаны
Снаргон
Са сыблақәа хҩан.
(Уи ахәмарраҿ ус иахәҭан).
«Сабажәго?» – сҵаалар акәын сара.
«Хазынак ахь!» – аҭак ҟарҵон дара:
«Саба-а-жәго?»
«Хазынак ахь!»
«Саба-а-жәго?»
«Хазынак ахь!»
«Саба-а-жәго?»
«Ҳааит!» – рҳәан, снадыргылеит.
Сыбла анаахыст, –
Сылагылан аҳәынтҵәа.
…Убри аахыс,
Сыблақәа хҩаны.
«Сабажәго?» – ҳәа уаҳа сҵааужам.

* * *

Ҽынла ҳзызхәыцуа, ҳзеипхызуа уахынла,
Анасыԥ ааиуам иҳәҳәо.
Уахәапшишь амра, аԥҭақәа ишрылаз,
Иаарылтцын уа узын ишкапхо.

Уахәапшишь ажәҩан, абар икеикеиуа,
Уахәапшишь ажәҵыс иаххоу.
Ицоит иҳамбакәа ҳа ҳашгәаҭеиуа,
Амҩан иҳавсуеит ҳзышьҭоу.

Ҽынла ҳзызҳәыцуа, ҳзеипхызуа уахынла,
Анасыԥ ааиуам иҳәҳәо.

Уахәапшишь амра аптақәа ишрылаз,
Иаарылтцын, уа узын ишкапхо.

Утынчыз, умгәаҟын, утынчыз ҽа ҳамтак,
Иарбан ҳазхьымӡо, ҳзыхьӡо?
Ҳахәапшып ҳагага, амра ташәамтаз
Адгьыл атцыхәанӡа ишцо.

Ҽынла ҳзызхәыцуа, ҳзеипхыӡуа уахынла,
Анасыԥ ааиуам иҳәҳәо.
Уахәапшишь амра, аптақәа ишрылаз,
Иаарылтцын уа узын ишкапхо!

БЫҒЬКАПСАНТӘИ АПХЫЗҚӘА

Атцлақәа еилнахуеит апша…
Уцәа дыртынчуам апхызқәа:
Зегь реиҳа ҳзыҟәгәыгуаз уашьа
Иалеитцахт аҳәызба узқәа…

Иубоит: амфаду агәтаны
Тышак ултаҳа ухәаҽызшәа.
Умч мырхакәа ҽазны,
Унаган упсы штоу уржызшәа…

Мап! Уара ухьаауп ипсыз,
Ухьаауп инаганы иржыз.
Амфан иуцҳарц ипшыз
Аматапшь ауп уашьа иишьыз.

Баша уажьоит быҕькапсан,
Имцуп быҕькапсантәи апхызқәа.

Атҵлақәа еилнахуеит апша,
Изызоит иҿымшәац абӷьыцқәа.

* * *

Иатҵалеит адгьыл апҳара,
Рашәа дырҿыцит атҵарагь.
Амала, атҵарақәа ракәым
Зчара сахҭыгәлаз араҟа.

Илақәа ҟәбаруп ахатҵа,
Гәында-пшӡа лакәым аҭацагь.
Еиҩырго егьыҟам, еинаалоит.
Ачарашәа халоит, ихалоит.

Шәакәала иҩычоу акәараҿ
Адаӷьқәа ирымоуп ачара.
Игәырӷьахәуп амра капҳара,
Иатҵалеит адгьыл апҳара.

АҾЫРБАРА

Амра зхыҷҷалаз амшын уазыпшы,
Ашәҭыш аӡаӡа зыхьшу уазыпшы,
Атҵла шәахәала икәабоу уазыпшы,
Атҵла инахыпрааз атҵыс уазыпшы…
Иба, зегь еырбоит, рыедырҿыцуеит зегьы,
Ҳнықәлап, аҩыза, ҳеырбап нас ҳаргьы.
Асаркьа банпшылан беыреи, аҭыпҳа,
Блыцеырба, блыхәапш, аҭакәажә, быпҳа.
Арпыс, уиашоуп – убас уеырба,
Аҭаҳмадагь – иреи ухҭырпа.

Уусқәа ирцырхагам акымзар акгьы,
Уеырба! апрофессор, – иуцәызуам акгьы.
Ууапа наутцаршә уаха утатын,
Ахьча, уи ашьтахь ицәырга уҿарпын!
Ицагьаӡа игылоу абахә ӡырҩып!
Уеырба, сара сҩыза! Уеырба, ауаҩы!
Ашлацқәа ракәым ҳазражәуа ҳара,
Ашықәсқәа ракәым ҳазражәуа ҳара.
Иба, зегь еырбоит, рыедырҿыцуеит зегьы,
Уиоуп абри ҳадгьыл зымражәуа бзантцы.

* * *

Уара, атцыс хәыч, сылашара,
Уара, атцыс хәыч, ссиршәа ишоу,

Иутахӡами сыкәа утaлар,
Атцх еикәаразы уаншәо?

Уара убжьы ссир бзиабаран
Ргәатца италоитеи зегьы.
Ицсхатцагоу уашәа хаараз
Иутахӡами нас акгьы?

Са сацылоит ашьыжь шара,
Уара уҿапхьа сыпхашьо,
Уара, атцыс хәыч, сылашара,
Амахә икәтәан изыршо.

* * *

Амра убомызт.
Ажәҩан иатцан

Аԥҭа ԥшҭәыдаҟәа мцысуа.
Ицәытцаќәкыра-цәытцашоуран,
Ҭынчран, ҭынчран уамашәа.

Иамаӡамшәа уаҳа хьаа,
Иԥшын иҿажәкуаз адунеи…
О, изакә гәузеи абри иамоу,
Ҿымҭкәа, ҿымҭӡакәа ибылуеит!

Иммацәыскәа, имдыдыкәа,
Иатцаӡамкәа џьара ԥшак,
Инамҟәацакәа џьара бӷьыцкгьы,
Инамтцысӡакәа зынӡа ԥҭак.

Изыхќьаз-иахьаанагаз ҳәа
Сымбаӡакәа, инеимаҭәа,
Аҽырҽырҳәа аԥсабара
Ахала итцәуеит, аха ишԥа!

Изаќәымтцуа ус акырӡа
Рҩаштцас алаӷырӡ каҭәон…
Нас ашьшьыҳәа аҽынкыло,
Ԥшьаала, ԥшьаала еихыккон…

Сазыԥшуеит абар уажә сшьыцуа
Аԥсабара – аԥсы цқьа зхоу.
О, схәыҷума ари зымдыркәа –
Ас атцәуара зыԥсоу!

Амра ицәыртцыз ачча аҿықәуп.
Ажәҩан ссиршәа иҳаракуп.
Ҿыцымҭала, ҿыцымҭала
Зегь аԥсҭазаара рҭахуп.

* * *

Сусқәа неилажьны сцароуп аамҭала,
Уахь, уаҩ дахьықәым ҭыԥк ахь џьара.
Исҭахуп схи сареи ҳхала ҳаидхалар,
Ҳхала ҳаицәажәар убра ҳазхара.

Исҭахуп сара уаҟа ҭынч смыццакыкәа,
Сашәақәа ирыгу, ирцәызыз сыԥшаар.
Аҵарақәа рашәақәа ирҳәо шәҟәы мкыкәа,
Рашәа хақәиҭқәа сҭахуп исаҳар.

Сбылгьар сҭахуп сара ашьацраҿ марҳәацҭцас,
Маамынҵас ҵлакы сахьынҳала сгьалар.
Исҭахуп сара ргьамақәа збар адац-мацқәа,
Цынҵала бнацәҭцас арҩаш сахәар.

Исҭахуп сара нас аԥсҭа-ккара ҭсырцәажәар,
Гыгшәыгҭцас снагылан ишсылшо сыҳәҳәар.
Исҭахуп сара схала, сыԥхамшьо сыгәжәажәар,
Исҭахуп иара убас сызхараҵәҟьа сыччар.

Сусқәа леилажьны сцароуп аамҭала,
Уахь, уаҩ дахьықәым ҭыԥк ахь џьара.
Исҭахуп схи сареи ҳхала ҳаидхалар,
Схала сазхәыцыр сзакәыҵәҟьоу сара.

АШЬЫЖЬ АККАРАҾ

Сҿыхеит ашьыжь. Аԥсабара
Неихыккеит ицьашьатәха.

Амра ныҵаҷҷеит аккара.
Аҵла иршәылеит ашәахәа.

Сназыпшызар сыбла ҭхаха,
Ныҵәа аӡиас сазгәыкуа.
Ацәа иналҵын, ахьхьахьхьаҳәа
Амҩа иныҟәлеит иццакуа.

Абна змырцәоз иахантәарак
Агәыҭҟьага быжьҟәа тәеит.
Ашәарахҟәа рыпсҭа-кәарагь
Анаҟә хыҵын, инаскьеит...

Инаскьеит ашьшьыҳәа рхала
Схәыцра хьааи сгәырҩаҟәеи,
Аӡәы изымыҩзац жәеинраалан
Сапхьа ицәырҵит адунеи...

АЖӘЫТӘ БАЛЛАДА

– Анцәа шьарда зымчу суҳәоит,
Икылкаа ухысырц хыхьтә аҟәаҟҳәа,
Итцыхәтәа пуҵәарц са сыргәаҟҩы,
Саргьы ԥсеивгарак аасуҭарц. –

Ажәҩан ахь инапкәа еитцыхны,
Дҳәон абас аччиа рыцҳа,
Аха баша, баша дгәыгуан,
Есымшааира игәаҟра иацлон.

Аха ҽенак «зегь рыхәҭа рызҭо»
Дгьыли жәҩани ирхыцхыцит:

Афы аӄәаққәа икшеит –наӡаӡа
Дагьартҭынчит уи аччиа.

АМХЫ ШКӘАКӘА

(Аӡынтәи ажәеинраалақәа)

1

Иҵсызшәоуп ишыӄоу амшын,
Ишьадаха, иҭоуп ихшәааны,
Еилахәашьуп алҩа сҭаҭын,
Сгәы мыжда цоит иҵшьааны.

Иҭацәуп, уаҩ даным апшаҳәа.
Аґбақәа инрыжьт асқьала.
Сыбжьы заҳарыдашь сыҳәҳәар,
Аӡәыр сиҭахумашь ара?

Сгәы ахәрақәа ґьеит ҳәа сыпшын.
Сгәы ахәрақәа ҿыцхеит еиҭа.
Иахьанӡа сшәаҳәоит ҳәа саҿын.
Иахьатцәӄьа – слаҳәуеит, ҳаґеиҭа.

Иҵсызшәоуп ишыӄоу амшын.
Ишьадаха, иҭоуп ихшәааны.
Еилахәашьуп алҩа сҭаҭын,
Сгәы мыжда цоит иҵшьааны.

Сзыцәахыр, шьыри уажәы,
Убас еипш – аапнынӡа ак зымбо,
Срыцҿыхар ашәҭқәа шьыжьык,
Адунеи ҿыцымҭала иҵьашьо!

2

Иахьеи уахеи, уахеи иахьеи
Исуан апша, иауан аҟәа.
Археи ҿаҩеи, гәаҩеи пстҭеи –
Иҧнаҵәатцәҟьеит зегь рыгәҟәа.

Иццеит, абар, аҟәеи апшеи,
Ицеит ирылшоз ҟаҵаны.
Ипшуп икараха адунеи,
Ицәарц сыла аҽҭахәҳәаны.

3

Ажәҩан шьҭа суп иаҿышәшәо,
Зқьы-бла шьҭа уи иазыпшуеит.
Сеидроу, лапшума изыцәшәо,
Ишьҭалом, ус баша иауеит!

Атцх лашьца ухал, адунеи,
Уцәаз, умҿыхан лассы!
Са сыблаҟәагь хызҩан сыпшуеит,
Ипхамшьакәа ишьҭаларц асы.

4

Иацәызит абгьы иатцәа изҩычоз,
Иацәызит афҩы хаа иахаз.
Ишҧоурыз апша мыжда зчычаз,
Ишалшоз иҟәпон иаргьы цас.

Икаҳаит, игылт апсабара,
Икарахт ишнеиуаз мыцхәы.
Иамамкәа уаҳа џьа лшарак,
Алацәа анынҭаа уахык,

Ариаӄара зхызгаз, игәаӄыз,
Ак нымхеит шьхеи каршәреи, дәи бнеи,
Шьҭа иқәҧоз, шьҭа еисуаз абаӄаз:
Уахыкала ишлеит адунеи.

5

Издыруазшәа, зaa
Сгылеит шьыжьы.
Сеигәырҕьеит ҭынч,
Имыргакәа сыбжьы.

Усыцгәырҕьа, сҩыза,
Ҳамҭак уаапшы,
Уламлан уҩны
Еразнак асы.

Иӄам дамыҕҵас
Шьапышьҭак анны.
Улало иӄам
Макьана игәаҕьны.

6

Ицәоуп аханқәа рыҧсыҵәӄьа ӡаны.
Сыҧшуеит зегь збарҭоу-издыруа нцәаны.

Ҭынчроуп. Лашароуп. Амҩа ҭацәуп.
Ҵхамаҭәа шкәакәоуп сыдгьыл иашәу.

Ибахҭәаӡа илеиуеит, илеиуеит асы,
Иоуланда, иаӄәымҵында, шьыри, лассы.

Избан сара сыда уаҩ дзықәым адәы,
Абри сара сыда иҭахымкәоу ҿаӡәы?..

Сгәаҵа кеикеиуеит, исныруеит уажә сымч,
Илбааздоит аҳауа ԥсхаҵага цқьа ҭынч.

Избоит аԥсабара – са сызхаҵку,
Изымбац, ҳәашьа змаӡам даҽакуп.

О, иҭабуп нас абри сгәазырԥхаз,
Атҵхыбжьон ԥшьаала сԥаргылан сызгаз.

Снеиуеит ашьшьыҳәа, снеишьа сгәаԥхоит,
Схәыцра мрахәаган иԥхоит, еилыԥхоит.

Зеиԥшыҟам ашәа хааууп сгәы иҭыԥуа уаха,
О, шаҟа ашәа хаа сзыԥшузеи ԥапхьа!

Мхы шкәакәа еиужьран ишьҭоуп адунеи.
Жәлеиқәаҵәа анымкәа ицқьоуп адунеи…

Сӡамԥаҿ асцыраҟәа цоит изыҭны,
Сыԥшуеит зегь зымчу-изылшаша нцәаны.

7

Асы шьҭытцуеит,
Асы шьҭытцуеит,
Иаапшуеит адгьыл аграқәа.
Асы шьҭытцуеит.
Асы шьҭытцуеит,
Ԥапхьа шәцәыртцуеит сгәырԥақәа.

Асы шьҭытцуеит,
Сара схәыцуеит,
Лассы ишьҭытцындаз асы!

Асы шьҭытцуеит,
Сара схәыцуеит,
Сыззыпшузеишь, сыззыпшы?

Асы шьҭытцуеит,
Аҩар хытцуеит,
Аӡқәа еибафоит, ихәашьуп,
Зегь еилалоит,
Зегь еилытцуеит,
Зегь аԥсеизгара иаҿуп.

Са сгәы ҵәуеит,
Са сгәы ҭытцуеит,
Сыԥшуп сыблақәа хҩаны.
Насыԥк ыӡуеит,
Насыԥк цәыртцуеит,
Еисуеит рыҩбагьы сгәаҟны.

Насыԥк ҿыхоит,
Насыԥк ыцәоит,
Еихәлахоит сара сыԥсы.
Асы шьҭытцуеит.
Асы шьҭытцуеит…
Лассы ишьҭытцындаз асы!

РАԤХЬАТӘИ АКӘЫКӘУ

Сишь, уи абжьакәзар иааҩыз аккарахьтә?!
Сишь, аха мап, даҿа бжьуп.
Игәакьаӡоу бжьык иазыԥшуп аԥсабара,
Алымҳақәа кыдтцан иԥшуп.

Иаакәыҩуеит ус шарҧазык уи абжьы хаа,
Иссирхоит уи амш уамашәа.
Зегь ҿыхоит, измада уи ашьҭахь аҧшыха,
Ишзахәо иагьдәықәлоит аҿа.

Ишәҭуеит, игъацоит аҧсабара шзынтәыку,
Амала, абарҭқәа зегьы
Амбакәа, иҧсуеит раҧхьа ҿызҭыз акәыкәу,
Аха ҿнаҭуеит уеизгьы.

Иҧшуп аҧсабара, иҧшуп аҧсабара,
Ааҧын шьа згәатца иҭашу.
Игәакьаӡоу бжьык иазыҧшуп аҧсабара,
Раҧхьа изгәагърыдашь? – иҧшуп.

ААҦЫН МШЫ

Ашәҭыцқәа хәмаруа иҭалоит еилысуа.
Ашьхыцқәа еилысуа иҧшаауеит, иҧшаауеит.
Цгәык амрахәага аҿаҭа ихырсысуеит,
Лак ахагылан убра иазыҧшуеит.

Итҟьаны идәықәлом ҭцис хәычы бналарц,
Ҭцис ҧатца-хаха раҳаҭноуп иштәоу.
Ала иаҭахуп ак аҳәарц иара атәала,
Игылоуп аҭцыхәа аҧшандагеиҧш иҟьо.

Шьҭа уаҳа еишьҭалом, издыруеит, еинаалеит,
Издыруеит ргәы иҭалаз алеи уи ацгәи…
Убас еиҧш акала иссирӡан еилалоит
Ааҧын мреи, ашәҭ фҩи, ашьха рыбжьи!

ИМҨАХЫТЦЫЗ АҾЫ

Ианнытҟьа нахыс
Аԥхьа инагылт уи аҿы.
Ишьҭхысаа ацашьа
Зегьы иҵьаршьон,
Рылаԥш ахын.
Аха
Мҩабжара имнеицкәа,
Имҩахытцын, агәҭа иҭалт.
Иақәтәоу аҿыҩцкәынгьы
Башак иакәым,
Аха акгьы илшом шьҭа убригьы.
Шьҭа иамам нкылашьа зынӡа.
«Ҳаи, дарбан, дабаҟоу
Уи ҿеишәа имбжьакәа иқәызтцаз?..» –
Шьҭа зегьы акака рхәоит,
Шьҭа зегьы акака рбоит.
Шьҭа доус дахьгылоу дыҳәҳәоит,
Царҭа рмоуа
Еилаҩынтуеит зегьы…
Шьҭа зегьы азеиԥшуп аҽгьы:
Ахызатцә захьымӡо,
Афақьмца аҿытҟьо,
Бахәаԥшь иннамкыло.
Иаауеит иара –
Ажәлар рыжәпара иарбаны…

* * *

Изакәызеи исыцрымшәо,
Сахьцалакгьы зыбла сху?

Ажәҩан иалоу, адгьыл иқәу,
Ма са сгәатҵаҟны итҵәаху?

Цьара акыҟоуп – акгьы звымшәо,
Зегьы здыруа, зегьы збо.
Цьара акыҟоуп – запхьа схырхәо,
Цьара акыҟоуп – зыгәра зго.

Адунеиаҿ зегьы ирышьҭоу,
Зегьы ирпызгало ирыхәҭоу.
Цьара акыҟоуп – зҿынӡа ҳхамлац,
Цьара акыҟоуп – зынӡа ипшьоу.

Ҳанамыхәогь ҳгәы казмыжьуа,
Хгәаҟрагь иазҭо атҵакы –
Цьара ак ыҟамкәа – ҳзышьҭоузеи,
Ҳапсы зҭоузеи зынӡагьы?!

Цьара акыҟоуп – исыцрымшәо,
Цьара акыҟоуп – зыбла схy.
Ажәҩан иалоуп, адгьыл иқәуп,
Ма са сгәатҵаҟны итҵәахуп.

ААПЫНТӘИ АШӘА

«Сан, ибмырцәан ацәашьы,
Сынхаӡом, саауеит лассы,
Сышьҭа бхымлан сызҿыҭуа,
Быбжьы ақыта ираҳауа.

Сан, цьаранӡа сымҩа цоит,
Сымцар псыхәа сымаӡам.

Ҽынлеипш амҩақәа лашоуп,
Сан, бысцәымшәан сызкәыхшоу!..»

Ан илырцәом аҵәашьы,
Дазыпшуп агәашә абжьы.
Ан дыпшуп, аҩны дакуам.
Лыпҳа аҩныҟа дыццакуам.

Жәҩанаҿ аетә кәалкәаҵьоит,
Арҩаш ахьырхьыр иччоит.
Атых ссирцәаӡоуп уаха...
Акгьы лхарам атыпҳа.

* * *

Исзыпшыхын тысиҳәыхәи
Еизаны,
Ашәа схәахуан пхызла сыблақәа
Хҩаны:

«Абри ақәацә хәыҷ са сзыҩнымтцуа
Анцәа сҟатца!
Игәыҟатцаган сашәа цымтцәо
Анцәа сҟатца!

Сыҩны хьшәашәаз, иҟаз сашәа
Цаҳәцаҳәо!
Шәхатцкы сцааит сара сашәа
Згәапхақәо!

Илашьцахааит са сыпстазаарагь
Зынӡа –
Убри акәзар ашәа зхылтцуа
Илашаӡа!..»

Шьоук аaскьахуан рцәашьқәа шьҭыхны,
Са снаскьон –
Шьҭахьӄа сцахуан сара наӄ,
Саапшыр ҳәа сшәон.

Са саргәырҕьон, са сартҵәуахуан
Сыбжьы…
Инасыпцын са сызгәылаз
Уи ашәшьы.

* * *

Уаҩ изышьҭымхуаз еидарак
Сыман, сатцан, игатәын,
Сымш убас еипш илашьцаран,
Сытцх убас еипш имитәын.

Тымитышак мамиқәаран,
Џьаҳанымын сызҭапшуаз.
Ари пхызым, иагьаргамам –
Ари рыцҳаран убас…

Анаџьалбеит, о, сзыхӄьозеи,
Изухьандаз ма цәгьарак!
Шьҭа са сгәаӄрагьы зхәарҭоузеи,
Исзынхазеи шьҭа – шьаҿак!

Ари лакәым, лапштцашәарам –
Ари ссирӡаны иӄалеит:
Сызқәымгәыҕӡоз еимгеимцарак
Цәымзаркыран иаалашеит.

Адунеи џьашьатәхаӡахит,
Иаҳагьы саҿҳәарахеит.

Цқьа сыргәаҟны – сыԥсы ҿнахит,
Цқьа сыргәаҟны – сеиқәнархеит.

* * *

Аиаша сыздыруам ишсыхьыз…
Салҭцызшәа амҩан аԥхыӡ,
Игәасҭеит ишсамхаҳәаз быхьыӡ,
Ихәыҭцаршәны сгәатца иҭцәахыз.

Адунеи зегь иаразнак еигәныҩит,
Сымаӡа рхыҭцәеит зегьы,
Ирхыҩит, ирҿыҩит, ирныҩит,
Сымаӡа еибырҳәоит зегьы.

Аҭцлақәа еидгыла ихәыҭхәыҭуеит
Иааҟәымҭцӡакәа: «Бзиа дибоит!»
Жәҩанаҿ аҭцарақәа еиқәҿырҭуеит:
«Ижәдыруама бзиа дибоит!»

Арҩашқәа гәаҟуа иахьнеиуа,
Ирымҩатәны: «Бзиа дибоит!»
Ашьхақәа, хьымра шеишеиуа
Изхалашо: «Бзиа дибоит!»

Сышьҭахьҟа, саԥхьаҟа шыҟоу,
Зехьынцьара сыхьӡала иҳәҳәоит:
«Уаҳа бжьы мнаҩӡои бахьыҟоу,
Ибықәшәазеи, бзиа бибоит!»

АШЬХАТӘЫЛАН

Иҟаӡатцәкьам уаҳа ԥсыхәа,
Хьатцшьа сымам – ԥхьаҟа сцоит.

Арҩаш шлеиуа, еилапыхха
Џьаҳанымҟа џьа иҭаҭәоит.

Хмыҷ шәарыцаҩ иҭахарҭа –
Итџамтџамуа тџаҟа аӡыжь…
О, Ажәеипшь, абри ашәарҭа
Шьап ахьамкуа санаҿижь.

Арха сшықәу нас санкаҳа –
Схоуп извызбо, уаҳа акгьы,
Ашьхацамҩа сыбла уаҳа
Ирхымтџуа ирхызаап есқьынгьы!

Игәыҭҟьагоуп аԥсабара,
Иагьгәырхатџагоуп убас.
Дарбан избо зегь зылшароу?
Дарбан избо зегь зчаԥаз?

О, шәарҭ ашьхақәа исызгәакьоу,
Шәџьашьатәуп, акала шәшоуп:
Анцәа дыҟазар – дахьыҟоу
Ҽацьаракәым – шәара шәҿоуп!

Сгылоуп, сгылоуп ашьха схалан,
Сдаҽаӡәхеит саргьы зынӡа –
Сцәажәоит Иуа ибжьы цқьа схалан,
Сцәажәоит, сиацәажәоит Анцәа.

* * *

Са сзын шәара ижәуа сымбакәа!
Шәа шәзын иагьа зуеит схаҭагьы.
Са сзын шәара ишәҳәо смаҳакәа!
Ишәзысҳәо шәмаҳакәа шәаргьы!

Сгәы акәзар – имақьам, ишьантцам,
Ианыруеит амаҷгьы маӡа.
Иҟоуп сызхьымӡац иахьанӡа,
Иҟоуп сызхьымӡо зынӡа.

Шәа исзыжәуеи исзышәҳәои мацара
Рҭак ҟасцалап ҳәа саҿым,
Уи ада ԥсабарак, лашарак
Сызгәамҭо, слашәхаргьы сҭахым.

О, иалшоит исхаштҭыр сышнеиуа,
Шәа шәыцәгьеи шәыбзиеи зегьы.
Амала, ижәдыруаз, сгәаҭеиуа,
Шәхаҭа саншәыргәаҟуа аҿынгьы.

Зегь реиҳа шәзықәгәыӷуа рҿыԥхьакны
Иаргылар убас аамҭакы –
Сҟалом зегьы ззеипшу аӡә сакәны –
Сзыԥашуам сара аганахь стәаны!

Исхаштҭуам, ишәасҳәоит имӡакәа,
Исхаштҭуам:
Сызшаз иҭахын
Неилыхрак, неилыхрак ҟамҵакәа,
Мратцас сыԥхаларц зегьы рзын.

АБАХӘ

Иссирӡан уи амш гәазырҳага,
Амрагьы ԥхон икажжы.
Абахә ҿырба-ҿырбо цагьа
Игылан, игомызт шьҭыбжьы.

Ишгылаз уи ҭынч – агәараҳәа
Ибгеит адунен, саныпшы:
Избеит сара, абахә леилаҳаит,
Убратҵәҟьа илахаҳаит апсы.

Шеишықәса ҿымҭӡакәа игылаз,
Издыруадаз хьаас иаҕраз,
Издыруадаз абахә иагәылаз,
Еразнак иахәызтәыз абас!

Лҩатҵәтҵас иахылтҵуаз, ашьшьыҳәа
Ҳамҭак ишҩеиуаз – иааиқәтәеит.
Игом ҩапхьа уаҳа шьҭыбжьы ҳәа.
Изыҩӡа иаапшуеит адунеи.

АМШ ИАНАЦЛО

Игәыҭгагоу, илахҿыху
Сара исымоуп аамҭакы, –
Са сгәы ҿыхоит, са сгәы сыхоит
Амш ианацло есқьынгьы.

Ашьыжь зaa амра гылоит,
Иҭашәом уаанӡеипш лассы,
Амш иҿыцу заа испылоит,
Заа сҿыхоит шарпазы.

Избоит – алашьцара хьатҵуеит,
Амш ду сапхьаҟа исзыпшуп.
Атҳ инагхаз – амш инацлоит,
Атҳ инагхаз – сара истәуп.

Шьҭа срыхьӡап уаанӡа сызхьымӡаз,
Атҳ иацәызгап иагахьоу.

Амра шкыду сцап сахьзымцоз,
Ҩапхьа исыргьежьп ицахьоу.

Игәытҭгагоу, илахҿыху
Сара исымоуп аамҭакы, –
Са сгәы ҿыхоит, са сгәы сыхоит
Амш ианацло есқьынгьы.

АЕЛЕГИА

Пшьаала ашәшьыра зхало ашьац уарҳалаҿ
Сыштәагәышьоу, сӡышӡа сышланы,
Хәылпазык ашьшьыҳәа сашҭа бҭалашт,
Анаҟә хьшәашәа иналпхаз шәахәаны.

Исзынхозеишь, рыцҳа, усҟан хаарас!
Иҩышьҭысхуеит ауп сылацәа ихьанҭоу.
Ибарҳәарызеишь сыблақәа иҵаакәкәалаз,
Лаҕырӡыҵәҟьа зҭамкәа изҭабахьоу?

О, исҭахым ибысҭарц бара хьаак,
Срыцҳашьан бысмыхәапшын убра.
Сеырбагәышьон саргьы зны иансааз,
Егьоурым уажә иааизар сыҿҳәара…

Алашьцара, шаҭарак ҟамҵакәа,
Аҿахьнагӡоит, абар, иахьабалак.
Бшыҟац быҟоуп, бшыҟац, ба беицакуам,
Са сажәит ҳәа, мап, иажәуам алакә…

Сҩызцәагь ирыхьӡашт уи аҵх еиқәара,
Ишырҭахым бааныжьны инаскьалашт.

Бара ус, иҿымцәааӡо лашаран,
Бышкапхац наӡаӡа бкапхалашт.

* * *

Сцон аҩныҟа хәылбыҽхала,
Исхаштуа сыҟаӡам уажәгьы.
Сцон аҩныҟа хәылбыҽхала
Убри амҩала саргьы.

Дгылан амҩан лымацара,
Са санлывсуаз – ла дыччон.
Сназхыпшылоз лыбла хаара,
Са сгәы пхарак ҭанатцон.

Дгылан жәибжь шықәса зхытцуаз,
Са сарцысын – ла деырбон.
Сцон аҩныҟа сышлызхәызцуаз,
Сышлызхәыцуаз исыршон…

Ла исызлымҭаз ажәеинраала
Уажә ишәысҭоит изҭаху,
Дышәмышьҭырц са сеипш мариала,
Иччо амҩан ишәзыпшу.

АЦӘЫКӘБАР ХӘЫҶ

Ҩапхьа схала сынкахәыцуа сыбзыпшуп,
Аетцәақәа рыбла аӡатцахьтә исзыпшуп.

Ҩапхьа схала амахә хьынаа, зымтца стәоу,
Разын ӡаӡоуп ицырцыруа иахьыршоу…

Сылапш алахеит аӡыжь, абар избоит:
Ҭынчроуп бызгага есааира иааигәахоит.

Ус, ашьшьыҳәа бааиуа-бааиуа, быҽӡаны,
Бнапҟәа еитцыбхит, сыбла хыбӷарц бааскьаны.

«Сылашара, сыбзыпшуижьҭеи итцзои?
Сылашара, уаанӡа ҳшыҟаз еипш ҳҟамлои?»

Аҵәыкәбар хәыҷ аҽазнымкылакәа инҭалт,
Амахә иалшәан акәапаҳәа аӡыжь ихҭәалт...

Ӷапхьа исзеимҟьаз адунеи аашаҟьшаҟьеит,
Уи цәыкәбар затцәык ахала иааԥнаргеит...

Ӷапхьа исцәызыз адунеи ссир сазыпшуп,
Аҵәыкәбаргьы ӷапхьа аҽеизакра иаҿуп.

СЫМШИ СЫМЧИ

Амӷа ианыжьлоуп икаҳаз абӷьыжә,
Дкажьуп хлаҳәадакгьы иҽеиҭан арыжәтә.
Хы змам, ҵыхәа змам акы иҳәошәа даҿуп.
Ихаарада-гәкылтцәаган иасуа пшатцәтцәуп.

Макьана исҭахытцәҟьам аӷныҟа схынҳәыр,
Ак схашҭтыр сҭахгәышьоуп, акы – сазыпшыр,
Аха дыспцылом, дыспцылом аӡәгьы,
Гәалак засҳәаша, иауеит акәагьы.

Избоит, акгьы снаҭом амӷа сызну,
Сазцахуама ихьшәашәаӡа суада иҭацәу?

Исыцәцома абри амшгьы, сгәы нырханы?
Исышьҭаума абри амашгьы, сыбла хҩаны?

Шәабацои, сабацои? Ҳабажәгои, сшьапҟәа?
– Ус сышьҭахьҟа слымҳа иҭасит: «Сашьа!,
Дсышьҭоуп, сыпшызар, абар дыбҕаҕо,
Дааиуеит ахлаҳәада, дызлыху умбо.

«О, уара рыцҳа, мариала угәырҩа
Ушҧалтци! Нас, уҟаз уа утәала уара!..»
Мап, гәырҩа хҽыгас са исыхәом арыжәтә,
Мап, исҭахым гәырҩа хҽыгас арыжәтә.

Ицоит абри амшгьы, са сгәы нырханы,
Ицоит, аха исзышьҭуам, сыбла хҩаны,
Абла схыпшыло инаскьазгоит са сымш.
Мап, уи иаздыруам макьана са сымч.

* * *

Амҩахәасҭеи амза иҭәуи,
Нас бареи сареи – убра,
Иашьны иҟоуи зхы зтәуи –
– Ах, ҳашпеидхалеи ҳара!..

Ах, ҳашпеидхалеи ҳара!..
Исызгәамҭакәоуп сшашьыз,
Аха усгьы, сара ипхасшьо,
Зынӡа исзымжәуазаап арыжәтә.

Ҭынч сызбыхәапшуам, сызгылом,
Унаскьа, бҳәеит, унаскьа!
Аха, ишҧазуеи, сырзынкылом,
Сырзынкыломеи сшьапҟәа?..

Мшәан, са сымацара изжәуазма?
Ҳаибаныҳәан иҳамжәуаз,
Зынӡа агьама бымбаӡазшәа,
Нас ишцаԟалеи абас?..

Амҩахәастәи амза иҭәуи,
Нас бареи сареи – убра,
Иашьны иԟоуи зхы зтәуи…
Ах, ишцамариоу саршьра!

СБЫҲӘОН…

Сбыҳәон: сырҿыха, сырҿыха!
Сзымқәацо сцахны сышьҭан.
Ҳәызба цагәык сыхәда иаҿырхо,
Гызмалцәақәак ааины исхан.

Акәакь быкҿагылан ашьшьыҳәа,
Сыхаара, сшыббоз – сыршьуан.
Сбыҳәон: сырҿыха, сырҿыха!
Быхьшәашәаӡа ус бысзыпшуан.

Иптцәеит сызлацахыз ашаха.
Ашырҳәа сҩатцԟьеит сыҳәҳәан.
Снабыхәапшит сыбла ҭырхаха:
Избан сзыбмырҿыхоз, избан?

Бхызагьы бнаха, браҳаҭны,
Быцәан насыплa быҭәны.
Аценцьыр ахьтә амзагьы бгәаҭан,
Ибыхәапшуан бзиа ббаны.

Сымаалыҟь, сымра лашара,
Бҭынчыз, саҭамыз, бымшәан.
О, сеидру ба бҿапхьа са исхароу…
Избан ссыбмырҿыхоз, избан?

УАПСУАРА УЗАХЫМПЕИТ ҲӘА САЗҲӘАЗ ИАХЬ

Исыздыруам уара ушыҧаз,
Исыздыруам уара узхыҧаз!
Сара саҧсуара сзахымпеит,
Уи сахыҧартә илаҟәымхеит.

АҾЫХАРА

Испылон, ихырхәон, исыҳәон.
Рыбла сзыҧшын ихааӡа,
Аха са сгәы мыжда сыхон
Саҧхьаҟа наҟ хараӡа.

Наҟ цьара, ажәҩан атцкарахь,
Слышьҭан абааш иҭакыз.
Ибдыруама, агәыҕра ишаркараз,
Сшырхашҭыз игәыҕуа исзыҧшыз?

Сызхьымӡаз, иахыргаз са счара,
Исыздыруам шьҭа иамоу ҿҳәарас…
Саапшызар – ихтуп аҧсабара,
Сиҩызоуп агьыч – изыкәшаз.

Сышлара иамам тцәахышьа,
Ицәҟьаран ацәҳәыра ианхалт.

Иатҵабеит амца сыҧшышьа,
Сыбла ашәахәа ссир рыхбалт.

Иҧсит уи атәыла са сзыҳәа,
Атәыла хазына бызқәу,
Аҳ иҧа дақәтәаны иҽыхәа,
Данааиуа ҳәа ба бахьыҧшу.

Исҧылон, ихырхәон исыҳәон,
Сцон сара наҟ сеиханы…
О, быцәазар – быцәаз бсырҿыхом,
Бҿыхозар – бҿыха бласны.

САН

Ааҧынраз, ашәҭқәа быҽрылак,
Баацәыртцны сара бнасҿаҧхоит,
Зны сыблақәа хыбкуеит баатгылан,
Нас ҧшьаалаӡа-ҧшьаала бааскьоит.

Сынҭалеит уа ҳашҭа кеикеиуа,
Аарла схыҧшылоит блакҭа.
Блакҭа-хаа – зегь реиҳа ишеишеиуа,
Зегь реиҳа изырҟәандо сгәаҭа.

О, сан, бара бцәымза лашароуп –
Аҿықәахь сызхызго сара!
Амшынуаҩы, ацәқәырҧ иаркараз,
Атцыхәтәан сазааит асқьала.

Заӡа цәыкәбарқәак цырцыруа
Ашьац иатҵәа аҟынтәи иааҧшуеит,

Ҵыброу, раҳаноу сыздыруам –
Фԥы хааӡак сгәы ҵнашьаауеит…

Иҵхасшьоит уажә баҵхьа сахьгылоу!
Абас иагьанбашлеи бхахәы?
Бааныжьӡаны сусқәа сышрылаз,
Бымч каҵсаӡазаап мыцхәы!

О, схәыцрақәа ахьыҟоу аԥныҟоуп,
Лассы сбымбаларгьы, бымшәан,
Бымшәан, анцәа ишиҳәара быҟоуп,
Бызбоит анцәа ишиҳәара, сан.

Сыхаара, сымра капхара,
Блашоит ҭыҵҳаҵас иахьагьы.
Ишышәҭыз бымбои аҵсабара,
Ишәҭит ауп иҟәашӡа бхахәгьы.

ШЬЫБЖЬААНЗЕИ ШЬЫБЖЬЫШЬҬАХЬИ

Шьыбжьаанӡа ҳзыхьӡазоуп,
Амш акрыҟоуп шьыбжьаанӡа:
Ахәы дԥавҵуеит
Аҭыҵҳа.
Дҽеырба-ҽеырбо,
Дныхгыла-аахгыло,
Дмыццакӡакәа,
Ажәԥан агәаҟынӡа иԥаганы,
Ашьыбжьон
Лан-аҭакәажә илылҭоит амра.
Амра лыманы

Алада дҭалоит
Ахцәышла.
Иаарласӡаны,
Цьаргьы дымҽеырбакәа,
Цьаргьы днамтәаӡакәа,
Илызгәамҭаӡакәа
Данысуеит жәҩангәымҩа лара –
Амшгьы аанҵәоит…
Шьыбжьаанӡа ҳзыхьӡазоуп,
Ҳаццакыроуп
Шьыбжьышьҭахь.

ШЬЫБЖЬОНТӘИ АҬЫНЧРА

Сымала сыҟоуп сара.
Ашоура хьанҭоуп.
Аҭынчрагьы, ашоуреипш, абра
Адунеи иахатәоуп.
Адгьылгьы шнеиуаз, абар,
Итәеит имқәацо.
Аҭакар,
Аҭакар,
Аҭакар,
Сазыпшуеит иҳанто.

«САРА СҬЫНЧРА»

(1977)

АБРЫСКЬЫЛ ИЗХӘЫЦРА

Иҵысуеит агәашь уара узыдхәалоу,
Иҵымҵыр иабацои знымзар-зны.
Уа узышьҭоугьы удыруеит– амш лашароуп,
Умтәаӡацт, уагьтәашам уаапсаны.

Адгьыл наҟ аҭырас гәымха аныӡаап,
Умҩа хнаҵәарым аӡахәагьы.
Аблагәыҵра мшьҭацәгьа ицәа дҭаӡыӡап,
Уапхьа дхырхәаап Анцәа ихаҭагьы!.

Нас еиҭах аҵыс анааиуа ихәмаруа, –
Ҩапхьа угәашь быжьрабыжьҵәа иушьҭырц,
О, ианычҳа зны затҵәык,
Ихәмарааит,
Убла хҩа!
Иумбан!
Ичҳа!
Уаҟәытҵ!

Зынгьы аиааира угароуп ус чҳарала –
Аҵыс хәычӡатҵәкьа уиааиртә уҟамларц…
Дыҟан, дыҟоуп Абрыскьыл иа итәала,
Цәгьа имычҳарц, аиашаз дыкәҧаларц,
Аҳап аҿы, дынхоит наӡаӡа иара ихала –
Ацәгьа ҳарҭ ара ҳахыкәшан ҳамцаларц,
Иҭәызарц ҳа ҳапсҭазаарагь қәҧарала,
Ҵыс маанала, еибажьарала иҭәны иҟамларц.

1973–1975

***

Аха, сишь, изакәызеи испеипшу?!
Сыбаҩқәа сцәа иҭыпсауеит –
Атцәуацәа рыхәхәабжь еипшу
Бжьык сахауеит.
Иртцәуозар акәхап ипсхьоу,
Ма ипсраны иҟоу уатцәы?
О, адгьыл, умтәан сызкәыхшоу,
Харгыл,
Уццакы!

АЖӘА

Иажәагьы далгеит, амахә ҩа иаирсызгьы
быбышза ишәтит, ашәыргьы ҿалеит.
Алакә аҟнытә

Итцастцеит амахә ҩа хыстцәан,
Иаакәыршан амца еибакуп.
Ажәларгьы рлымха сызкыдтцан
Ипшуп. Саргьы сажәа саҿуп.

Зны-зынла игәастоит аргама:
Дыҟам, дызбом сыгәра зго.
Сгәыгуеит: хапшып нас макьана,
Хапшып, иҟалап хаилзырго,

Амца леилахап, иццышәха,
Сажәагьы саалгап убас:
Атла ҩагылап ишәтышха,
Итцабыргу ажәа иахшаз!

Атла ҩагылап ишәтышха,
Иҿалаз ашәыргьы ҟалап…

Ишәҭаху, ишәҭаху сзышәҳәа,
Макьана агәра згоит сара алакә.

АБИԤАРА ҾЫЦҚӘА РАХЬ

Акыр шыҟәса рышьҭахь ашара иаԥыло,
Аԥсҭазаара амҩа сызнысхьоу ианыло,
Сыбжьы уаҳарымашь, арантәи ахьҿыстуа,
Угәаҿы иназарымашь ашәа иузыскуа?

Адыдбжьы еиԥшха игарымашь агәгәаҳәа,
Уаргьы уҟаларымашь аҟәԥара угәаҳәо?
Ма сашәа уагәҭасны – мчы змам, игәыԥҵәагоу,
Иарбан ашәоушь уара узын иаҳа инагоу?

Уазхәыцыр сҭахуп сара сашәа агәра шызгоз,
Ашәаҟәа иреиҕьу иаракәынгьы ишызбоз!
Идыр – сара сашәа са сзы иԥхьаҟацагоуп,
Сыҟәлацәа-сҩызцәа сызлоу рзы игәыҭгагоуп,

Даргьы саргьы ԥсҭазаара ҳамам уи ада,
Ҳразҟымҩаҿы иааирак ҳазгашам ашәада.
Иҟалап – уҟамларгьы сашәа угәазыҳәо,
Мыцхәы ихьанҭахаргьы сашәа уа узыҳәа.

Сашәаҟәа иуарҳәари – са сызлаԥшызоуп,
Урҭ иахьатәи са сдунеи ауп изҩызоу,
Згәырҕьара еитҵыхцәам, згәаҟраҟәа аԥыхым,
Згәалаҟәа маҷцәам, згәыҕраҟәа ԥсыҽым.

Зынӡа идаҽаакхаргьы ҟалап уара иуаҭәоу –
Насыԥла мацара ихыхәхәо, игәырҩадоу!

Икажь нас, уамеигӡан са сашәа – иажәызар,
Иумҳәан апҳхашьараз, ижы нас – ижтәызар.

Са истҭахымз ашәа исзамҭеит аҳәашьа,
Иумоуааит ҳәатәыс уаргьы иуҭахым ашәа!

Иуҭаху ашәақәа ҭыԥлааит угәатҵа,
Амала, гәҭыхак сарҭынчуам наӡаӡа:
Ма бла затҵәык ала исызбахызҭгьы унхашьа,
Ма сызлымхак ала исаҳахьазҭгьы уашәа!

Февраль 26, 1975

ӘНАКТӘИ АПСТАЗААРА

Сашьҭам ҿа мазарак,
Сашьҭам ҿа мазарак –
Әнактәи апсҭазара!
Әнактәи апсҭазара!

Ашықәсқәа исзоужьу
Рацәасшьом, иҟәнысшьом,
Ашықәсқәа срышьҭам.
Ашықәсқәа срышьҭам.

Мшы затҵәык – сымшқәа
Шзынтәыку ираԥсуа,
Мшы затҵәык шәышықәса
Нысцыргьы – рнаԥсан!

Ашықәсқәа хнымҳәуа
Имԥасуеит, имԥасуеит,

Мшы затцәык сапхьаӄа
Иӄоуп – имҩасуам.

Мазарас иӄоу зегьы
Инарапызго –
Ҽнактәи апсҭазара –
Псҭазарак ҭызго!

Сашьҭам ҽа мазарак,
Сашьҭам ҽа мазарак –
Ҽнактаи апсҭазара!
Ҽнактәи апсҭазара!

Ноиабр 27, 1973

ИӃОУП УБАС ААМҬАКЫ…

Иӄоуп убас аамҭакы –
Ашкәакәа убом зынӡагьы.

Амра иахылтцуа шәахәам,
Иааӡагам – ишҳамуп, ишҳам.

Ҩызак даным адунеи.
Иааукәыршан – амц, аҧаршеи…

Зны узҿынтцәаауаз анцәагьы –
Дцәаҳауп, дапсам уажә акгьы.

Ухы-упсы зуҭарц уҭахыз,
Иубоит, иштцоурам, ишӄьашьыз,

Иҟоуп убас аамҭакы –
Мап анырцәукуа зегьы!

Апсҭазаара, суҳәоит сара,
Исывга убри амш хәашь хара!

Иамукәа исықәшәар уи амш,
Иамукәа исықәҳар уи амч –

Уҟала зегь здыруа аӡәы –
Имцуп сара исҳәо зегьы.

Апша исҿанагалоит апша,
Апша исыхнагахуеит ҩапхьа.

О, исанажь сыпсыҽра – хәшәы змам,
Уазымӡырҩын исҳәо – хы змам.

Ҳарҭ ҳарҳәацәаргьы иагьа –
Апсҭазаара пшьоуп – агәра га.

Успыртц акгьы хьаас имкы.
Иҟоуп убас аамҭакы.

Апрель 22, 1975

АПХЫЗ АШЬҬАХЬ

Саалтцит ишаназ апхыӡ,
Саалтцит – сҽазыскит сыпрырц.
Санзымпыр – избеит уамашәа:
Сҟалазар са схы еилапсашәа?!
Аха мап... Аха мап... Аха мап –

Аҵыршьа схашҭзар ҟалап…
Анкьа сыҵрытцәҟьон сара,
Аргамагьы изгоит уи агәра.
Сымҵәыжәҩақәа сҟьомызт рацәак,
Исымамызт хьанҭара зынӡак,
Снацалон ажәҩан убас –
Сџьеишьарын усҟан сызбаз…
Аҵыршьа схашҭит, избан? –
Схәыцуан, са схы сазҵаауан.
Избеит сара ишаназ аҵхыӡ,
Ҵхыӡцас имцеит инасхыц…
Спырует ҳәа сҿазыскуан маӡа,
Адгьыл сакуан схьанҭаӡа.
…Уажәытцәҟьа сзызхәыцуа ҿакуп.
Уи еиҧш иагьа шана тцәахуп,
Уи еиҧш иагьа рхашҭхьеит убас,
Уи еиҧш иагьа сиҭан сызшаз,
Иабаҟоу? – са схы сазҵаауеит,
Иабаҟоу, избом, сыҧшаауеит,
Ус, еиларгыло схәы-сжьы,
Сгәатцатцәҟьа иҭыҩуеит абжьы:
Аҵыршьа ззымдыруа – иртцап,
Издыруаны изхашҭыз – о, мап!

Ииун 6, 1976

АМҲАЦЬЫРЦӘА РАХЬ

Иарбан нас аҵсадгьыл атцкьыс еиҳахаз –
Шәтәыла бзиахә, шәыдгьыл гәакьа ныжь шәызцаз?

Ахақәитра, шәара шәзын зегь ирытцкыз –
Убри аума наҟ мшынныркцәахь зцәаа шәкыз?

Аха ҵсадгьылда ахаҿәитра закәхари –
Шәҟаларызма шәарҭ ишәзеилымкаауа ари!

Ишьҭыхны ишәкыз шәыламыс еиҿәшәырхарцу?
Шәыламыс шәыҵсадгьыл иалган ишәгарцу?

Урҭ еицуп – еиҟәыхшьа рымам зынӡагьы! –
Шәҟаларызма абри шәзымдыруа шәаргьы!

Шәа шәыхнаҭәҳәалт уама злажьыз ҵшак ҵысын.
Иҳабжьажьуп уажә шәареи ҳареи амшын.

Шәа шәхаҿәиҭра – ароуп иахьыҟоу – аарцә инхеит.
Шәыламысгьы – шәыдгьыл гәакьаҿ ишәзыҵшуеит.

Абарҭ аҩба шьҭызхуа зыҟалом фырҭын.
Арҭ ирышьҭоу – дазынкылаӡом амшын.

Шәыҵсы ара иҟалеит ҳәа – издыруеит –шәыбзахом,
Цәеи-жьи ҵси еиламкәа – ҵсҭазаара ҟалом.

Март 27, 1976

* * *

Са истахым сгәыхәтәы сахьымӡа,
Сыҿәрахьымӡаны сҟалар,
Зажәра срыцәгьаз, иаркы сцәымза,
Рлахьынҵацәгьа рҵьабалар.

Адунеи иалоу гәатаны,
Сыҵсааит са сҭаҳмаданы.

Сара сусқәа – са срыхьӡааит,
Уртҭгьы рыцҳауп – исцәынхар.

Сара суалқәа – са срызхааит,
Исҭахым ҽаӡәы исыршәар.
Исылшаша зегь сылсыршааит,
Нас аԥсцәаҳагь дсыхәапшааит.

Дсыхәапшааит – ҿымҭ сиԥылап,
Усҟан, мап, дыԥхатцатәӡам,
Имыруадаҩқәа ишьҭа схылап,
Игәасҭап акәԥара ишаԥсам.

Санақәшәа сықәлан ахәмаршьа –
Снымхааит ақәтцшьа сақәымшәо.
Хаала-пшӡала ацашьа здырааит,
О, мап, цхыраара сҭахӡам,

Аӡә дымгәаҟааит, дымуазырааит,
Сымшқәа нысхит– сцьабатәӡам.
Слахьынтца санышәаӡап,
Сгәы раҳаҭны сыцәаӡап.

Аԥсҭазаара иахьынҳало,
Иаԥырхагахо цьара –
Сыԥсы мгылап цәгьарак алан,
Зегьы ирзыразхап иара.

САРА СҬЫНЧРА

Сҭынчра закә ҭынчроу –
Дарбан издыруа?

Сҭынчроуп издыруа –
Сҭынчра закә ҭынчроу.

Ишәарҭоу аҧанқәа –
Ари сара сҭынчроуп,
Иргылам аханқәа –
Ари сара сҭычроуп.

Арҩашқәа иҳәынчам –
Ари сара сҭынчроуп.
Сгәы-сыҧсы иҭынчым –
Ари сара сҭынчроуп.

Ашәақәа исзымҳәац –
Ари сара сҭынчроуп,
Сажәақәа иҭымҟьац –
Ари сара сҭынчроуп.

Сҩызцәа – сзыҧсахыз –
Абар сара сҭынчра!
Аҧсҭазаара исцәафаз –
Абар сара сҭынчра!

Ажәларқәа – игәаҟуа –
Абар сара сҭынчра!
Иҵәаху абираҟқәа –
Абар сара сҭынчра!

Ари сара сҭынчроуп –
Ҭынчра змаӡатцәҟьам.
Ҭынчра змаӡатцәҟьам –
Ари – сара сҭынчроуп.

Апрель 22, 1975

САШӘА

Изҭахугьы –
Сашәа хьысҳан ипҳхьаӡа –
Уи ҟамлаанит
Са сгәырҩеипш ихьанҭаӡа.

Сашәа иалаз
Сара сыччапшь ашәахәа,
Иҽырбалааит, нас, шәахәала
Са сцәаҳәа.

Иамуӡозар –
Стҵәыуап схала снатәаны,
Исҭахым
Са схьаа рысҭарц ишаны.

Са сгәы иҭасшьуеит
Ашәа – алаҕырӡ аазго,
Са сгәы иҭытцлааит
Ашәа – алаҕырӡ зырбо.

Доус изхаша гәырҩа имоуп
Уеизгьы,
Агәырҕьароуп зегьы ирзымхо
Есқьынгьы.

Укаҷҷа, укапҳха нас,
Сыччапшь ашәахәа!
Уаргьы ухьаауп –
Сара сгәатца уанҭаха.

Ииуль 7, 1973

АМШЫНИ САРЕИ

Сиит, сызҳаит амшын ахыҟәан,
Са сынхоит амшын ахыҟәан.
Бзиа избоит уи амшын ҭбаара,
Бзиа избоит аҵәҟәырҧа хәмарра.
Мшында, избоит, сара сшызнымхо,
Сахьцалакгьы – ак шысзымхо.
Мшынуп са сызлоу сызлымҵуа,
Мшынуп сыбла нҭаар сзеиҧхызуа:
Арҩаш сызҟәа ишкыдҳәацәало,
Са сазцоит амшын иаҵәара.
Срыдырхалоит, аҵәҟәырҧ сыҧхьоит,
Сеидыҧсалан хыла сыҧоит,
Срыма иныҟәлоит наҟ сышьҭыхны.
Шхәак зыхгылоуп уа исзыҧшыхны.
Ашхәа снаҟәтәа, амшын казказра
Сцоит схыхәхәала... ус иаразнак.
Игәырмаҷган уи хәашьыхуеит,
Шьҭахьҟа срыцҳаха сгьежьыхуеит,
Ҩызак цызак о, дзыҧсоузеи,
Симчҟәа маҷхеит, сызхәарҭоузеи?..
Аҷныш тҵәуо ихуп са сышьҭа,
Аҧҭа рҿажьуп сышьха зышҟәа,
Рышьҭыбжь ааҩуам сырҩаш ҭрысҟәа,
Инадҳәазалоит ҩлам дук сызҟәа.
Сышхәа абаҟоу, сышхәа ҵәыхуп,
Акикиҳәа аҿҭра саҿыхуп.
Са сыҳәҳәахуеит – бжьык насхылтцуам,
Снаҧҟәа сҟьахуеит – исыххәыцуам...
Ус сышгәаҟуа, зегь ааҳәыхуеит:
Амшын агәҭатцәҟьа баҳчак шәҭыхуеит,

Исеигәырҕьахуеит суа, сықәла,
Дгьыли-жәҩани ҭәуп насыҧла,
Иршанхагоу, зынӡа иҧымҵәо
(Лабҿабатцәҟьагьы сгәы иҭымҵәо),
Инеиҵыхӡан ашәа ҩҭызгоит,
Ишыҧхызу – ҧхызла игәнызгоит:
Ҽеик иазхәаахым ашәа ҧхызла,
Аха исхәаахуеит са сзаҟәымҵуа,
Сбаҳча акалҭаҿ уа игәыбзыҕуа,
Ацәқәырҧ сыҧхьоит рнапқәа еиҵыхуа…
Ҩаҧхьа са сзызхәыцуа – мшынуп,
Сыбла нҭаар, сзеиҧхызуа – мшынуп.
Бзиа избоит амшын иаҵәара,
Бзиа избоит ацәқәырҧа хәмарра.
Сыздыршәозеишь, нас, сыҧхызқәа?
Изырхәацәозеишь сырҩаш ҭрысқәа?

Ианвар 1, 1974

АУАҨЫ

Ианҭәу аҧсабара насыҧла,
Ианыхааӡоу ашәҭқәа рыфҩы,
Ҽнакала адәыҧшӡа днахыҧраа
Маҧ, царҧалыкьтцас дызцом ауаҩы.

Акыр шықәса инымҵәаӡо амҩа,
Ацәгьеи абзиеи рыбжьара ибжьахха,
Зны ихалаҧ уи аҩада дама,
Зны иҭалаҧ хагәха…

Уи амҩан, ацәқәырҧ дахьалоу,
Изнымхаҧ акгьы –

Ҽырбашақә хыхь-хыхь ихьынҳалоу,
Иҧсҭазаара иаҭәам, иацәтәыму зегьы.

Иааиқәтәап афырҭыни аҧшацәгьеи,
Ус, дара ртәы ҟаҵаны.
Аҵыхәтәан, абар – ихаҭаҵәҟьа
Ҳаҧхьа даагылоит – дуаҩны.

АБЛА ИАМБО

Исызуҭом са сгәы ҭыхны –
Иагьабоуҭаху уаргьы!
Исызуаҳәом инеиҵыхны –
Сара издыруа зегьы.

Иалшарызеи сцәаҳәа рыцҳа –
Уи адацқәа хыхь ианцәыртц!
Иуасҳәаз акәым узызхәыцша –
Сара исзымҳәазгьы уазхәыц.

Ажәа шьҭаххып – акы ихнамхуа,
Цәгьара зҿамҳәуа, хәашьра зқәым,
Аимак башақәа ирыбжьамхо,
Инархыҳәҳәо – шәахәа згым!

Гәыла-ҧсыла, цәала-жьыла
Ҳарҭ иаҳнырп уи – ҳаагәаҭеип:
Абла иамбо цәашьыркыла –
Ус, цәашьыдагьы ҳазнеип!

Декабр 3, 1976

АШӘҬҚӘА РБАҲЧА

Амра агылара кыр шагу,
Аҭынчра ныҟәнацоит шьыжьы –
Игәытҟьагоу, игәытҭшьаагоу,
Игәыпҵәагоу – уи ибжьы.

Далсуеит акалаҷь дыгәжәажәо,
Дҭасуеит уи ҭаҷкәымла игәы:
«Ишәаҳауама сара сажәа –
Иашак ыҟаӡам џьаргьы,

Акгьы ҳзымдырӡо хнеиааиуеит,
Амҩан тышак ҳанҭабгоит,
Аҵьныш ҳазынтәык даҳиааиуеит,
Џьаҳанымҟа ҳима дцоит…»

Дгьыли-жәҩани зегь неидкыла,
Гәаҕ митәыла дыцәҳауа,
Амра хаха аныҩагыло –
Днеиуеит ашәҭқәа ахьрызҳауа.

Хаала-хаала амрахәага,
Ашәҭқәа рбаҳча иахапхоит.
Уа дааҭгылоит нас ахага,
Ашәҭқәа иҿыхаз даархахоит.

Аӡәгьы изымдырӡо бызшәала
Дцәажәоит шанақәак иҳәоит,
Маӡа гәырҕьарак ихалоит,
Амра игәылоушәа длашоит.

Сеидроу, ашәҭқәеи амрахәагеи
Иарҳәаз-еибырҳәаз убра –
Илапш кыдхалоит ахага,
Naҟ, хахьыҟаӡам џьара.

Дгылоуп, дгылоуп, ус акырӡа,
Нас даахьаҳәны, дыццакуеит –
Далтцуеит аҟалакь-ашьхымӡа,
Уатцә шьыжьынӡа ихы итцәахуеит.

Декабр 13, 1975

АСЛАН

Ирҳәоит, аслан шыҧсуа анадырлак,
аҩызцәа ирылҵны ицоит ҳәа

Уи иадырт – итцыхәтәантәиин убри амш.
Аҩызцәа инрылтцит нас ашьшьыҳәа, уаҳа инхьампш,

Цагьа-цагьа ашьапкәа ргыло ицеит, ицеит,
Дгьыли жәҩани наҟ иахьеивтцоу џьа инкабеит.

Агәаҟра дуӡӡа бла иахьамбоз инаӡеит,
Зегьы ирцәытцәах, зегьы инрылга иагаӡеит.

Шьҭахьҟа аҧсҭазаара аҟазшьала ицәқәырпоит,
Шьҭахьҟа агәамчи шьҭахьҟа аҧагьареи ҿырбоит…

Са сазхәыцуеит аслан цагьақәа рдунеи,
Са сазхәыцуеит урҭ рыпсҭазаареи рыпсреи:

Урҭ рыпшӡареи ргәамчи ныжьны – ицоит дара,
Адунеи иалгоуп урҭ рыпсыҽра – урҭ рыпсра.

Ианвар 7, 1974

ЗДА СМАҬӘАМ …

Илеиҩеиуеит еиҭах хәылбыҽхала,
Хәыҷи дуи зегь ааиуеит арахь.
Амшын ацәқәырпа сса неишьҭала,
Аҿықәаахь иӡхыргоит апшахь.

Ҩызада снеиуеит пшаҳәала,
Цҵакыра ҳәа сымам ҵьаргьы,
Ауаа рацәа рыжәпара салоуп,
Сагьрышьҭам, иагьсышьҭам даргьы.

Исзеипшуп сзыгәҭасуа, исыгәҭасуа,
Исзеипшуп исеиҕьу, сзеиҕьу,
Арҧыс, апҳәызба илыцәхасуа,
Абырг, аҭеиспыҳә лаша зку…

Исхьаам: «Сызбада, сзаҳада,
Сеилызкаауа ахаан дҟалом!»
Сырмеигӡакәа ҵьшьада хаҳада
Исфахьоу амшқәа сгәырҩом.

Амшын ацәқәырпа сса неишьҭала,
Аҿықәаахь иӡхыргоит апшахь,
Снеиуеит сзышьцылоу пшаҳәала,
Сгәы ахәрақәа ҕьахуеит еиҭах!

Салаз, цас, рыжәпара салаз,
Исышьҭам, сзышьҭам – зда смаҭәам,
Схы затцәык налхны хьанҭарас
Иахьсоуло сахыччоит – сзатцәӡам!

Ҳануп, ҳаицануп, абри амҩа,
Издыруеит са истәу, сызтәу,
Иҟалап иҳамбозаргыы аргама,
Ҳарҭ зегь шаҟа ҳаибарку.

Срылапшуеит ажәлар гәыблыла,
Срыҵапшуеит аеҵә кәеицеи.
Исгәапхоит дгьыли-жәҩани неидкыла,
Гәаныла исыҏхәоит адунеи.

Ноиабр 13, 1973

АЖӘҨАН АХЫСРА

Ажәҩан хысуеит ҳагәқәа ҭҟьо,
Ажәҩан хысуеит.
Иарбан гәнаҳаушь ҳзыхнарҟьо?! –
Ҳцәа ҳҭаӡыӡоит.

Иаамацәысуеит, ҳаи, Анцәа!
Иаамацәысуеит.
Ажәҩан хысуеит – шьҭа уацәца!
Ҳкылкаа ихысуеит.

Ҳатцахатцәҟьеит алакҭа –
Иҟам ҽезашьа...

Ҳхы ҳазхәыцуеит ҳаргьы шьҭа –
Мшрак ианиаша.

Ҳа хабаӷаз, нас, уаанӡа –
Ҳхы хамрыцқьоз?!
Уажә ибар ҳҭахуп Анцәа –
Ҳа ҳашрыцҳау!

Уажә ҳанхықәгылеит ахҭа –
Ҳцәа ҳҭаӡызоит.
Иаамацәысуеит… Шьҭа уацәца –
Ажәаан хысуеит –

Абыржәытцәӷьа ус ҳаиқәхар –
Ҳӷәышхон итцегь…
Итцегь ҳӷәышзар акәын ҳарҭ –
Итцегь, итцегь.

Сентиабр 11–13, 1976

АЛАКӘҚӘА

Гәҿыгьрам изхылтцыз.
Мышгагас ихәыцым,
Алакәқәа зызку
Даҽакуп.
Алакәқәа ҳрыхьӡароуп,
Алакәаҿ ҳнаӡароуп,
Ҳапстҭазаара алакә
Иахьыпшуп.
Лакәтцас ипшӡазароуп,
Лакәтцас ицқьазароуп

Ҳгәырӷьареи ҳаччареи,
Ҳхьааи ҳгәырӷьеи,
Аԥсҭазаара лакәымзаргь,
Алакә – ԥсҭазаароуп.
Лакәҭцас
Ишәҭырцоуп изшоу
Адунеи.

Ииуль 21, 1974

АЧЫМАЗАРА АШЬҬАХЬ

Кыр саргәаҟхьан уи саазқәылаз.
Аха шьҭа сацәцеит, сааԥшит.
Сиарҭа нсыжьит са сызгәылаз,
Сызмыргылоз схьаа ԥсит.

Амра ԥхара ссиршәа исныруеит,
Сшьа-сда рыцқьо сеимнадоит.
Сымчқәа маҷуп, аха издыруеит,
Сымчқәа ирыцлоит, сыӷәӷәахоит.

Амш хазынаӡоуп исԥылаз,
Амш азырхәашуам акгьы!
Са сазхәыцуеит уажә гәыблыла
Схьаа иԥсыз ахаҭагьы

Исшьыз схьаа – исзырдырыз
Са сыԥсҭазаара зыԥсоу.
Шаҟа иԥшьоу са сыдгьыл гәыраз,
Сыжәҩан гәакьа шаҟа ицқьоу.

Март 8, 1974

ХЬЗЫ ЗМАМ АШӘҬҚӘА

Уада хышәкаҿ ма ҽырбагас,
Баҳча ҭбаакаҿ ма џьара,
Ма хаҭгәынкаҿ гәаларшәагас
Ираазом, ишәҭуам дара.

Арҧар ма рыҧсы зыдхало
Пхәызбак ҳамҭас илдыркуам.
Ҳашҭа иҭалом, иахьынҳалом,
Ҳабла хыркыртә – иҧшӡаӡам.

Аха избан сызрыдырхало,
Сылаҧш зрылахои, избан,
Уа срынииар иахьышәҭуа рхала
Ашәҭқәа иаҩцам, хьызгьы змам?

Абиа шәшьыраҿ, алашьцараҿ,
Шәахәа ахьамбац шамаха,
Ашьха цәҳәыраҿ, асакараҿ
Урҭ аапшуеит иџьашьатәха.

Ижәытәзатәиу ҳадгьыл гәакьа
Иақәлоу, иацишаз Анцәа,
Иҩны изашьҭамлаз ҳа ҿҿатәра,
Иагьзахьымӡо насгьы шьҭа.

Игәыҿкаагаӡоу акала
Рыбла гәыразқәа ҭыҧхоуп,
Сыдгьыл дуӡӡа ахәыцра иалоу
Жәытәра ссирӡак ацәа рхоуп.

Иарбан уи нас сара исцәызыз,
Ма снапала иҭасырхаз,
Иарбан ӡу, шәара шәааӡҭытцыз,
Са сызнымиаз – шәа шәзыпцшьаз?

Мҩак санышәтца уахь инагоу,
Иашәҭ са сҿатәра зда имаҭәам.
Хьӡы змоу ашәҭқәа – мыцхәы ипагьоу,
Зынӡа ирхаштхьоу, иагьзышьҭам.

Апрель 6, 1974

* * *

Бтцәыуоит ҳәа сыҟоуп! Избан?
Былаҕырӡ, о, исыбмырбан!
Уи сгәы ианахьыс, хаҕеиҭа,
Итҟәацуеитоуп, иалаӡом шьҭа.
Базхәыц, мыцхәы ишу сара сгәы
Изырпсаҳәо шыҟам акгьы…
Сшымгәыҕӡоз акәхоит зынӡа –
Баaит – аха ибасҳәоит имӡа:
Анасыԥ шәарҭан уажәеипш,
Сақәымшәацт, ҳамҭак быспеипш,
Маҷӡак ихьшәашәап сыгәгьы,
Сашьцылап маҷӡак саргьы,
Иахьанӡа сзызгәаҟуаз абас –
Абри адунеи ҿыц – иаабгаз.
Бажәа хаа ус сабмыршьын,
Устцәҟьа схахәы бымшьышьын.
Устцәҟьа макьана бмааигәан,
Былаҕырӡ, о, исыбмырбан!..

* * *

Ашәҭқәа иҽрылак, баҳча еинҭәылак дҭала,
Имамкәа хьанҭарак зынӡагьы,
Аӡә данысуеит имҩа ус мариала,
Дцоит дныхгыла-аахгыло есқьынгьы.

Инеиужьны амшқәа абас гәырҩада,
Ас насыԥла иҭәу, абас иԥхоу –
Абри аҩыза аҵабырг, о, избахьада?
Ԥсҭазаарамкәа, ԥхызӡар уи дызлоу?

Далымҵуази ԥхызӡар ма дышнеиуа –
Хьаак иоур, џьа дынкыдҟьар ижьицартә!
Дызлаҟалозеи ас здунеи шеишеиуа
Аԥсҭазаара шыԥхызым агәра игартә?..

Шаҟантәузеи, сҩыза, ҳа ҳабҕалаз!
Иудыруама уаргьы саргьы ҳзыхҟьо? –
Иҳамкырцоуп ҳарҭ аҵабырг гәҩарас, –
Аԥсҭазаара абриаҟара ҳзаҟьо!

Февраль 28, 1976

БЫҬЬКАԤСАН АМШЫН АХЫҚӘАН

Зегь рҭыԥкәа рҿы инамгылои,
Зегьы ирмоуеи рықәнага,
Ҳаит, инхылар, инеижәылар
Амшын зрыцқьо – аҵәқәырԥа!..

Игәырмаҷгахеит, иҩархеит,
Ихәынтцәаршьшьыраханы иҭоуп.

Ачҷныш ԥсымҭәқәа акы еимаркуеит,
Еибарҵәуо наӄ еишьҭоуп.

Абӷьыжә хыжьлоуп хара-бӷьара,
Амшын иамам ҿыртцысык,
Иатцаӡамкәа џьара хаарак,
Иахаӡамшәа зынӡа ԥсык.

Аӷба дуқәа рыбжьы нхыртцоит,
Улымҳа инҭасуа жьаҳәатцас,
Амра ԥсыда зны иаацәыртцуеит,
Зиарҭа иҩылтцыз чмазаҩтцас.

Дтәоуп, абан, амшын ахықәаҿ
Лхала дцәажәо ҭакәажәык.
Аԥслыш гылоуп рыхәда рыкәаҿ –
Ҳрымџьабондаз абыржәык!

Ҳаит, инхылар, инеижәылар,
Зегьы ирызҭо рықәнага,
Зегьы рҭыԥқәа рҿы изыргыло,
Зегьы зрыцқьо – ацәқәырԥа!

Ноиабр 18, 1973

АБЖЬЫ

Ухатцоуп – уацәыбнал,
Ухатцоуп – ишьы!
Акы затцәык саҳәом –
Исышьҭоу абжьы.

Инсыжьит ҳәа сшыҟоу,
Еиҭах иаасыхьӡоит.
«Иагьаҵьара уцаргьы,
Ара уаанагоит!

Арантәоуп уахьдәықәлаз,
Ароуп ухәыштаара,
Ароуп – уара унышәнап,
Ароуп – уара уԥсра!» –

Ҿнаҭуеит са Сыԥсадгьыл
Абжьы ахатҵаны,
Ҿнаҭуеит, са Сыԥсадгьыл
Агәы иҭатәаны.

Абасоуп – зегь реиҳа
Сыԥсы зыҿҳәароу,
Зегь реиҳа исаӷоугьы –
Иароуп изыӷроу.

Сыԥсадгьыл, Сыԥсадгьыл,
Иухьзеи уара?
Уаратҵәҟагьы, нас,
Агәра угома сыԥсра?!

«Иагьаҵьара уцаргьы,
Ара уаанагоит…»
Ара саанага моу –
Сахьымаара сцоит!

Ԥсадгьылым – нышәуп
Зыбжьы саҳауа,

Псадгьылым – нышәуп
Исыхо шьҭахьҟа.

Анышә – сара сцәа-сжьы
Зфалак – зегь еипшуп,
Сыпсы цқьеи сылша цқьеи –
Сыҧсадгьыл иатәуп.

Исҵеипшу сзацәымцаргь
(Сацәцап ҳәагь саҿым!), –
Сыҧсадгьыл аҟнытҵәҟьа
Уи схыччар сҭахым.

Апрель 1976

СА СЫПСЫ

Дгьыли-жәҩани
рхатҵкы ицароуп
са сыпсы.
Амра шаша
ахатҵкы ицароуп са сыпсы.

Сышьха ӡыхьқәа
рхатҵкы ицароуп
са сыпсы.
Сгәыҕра ссиркәа
рхатцкы ицароуп
са сыпсы.

Сыуа-сықәла
рхатцкы ицароуп
са сыпсы.

Анасыҧқәа
рхаҭқкы ицароуп
са сыҧсы.

Акызаҭцәык ауп
шәарҭас иҟоу
сара сзы:
Ус, акгьы
исзахҭнымтцаӡакәа
ицар сыҧсы.

Адгьыл, ажәҩан,
амра шаша –
сыҧсы ргоит,
Сышьха ӡыхьқәа,
сгәыҕра ссирқәа –
сыҧсы ргоит.

Сыуа-сықәла,
анасыҧқәа –
сыҧсы ргоит.
Бзиа избо
зегьы ишрысҭо –
сыҧсы нҭцәоит.

Уц хырцьацьа
сышьҭа ухымзи есымша –
Усҭ, аҧсцәаҳа! –
исцәуго башоуп
уара шьҭа!

Декабр 24, 1975

* * *

Уа деилагеит, рҳәеит,
Ассир аабеит, рҳәеит,
Дытҟьеит убас, аха –
Амбатә ҟалеит, рҳәеит,
Артцәа даныҳәҳәа –
Аҭуан леилабгеит, рҳәеит,
Ибжьы заҳахьадаз –
Ашьац ирҟьацӡомызт, рҳәеит,
Ихы уаӷрагыларгьы –
Ажәак иҿшәаӡомызт, рҳәеит…
Ишәҳәо закәызеи,
Ара иџьашьатәузеи, сҳәеит,
Иџьашьатәытцәҟьоу
Шәа шакәхуп, шәызҿузеи, сҳәеит,
Уи дынхаԥгәышьан –
Иабаимаз шәаха, сҳәеит,
Ассир абаҟоу –
Ҿышәымҭын уаҳа, сҳәеит,
Нас, абриаҟара
Шәнызычаҳаз, гәаша, сҳәеит,
Итцегь дыҳәҳәаргьы
Ҟалатцәҟьон, аиаша, сҳәеит.

Декабр 24, 1976

АԤХЫН АЦАМҬАЗ

Амшқәагьы кьаҿхоит,
Аԥхарагьы маҷхоит
Аԥхын ацамҭаз.

Атҵхкәа еитцытҵуеит,
Ҳхәыцраҟәа ирыцлоит
Аҧхын ацамҭаз.

Иаҧсаз кыр лаҳтцама?
Иаҧсаз кыр ҳрашәама?
Ҳхьаҧшуеит ҳаатгылан.
Иҳалшазгьы ҳбартоуп,
Ҳазхьымӡазгьы ҳбартоуп –
Ҳабла иаахгылоит.

Ихышхытцәан агәгәаҳәа,
Ҳӡиас-еибафа –
Ҳаҧхынра мҩасит.
Ҳазхьымӡазгьы уаҳа
Иҳауам ахьӡаха –
Иагеит, имтцанарсит.

Иааиуеит тагалан,
Ҳусҟәа неихшьалан,
Ирлас иаҳҧыртцырц,
Ус, аӡынра шкәакәагь
Аакылсуеит имҧшӡакәа –
Ҳхьааҟәа артынчырц.

Декабр 3–6, 1974

АҦСУАРА

Хыхьынтә – Анцәа имчала – ишоуп
Аҧсуа дгьыл иацшоуп иара.

Аԥсуара иатцоу рацәоуп,
Адлаԥсагь иҟам уаҩра.

Дызбоит, иара итәала, акгьы згым,
Дҭәы-дыԥха, дпагьа зегь рыла,
Цынгылакгьы хьаас изкым…
Са саԥсуара сымоуп цынгылас!

Аԥсҭазаара еижьагоуп, имцуп –
Аԥсуара анаваха адәныҟа.
Аԥсуара зцым – зегь ҭацәуп,
Аԥсуара аныҟам – егьыҟам.

Дызбоит иҽазикуеит аӡәгьы
Ҽырбагас са саԥсуара шьҭихырц.
Ашҳам иҿытцуеит егьи,
Са саԥсуара адгьыл ианихырц,

Аԥсуара ахытцәон ҳдунеи –
Аныҟәгара ус имариазар.
Аԥсуара анырхуам, аиеи –
Аныхратцәҟьа ус имариазар.

Дҩагылт аӡәгьы, абан, иҿыхәхәо,
Аԥсуара аныҳәаҿа ижәырцаз…
Уаагыл, ацәаԥеыга, убҕаго!..
Дышԥаҟалоишь аԥсуара зцәыӡыз!

Аԥсуара мчытцәҟьоуп акыргьы,
Изакәытцәҟьоугьы здырхьада ееила?..
Уцәымзақәа рызынтәык цсыргьы –
Аԥсуара уарӡуам, унеила!

Декабр 24, 1975

АЧЧАПШЬ ЕИҚӘАТЦӘА

Дыччеит дахьгылаз цас –
(Ихытцны ицон ишша!)
Апстазаашьа ҳирбарц,
Игәахҭарц иара илша.

Дахыччеит ҳара ҳус,
Ҳа ҳаламыс, ҳхықәкы,
Дырхыччеит инеидкылан,
Ҳагәтыхақәа зегьы.

Ҳабзиабареи ҳаиҩызареи
Гәҩаран иҟаицеит,
Ҳа ҳиашареи ҳа ҳгәаартреи
Гәҩаран иҟаицеит…

Дыччеит, убас дыччеит –
Иаҳхылеит иара ифҩы.
Дыччеит. Дыччеит ҳәа, нас –
Дызлоушьри ауаҩы!

Аха дыччеит убас –
Ипшит ҳа ҳахь геи-шьхеи,
Апстазаара ҳлапшықәнатцеит,
Ҳкыднацалт: Сзыхҟьеи?

Исхыччада, шәа шәакәӡами?
Ипызҽуада са сцәа?..
Ҳарт атак ҟаҳтцар акәхеит
Уи аччапшь еиқәатцәа.

Сентиабр 4, 1976
Декабр 11, 1976

АПОЕТ

Пстҭазаашьа сымам
Ҿакала зынӡа.
Сшыҟоу сынхоит ауп –
Абар слахьынҵа!

Сықәуп сара адгьыл,
Аиаша сҿаршьны.
Сҟалашам ахаангьы
Уаҳа схы стәны.

Зхы зтәу, зегьы зхыкәшо
Иагәыдло – са соуп.
Саҵьал ааигәазаргьы –
Сгәыҕра хароуп.

Саныҟамгьы ирҳәааит:
Дзышьҭазоуп дзыниаз!
Аиаша дачычан –
Аиашоуп дызгаз!

Декабр 27, 1976

СА СЫЗЗЫПШУ

Са сыблақәа ччапшьуп, гәыҕроуп ирху –
Издыруеит са сымчи сылшареи зызку.
Шәарҭ, аччара пхазшьо, злакыҵа хәашьу –
Издыруеит, издыруеит шәаргьы шәыззыпшу:

Ажәҩан лаҟәны, дамраҵас иҭшәаны,
Адгьыл уазыруа, агәаҵҕа пҵәаны,
Ахан дуқәа хьшәашәаӡа – пхарак зыҕрам.
Иҩноу ауаа ракәзар – агәытцәҟьа зызҭам.
Амҩа ҳәа ижәбо – ишнеиуа иҭабго,
Атцеицәа – ҳбираҟқәа аҳәынтцәа иазырго,
Арҭ акгьы хьаас измам аҳәынҭқар,
Ииҳәац еиҭаҳәо, дқьачақьуеит, абар…
О, издыруеит, издыруеит, издыруеит шәзыцәшәо.
Аха исаҧызоит са сгәыҕра лашо.
Машәырны иҭынхадахар алшоит аҩны,
Машәырны гәы изҭамкәа дҟалоит ауаҩы.
Амҩа машәырны иҭабгатцәҟьаргьы ауеит,
Машәырны абзамыҟәгьы ауаа русқәа иӡбалоит.
Машәырны уи ажәлар дрычҳаргьы ҟалоит,
Ажәҩангьы иалшоит машәырны илаҟәыр,
Адгьылгьы иалшоит машәырны ихбыкьыр…
О, урҭ зегь машәыруп – ипҟарам акгьы.
Аҧсҭазаара пҟараны иамоуп зқьынгьы –
Шәа шәтцәуареи шәхьатҵреи бзамыҟәрас изшьо.
Са сыччареи, сгәыҕреи, пхьа снеиреи зыцьшьоу:
Ажәҩан иатцәара тцаула – шәшьы зхым,
Адгьыл изҩыда-гәырҩадоу – хәра зным,
Аҩны лаша дуқәа – ихьытцәцароу, ипхоу,
Сықәлацәа гәырҕьо, аҵьцьаҳәа изыҩноу,
Анасыҧ шкәакәа – ҳа ҳамҩа аханы,
Атцеицәа – пхьа изгаша ҳбираҟ ҳаракны,
Зегьы-зегь ирызҭо ираҭәоу рыхәҭа,
Иҟәышу, иҕәҕәоу, игәбылҩу, ахада…
Са сыблақәа ччозар – абар сыззыпшу,
Аҧсҭазараҿ иҟоуп са истәу-сызтәу.

Аҧсҭазаара аҧҟароуп сызхылҭцыз саргьы.
Анаҩс, изакәызеи, – машәыруп зегьы.

Ианвар 9, 1976

АҼАР РАХЬ

Сшәылагылан аркьыл сзасуам,
Ампыл шәылпцаан исызгом.
Шьҭа шәареи сареи ҳаивасуа –
Уи қьачақьроуп – даҽакхом.

Аха сычҳкәынрагьы схашҭуам,
Иаасҿагылалоит зынгьы.
Шәа шәычҳкәынрагь гәыбҕан асҭом,
Сажәра санашәыжь саргьы.

Зны са сҿапхьа мыцхәы идадуп,
Ихыҭҟьагоуп шәа шәыбжьы..
Аха, издыруеит, зны игәыпцәагоуп
Сара сҿымҭрагь шәара шәзы.

Зны шәеибарс, шәеихьымӡа-еипымӡо,
Акы шәашьҭоуп ипхатца.
Гәыла сшәабжьоит: «Наҟ шәаҟәымтцуа!»
Сыпшуеит ҽынартцыс ҟамтца.

Сара стҭынчра шәара игәашәҭан,
Шәааины шәсазтцаауеит: «Избан?»
О, шәыццакра гәыбҕан асҭом,
Сҭынчрагь иашәымҭан гәыбҕан.

Апсҭазаара уаҩ дашаҭом –
Дрылаӄазаргь иагьа хкы.
Аха иаҳҭаз ацкы ҳнаҭоит,
Иагоит иамаҳҳыз ацкы.

Иагьа сцәызҵит – амҩа иашәаз,
Иагьа шьҭысхит схаҭагьы.
Иӄоуп, иӄоуп амҩа иснаҭаз,
Иӄоуп иасҭаша еиҭагьы.

Зны – сагәҭасуеит шәа шәызнышәо,
Зны – сзыхӡызо шәшьырц шәаҿуп...
Шәара шәгәамчи сара спышәеи –
Урҭ еипгаламзар – имцуп.

Сшәылагылан аркьыл сзасуам,
Ампыл шәылпаан исызгом.
Аха сычҟәынрагьы схашҭуам,
Аха сажәрагьы сзацәцом.

Февраль 8, 1976

ЦЬАНАҬҬӘИ АХАҚӘИҬРА

Абжьымшынкгьы ирырт мариала,
Абжьышьхакгьы ирхыст убас,
Измырҭынчуаз, апхыӡ иалаз,
Абар атәылагьы – изышьҭаз!

Сыпсы неиуеит сцәа-сжьы ныжьны,
Еидара иатцаӡам, ицҟьоуп,

Абар цьанаҭ абаҳча еиужьра
Акгьы азеилымкаауа иҭоуп.

Гәалак, хьаак амам уи шьҭа,
Иахьцалакгьы амҩа артуп,
Сыҧсы иамоуп ахақәитра,
Иаргьы аҵысхә еиҧш иласуп.

Еимгеимцарак шықәсык ахьынтә,
Адунеи кказа иааимҟьоит.
О, иадыруеит усҟан иахьыз,
Зынӡа ишрыцҳахаз абоит:

Ажәҩан иалоуп сыҧсы ахала
(Ҵаҟа аҧсҭазаара еилашуеит),
Аҧҭа шкәакәа иахьынҳала,
Абла хьшәашәаӡа иааҧшуеит –

Акгьы змыхьуа, акгьы злымшо,
Иагьҵырхагам, иагьхәарҭам,
Иагьузымкуа, иагьузымшьуа,
Акгьы иашьҭам, акгьы змам.

СГӘЫ

Сгәы сазхәыцуеит сара.
Иҵьасшьоит схаҭаҵәҟьа иҭаӡо!
Маҧ, уаҩ дызҭалом иара,
Иҭоугьы маӡоуп,
Аха…

Усгьы иааҭырхын, иаҳҳәап,
Инрымҵартҵеит иахәапшуа сгәы –
Иҭаз зегь аргамахт убра.
Сгәы сазхәыцуеит сара,
Сгәы сҭахәыцуеит сара:
«Ипхасшьаша иҭоузеи, мшәан, сгәы?»

АҾЫХАРА

Ҵла затҵәык ихьӡала игылам,
Ифеит, ипхасҭеитәит дзыхьӡаз.
Иқьафура уаҳа игәахылом –
Апхыӡ гызмал далҵит дызлаз.

Дзышьҭазеи? Дабаҟаз? Дзыниазеи?
Иныҟәбеит – дыззыҟәпоз иацы.
Игәыӷраҟәа рҟынтәи инхазеи –
Алыхәҭа иннакылаз аӡы!

Дгьычуан – ихакәын дзыцәгьычуаз,
Имшқәа ирҳәуан маӡала.
Апсҭазаара иа даузахыччоз –
Апсҭазаара ихыччон иара.

Ибоит – адунеи акгьы изалам, –
Дзакәытцәҟьаз имдырцызт иахьеипш –
Апсҭазаара ус дахьынҳала
Даапшуеит икынҩалаз абӷьеипш.

...Қьафла иагьа ҳеырбаларгьы,
Атцыхәтәан иаацәыртцуеит хәшәы змам,

Аҧхызқәа иагьа ҳаржьаларгьы,
Мышкызны ҳамҿыхар ауам.

Август 25–31, 1974

ҲАНАЖӘЛАК…

Ихьаҵыз ацәқәырҧоуп
Ҳанажәлак
Ҳа ҳзеиҧшу –
Иҳалшом
Уаҳа
Ҧхьацара.
Ҳаҵышькламҳар ауам
Уи, ҳашьҭахь иааиуа –
Ацқәырҧа ижәыло – аҿара…
Абар –
Зегь реиҳа
Ҳзыцәшәаара!

Октиабр 26, 1976
Малеевка

ХАРАНТӘИ АШӘҚӘЫ

Араҟагь амра ҧхоит.
Амшын цәқәырҧоит,
Араҟагь ашьхақәа ҿырбоит,
Араҟагь арҩашқәа еилашуеит,
Араҟагь ажь рҭаауеит,
Агәилқәа шәҭуеит,

Араӄагь ашьхыц
Ашәҭқәа ирхаҵыруа, еимдоит...
Ара зегь ыӄоуп – сыбла ирбоит,
Аха – зегь ыӄоуп хаз-хазы,
Ирхам еидызкыло аԥсы –
Аԥсадгьыл ыӄаӡам ара,
Агәеисыбжь ыӄаӡам ара –
Гәмырҿыҕьга сахьақәоуп зегьы...
Убарҭ сыруакуп схаҭагьы.

Октиабр 25, 1976

Малеевка

АЦӘАԤҾЫГА

Адунеиаҿ зегьы-зегь ихашҭны,
Аҵыхәтәанӡа, аҵәца еимлаҳәа,
Рныҳәаҿа шьҭихын агәаӄцәа,
Датцашьшь ижәит иҿыхәхәа,

Атҳыбжьон ддәылтцын, ишимчыз
Адыжәҳәа дҭасуан игәы,
Ҿиҭуан уи амҩа дангылан:
«Шәҿыха, шәабаӄоу, шәӡырҩы!

Иарбан шәызлажьу аԥхыӡқәа,
Шәызқәу адунеи шәымбаӡои?
Шәкахаа шәышԥацәоу шәраҳаҭны –
Агәаӄцәа рыбжьы шәмаҳаӡои?!

Шәыцәеи шәыԥхыӡи сырӄьалоит,
Шаанӡа абра сыҳәҳәалоит,

Апсҭазаара еилыхны снапала,
Ишәысҭоит – ишыҟоу шәасырбоит!..»

Апенцьыркәа мҿыхакәа, пшьаала,
Ишыцәаз рхала иакуан.
Дгылан ахан дуқәа рымҵан,
Анцәагьы-ауаагьы рзы дыцәҳауан.

Данкараха дҭынчхеит ихала,
Амҩа даниалеит агәҭа…
Апсҭазаара еилызхуа дызусҭа! –
Деилыхны дышьҭоуп ихаҭа.

АЦӘАШЬЫ

Пшеи фырҭыни брылга,
Са бсызгом быхьчо
Лашарбагас амҩан
Бсымаҭәам сахьцо.

Ус аҭынчраҿ аарла
Ацәашьы лашоит,
Ус мариала икьаҭоит,
Пша хәыцӡак азхоит.

Аха ссирс ирыҵоу
Сзеилкааyам схаҭа.
Абла, абла ҭаара
Ирхыҵуа ашәахәақәа.

Амҩа сашәа сааины –
Ба бҟамлар – сзынхом,

Былашара хьшәашәеипш
Даҿеакы сарпҳом…

Стәоуп сара сраҳаҭны,
Аҵәашьы ҭаауеит…
Амра ҩхалоит пшьаала,
Ааҧын баҳча шәҭуеит.

Игәыҿкаагоу тәылак
Ус агәашә аатуеит, –
Сеидроу са сахьыҟоу!..
Аҵәашьы ҭаауеит.

Пшеи фырҭыни срылга,
Ба сыбгоит сыхьчо,
Бара – сцәымза хаара,
Бара – ҧсыс исхоу!

Декабр 5, 1973

АМҨА ИҚӘУ АШӘАХӘА

Иҟоуп зшәахәақәа ҳара ҳҟынӡа иааӡаанӡа
зхаҭақәа ҧсхьоу аеҵәақәа

Сыбжьы ҩҭызгоит алашьцарахь схы ҩарха:
Ирлас, ирлас, амҩа иқәу ашәахәа!

О, исыздыруам уара иумоу лахьынҵас,
Сиеҵә шаша, жәҩан ҵаулахьтә исҿаҷҷаз.

Уҧсы ҭоума, амца уҵроума ухаҭа?
Уҧсы цахьоума, илашьцахьоума улакҭа?

Иааит са сҟынӡа игәазырҳаган уажә иахьа,
Анкьа-бынкьа зны иухылтцыз ашәахәа...

Исыздыруам саргьы исоуа лахьынҵас,
Изҿаҷҷода шәахәа схылтцыр саргьы убас?

Сылашара шәыхьӡарымашь – изышьҭоу?
Шәара шәҟынӡа инаӡарымашь – сыцсы шҭоу?

Изурызеи, изурызеи – амца скыз!
Са сышәхьымӡаргь – сылашара шәазыпшыз!

Февраль 22, 1976

«АМҒА ИҠӘУ»

(1979)

АМҨА

Амҩа икәуп аԥстҳәа шкәакәа,
Ҵыси ҳәыҳәи цырцыруеит.
Амҩа икәуп артцу каԥа,
Ашьхыц дәықәуп, иԥшаауеит.

Амҩа икәуп амра шаша.
Амҩа икәуп ашәҭ афҩы,
Амҩа икәуп ажәа, ашәа,
Амҩа дықәуп ауаҩы.

Амҩа кьаҿым, амҩа еитцыхуп,
Амҩа икәу – имҩа нтцәом.
Амҩа ахьнымтцәо – уи насыԥуп
Амҩа хиртыз – уаҳа сҳәом!

Октиабр 19, 1977

* * *

Уаныңдәылтцуаз ашьыжь ашәхымс уахкьашеит,
Акыр уаалакҩакзаргь, ианақәук – уцеит.

Уцеит – уманшәаламхо уааиуеит, абар,
Ачҷык-ачҷык угхеит ахра уагарц.

Ашьыбжьон ашьха уахьхалаз – ишәшьит,
Аԥшацәгьеи акырцхи – уа узын итцысит.

Шьыбжьышьҭахь ухысын, ухымҭа кашәеит –
Бнацәын изқәукыз – бнакәтык аҿашәеит.

Аҿеатҵәахышт амра, абар шьҭа лассы,
Укараха, ухәыцуа угьежьуеит хәылпазы.

Мышьҭацәгьак дупылоу – уа умѡа зҟаҭәаз?
Ма мдыршақә уахыҧоу узхымҧашаз ҵаск?

Уеиқәымшәеит, уеиқәымшәеит иахьа,
Ари амш уа иутәымхеит – уатҵәтәи ахь уеиха!

Уеиха нас, уца, нас, уеимда, нас, уатҵәгьы.
Дыштәатҵәҟьоу насыҧла деиқәымшәацт аӡәгьы…

Иҳаздыргәышьом амш затҵә – излоу ҳлахьынтҵа,
Ишәарҭахоит ҳусқәагьы – мшык анҳацәца:

Уи анасыҧ ҳаѡган иагазар ҳзышьҭаз?!
Нас ҳамшқәа зегь гәѡарамхои – ҳаҧхьаҟа инхаз.

ГХА

Гха затҵәык ухьны,
Аҧсҭазаараҿ уаҳа
Уиадагь иумоукәа уаауаз хьаҳәа-ҧаҳәа,
Иулшом
Ахаан
Угха затҵә
Арҽеира.
Арҽеира – ҵаршеироуп.
Иугхаз уашьҭан иуриашар ауандаз –
Уи шәарҭас изкуадаз,
Уи хьаас измадаз!..

Агәнаҳа узышьҭатцом
Нак̆ иноухыхны,
Уи ашьҭа унхалоит
Иунымтцуа дамыӷны.
Ик̆аӡам ацәгьара хызҽуа ҳәа бзиара.
Ик̆аӡам хырқьиара!

ЗЕГЬ РЫЦКЫ

Ҳархыҽхәап аиааиракәа иҳамоу,
Ҳахныҳәап, нас, атцәца иҭыпхо,
Ик̆алап, дк̆алахьазаргь ҳара моу,
Анцәатцәк̆ьагьы ажәра игәапхо!
Ҳрықәныҳәап ҳамчи ҳалшареи,
Иаҳныҳәап аҭынчреи аҵьеи,
Ҳажәҩани ҳамра лашареи,
Ҳадгьыл иаҳнаҭаз аҿеи.
Абас ҳара ҳгәырӷьабжь анхало.
Имҳәакәа ҳазцом зегь рытцкы:
Акьаф ҳамырдагәааит бзантцы!
Ҳҩызатцәк̆ьа ҳганаҿ дыгәжәажәо,
Дҭынхадаха дықәхар адәы –
Иаҳҳәо зегь башоуп, ипсажәоуп –
Ҳныхтәуп зегьы!

Август 31, 1975

АМШ ГӘАЗЫРҲАГА

Ашьхақәа ирҿықәлеит аччапшь-ашәапшь,
Амрагьы, абар шьҭа лассы иаакапҳхашт.

Ухнахуеит атҵарақәа иҿыхаз рыбжьы,
Маи мшы иапылоит игәырҕьо шьыжьы.
Атҵлақәа шәҭит, еиҵынчылт абыҕьҿа,
Адгьылқәа пшуп – ирҭахуп амахәҿа.
Ииаит латҵарамза – ажәла ҟьатәуп,
Агәырҕьа-чыс зхылтҵша иахьа илатҵатәуп.
Издыруеит ушрыҳәо пшь-напык, анхаҩы.
Цхырааҩыс снеиуеит уа ушҟа исҭахны.
Аиҩызара ажәла лаҳтҵап меигӡарах,
Ақьиара, аҭынчра, насыҧла аҿиара –
Ажәла хазынақәа ҳҟьароуп ҳара.
Ҳамчгьы ҳахшыҩгьы еицҭашәаит хҭакы,
Аҩсҭаа дҳабжьамлартә, еиқәшәааит ҳҳәатәы,
Пшӡала иҳахьӡааит ҳаазыҳәо ҳаура,
Пшӡала ҳрыхьӡааит ҳзышьҭоу зегь ҳара!
Ҳнагылап, аҩызцәа, ҳабжьы неиқәҳаргап,
Зеиҕьыҟам анхамҩа-разҟымҩа ҳчапап.
Ҳа иҳацыз агәаҳәара, агәамч, ахықәкы –
Са издыруеит ишҳацныҟәо ҳшамжьо ҳразҟы!
Џыхь баапсыс иҟоу зегьы ҳаныриааи,
Шәаргьы-саргь лыпхала иахьанӡа ҳанааи,
Ҳамтәароуп иаҳхысхьоу-ҳазхысхьоу гәынго,
Ҳанхароуп, ҳнеихароуп, ҳалшара агәра го.
Амш ду макьана ҳапхьаҟа ишьҭоуп,
Амра хаҿыраз ангылаз уажәоуп.
Мшыбзиа, ҳапсадгьыл, мшыбзиа, ҳдунеи!
Мшыбзиа, игәыҭгагоу анхаратә ҳаи-чеи!

Март 11–12, 1978

АЗАТЦӘРА

Имаҩст агәгәаҳәа амш аӡхытҵра.
Шә-хәыцрак нҭаҳаит атцх агәы.

Атцх. Аҭынчра. Ажәҩан кәицқәа.
Амза шьада. Уаҳа – акгьы.

Уара – апсҭазаара зыгрысыз,
Уара – апсҭазаара зқәаҳаз,
Уара – ахьаа цәгьа иардысыз,
Уара – ахьаа цәгьақәа зшаз…

Наӷ шәахыӡаа, адгьыл иақәҳаз –
Иаашәычҳа, нас ҳамҭакы.
Амца рхысааит ипылҳаҭхаз
Са сызтцаарақәа зегьы!

Ӡбашьа змамкәа, инымтцәо гәҭыхан
Адгьыл иану есқьынгьы –
Шәыцәа!
Шәыӡ!
Шәыпсы!
Шәымҿыхан! –
Адгьыл хәыцуеит ахазгьы.

Иаҳҭап ҳамҭас ҳара ҳҿымҭра –
Иаҭахуп ахала инхар,
Жәҩан тца змамаҿ аетцә ҩынтра
Иалоу ҳадгьыл аџәыкәбар.

Изаҳауадашь иара агәҭыха?
Аетцә ччозар еилацәӷәны?
Кыр рыхәшьадзар иара азыҳәа?
Иазыпшызар амҩа кны?

Амза хьшәашәа – аҩыза хьшәашәа –
Пшуеит гәырҩала, инаскьаны…

Сыдгьыл, сыдгьыл! Мшрак ианиаша!
Шаҟа узаҵәузеи уажәааны!

Ухәыцра уалсхып иуҭахызар,
Иуқәсыжьп сгәалақәа ҩапхьа!
Исылшарызеи уара уҩыза
Уаҳа цхыраарас уаха?

Зегьы ззеипшу ажәҩан кәицқәа,
Пҳара зхылымҵуа рыгәҭа.
Изымбаӡандаз арахәыц па
Ушахьынҳалаз ухаҭа.

Апрель 5, 1976

АНЫҨБЖЬҚӘА

Ухьӡала ҿысҭит сышзахәоз –
Са сгәалақәак уасҳәар сҭахын,
Сышьҭыбжь уара иаууаҳахуаз –
Иаасгәыдҳалт ихьагәгәа игьежьын…

Аныҩбыжьқәа, аныҩбыжьқәа, агәгәаҳәа
Дара-дара шеинҟьо иаапсоит,
Инкаҳауеит умҵан еилахаа,
Уарах – ак ҟамлазшәа уаапшуеит.

Уахгьы-ҽынгьы ишуарҳәоз, ишуарҳәоз
Рхьаақәа, измам ҵыхәапҵәа,
Сдунеи рыцҳа улымҳа зегь шҭаҳәҳәоз,
Абар уахьдырдагәаз зынӡа!

Октиабр 31, 1978

АРДӘЫНА

– Ҿықә-ҿықә-ҿықә! – ҳәа
Убжьы зургозеи
Уаншәалак!
Ушьҭа дхымлои уаҕа,
Ушьҭыбжь ангалак!
Ҿымҭ узтәар,
Дымцои днаувсны зымҩа наӄ!
Гаӡарала уеҭаурхоитеи,
Уара агәаӄ?!

– Сызтәарыма сеыҵәах, ҿымҭ,
Сыԥсы ӡаны!
Схы еиқәсырхоит ҳәа ма
Сцарыма сеиханы?!
«Ҿықә-ҿықә-ҿықә!» –
Сыбжьы сыргоит иаразнакы:
Шәарҭак шыӄоу
Сҩызцәа ирасҳәоит сыццакы.

Октиабр 24, 1977

ААМҬА

Аӄаҵарба иамоуп х-аамҭакы:
ҳазҭагылоу, ииасхьоу, иӄалаша.
Аграмматика аӄнытә

Ҳрызхәыцп х-аамҭакы.
Изахьӡузеи ҳазҭагылоу,
Иааг, исырба?! –

Уи, аӡбахә ахьынӡаҳҳәоз,
Ииасхьоу акәны иҟалеит.
Изахьӡузеи иҟалаша?
Иахьӡода уи –
Ҳапхьаҟа ишьҭоуп есқьынгьы!
Иҳамоузеи шьҭа?

Иабаҟоу, нас, аамҭа ахаҭа?
Ибжьаӡит – ианеихаҳша хынтә.
Еиҵшьуп, еизакуп х-аамҭакы,
Изгылаӡом урҭ хаз-хазы.

Апрель 12, 1977

АХЬАА

Ссирқәак цәыртцуеит хәылбыҽхала, –
Рыбла, рыччапшь, рныҟәашәа…
Уҟаӡамшәа инувсуеит пшьаала,
Уҭынчра уцәызны ушырзыпшуа.

Шьҭа иумхьаан, уаҳа ихнымҳәуа,
Ицаз, ибналаз уҿара!
Шьҭа уанышәа ажәра мчымха, –
Пхара зхылымтцуа абылра!

Шьҭа иҳәала: «Ҳдунеи лашара!»
Шьҭа иҳәала: «Иҭабуп ҳазшаз!»
Шьҭа ирҽхәала, нас, апсабара, –
Ишьҭых иунаҭаз лахьынтцас!

Август 27, 1977

АХӘЫЦРА

Ус рымҳәахуеи: зегь ҟалон –
Анцәа игәапхар.
Ҩыстаауи џьныши рыбӷа пҭҵәон –
Анцәа игәапхар.
Уажә шьа злам ацәҳәырагь шәҭуан –
Анцәа игәапхар.
Адунеи насыԥла иҭәуан –
Анцәа игәапхар.
Еишьцәахон ауаа зегьы-зегь –
Иааигәапхар.
Гәырҩа ҳауазма шәаргьы-саргь
Иааигәапхар…
Изигәампхо са исыздыруам,
Шәарҭ ишәҳәом,
Аха избоит, ижәбоит, иаабоит –
Анцәа игәапхом.
Ус анакәха, нас, ҳаҿызаахп
Уи ҳазҿыц:
Ацәгьа-мыцәгьа ҳнаҿагылахп
Шьыжьӡа ҿыц.

Ииун 11, 1978

АԤШААРА

Акыргьы сҭагәҭасит.
Акыргьы сгәаҟҵәаҟт.
Снеиуеит зегьы-зегь чҳаны.
Ауалҳәааҩ-аԥсцәаҳагь

Дысцырӡаауам naӄ –
Дгылоуп уа, сымҩа аханы…
Хазынарас иатцоу
Сымбацзаргь рацәак –
Апстазаара сашьҭоуп ҩапхьа.
Иатцамкәа иӄам уи
Ссир-џьашьахәӡак –
Апсралатџәӄьа ахә аншәатәха.

Август 3, 1977

* * *

Аӡә дыӄоуп убасшәа, –
Дубаргьы ӄалап уамашәа:
Ибжьы умаҳаӡакәа,
Дниасны дцоит ушыпшуа.

Уашьҭаншәа зны ухала,
Ушгылоу ицашьа гәынго,
Ус, бжьы ҩәҩәак наухалоит,
Изхылтцыз, иахьынтәааз умбо.

Изтәыда, изыбжьыда
Абас узырӡыӡаз уара? –
Уи naӄ дахьубарҭам
Дцахьеит, узихьымӡо хара.

Дцахьеит уи мацәысшәа,
Дцахьеит уи – ибжьеиҳа дласны.
Уажәоуп уанизхәыцуа:
Дцахьеит уи – зегьы ирапганы…

…Ибжьы уамыргыло,
Убла дыхгылоуп ҽаӡәы.
Иааҭынчрахоит дзықәҵыр, –
Уаҳа акгьы ихыҩуам уаҵәы.

АПШЕИ АБҔЬИ

I

Апшацәгьа мақаруеит,
Апшацәгьа ҳәацәоит, –
Абҕьы иаҵәа хәмаруеит,
Абҕьы иаҵәа ччоит.

Баша имақаруа,
Иҳәацәоит апшаҕьы, –
Абҕьы иаҵәа хәмаруеит,
Иччоит иаҳагьы.

II

Ихәмаруеит апшалас,
Игәыргьоит, иччоит, –
Абҕьыжәқәа хәарчаруеит,
Абҕьыжәқәа ҳәацәоит.

Урҭ баша ихәарчаруеит,
Урҭ баша иҳәацәоит, –
Апшалас иахареи,
Ихәмаруеит, иччоит!

Октиабр 20, 1977

АЗАТЦӘРА

– Амра, амра, сгәы зырҿыгъуеи,
Са сзатцәума? –
Амра сҿаҷҷеит:
– Уа узатцәым!

– Амза, схьаа зымеихсыгъуеи,
Са сзатцәума? –
Амза еихаччеит:
– Уа узатцәым!

– Сашәақәлацәа, шәарҭ ишәҳәанда,
Са сзатцәума? –.
Урҭ еицҿакны:
– Уа узатцәым!

– Тцыси-ҳәыҳәи ма сыжәбанда,
Са сзатцәума? –
Урҭ ҷырҷырит:
– Уа узатцәым!

– Атцла еинаала исаҳә имӡакәа,
Са сзатцәума? –
Уи неихытарт:
– Уа узатцәым!

– Апша хага, умыццакӡакәа,
Аиаша уҳәондаз,
Са сзатцәума?
– Уа узатцәым!

– Ашәҭқәа шәакәзар цқьа сыздыруа,
Са сзатцәума? –
Урҭгьы аагәылтцит:
– Уа узатцәым!

– Уа изызҳәода сзыруазыруа,
Са сзатцәума? –
Сзызтцаалакгьы:
– Уа узатцәым!

– Са сзатцәымкәоу? –
Пшрак ҟамтцакәа,
Рҭак мазеины:
– Уа узатцәым! –
Ихны ирҿакуп.

Уаҳа схьаак рымбаӡакәа…
Уа, сзатцәгәышьоуп, –
Шьҭа, избагәышьоит, –
Са сзатцәуп.

1978

АГӘРАМГАРА

Усгәапҳоит иахьа мыцхәы,
Унапы алушьуеит схахәы,
Усҿаҷҷоит уамашәақәа,
Схы-сгәы иҭалоит ушәахәа…

Ех, апсҭазаара, узбахьеит,
Ус иагьараан сужьахьеит.

Сызургәыргьацәоишь абас?
Иуҭахузеишь ацынхәрас?

Сентиабр 2, 1977

АДЫРДЫ

Игьежьуеит, игьежьуеит адырды –
Ашықәсқәа цоит еихыдды.

Ашықәсқәа цоит еихыдды –
Игьежьуеит, игьежьуеит адырды.

Зны́к уи андәықәла иааҳәны,
Уахәапшла ус ичҳаны.

Ахала игьежьуеит, игьежьуеит,
Ицоит уаҩ дахьымӡо, ипыруеит.

Убас имариоуп аҭацәра,
Арҭәроуп иџьабаау, – арҭәра.

Бымгәамтцын, ахахаҩ, бхатцкы,
Бнапы ҳаныпшылоит ҳаргьы.

Бдырды ссир еитцамхо игьежьуаз,
Шықәса рацәа анӡалартә иғәғәаз.

Иаҿымшәааит ахыц, базыпшла,
Ибцәымцааит, амарџьа, шьҭахьла.

Зегь реиҳа, зегь реиҳа ихьанҭоу –
Имҭәыкәа иҭацәыз адырдоуп.
Иаҳзеипшуп анаҩстәи зегьы:
Иҭацәыроуп иҭәыз адырдгьы.

Февраль 2–3, 17, 19, 1978

АЦЫХӘТӘАНТӘИ АЧЧАПШЬ

Ақәпара ашьшьыҳәа даҟәытцит,
Мыч кәарак изнымхеит уажәшьҭа,
Ихьаақәа наҟ инеихытцит,
Абар, иаацқьахеит илакҭа.

Апенцьыр ахьтә ажәҩан иатцәарахь,
Акраамҭа ҿымҭуа дшыпшуаз,
Даарылапшит иуа-иҭынхара,
Арҭ амшқәа неипшьны дызҽапшьоз.

Рызынтәык рыблақәа ҭхаха,
Рлымҳақәа нкыдлеит иа иахь.
Иуасиаҭ ажәа иҳәоит ауп, инхахи…
Даапшуеит – егьиҳәомызт иарах.

Ацыхәтәанӡа ччапшьык неиҿықәлан,
Наҟ инеиҿықәбеит лассы.
Ихала иҽагьеитцихит дшықәиаз,
Апсҭазаара нижьт ауаҩпсы.

Инижьт уи ацыхәтәантәи аччапшь,
Ирцәеиқәирхаз хьааи гәырҩеи.

Уасиаҭ ажәас иҟоу ирхыҳәҳәо,
Ирхыҳәҳәо ҳаԥсреи ҳабзареи.

Наӡаӡатәи аамҭа еикәшара,
Иазымфо иазымҵәахуа нышәк,
Иахәҭаку ԥсра зқәым аԥсабара,
Иаҳмырцәаша ачча ԥшь лашара –
Ҳазцу адунеи ду ахышәҭ.

Октиабр 14–19, 1977

СА СНЕИУЕИТ…

Ацәыкәбар еилыцьцьо инахьынҳалар пыҭҟәырк,
Исҭахуп сара ашьшьыҳәа снахьысыр снапала.
Нахьхьи ацәаҟәа аӡиас ахы нҭанакыр,
Снахҭыгәлар сҭахуп аӡы шажәуа хаҭала.

Са снеиуеит шьхагәыла, мшынгәыла, ԥшаҳәала…
Сахьымӡар ҳәа сшәоит исызшоу џьара акы.
Иԥысшәар сҭахуп зегь са сшьала са сдала,
Сшашьҭаз адыру иԥысшәарц хаҭала –
Абан, иқыцькқыцьуашәа збоит аԥсрагьы!

Сентиабр 28, 1977

АИАШАХЬ ШЬАҾАК

Иахәлабгон-иаграбгон
Иаԥылоз зегьы.
Амгәажә арҭәӡаргьы,

Иҭәуамызт апсы
Уи апстәы.
Убас иуамаган иара.
Псы зхоу
Апсабара иану
Зегьы иагьреиҳан,
Зегьы иагьыриааиуан,
Иааиуан зегь ныртцәо,
Иааауан иҳәазо.
(Ипрыр аҭахызаргь –
Иамоузеи прышьас
Асҟак зымгәа иашьҭоу,
Асҟак ихьанҭоу?!)
Ус ашықәсқәа еикәшеит,
Урҭ Адгьыл дыршәшәеит –
Апсҭазаара аиашахь шьаҿак ҟанатцеит:
Иагьықәӡааит убысҟан зегь рапхьа –
Зегь реиҳа ихьанҭаз,
Зегь реиҳа мчы змаз,
Зегь зыцәшәоз –
Уи апстәы мамыршәага.
Зегьы-зегь еиҭаҿиахт,
Зегьы-зегь аанхеит…
…Иарбан-дарбан
Урҭ рахьынтә
Ақәӡаара зпеипшу зегь рапхьа –
Апсҭазаара аиашахь
Шьаҿак ҟанатцахыр еиҭа?..

Февраль 1–11, 1979

САРА СЫЗЛАПШЫЗ

Атҵаа ԥсасиуан,
Атҵаа ӡыҭуан.
Са сыԥон, са сыҩуан,
Са сгәырҕьон – сышәҭуан.

Иԥшӡан аԥсабара,
Ишәаҳәон аҿара,
Ишьыкьуан ачара,
Скәашон уа сара.

Иалгеит ачара,
Ашьапа ҭацәит,
Ҩызада схала,
Сқыцькыцьуа саапшит.

Аԥша хьшәашәа цәысуан,
Атҵаа ҕәҕәахон.
Исыхьыз сазхәыцуан,
Исыхьшагь збон…

Иԥхыӡу, иаргамоу
Сыздыруам сызлаз –
Ицәгьамызт, ицәгьамызт
Убра сызлапшуаз:

Атҵаа аԥсасира,
Атҵаа аӡыҭра,
Са сыԥара, сыҩра,
Са сышәҭра – сҿара,

Нас – аԥсабара,
Нас – ашәа азгәыкра,

Агәыргьара, ачара,
Агәыҩра, сара…

Зегьы-зегьы бзиан,
Срызхьыхуеит еиҭа.
Зегьы-зегьы бзиан…
Ҳаҟәытцп аҭцыхәтәа.

АЗЫН АЗХЬРА

Аӡын зымааит ус мариала –
Ицазаргь сыпхын аҿҳәара.
Сык зыпсоузеи – пшьаала, ихиаала! –
Игәыпҭцәагахт ақәоура.

Еибаркареит, еидынтцәалеит,
Срыбжьахатцәҟьеит ишакәӡам,
Уаҳа рылымшо иааидхалеит:
Аӡын хьаҭцуам – апхын псуам.

Ашәапыцьап рыбҕа реицьуп,
Ирызнымхеит гәыҕырҭак,
Икыцьқыцьуеит, рыбла ҩежьуп –
Ирыхьт излымго чмазарак.

Са сышпаҟоу? – Ҭынчра сымам,
Ус, тцәахыда сыпшааеуит,
Амацәаз еипш, ҩапхьа сымҩа
Наҟ сызҭымтцуа сааҭахеит.

Сгәы зырҿыхо, сгәы зырҿыцуа
Шьҭа сагьақәгәыҕуам рацәак.

Исыцрымҭуа гәҿыгӡрак сыцуп,
Гәҿыгӡрак сыцуп сахьцалак…

Сык зыԥсоузеи – ԥшьаала, ихиаала
Аӡын сзеиҕьын шьҭа сара.
Сыԥхын, сыԥхын – сгәы здыԥҵәалаз.
Рыцҳа, ишԥацәгьахеи уԥсра…

Октиабр 10, 1976
Малеевка

АԤХЫЗ

Сҿыхеит схыда-гәыдаха,
Сҿыхеит сгәырҩаха…
Мсыртәи пирамидаха
Сгылахьан иаха.

Сымҭа ԥслымӡра-шыраха
Аӡышара иаҿын.
Лаԥшы зхьымӡо цәҳәыраха,
Инымҵәаӡо инашьҭын.

Амра иалам шаҭарак,
Сықәнакит – амыхьтә.
Шьыри, шьацра татарак,
Шьыри, џьара ӡыхьк…

Сԥагьара ҭакыдаха,
Сгылахын сшьаҽны…
Сҿыхеит схыда-гәыдаха,
Сдәылҵит сыццакны.

Снықәлеит адгьыл кәазара –
Сыҟам схы ҟәыншьо.
– Хьӡи-пшеис иҟоу пстазаароуп! –
Схәеит сара сыччо. –

Спирамидан сықәымхо
Адгьыл ишьабаз,
Ашьыжь ӡаӡа сҿықәнаҳәо,
Сшьац иатцәан сышьҭаз.

Ианвар 9, 1978

ҲАРА ҲЦӘЫРТЦРА

Машәыршақә,
Ма хәмаршақә, ма цас
Аӡәгьы ҳаишарымызт ҳара.
Ибашоу акакәзар ҳзыхшаз,
Абаша ҳзацәцозма хара!

Игәҕәоуп ҳара ҳамчи ҳалшеи,
Ҳхьышьтрагьы, хымпада, игәҕәоуп.
Дуӡӡак аҟнытәи ҳаауеит,
Ҳцәыртцрагьы – дуӡӡак иазҳәоуп.

Ииуль 11, 1977

АТЦЫС ИАТЦӘА АБЖЬЫ

Ҭагалантәи амшқәа, ртцыхәа рышәшәо,
Инықәтцит рыбҕьыжә каҟьаны.

Иҩатцыгәгәаз амрагьы, идыр изыцәшәо,
Изхалом рацәак игәаӷьны.

Атцлақәа рыбаҩ кеикеиуа ицқьахеит,
Ихышлаахьеит ашьха еибаркыра.
Атцарақәа абаҳчара ныжьны ицахьеит.
Аӄәрааныжәқәа халеит иӄыруа.

Ҳазну адунеи дуӡӡа иаҭәоу ашәак
Уаҳа иӄамлазшәа ҽакы.
Иӄыруеит, иӄыруеит, иӄыруеит иахьак,
Игәыргьоит, ирбазшәа рразӄы.

Ажәҩангьы аччапшь аҽықәбаӡеит шьҭа,
Адгьылгьы иахьыз аздыруам.
Уа рада гәышьаӡа, абар нас ҳуахҭа:
Ҳазҿыз зегь хықәкыда-еилаҭырран!..

Иаалырӄьан салнахт ахәыцра исхапаз,
Тцыск аачырчырит сханы, –
Сшымгәыгӡоз пхарак аасырит убас,
Иарӄәандеит сгәаҿы иназаны.

Атцыс иатцәа аӄәымтцуа ишәаҳәон ҳамҭакы…
Сыбла иаахгылеит лассы:
Апхынра, ашәа, агәыгра, ахықәкы –
Иҭазаап зегьы-зегь рыпсы.

Иагьысҳәеит гәаныла: ачыхьқәа ҳрызгом,
Атцыс хәыч, издырит убжьала –

Ҭагалара цазаргьы, аҧхынра нҵәом,
Инхоит иаҳзынназжьыз аҧхара.

Октиабр 25–28, 1977

АӃӘРААНҚӘА

Ацәгьеи абзиеи неивысны
Изымцартә иҭшәоуп адунеи:
Амца ҩархылӃьеит мацәысны –
РӃама цҳафырқәа еиҿакшеит.

Иеидшылеит. Иҵсрыда-инхарыда?
Иҵсрыда-инхарыда, еибашьроуп!
Иеидхалеит. Аиааира згарыда!?
Адәаӡара шьаӡала ихӃьоуп.

УсӃан иабаӃоу аӃәраанқәа? –
Иҧшыхәуеит рыҽхьакны маӡа.
Ирбарҭоуп ишәарҭоу аҧанқәа –
Иқәлаӡом уирахь зынӡа.

Иеибарҧсуа хьаасгьы ирымам,
Ирзеиҧшуп аиааира згалак.
Иаацәырҵуеит нас-нас хыма-ҧсыма,
Аибашьра мцабз антәалак.

Ирҭаху шроуа рымдыруеи
Ашьаӡа зықәшу адәаӃны –
Урҭ фатә еилырхуам.

Иҟыруа,
Иеижәылоит аҭыԥ еимакны.

Март 20, 1978

АЛЫМИ АШЫШКАМСИ

Ашышкамс еидарак
Аманы ицон,
Алым ахькажьыз,
Ишзахәоз иччон:

– Уа, уара рыцҳа,
Умчыдоуп рацәа.
Дшыхәмаруаз, ҵасҳәа
Уишазаап Анцәа!..

Алым шахыччоз
Ашышкамс иабеит,
Шышкамс бызшәала
Аҭак ҟанаҵеит:

– Маҷӡак уазхәыцыр
Схаҭа сзаҟароу,
Еилукаара уҟан
Сыҕәҕәаму, сыҕәҕәоу,

Ишьҭысхуеит ахаҳә
Сара ԥшьынтә исеиҳау,
Ҳаисап, нас, ишьҭых
Уаргьы ус иуаҳау!..

Алым иаҳамашь
Ашышкамс иаҳәаз,
Убри азоумашь
Аҵыхәа зқәацаз?

Мап иамаҳазаап,
Иччахуан еиҭа,
Аччапҳшь убас
Еиқәатцәан – ҳаҕеиҭа...

Ашышкамс ашьшьыҳәа
Иқәланы ицеит,
Агәалагьы аидара
Инақәтцан иагеит.

Ииуль 15, 1974

АЌӘРААН

Ууаныжьны ицахьеит ахьшьыцба
Иухаштхьеит – ианбыкәу, ианба!
Ашьауардын акәзар, ипсит –
Абар, уажәшьҭа шәышықәса ҵит...
Уқәлацәа уаҩхуа ааауеит,
Уа уакәзар – ушыќаз уаанхеит.
Иаауххылымҵит бжьык игәыку,
Уаадырижьҭеи ќырроуп узҿу,
Уаахыкәласуеит жьабаак уаниар,
Хьышә шықәса урықәуп абар,
Апсцәаҳатҵәќьа уфҩыцәгьа изыхгом.
Ухәымгеишьозар акәхап, уигом!

Иуаҭәам уанхалт адунеи,
Абриаҟара инутҵуа змаанеи!..
Уҟаз, усшьуам, рыцҳа умшәан,
Уԥсыр уҭахӡами, аҟәраан?!

Сентиабр 11, 1977

ИРХӘО-ИРУА

– Ирхәо бзиоуп,
Ирхәо бзиоуп!..
Ируа сеидроу –
Нас иаабап.
– Ируа бзиаз…
Ируа бзиаз…
Ирхәо ҳашьҭам –
Иагьа рхәап!

Ианвар 15, 1979

«УАХЫНЛАТӘИ АШӘҬ»

(1984)

АРИ АДГЬЫЛ

Мшынныргә иќоу уцьабома?
Д. Гәлиа

Ишәҭуеит ари адгьылаҿ ашәҭқәа,
Ишәҭуеит ари адгьыл зегьы.
Иаартуп ари адгьыл агәашәқәа –
Иаартуп ари адгьыл агәы.

Зынгьы-ҧхынгьы иақәым еицакра,
Аныҳәа иаҧылошәа ирхиоуп.
Ахаан ианымиац шәа гәаќра,
Иаҿалашо аччаҧшь аҿоуп.

Абасоуп изҧыло ишырҧыло –
Зегь ргәышьҭыхра иашьҭоуп иара:
Акалашәа ишоуп Аҧсынтәыла –
Изӡоит ҳәа иаҿуп агәырҩа.

О, сакәыхшоуп уччаҧшь мрахәага –
Уи асасцәа, асасцәа иртәуп,
Иналалаз умш гәазырҳага –
Насыҧ лаша бзиа изыҧшуп…

Угәыргьашәа шьҭытцуаз, ихалоз –
Уи сыбла хнакуама сара,
Сарҭынчуама улахь ианхалаз –
Мшынныргә икҿаҳаз рцьабара.

…Ишәҭуеит ари адгьылаҿ ашәҭқәа,
Ишәҭуеит ари адгьыл зегьы.

Иаартуп ари адгьыл агәашәқәа –
Иаартуп ари адгьыл агәы.

Избоит ари адгьыл лахҿыхны,
Ахачҳара збоит изакәу…
Уа нагӡара ақәыз ишьҭыхны,
Бираҟцас агәыҕра иаку!

Август 23–31, 1982

СА СБААГӘАРА

Са сиҩызам дгьылк атҵкараҿ,
Напы ахьзымнаӡо хара,
Нцәа дызҭампшыц алашьцараҿ
Зыпсы ҭатҵәаху ҵьара.

Сыпсы агәылалеит ахала
Сызқәу адгьыл – Апсынра!..
Шәарҭа сзыҟамларц – аамҭала
Ҭҵәахтәыс иамаӡам иара.

Уи рыцәхьакым ҭҵааи ҷыхьи,
Пша-цәгьак навымсыц ганха,
Уи рыцәхьакым хыхьи-гәыхьи,
Ҭынчра амоуӡац шамаха.

Сыдгьыл гәакьа ҭҵлак аныҟәҩаа –
Дак насылҩаауеит саргьы.
Ҳарҭ ҳаӡәыкны пеипш-насыпла
Ҳаҟан, ҳаҟоуп есқьынгьы.

Са сиҩызам дгьылк атҵкараҿ
Зыпсы цәытҵатҵәахны итәоу.

Са сыҧсадгьыл – са сбаагәароуп!
Нас – сыҧсҭазаарагь қәҧароуп!

ҴХЫБЖЬОНТӘИ АНЫҲӘАРА

Ҿаҳаҿымҭроуп уамашәа,
Сгылоуп схала сшанхашәа,
Амза ргәылакны, – рҭынха,
Аеҵә кыдуп еикәаҕҕа,
Агагь ашьхагь зегь лашоуп,
Аҧсабара хшла икәабоуп.

Са иаҧысҵазшәа иразҙа,
Ҭынха гәакьас сыҧхьаҙа,
Сыда дамамкәа хьчаҩы,
Сыда дамамкәа ӡбаҩы,
Адунеи ду снапаҟны
Ицәоуп ҭынч – сыгәра ганы.

Мшәан, иабасаҭәаз сара
Абри аҩыза агәрагара?
Ацәа сықәҳауеит схаҭа,
Ҿаҳаҿымҭроуп – ҳаҕеиҭа…
Иҳарба, нас, ҩаҧхьа улша –
Анцәа, бзиала ҳзырша!

Март 19, 1983

АЦӘҚӘЫРҦАҚӘА

Ацәқәырҧақәа шыҟаӡац иҟоуп избазар,
Ҽакала сҟаломызт саргьы – сыцәқәырҧазар!

Амшынгәаҿ ицәыртцыз, амшынгәы зызҭалаз,
Амшынҿықә иазыҭрысуеит ацәқәырп еишьҭала.

Издыруада ирытцалаз, ргәалакәа знымтцәо,
Ҭыпкаҿ изымтәаӡо, ржәылара зпымтцәо?

Аҿықәаҿ ишааилак – ипыххааса ишьҭалоит,
Иааует еибаргәаҟуа рыпсырҭахь еишьҭала.

Иааует, ирызгәамҭошәа рҩызцәа рҭахашьа,
Ирымамшәа инхьатцны наҟ рышьҭахьҟа цашьа.

Абасоуп ишыҟаӡоу ацәқәырпақәа збазар,
Ҽакала сҟаломызт саргьы – сыцәқәырпазар.

Урҭ рапхьаҟа ирбарҭазаргь рҩызцәа рҭахашьа,
Урҭ рышьҭахьҟа ирбарҭахуп рҩызцәа еиҭа раашьа!

Февраль 11, 1980

* * *

Иҟам атцых ҳәа хазы –
Атцых арбан? – Амш ипсызоуп.
Иҟам ацәгьа ҳәа хазы –
Ацәгьа – уи абзиа ипсызоуп.

Атцых дажәлоит – амш зыцәцаз,
Атцых иақәижьуеит ахара.
Абзиа ззеиқәмырхазгьы убас –
Ацәгьа иақәижьуеит ахара.

Иҟам атцых ҳәа хазы –
Атцых арбан? – Амш ипсызоуп.

Иҟам ацәгьа ҳәа хазы –
Ацәгьа – уи абзиа ипсызоуп.

Март 15–17, 1980

АҲӘАТӘЫ

Сажәа халан ажәҩан иалан,
Сажәа еишьҭалан иҵыруан.
Ах, ишҵаҵыруаз мариала,
Ах, ишҵамариаз аҵан.

Сҽысыҧсахит уажә саазқәылаз,
Сышьҭыбжь ыҟаӡам рацәак,
Аха исгәытцхалоит лассы-ласс,
Зынӡа мҳәашьа змам ҳәатәқәак.

Уаанӡа исҳәахьоу сыгәҭыха
Сымҳәаӡаргьы сацәынхон.
Нас ишҵазури шьҭазыҳәа, –
Ҳәатә ансымамыз сҳәацәон.

Ажәа инысхызоуп исзымхо,
Шьҭа сахьтцәуеит ҳәа иапсам,
Аҳәатәытцәҟьоуп уажә исзымҳәо,
Аҳәатәытцәҟьоуп ҳәашьа змам.

ЗЫШЬХА ИХАЛАЗ

Абҕа дныҟәгылт уи дхәыцхәыцуа –
Ишьха дхалеит, уаҳа ишьҭытцуам.

Шьҭа дабацои, шьҭа дзышьҭалои?
Ма дызҿалои, ма дызхалои?

Нхыҵгьы-аахыҵгьы – шьҭа иладароуп,
Хыхьгьы – ицәҳәыроуп, исакароуп.

Арҩаш гәаќќәагь, уа ршьап амкуа,
Лагьа иҭалоит рхы рҭахӡамкәа.

Мҩа затҵәыкгьы – знык ианхала –
Иамам цашьа уантә еибгала.

Уа измаӡада атәаха-аԥшыха!
Уа измаӡада ҭынч аԥсыха!..

Абҕа дныќәтҵит уи дхәыцхәыцуа
Ишьха дхалеит, уаҳа ишьҭытҵуам.

Имҩа еиҭахгьы ԥхьаќа инагоуп!
Ишьҭахь ишьҭа ҭҕәыхаа иҩагоуп…

Ишьҭа ихугьы шьҭа изырќьалои! –
Дрымбаӡакәа нхыҵќа дҭалоит,

Ноиабр 15–22, 1979

АҾАР

Зны иццакцәоит, аԥшалас иацуп,
Зны иччацәоит мыцхәы.
Рдырреи рԥышәеи зынӡа имаҷуп,
Цагьа ишьҭыхцәоуп рхы.

Ага аҭыҧан ашьха изхытцуа –
Ироуҳәари аҿар!
Акгьы зламаз ианкахәыцуа –
Ирыцҳаушьап иубар!

Урҭ макьана акыр иарымоуп,
Аха избоит сара:
Рыграқәа зегь хызҩо ак рымруп –
Ашәҭра, аҿара.

Август 24, 1980

* * *

Са сгәы иҭазоуп сыбла ирбаз:
Дгьыли-жәҩани, мшыни, ӡи,
Амреи, амзеи, амши, атцхи –
Урҭ ирытцаркуа зегьи.

Дарбан здыруада ҳаилызкааз,
Ас иҳазҭаз адунеи!
Са сазхәыцуеит иахьа иҳамоу,
Ҳазлагылоу бзиеи цәгьеи.

Са сазхәыцуеит: адунеи ду,
Иҟамтцакәа рыххатәыс,
Уажәы ишыҟатцәҟьоу исшахуан –
Ҿыц исырҭахыр шатәыс.

Ҿыц исҳәахуан Анцәа ииҳәаз:
«Шәысҭ, ишәымаз, агәра жәга!
Нас, шәыҿиа-шәызҳа шәдунеиаҿ,
Шәхы аншәыриа, нас, аҟәнага!»

Июн 8, 1980

АШЬХА ДУ АҚӘЦӘАН

Азә дықәтцуеит абрантәи –
Ахахә ҭапҟаны,
Ахаан ианымтцуа
Ихьӡ анҵаны.
Егьи даԥеакала
Абра дшыҟаз аабоит:
Мҩаныфак
Ахахә пшьа
Иныҟәтцаны
Дцоит.

Декабр 21, 1980

АМШ АШЬРА

Ухы зқәукыз ҳәа хьызҳәала
Акгьы узымдырӡо, угәагәон,
Пхьаҟа ицон ушьапқәа рхала,
Наҟ, иахьырҭахыз ургон.

Амра аԥеатцәахит ашьшьыҳәа,
Унатәеит гәырҩала уҭәны:
Уаԥхьа изымқәацо, еизыхаа,
Амш хазына шьҭан ишьны.

Усгьы уҳәеит: «Исшьит снапала,
Еиҧьыз сашьҭан – еицәа нхеит:
Иахьатәи аҭахарала –
Уатцәтәи шеиҭымхоз сымбеит!»

Декабр 2, 1980

* * *

Зныхгьы хәҭа-хәҭала еиҿысхуеит,
Еибысҭахуеит нас – исгәапхом.
Ажәақәа шьҭастцоит-ишьҭысхуеит –
Сыгәҭыха-сҿахәы сыздырҳәом.

Сышрышьҭоу – рыцәҟьара иҭашәанда! –
Инрытҙаауеит амҩан ршьамхы…
Ишысрыцқьо-ишысцәуа – иҕәҕәаханда!
Снапы иасыршьуазар мыцхәы?!

Ма ҷкәынрак агәы цҵак сызҭамеи –
Лакҩакрада ажәа ҭзырҟьо,
Ацәҟьарагьы, ушашьҭам, аргама,
Хәмаршақә иҭыцҟьаан изго!

Декабр 29, 1980

* * *

Что пройдет, то будет мило.
А. С. Пушкин

Иаҳхьаауп, иаҳҳәаргьы иҳамҳәаргьы,
Апхыз еипш иныкәбо ҳхәыҷра,
Иҳабаргәыз ҳаҷкәынра нхаргьы –
Убригьы ҳазбом ҳазхара.

Иаакылсгәышьоит ажәра хәарчаруа
Абаҩқәа аҿҿа нарыхго.
Иаакылсгәышьоит аҵых еиқәара,
Ажәра мцахәыцәагь зыхәхо.

Иадыруеит апсҭазаара ҳжьашьа.
Ҳартәозаргь ацашьа гәынго:

Иссирхоит зегьы-зегь, аиашаз,
Ҳнырҳәышьа змаӡамкәа иаго.

Ачкәынра мшәыргьы изыпсоузеи?
Ма ҳзалымтцуа ҳақәхар ҳхәычра?
Имцаӡо ажәра зхәарт̧оузеи,
Иазхьуада наӡаӡагь иара?

Исымнахыз амшқәа сызхымго,
Ет̧ымтцас сынхазаргь – исҳәоит:
Апстазаара уаҳа ат̧ахымкәа,
Иссирӡан ацашьа ианиоит,

1980

АПШӘЫ ЛАХЬ

Быст̧, абар, нас, снапсыргәытца,
Крыбзаныхуазар – бапшы:
Зака схәыцуа, зака схытцуа,
Зака сцәыӡуа – зегь еипшьы!

Уатцәтәи амш исзаанагаша
Иахьа исабҳәару абра?
Ациган-пҳәыс, бзиа збаша,
Уи абаст̧аху сара!

Изхәатәузеи – усгьы издыруеит –
Усқәак схьaауп есқьынгьы.
Шьоукгьы сымҩан шьапҿаршә сзыруеит,
Аӡы сырыргоит шьоукгьы.

Жәабжь ҿыцкгьы хара имгакәа
Исаҳауама? – иҵьашьатәым:

Схаҭа ибасымҳәои имӡакәа –
Иарбан жәабжьу сыззыпшым!

Сҩыза бзиак синапҳхома?
Игәырҩатәхома слахьынҵа?
Уаҵәтәи амшаз амра пхома?
Амра мгылома зынӡа?..

Иара издыруа маҵарагь
Шьҭыхны исзымгартә ихьанҭоуп,
Сзаҵабҵозои даҽа еидарак –
Уаҳа сабымҳәан, иазхоуп!

Уаҵәтәи амаӡақәа аргама
Иахьа срышьҭам иеилсыргарц –
Исҭахуп, ибаҳауама,
Уаҵәтәи – ԥсҭазааран инхарц.

Уаҵәтәи ахаа, уаҵәтәи аша –
Уаҵәтәи спыргалааит иҭәны.
Уаҵәтәи сымаз гәыргьаҽҿҳәашан –
Уаҵә азыҳәан иҵәахны,

Маи 8, 1981

АҚӘАЦАҾ

Абар сара сқәаца еихашьшьыра –
Апсаа раҵәа, ашәҭ-акакаҷ…
Ахәыцра уадаҩқәа рышәшьыра
Наскьоит наќ, исхытцны маҷ-маҷ.

Махәык ахьтә махәык ахь ихиаала,
Хыхь аеш аҳауаҿ изсоит.

Ашышкамсқәа, ар реипш еишьҭала,
Цәаҳәакны, шьаҿакны еиццоит.

Апша ласи аҵла рыбӷьыцқәеи
Хәыҭхәыҭла акы еибырҳәоит уажәы.
Иҟалап иаха ирбаз апхызқәа
Ирызхәыцуазар ашәҭқәа хазы.

Акәара џьоуҳаруа ицырцыруеит –
Иахьынҭапшуа амра алакҭа.
Аҵарақәа убас иҷырҷыруеит –
Аиаша дырҿыхап мгәаҭа!

Иадыруеит изҿу апсабара –
Иахыҩуам шьҭыбжьык ҵакы змам.
Рпхашьага мацароуп, ихпароуп –
Ара сара сажәа аҭахӡам.

Ара зегь еизыҟоуп гәҭыӷьӷьала,
Ара зегь акоуп рбызшәа.
Ара зегь ецәажәоит ашәала,
Ара зегь мариоуп уамашәа...

Исҳәахуеит ирҿыцны гәаныла
Сгәы иҭыхо иацгьы иахьагьы:
Цырхага дук ҳамам – разҟыла
Абас еипш ҳаиқәшәарц ауаагьы.

Ииун 12, 1981

НАС АЗЫҲӘАН

Нас азыҳәоуп сзыхандеиуа,
Абаҳча зеитцастцо уаҩтцас.

Сбаҳча еинҭәылап, нас ишнеиуа,
Сбаҳча еинҭәылап… аха нас?

Ашьха анакәха исыпхьо – схалап.
Сырп амшынгьы иара убас.
Аецә шашагь сахьынҳалап,
Сахьынҳалап… аха нас?

Сымҩа нагаз тыша хыҟәлагь –
Бышьҭа схыҵуам, исгәапхаз,
Ба бзы саҵьалгьы сахыҵап,
Ҳаинасыҧхап… аха нас?

«Нас» закәызеи, иахьӡахьада?
Ҳәашьа сзаҭом иахьазы.
ҧсыхәа сымамкәа иарада
Ма изызбада сара сзы?

Нас азыҳәоуп амра згыло,
Нас азыҳәоуп изҭашәо…
«Нас» закәхо сыздыруам хыла,
Нас азыҳәоуп сагьызшәо.

Ииун 1, 1981
Переделкино

* * *

…Иаҵамҵакәа иҟам уи ссир-цьашьахәӡак –
Аҧсралаҵәҟьа ахә аншәатәха.

Арҭ амш насыҧ гәырҕьаҟәа – са исыхәҭахаз,
Арҭ ашәҭ ҟәымшәышә бырлашҟәа – сымҩа ҟәызтҵаз,

Нас адгьыл, нас ажәҩан, нас ажәлар сзыхшаз,
Нас ажәа сышьҭызхыз, нас ашәа – сзыҭҟәаз…

Акымзарак ыҟам араҟа имыцхәны,
Аԥсҭазаара иатцоуп арҭ ссир-џьашьахәны.
Идыруп нас, арҭқәа зегь са изысҿапхо,
Идыруп, нас, арҭқәа зегь рыхә злашәатәхо.

Аха изышьҭоузеи анҭ амшқәа – зхы зтәым,
Цәгьарамзар, гәырҩамзар – лашарак назцым,
Са сыдгьыл, са сыжәҩан, са сыжәлар зырҳәуа,
Са сашәа иагәҭасуа, са сажәа аазырҳәуа.

Ари адунеи ду иазымкуа – имыцхәу,
Нас, иарбан урҭ амшқәа са сҟынтә иззыԥшу?
Мап, урҭ ирыхҭныстцо егьсымам сара –
Нас, нышәашьас иамои – урҭ рышьҭахь – аԥсра!

Ииун 22–23, 1981
Переделкино

АԤСРАҾЫ

– Уаагыл, иаҭахым, дад, ашәшьырахь унеи,
Дҳартцәуом ара иахьа аӡәгьы!
Акралазар иалихт ари адунеи,
Уи иаҟара ухытцааит уаргьы!

– Ишәҳәо закәызеи, дыжәдыруама ипсыз! –
Сгәы сҭасуа снарывсит испылаз.
Аԥсы снеихагылан, аџьар шысзыԥшыз,
Дыстцәут, дыскәабеит лаҕырӡыла.

Дыстцәыуеит – иҩатцхахаз амреипш дкапхо,
Абри ашҭаҿ ицәыртцыз аамҭала.

Уи – ашьыжьтәи ашәҭқәа ирзыпшуаз ишанхо,
Дара ашәҭқәа ирԥызаз гәаҭала.

Ахьычпацыр хәыҷқәа згәы пшқа рытҟәоз,
Артцу гызмалқәа идыркароз…
Апстазаара дуӡӡан-идуӡӡан избоз,
Инымтцәаӡо хәмарра мацаран.

Абар, уажә дабаҟоу деитцыхны дыкҿоуп.
– Даҳтцәыуом ҭаҳмадак, – испылоит!..
Ҭаҳмадак ас ақәра ду нитцуа жәбахьоу –
Сара аҷкәын қәрахьымӡа дыстцәыуоит.

Ииун 14, 1981

Переделкино

* * *

Иарбан тәылоу шәҳәозар хыла –
Ԥапхьа иҿызкаауа сгәахы!..
Сымшқәа иреигӡьу ашьҭа схылан –
Сама ицоит аҿарахьы.

Сашәа иреигӡьу сапхьа инхазаргь,
Нас, шәазхәыц ианшәаҳауа:
Сажәымҭыеха зны исҳәаӡозаргь –
Сҿараҟынтәоуп иахьаауа.

Март 28, 1981

* * *

Икыдысхып хҿак ала цәҟьарак,
Исхалап шәахәакгьы бласы.
Цәаҳәак ала иҭызгап жәеинраалак,
Ҿамԥак ала иҭалап сыпсы.

Изымтәои нас т̧ыцкаҿ сгәапхара?
Издәықәлои ахы ст̧арп̧аны?
Наҟ сама изаҿалои аҽҟьара?
Сызнымхои амаҷ сызханы?

Ажәак ала исныҳәап ашара,
Шьаҿак ала ст̧алап уат̧ә ы…
Зегь ҽенак ала…
Исмоуааит алшара –
Зегь ҽенак ала ирхьысшьыртә ат̧ә ы.

Ииун 7–9, 1981
Переделкино

АЖӘЫТӘУАА РАЖӘА

«Ап̧сны дамкит» ззырҳәоз – уаҳа
Цар̧та имамкәа дырбон.
Уи дышрыцҳаз, уи дшыгәнаҳаз –
Ҳара ҳабацәа агәра ргон.

«Ап̧сны дамкит!» – митә ҟалазшәа,
Ражәа изалазишь абас?
Ап̧сны иналт̧ыр – адгьыл нт̧ә азшәа
Иарбан здыруада идзырбаз?

Ап̧сны иналт̧ны имцаӡазу?
Дгьылк рымбацзу ҽац̧ьара?
Ма ӡбахәыкгьы рмаҳаӡацзу?
Абри ц̧ьасшьахуан сара!

Сышнеи-шнеиуаз, хара имгакәа,
Са сышԥашьоз еилсыргеит:

Аҧсны самкыр – адгьыл сшамкуа,
Царҭа шсымам агәра згеит.

Ииун 5, 1982
Переделкино

АЖӘЦАРАҚӘА

1
Ажәцарақәа, шәарҭ шәеинаала,
Шәааиуеит шәҿеидкыла ҩба-ҩбала.

Аҧшәма бзиа шәарҭ дыжәдыруеит,
Уи деилышәкаауеит гәаҭала.

Згәы разым – итәылагь башоуп,
Псыс иахоузеи – ҵаа хьшәашәоуп.

Шәа шәахьнеиуа – амра шаша!
Шәа шәахьнеиуа – агәырӷьаҿҳәаша!..

2
Ажәцарақәа, шәарҭ шәеинаала,
Шәааиуеит шәҿеидкыла ҩба-ҩбала.

Аарцә ижәуеит агәырӷьа чара,
Аарцә еицышәааӡоит шәыхшара.

Ахьҭа шцәыртцыз нас шәеивасны,
Ырцәҟа шәцахуеит шәаацын шәацны.

Нас шәыпсадгьыл арбан шәҳәозар,
Уахьгьы арахьгьы еипшны ишәгәапхозар?

Иарбан тәылоу усгьы игәакьоу –
Шәахьиуакәу, шәахьыԥсуакәу?

Ма зқәаҭыԥс иахьшәоулак шәзеиԥшу?
Ма иатәаажәымбоу ишәҿеиԥшу?

3

Ажәҵарақәа, ԥсадгьыл, шәымам,
Шәахьцалак – шәсасцәоуп, шәаԥшәымам.

Аха шәарҭ аԥсадгьыл шәашьҭоуп,
Ус анакәха – аԥсадгыыл шәаҭәоуп.

Шәычҷырчҷырра – аԥсадгьыл иашәоуп,
Ссиррас иатҵоугь убри акәӡоуп.

Ишәҳәала, нас уи нырхагоуп –
Иагьгәыҭшьаагоуп, иагьгәыҭгагоуп.

Шәааила, шәааила, нас шәеинаала,
Сашҭа шәырлахҿыых ашәала......

САРА ИЗДЫРУЕИТ…

Иаажәг сызқәыгәгәаша акәаԥ,
сара иаасырхәуеит Адгьыл.
Архимед

Сара издыруеит игәы иҭаз,
Сара издырт, агәра згахьеит –
Иарбан ииҭахыз ҵыргәас,
Адгьыл шьҭихырц Архимед.

Уи аргамоуп – иааигәаӡоуп,
Цьаргьы сдәықәлаӡом пшаара.
Адгьыл шьтысхуазаргьы – аброуп,
Ажәҩан шьтысхуазаргь – абра.

Абра исылымшаргьы, мап,
Лшашьа сымам ҽаҵьара –
Архимед дзышьтаз акәап,
Исзаҩызоуп Аԥсынра.

Маи 6, 1983

ПШЬААЛА-ХААЛА

Схьатцит сқытахь
Схы-сгәы каҳа.
Сҽастан – снахәлашәт
Атцх еимаҳа.

Схьаа схыцәаан
Ашьыжь сҿыхеит,
Ҩапцхьа сымҩахь
Сгәы насыхеит.

Ашәаҵыцьап
Нахәытхәытит.
Тцарақәакгьы
Начытсытит.

Заа ирбоит –
«Рчамгәыр» ахиашьа –
Нас иҵылоит
Амра шаша.

Дук ќамлазшәа,
Ҵшьаала-ҵшьаала,
Иааит лыҵхала
Амш ахала.

Атҵхгьы цеит
Аҵсы нахаҳа…
Сныҳәа-ныҵхьоит –
Иарбан уаҳа!

Сылагылоуп
Уажә ашьацра,
Ашьхыц алоуп
Абҳәасатҵла…

Ах, са сқыҭа –
Сыблахшәала,
Усҭахызаап
Уамашәала!

Сгәы саанамгеит
Ушќа баша,
Ахәшә адыруан
Зеиҵш ќамлаша.

Мшәан, сызжьада,
Агәра сзыргада –
Насыҵк ыќамшәа
Қәҵарада?

Сара схьатцра –
Хьатцра иалам:

Мчыла исмоушаз –
Соуит хаала.

Ҿыц исныруеит
Сҧашәи сцьынцьи,
Ажәҩан ҭынчи
Ажәлар рымчи.

Ианвар 11, 1983

УАРАДА, ГӘЫШЬА…

Зашәақәлацәа инрылӡаа ицаз агәлымтцәах –
Дрыцҳауп ҳәарада,
Аха уи иеиҳагьы дрыцҳауп еиҭах –
Абырг гәыгьырҭада.

Уи иқәлацәа иаҩхны данхалт адунеи,
Иҧсҭазаара еидароуп…
Еилзыргахьада ͗нас, аиҕьи аицәеи
Ари аҧсабараҿ?

Аҭак ҳара ҳабацәа рашәа иаҳәоит:
«Уарада, гәышьа!..»
Ацәгьагь абзиагь ашәакны еиццоит,
Уарада, гәышьа!

Апрель 6, 1982

ИААРТУ АШӘҠӘЫ

Иацы игәастеит санупылаз,
Уаргьы игәоуҭеит, иҳамӡап,

Маҷк ҳаицәыхьшәашәеит ҳаазкәылаз
Ак ҟамлазшәагьы ҳамцап!

Зыгәра сзымго лымҳаҭаскәак
Схы агәра сзымго снадыртәеит:
Ирҳәаӡазааит иара цасҳәагь –
Аха ирҳәеит!
Ирҳәеит!
Ирҳәеит!

Иац ҳаззықәԥоз уажә мариала
Наҟ ҳагәҭасуа – агәра сызгом.
Ҳҩыцьа ҳхала ҭынч ҳнеидтәала,
Цқьа ҳаилибамкаар ҟалом.

Шәышықәсала ҳарҭ ишьҭыхны
Иааҳгоз ҳаламыс цқьаӡа,
Инҳампытҟьар – наҟ ишьыхны,
Шьоук цап гәахәас иҟаҵа.

Иалаҳхузеи нас, ҳазҿыху?
Иарбан мчыху иаҳзынхаз?
Иарбан малху, иарбан уалху,
Иарбан хьӡыху иаҳгәапхаз?..

Иамжьо дарбахын, интцәаша –
Иадубалозеи цәгьарас! –
Амц аҽеиҭак, аҽырҩашьа,
Ҳиаша иақәшаҟьоит убас –

Чмазара цәгьан – ҳпара гәаҭо,
Ҳашьҭа ихуп иахьеи уахеи,

Инархысырц анышә иаҭо –
Аламыси Ауаҩреи.

Уажә ҳахьааихьоу – уи анҳалас –
Хәшәык ќалашам ҳаиқәзырхо…
Абар – исгәырҩо иахьала,
Абар исҳәогьы сзырҳәо.

Маи 30, 1980

ДЕСПИНА

1

Деспина илыршуеит акаҳуа,
Дызхаштҳьоу Еллада дазхәыцуа.
Иҭынчуп амшын апшаҳәа,
Апша-хааyп маҷартцас изхытцуа.

Бышпаќоу, Деспина, бара?
Абра сыбзыпшуп иахьа шазар…
Ба беипш, са саҳәшьакгьы хара –
Мшынныpцә акаҳуажәцәа лзыпшуазар?

Лхабарк аанагомеи џьара –
Апша-лас, аҿықәаахь изхытцуа…
Деспина илыршуеит акаҳуа,
Дызхаштҳьоу Еллада дазхәыцуа.

2

Деспина дапшуеит акаҳуа,
Зеипшыќазам жьжьагоуп лыбжьы-хаа.
– Насыпуп илеиуа ихыхәхәа,
Иубома? – дысзаахоит ашьшьыҳәа. –

Уҩызцәеи уареи шәеикәшаны,
Лассы шәахатәоит цьара чарак.
Ажәабжь ссирк аауеит ипырны,
Иубома – мшыннырцә аҭыккарахьтә.

– Акымзарак збомеи сара –
Аҭаҿ инхаз агәырҩада?!
– Уаҟәытҵ убри аҭа аҭапшра –
Аҭаҿ хазынак збахьада!..

3
Изжәит иашаӡа инҭыркәкәаны,
Иашоуп ари ашьыжь ашарагь.
Еидара цәгьак самоуп сырҟәны,
Избарҭам мшынныҵә аҭыккарагь.

Ҿаӡәуп акаҳуа сыззыршыз,
Ҿаӡәуп уи лхаҭыпан исцылаз –
Деспина-пшӡа дцеит лгәы иҭашыз,
Дышгылаз дзеипхыӡуаз аҭәылахь.

Днасыпха дынхыҵны скаҳуа,
Дсыцәцазшәа – сынхеит гәыгырҭада,
Акымзарак збом сахьҭапшуа –
Аҭаҿ инхаз агәырҩада.

4
Деспина илыршуеит акаҳуа,
Абар, илзыпшуп акаҳуажәцәа.
Дхынҳәит лара Аҧсныҟа ҩапхьа,
Мышқәак рыла илхылан ахәажәцәа.

Лабдуцәа дырхыччон рынцәа,
Ажәытәан, абрахь ианызхыҵуаз,

Атәымтәыла иашьҭаз арҳәацәа –
Ирзымдырит ртәылагь шырцәызуаз.

Ах, дарбан иеилазгаз дара.
Еллада иазымкуаз ахҧара!
Урҭ агәнаҳа ируз абра –
Абар – илыхьӡеит акгьы зхарам.

5

Шәахәакгьы уажә лыбла ирҭыпхом,
Ихаарадоуп лыччапшьгьы – мчыла.
Лыршымҭа акаҳуаҵәҟьа сгәапхом –
Иарҭәуеит апшаҳәа зегь былфҩыла.

Зыҧсадгьыл иахырцаз еиҭах –
Ирымоуп аҧсадгьыл изхырцаз:
Иеибгазар – рыҧсадгьыл ианиахп…
Деспина лоуп згәыӷрақәа ццышәхаз.

Иццышәхеит уи амра лгәы иҭаз!
Илгәапхоз Еллада хазына…
Аҧсадгьылтцәҟьа ццышәхан абас…
Бзықәгәыӷра шьҭа ибасҳәои, Деспина?

1981–1982

АЖӘЦЫС ҞЬАЛА

Амра мчыдахт, ахьҭа аҿалеит.
Ашҭа иҭалеит аӡын заа.
Снапсыргәыҭца инансыртәалеит
Ажәцыс хәда-ҟапшь – сара исҭааз.

Мышьҭабзиа!
Сыкәа иҭасҵан,
Исыршышит сара стәала.
Иалакьысуам – афатә асҭан,
Асаараҟа ипшуеит гәырӷала.

Ажәӷа еиҵнахуам ӷапхьа ихаларц,
Ажәӷан иашьҭам зынӡа уаҳа.
Зӷызцәа инрыжьыз ажәҵыс ҟьала,
Ажәҵыс рыцҳа, ажәҵыс гәнаҳа.

Аӡын акәӡам уи зырчалаз,
Дгьыли жәӷани агәы рхымкәа:
Ӷызадатцәҟьа ас ахала
Иахьынхазоуп шьҭа иазхымго.

Апрель 21–28, 1981

ИХНЫМҲӘЫЗ АИБАШЬӶЫ ИБЖЬЫ

Хьӡи-пшак сҭахымызт
Изгарц еибашьрала –
Аибашьра-нибахра
Иалоузеи хьӡыс!
Ахьӡ-апша соур
Сҭахын даҽакала –
Аха
Снамгылар ҟамлеит еибашьӷыс.

Апсадгьыл ансыпхьа –
Лакӷакра ҟамҵакәа,
Сашәақәлацәа инеиуаз

Снарыцлеит убра.
Бзиала-пшӡала –
Харак имгаӡакәа,
Схынҳәыхуеит аҩныҟа,
Шәеибгазааит шәара.

Суаажәлар, сқыҭа,
Шәынсыжьуеит аамҭала,
Иаасыдгылт
Сызхымҧо-сызҵымҧо зынӡа,
Дыҷкәыноуп ҳәа шәсыхәапшуан –
Схатцахт мышкала –
Абџьар аанкыла,
Снагылт сыӷәӷәаӡа!

Исылшеит иҳажәлаз
Аӷа цәгьа инкылара,
Сатцамхт исуалыз –
Ахатца иуахҭа.
Дыпхастцеит уи
Уаҳа игәахымлартә акәылара,
Атцыхәтәан
Сызгашазгьы сықәшәеит схаҭа…

Сыпсадгьыл зда сымам
Сыпсатцоуп наӡаӡа.
Шәарҭ зегь шәыпстазаара
Иатцоуп сыпсы,
Ишәхалашо амра лашара
Сыпсатцоуп.
Сызхьымӡаз зегьы-зегьы
Нсыжьт шәара шәзы.

Сшәыҳәоит
Ишәмырӡын сыҧсҭазаара зқәыстцаз,
Сгәыҕрақәа ҭамхеит –
Иахьыҟоу шәа шәҿоуп.
Сшәыҳәоит –
Акымзарак шәмырӡын ишәысҭаз –
Убри сара сзыҳәан
Иреиҕьу баҟоуп.

Хьӡи-ҧшеик сҭахымызт
Изгарц еибашьрала –
Аибашьра-нибархра
Иалоузеи хьӡыс!..
Иалшон ҽакала
Сынхар хьызла-ҧшала,
Аха –
Шәара шәҭынчраз –
Сынхоит еибашьҩыс.

АСЫҦСА

Изаҿамгылт ацаҟь ҿыҧса,
Хагәха иҭалеит еиқәыбган,
Аа, иаауеит, иааауеит асыҧса,
Аа, уаҧыртц, уҽаҭ аган!

Амҩан иацло, иацло, иацло –
Уи убас еиҧш азҳахьеит –
Иаҭахӡазаргьы шьҭа ахьатцра –
Хьатцшьа шамам абахьеит.

Еилаҧыххаа имцакәа иргама,
Уаҳа изҭынчхом зынӡагьы.

Шьҭа иаанызкылогьы дамам,
Иазынкылаӡом ахгьы.

Зегь зымҽхазкыз, зегь ззеипшу,
Акгьы иашьҭам – зхы-згәы ахшәаз...
Нас, абар уи – уама зџеипшу –
Зхы изазымиааиуа изызхҳаз.

Октиабр 7, 1983

Москва

* * *

Шәышықәса зхытцуаз
Сихәапшуа, схәыцуан:
«Иубаӡахьоузеи! Иучҳаӡахьоузеи!».
Шәышықәса зхытцуаз
Дсыхәапшуа, дхәыцуан:
«Иубаӡарызеи? Иучҳаӡарызеи?»

Март 15, 1978

УАХЫНЛАТӘИ АШӘҬ

Амра анылҭашәо ипытуеит, –
Иҟоуп шәҭы ссирк, – тџхыла ишәҭуеит.
Амра азычҳауам иара,
Амроуп џсыс иахоу арахь.

Аетџә баша икәалкәацьоит,
Амза баша аҽканарҷҷоит.
Уртқәа рзакәым изпытыз,
Агәы ҟәымшәышәра занартыз.

Амч зҟәымхо, мыцхәы ишу
Бзиабароуп иззыпшу:
Амра, амра иазгәыкуеит,
Амра гылар – иааикәаҳәуеит.

Октиабр 20, 1977

* * *

Аԥсра ушазыԥшу есымша –
Ус шәышықәса уцаргьы ҟалоит.
Ма шәышықәса сцап ҳәа ушыԥшуа –
Иаакылҟьаны уаџьал уагоит.
Мап,
Сымшқәа ԥхьаӡо,
Сгәырҩаха –
Шықәсыкгьы мчыбжьыкгьы сҭахӡам,
Иԥсҭазаароуп
Амш затәә
Иаҳа –
Аԥсра ҳәа акгьы гәҩарас измам.

Ииун 18, 1983

ИАХЬАТӘИ АХЬАА

Сахьынӡаҟоу – салоуп
Аԥсҭазаара ишуа,
Иахьри ҳәа сгәыгуеит
Убри сшазыԥшуа.

Нас, амра шысхагьежьуа
Игыло-иҭашәо –

Са схоума сзыхӡыӡо?
Схазоума сызшәо?

Мап, адгьыл ахьааупʼ –
Исхьаау саргьы.
Исзеипшуп хаҭала
Са испеипшу зегьы.

Аԥсцәаҳагь ҭахык иеипш
Сиԥылап сара –
Аԥсҭазаара шыҟац
Инхозар абра.

Нарцәы ҳәа акгьы ахьыҟам
Санышәоит еиҭах –
Аарцәы ҳәа ԥсырҭынчгак
Ансымоу арахь.

Аха иабаҟоу –
Еилкаам иахьазын.
Исымам иахьала
Аԥсратцәҟьагь азин.

Сахьынӡаҟоу –
Срықәгәыӷуеит
Сымчи сылшеи…
Саныҟам ак ахьыр ҳәа сшәоит адунеи.

Маи 12–20, 1983

АХЫҚӘАҾ

Ахықәаҿ, царҭа ахьамам уаҳа,
Атыша ҭылашәра цаҟа

Сҭапшуа сышгылаз, амра бла-хаа
Саагәаҭан – саргьежьит шьҭахьҟа.

Сгьежьит арахь, ара смыцхәума!
Сазымкыртә адгьыл ду сара!
Сахьнеиуа акыраз смаҭәахәума –
Макьана сыҟазааит ара!

Абар иахьыџо арҩаш хага,
Абар абаҳчагь иатцәаӡа,
Абар иахьыҟоу ашьха, ага,
Абар, нас, адгьыл ду ҭбааӡа…

Ҭабуп, са сымра, сымра гәыраз,
Арахь усыхан сахьааугаз.
Уатцә ашьыжь сгылан ашацкыраз,
Нас амҩа сныҟәлап исурбаз.

Ҭабуп, иахьсеилуркааз аиаша –
Сара сынхоит исыхәҭаны:
Ара иҟалоит сызхәарҭахаша –
Атыша ахыҟәаҿ срыхьӡаны.

Ииун 3, 1981

Переделкино

ИСҲӘАРЫЗЕИ?

Аҟәа леиуеит – агәыптцәага,
Знык ианалага – ихкәаӡом.
Адгьыл дагәа, ажәҩан дагәа –
Сыҟоу-сыҟаму рбаӡом.

Сынасыԥ затцә амца ахысит,
Ахәа ццышә еиԥш исҿаԥсеит,
Ҳарҭ ацгәы еиқәатцәа ҳабжьысит,
Исҳәарызеи, бцазар – бцеит.

Ҿысҭуам. Ҿысҭуам. Аамҭа шьҭхысуеит.
Зәырҩы сывшьаа иагахьеит.
Схахәы еиқәара ашла ахысуеит,
Сацьал цәыцатәан иԥшуеит…

Исҳәарызеи, зынӡа имҩашьа,
Рыхааи рашеи иеихҭынтцо,
Рымҩа дырны, ишцалаша,
Ишрыхәҭоу еиԥш зегь анцо?!

Аха исзеилкаауам хаҭала:
Имҩахымҟьаӡо цьара,
Аамҭа еикәшозар иара атәала –
Са сабаҭахыз ара?!

Ақәа леиуеит – агәыԥтцәага,
Знык ианалага – ихкәаӡом.
Адгьыл дагәа, ажәҩан дагәа –
Сыҳәҳәабжь дагәа раҳаӡом.

Ииун 22, 1981
Переделкино

СЫМҨА

Фырҭынуп зны сымҩа еиԥынкылан,
Аԥша хаа зны иасуеит ахәхәа.
Зны идырлашьцоит аԥсҭҳәақәа хылан,
Зны исхахәмаруеит амра ашәахәа…

Зны схылоит амшын еилашыра,
Иреиҕьу разҟыс ишьаны,
Зны исыпхьоит ахәы ҳаракыра –
Снаҿалоит саргьы сеиханы.

Мшыннырцә акгьы сҧылом разҟы ҳәа –
Сзышьҭазеи ҳәа схы сазҵаауеит.
Ахәы ҳаракырагь ашьшьыҳәа
Сынхытцны – еиҭах сыҧшаауеит.

Зны пҳәызбакгьы дсоуеит гәапхарас,
Сыҧсыргьы-сынхаргьы – слыхьӡоит,
Слыхьӡоит аха, исымоузеи харас –
Сзышьҭатцәҟьаз ла лакәзам, избоит.

Зных ашьҭа сынхылоит жәеинраалак,
Ахәыцракәа рхы сынҭаҧоит...
Иабаҟоу сзышьҭаз сыздынтцәала –
Ақьаад исзаныло ҿакхоит...

Абасоуп са сымҩақәа шыҟоу –
Ак сыхан сагоит есқьынгьы.
Ак ашьҭа сынхылоит сымҧшыкәа –
Аҭыҧан иаацәыртцуеит ҿакы.

Сзышьҭатцәҟьоу санымиацт ахаан –
Сацрытцынгьы ҭынч сызтәаӡом...
Сахьӡап, нас, сахьӡап, нас, ихьаам –
Сразҟыдангьы, мап, избаӡом!

Сзышьҭамкәа сзыхьӡо зегь неилалан,
Сзышьҭатцәҟьоу азыҳәан – имҩоуп.

Издыруеит, уи амҩа сарӷьалом –
Аҵсҭазаара агәҭала ҵхьа игоуп.

Июн 9–10, 1981
Переделкино

АРҨАШ ХАГА
(Лафшақә)

Арҩаш хага, ахыҭӷьага,
Амҩа иқәуп мҩа мбаӡо.
Арҩаш хыда, алашә-дагәа,
Дыршьас ианаҭои иахьцо!

Ахра иалӷьоит, аа, ипыххаа,
Нас аҿеизак, еилашуа,
Абахәапшь ду иас, иеиҩыхаа –
Архагь иқәлоит ушыпшуа.

Арҩаш хага, ахыҭӷьага,
Дыршьас ианаҭои иахьцо!
Арҩаш хыда, алашә-дагәа
Амҩа шҧалнах имбаӡо.

Нас иазкылсуеит, акрынхама,
Иара амшын ахаҭагьы…
Арҩаш илнахуазар амҩа –
Са сзыцәшәахуазеи – акгьы!

Июн 6, 1981
Переделкино

АШЬЫЦРАЗ АБАЛЛАДА

Ахьхьаҳәа иахьааиуаз аӡыхьқәа,
Ашәҭқәа рыфҩы уахьашьуаз,
Еилкаашьа змаӡамоуп шьҭазыҳәа –
Абраҟа зны абаҳча шышәҭуаз!

Атҵарақәа заа иахытцын,
Иқәыргеит уантәи рыпсы:
Абаҳчара шьыцрак нахытцәан,
Ицәҳәыраха иааҟалт лассы.

Аӡынраз иқәлан ацәҳәыра,
Фырҭынуп иахызгало згәаӷ.
Апхынраз аԥслымӡ ашыра
Инылашәар – иацьуеит акәтагь.

Аацын збахьада иара амԥан –
Иахыкәшан ицоит хара наҟ.
Абар, нас, аҵьныш иҳамҭа,
Абар, нас, апсцәахa ибираҟ.

Иаҿытцшәом цәыкәбарк аԥсабара,
Изнеиуам цәаакырак убрахь.
Иагәыларшәым аԥслымӡ шабара
Апсҭазаара иахәаша гәагьк.

Акымзарак ыҟам иапсыхәоу –
Ашьыцра цәгьа згәы ҭанарҩаз…
Еилкаашьа змаӡамоуп шьҭазыҳәа –
Абраҟа зны абаҳча шышәҭуаз!

Аршәаа иамысуазар пша-цәгьак –
Иахыԥраны иҟам ашәак.
Шәаҵьҳәара ауеит ауп сцәаҳәатҵәҟьагь –
Ас алахь еиқәызар иахьак.

Март 31, 1981

АРХЫНҲӘРА

Исымаӡам уаҳа тҵәахышьак,
Исымаӡам гарҭак ҵьаргьы –
Ирысҭароуп усгьы хнырҳәышьак
Изҭьычыз амшқәа зегьы.

Ихьаан са соуп изызцәыртцыз,
Еидаран са соуп изықәҳаз.
Дарбан урҭ амшқәа зыцәсырӡыз?
Дрышьҭоума дгәаҟха изыпхаз?

Акоуп исыгәҭыхоу шьҭазыҳәа –
Абар анапхыцәгьа иуахҭа:
Ирхынҳә, ухатҵоуп, ашьшьыҳәа,
Аӡәгьы уимбаӡакәан еиҭа!

Дарбан иухыччо гәаныла?
Иушьклапшуа дарбан зыҽӡо?
Дарбанушь амԥан иупыло?
Дарбанушь насгьы узызцо?

Ахәыцрақәа ужәлап – аӡхытра!
Цашьагьы уоурым унраԥс…

Уадаҩра дук алам аҕьычра –
Архынҳәароуп иҟоу уадаҩс.

Ирысҭароуп усгьы хнырҳәышьак
Исыдхалан иҟоу зегьы.
Ирымамкәа уаҳа неиқәкышьак,
Исгәыдлоит еипхныҳәхәо даргьы.

Апрель 11, 1980

АЦЫС ИАТЦӘА АШӘА

Ҵыс иатцәак, ҳәынтцәрак еиҳамкәа,
Амахә иқәтәоуп са сханы,
Аҷырҷырҳәа, аҧыц неихамкуа,
Ашәа аҳәоит иагәапханы.

Сыбла ихгылоит абна аҿықәан,
Ашәҭқәа ргәы цқьа шадыртуа.
Шьабысҭак, аӡыхь иаҿыхәан,
Амра аҽеаҭан иахьыпшуа.

Сыбла ихгылоит раӡныпсара
Арҩаш ҧыххаа иахьҭаҽҽо,
Наҟ шәарахқәак ахра ҿҟьара
Цәырҟьа-цәырас иахьаҿоу.

Слымҳа иҭаҩуеит нас лымкаала –
Аамҭа ахьнеиуа ашьаҿабжьы,
Сара исзымдыруа бызшәала
Иҩу апсҭазаара атцакгьы.

Сзыргәаҭеиуа, сымчгьы зқәымхо –
Слымҳа иҭаҩуеит, сыбла ирбоит…

Са саадырижьҭеи исзымҳәо –
Иара ашәак ала иаҳәоит.

Аҷырҷырҳәа аԥыц неихамкуа,
Самоуп, самоуп сытҟәаны,
Ҵыс хәыҷӡак, ҳәынтҵәрак еиҳамкәа…
Зқьынтә иаратқкьыс сеиҳаны.

Ииун 19, 1981
Переделкино

* * *

Анаҟә хытцуан еитцыхәхәа,
Амза цәыртцуан еилыхха,
Итцысуамызт џьара бҕьыцк –
Аӡы шыцәаз снадгылт пхыӡ.
Сахьӡеит хажәак рҳәарагьы –
Ус аҿыланахт аӡгьы.
Аӡы леиуеит еилашуа –
Стәоуп сразҟы ааира сазыпшуа,
Аха иааиуам… Сгәы бжьажьеит –
Сҳәашьа гәҩарас иҟастцеит:
Сшьақәхацәазар сшанхашәа?!
Сыбжьы ҭахәаҽзар саншәа?!
Ма сангәырҕьа сеилахәоу?!
Сажәа баша ҳәҳәарахоу?!
Исҳәеит хажәак иҳәатәыз,
Аха ишысҳәазоуп аус…
Лапштцашәаразааит зегьы,
Зынӡа имыцәазааит аӡгьы –
Ажәа ишпалам адоуҳа,
Ҳәашьак амоуп – иануазҳәа!

Март, 1980

АТӘЫМ СКЬАЛАҼЫ

Аԥсуаҭӡас – шьҭахьла-шьҭахьла
Аҕба надҭҵит асқьала.
Сазыԥшуеит – ашьшьыҳәа иҵоит,
Аԥхьа шсеихоу инаскьоит…
Ма иманшәалоуп иаҳа убас,
Ма ус иамаӡоуп ҟазшьас,
Ма сшаԥсуаз еилнаргеит,
Ма ах аҳаҭыр абеит,
Ма са сызаҵәра еилнакааит,
Ма са саԥсуара шьҭнакааит!..
Абар, тәым жәларык рыгәҭа
Сыбла схалашеит еиҭа:
Сдацқәа ахьцәыртҵыз еиҭа абар –
Иӡуа иҟамзаап схабар…
Нас ижәба, уара, сызлоу, –
Сыҕба ацашьақәа зеиԥшроу!..
Сыҕба, сыҕба, ҭынхаҭӡас
Сара сналкаан исҽаԥхаз,
Сгәы казыжьуа зегьы рцас –
Уара унеила аԥсуаҭӡас!

1979–1980

АНАСЫԤ ХЬАНҬА

(Асасааирҭаҿҭәи ахәыцра)

Абар, даҽа мшқәак роуп инхаз –
Иааигәеит аҿҳәара.
Нас, дарбан ихәмарроушәа зҳәаз
Абрантә ацара?!

Саҿымзаргь уамак, уамаӡак –
Усқәак сырҿын.
Усгьы инасыԥу ҵыхәтәак
Саниап ҳәа сыԥшын…

Шьҭа сусқәагь ҟаҵоуп ицқьаӡа.
Сагьхәыцуеит ашьшьыҳәа снатәа:
Насыԥха икаԥхаргьы ижжаӡа –
Ицәгьоуп, ихьанҭоуп аҵыхәтәа.

Ииуль 2, 1980

АМҨА ИАНХАЛАЗ

Аӡә илаԥш ҳхьынҳалоуп ҳара ҳахьцалакгьы,
Ҳазцәымҕу аӡә дҳашьҭоуп – иацгьы иахьагьы.
Дмышьҭацәгьоу, дыцьнышу, мамзар –дзакәхалакгьы,
Дхыҭҳәааазаргьы – дшәарҭоуп еиҭах иаҳагьы.

Дзымбандаз ҳәа ушыҟоу – уи убла даахгылоит,
Шьыжь амҩа унанылар – даацәыртцуеит иаргьы.
Џьарак ма дазкуама – уахьнеилак дааупылоит,
Ма хьӡашьасгьы ириҭои мҩас иҟоу зегьы!

Шьоук ашырҳәа рҽарҭоит аган – данрызгәааҭа,
Наҟ драҩсны днаскьаанӡа – итәоуп рыҽӡаны.
Шьоукыхгьы датәарбом – уи хьаас дызкуада,
Шьоук, рқьышә аӡә дынҭасызшәа, ицоит игьежьны.

Абасала дыҟоуп, дабоугои, думшьуазар!
Дубахыр – дмышьҭеикуп арахь ихаҭа…
Ихароузеи, илаԥш мыцхәы ицьбарахазар,

Лаҧшы хаак ҟамлазар – лаҧшы цәгьак зхәаҽра!
Издыруада, аилаҵь изааур деиқәтәозар –
Амшын ахьтә алыхәҭала аӡы ааганы?!
Наӡаӡа наҟ ҳамҩа даныҭцны дцозаргь –
Изылшарыда уи арҭ ҳагәҭаны?!

Изаҳаура ҳзымдырyа абасеиҧш ҳаныҟәхо –
Усҟан амшын ду дӡыхтәалоуп иара,
Уа излаирчыхуеит – дыҵьнышми – алыхәҭа,
Аилаҵьгьы ҳзиуеит – иаҳфар ҳазгара…

Дмышьҭацәгьоу, дмышьҭеику, мамзар – дзакәхалакгьы,
Дхыҭҳәааазаргьы – дшәарҭоуп еиҭах иаҳагьы.
Аӡә илаҧш ҳхьынҳалоуп ҳара ҳахьцалакгьы,
Ҳазцәымҕу аӡә ҳамҩа дануп иахьагьы.

Даҳшьыр дзыхҳарҟьозеи – ашьшьыҳәа дааҳҧылоит,
Иаҳцәымҕу зегь ҳшьыхуа – ҳзакәхазеи ҳара!
Дмышьҭацәгьа-шарамшаха ҳабла даахгылоит –
Ҳаҕоугьы иҽазикааит шарамшак ишьра.

Декабр 18, 1980
Ианвар 6, 1981

АМРА АҬАШӘАМҬАЗ

Амра аҭашәамҭа –
Амш аҧсы аҵамҭа,
Ажәҩан пхашьазшәа –
Аӡамҩа ҟаҧшьхамҭа.

Ироуҳәаран иҟоузеи
Ушьҭахьҟа инхаз, нас,

Уахьнеиша уаннеилак,
Адырра ҟатца зҳәаз?!

Ма изаҳахьада
Ажәабжь иааигаз ҳәа?
Ма дызбахьада
Уа иҵаны иааз ҳәа?

Ашьшьыҳәа уааҭгыланы,
Убҕа ҩеиҵцухуеит:
Уахьынтәааз уазхәыцуеит,
Уахькылсыз уазхәыцуеит.

Еиҩысыргь еиҩымсыргь –
Ирықәӡам еицрыҵра:
Зныктәи аӡхылара –
Зныктәи аӡхыҵра.

Ишьҭоуҵоит иухыхны
Инхаз умҩаныфа –
Акымзарак умаӡам
Наҟ игатәны ҳәа.

Иҭынчуп унзыжьхьоу,
Иҭынчхоит инужьуа.
Иҭынчуп аҵыхәтәанӡа
Улапш зыхужьуа.

Хьаасгьы иктәума –
Ицаз уаҩ дмаауазар? –
Иҧсыз дыбзахома –
Еиҭахгьы дыҧсуазар?!

Егьыҟам узыҳәо,
Егьыҟам узыхәо,
Уҭынчуп шьҭазыҳәа,
Уҭынчуп шьҭазыҳәа.

Амра аҭашәамҭа –
Амш апсы ацамҭа,
Ажәҩан пхашьазшәа –
Аӡамҩа ҟапшьхамҭа.

Ноиабр 13, 19–20, 1980

АԤСЦӘАҲА ИХЫРҚЬИАГА

Аԥсцәаҳа ихырқьиага збеит сара ԥхыӡ,
Иахысҳәаара сзымдыруа сықәхеит санхәыц.
Иацакәым,
Иацакәым,
Жәацакәым,
Ҽазным –
Чуанк иеицҭачахуан, џьанаҭ, џьаҳаным.
Аӡә ажәҩан ахь итцгәон, атышахь – ҽаӡәы,
Аӡә иашәа дыркькыкьуан, аӡә дарҭон аӡы.
Аӡә адгьыл дзықәгылаз ажьы ахьыр ҳәа дшәон,
Аӡә адгьыл дахыччо, варала дҽырбон.
Аӡә афатә дагәҭасуан – егьи дымлагон,
Аӡә амца дагон, даҽаӡә амтцқәа ипхьаӡон.
Иузымкуа-иузымшьуа, зегьы инарыхьӡо,
Уалбага ԥсышәак рыбжьан икантцо…
Аӡә иблақәа хҩазшәа дышнеиуаз – дааилшәеит,
Деилшәа моу, деихшәа моу – зынӡа деилашәеит:
– Сышԥаҟаз иахьанӡа абарҭқәа чҳауа?! –

Дагьытҵќьеит, дагьрыжәлеит зегьы-зегь цәҳауа.
Иҽиќьеит,
Иҽишәеит…
Дырмыхәеит…
Длатәеит.
Нас ҭынч дырзыпшыхын – зегь шыќаз иаанхеит.
Убысќан аԥсцәаҳа, иҽбыга мҩантцо,
Даарылалт – са сакәзаап аиаша ќазтцо!
Еилых ќамтцаӡакәа даарылгон дзыхьӡаз,
Еикәагьежь-еикәахынҳәуа иқәын инхаз.
– Иабаќоу аиаша? – иҳәҳәон зегь убра.
Аԥсцәаҳа иҽириашон: «Шәа шәиаша сшәырба!»
Иахьакәым,
Иацакәым,
Жәацакәым,
Ҽазным –
Аԥсцәаҳа ихырқьиага збатцәќьеит, имцым.

Ианвар 10–16, 1980

* * *

Ирҳәоит, доусы игәы иара
иҭаҷкәым иаќароуп ҳәа

Ҭаҷкәымтцас сгәы сратцәеит,
Ҭаҷкәымк иаќарастәит,
Аҭымҭшәара иҭасцалт,
Изынҭымтцуа иҭаскит.

Ашәқәа ирыгәҭасуеит,
Ахышәқәа ирыгәҭасуеит,
Хақәитрак ишашьҭоу –
Хақәитрада имҩасуеит.

Мачҹк иаасырдадар –
Сгәы иастҩон апсгарҭа.
Усҟан, иабаҟоу –
Схы иастҩон ашәарҭа.

Ҽырдадашьа сымам –
Сцалароуп сыҽратцәа:
Знык сымариа абондаз
Апстазаара мцацәа…

Ианамуӡах, шьыри,
Сырҩашны сагьшандаз,
Хынкылашьа сымамкәа,
Схытцны сагьцандаз!

Ҭачкәымтцас сгәы сратцәеит,
Ҭачкәымк иаҟарастәит,
Аҭымҭшәара иҭасцалт,
Изынҭымтцуа иҭаскит.

Ашәқәа ирыгәҭасуеит,
Ахышәқәа ирыгәҭасуеит,
Хақәитҭрак ишашьҭоу –
Хақәитҭрада имҩасуеит.

Ноиабр 21, 1980

АМШ БЗИА

Амш аҽарыцқьан,
Игәырҕьо иаапшит,

Амра насыпны,
Ашәахәа канаршит.

Аринахыс амшқәа
Шьҭа абас ицалашт,
Згәыҕра цахьазгьы –
Еиҭа гәыҕрак дахьӡашт.

Акымзарак хьаас
Иктәым иахьазы,
Чара мшуп, шьыри,
Ачара зуа изы.

Ишап икеикеиуа
Иахьеипштцәҟьа уатцәгьы,
Уатцәашьҭахь, уиашьҭахь,
Убас – есқьынгьы.

Иҽырбалап
Дгьыли-жәҩани геи-шьхеи,
Ари апсабара,
Ари адунеи…

Абрантәи саныкәтцуазгьы
Сзыҳәои ҽакыс –
Мшы ссирк абас еипш
Исоуааит разҟыс.

Мшы ссирк абас еипш –
Амшқәа еихьзырпшуа…
Дшьыцгатәуп –
Дрыцҳаӡам, мап, иахьа ипсуа.

Март 2, 1981

АРҴЫС ХӘЫЧ ИЗХӘЫЦРА

Ҳабаҟоу, ҳабантәааи,
Ҳазҿуазеи абра?
Абри адунеиаҿ
Ҳзышьҭоузеи ҳара?
Азнеира ҳаҿумашь
Есааира ҳхыҟәкы?
Мамзар ҳахнаҵаама,
Ҳагама ҿакы?..
Хәыцраха исысуеит
Лассы-лассы абас,
Сыбла даахгылоит
Уи арҴыс хәыч нас:
Амцажәла ааигарцаз
Агәылара ицаз,
Зыҟәлацәа еиҟәгәырґьо
Аҵьҵьаҳәа ирынииаз –
Дыхәмаруа дышрылаз
Убра амӡырхаҿы,
Дзызнеиз ихашҭны,
Зыҩн ииаз напҭацәы.

Маи 20, 1979

* * *

Сынҭаргалт шьоук пхызла:
«Абар, уара уҭып – ҵьаҳаным!»
Сыпшын –
Уаҩ дахым, уаҩ даным.

Лашарак, лашьцарак –
Акымзарак сыбла ирбаӡом,

Ара ҿаҳа-ҿымҭроуп –
Қьыбжьыкгьы ғызбжьыкгьы гаӡом.

Иабыкәу иахьсыкәшо, нас,
Аҵьнышцәа рҭәыҩақәа хны?
Иабыкәу сахькнарҳауа
Урҭ сара схы ларханы?

Ианбыкәу саналахо,
Амца қьоуқьадра сгьежьуа?
Ианбыкәу санкаҳауа?
Дарбану ҿыцха сызжуа?

Сахьымӡеит, сахьымӡеит –
Араҟа зегь шны еиқәтәаахьеит,
Былфҩытцәҟьагьы нымхеит –
Иахьсҭыпӡам цьара саанагеит.

Ари цьаҳанымӡам –
Араҟа ак ҭысуам, ак қәацом,
Лашарак, лашьцарак –
Акымзарак сыбла ирбаӡом.

Акымзарак ыҟам сзыцәшәоз...
О, сабаҟоу, саба?!
Сшәышьҭы цьаҳанымҟа –
Акымзарак салган сыжәга!

Ианвар 8, 1982

АИХЬЗАРА

Кыцла ихыбу ҳкәаскьа шкәакәа,
Ииатцәҟаҟароу ашьац,

Саб инхарҭа,
Сашҭа гәакьа,
Стәыла-џсадгьыл,
Сышьҭа,
Сдац…

Рышьҭыбжь духа схәыцҟәа ныҟәлеит,
Иҭбааҭыцәу амӡырха,
Цьит ҟартцеит,
Еихыҧа-еитцыҧеит,
Ампыл иашьҭалт интцәаха…

Сыҩуа сҭамзи, акыр ҵуама,
Абри ашҭа саргьы убас.
Ҿыц испылахуеит аргама,
Зынӡа ихнымҳәырц ицахьаз.

Амра ҭамшәо уа ишанхалеит –
Нтцәара зҟәым акаџхара!
Дгьылгьы жәҩангьы ҿыц ирхалеит –
Пхьаҟа иҭызгаша – рхәыҷра.

Сымҩеи, сгәаҳәареи, сылшареи –
Акгьы ҭамхеит – зегь еихьӡоит:
Аамҭа нкылан схәыцҟәа хәмаруеит,
Уимоу – ирхынҳәны исдырбоит.

Маи 11–21, 1982

СЫГӘҬЫХА

Сусҟәа сырхашәалом,
Сусҟәа нтцәаӡом.

Амшқәа схашьалом,
Амшқәа сызхом.

Исымаӡам хҩаха,
Сеикәшоит есыҽны.
Сзыҟамлеит уаҳа,
Мышкымзар сҭацәны.

Суа исыцәигхоит,
Сҩызагьы – убас.
Еснагь ак сыцрыхоит –
Сзымгаз-саазымгаз.

Ма схакәзар сызмыхәо,
Исхьаау мыцхәы?..
Саанахар ашьшьыҳәа –
Сызхамшәало схы?

Акыргьы сҽанысшәеит,
Сынхьатцырц цьара…
Ишамуазгьы цысшәеит –
Аганахьтә апшра.

Исзаамгеит схаҿы –
Сызлахәым адунеи.
Иахьеиҳагь уатцәы
Сеилахозаап, иаууеи!

Суацәа рбахагь
Сыпшаароуп схаҭа,
Сҩызцәа ргәы иахәогь
Ҟастцароуп еиҭа.

Ари аԥсабара
Саныҟәлах суаҩны,
Исхароугьы згароуп,
Исхарамгьы – зны.

Нас, аамҭа, усыхәа –
Снархыҳәҳәан абарҭ –
Анаҩсгьы уа узыҳәан
Акы саԥсахартә.

Ианвар 6–7, 1983

АРЫЖӘТӘ

Избагәышьоит ушазгагоу,
Ушархаго мыцхә арыжәтә.
Аха ижәла, суԥырхагам –
Иагьа узыжәуазаргьы, ижә.

Саргьы убасоуп, нас, имцымкәа,
Уи сацәгылоума хара,
Сҟамлаӡацт мышкы сашьымкәа,
Ари адгьылаҿ сара.

Даҿакала исымам ԥсыхәа,
Сцоит схыхәхәала! – сахәахаьеит…
Рыжәтәны исылсуеит аацын фҩыхаа,
Ҭыс ашәала сгәы ҿкаауеит.

Чҷапшь мацаракгьы слеиҟәҷиа
Саблыр алшоит – избахьеит,
Пҳалк аҩацкьыс – цәаҳәа бзиак,
Са сдунеи зегь аанарҳәуеит.

Арҭқәа исымам мап рыцәкышьа,
Арҭқәа роуп сыпсы зегь злоу.
Иасҳәарызеи арҭ ирзымшьуа
Ижәла уҩы, нас, уаҿҳәароуп!..

Уаҳа сулабжьом иахьала –
Мап сзацәкуамеи саргьы срыжәтә!
Ҩыда аԥсҭазаара акгьы ззалам –
Узлахызбаарызеи, ижә!

Иагьа ужәыргьы ма уарҭәуама –
Уҭацәуеитоуп иаҳагьы.
Ашәа иамшьуа – аҩы дазшьуама –
Дахәаҿуеитоуп – уаҳа акгьы.

Ииун 17, 1981
Переделкино

ЗЕГЬЫ РҬАК

Издыруеит ԥхызҵас ишкабо –
Сара сзыцәнымхо иахьантәарак.
Наӡаӡа аԥсҭазаара цәқәырԥо,
Ишықәым здыруеит аԥсабарагь.

Сызқәызуагь иамоузеи ҭакыс –
Убригьы ныққәзаауеит ишнеиуа?
Абраќа исымоузеи ӡбатәыс?
Абраќа иарбан исырҿееиуа?

Абар-абарҭқәа зегьы рҭак –
Есышьыжь амра сацны сгылоит,

Абарҭқәа ирыҵамхо мышқәак,
Еиҭахгьы среигәырҕьо сырҧылоит.

Декабр 23, 1982

* * *

Аԥсҭазаара сгәы ннархоит лассы-ласс,
Уажә саазқәылаз скыднацалт рацәа.
Исымнахуеит сыззыҟоу гәыла-ԥсыла,
Сықәла-сҩыза, сгәакьа-сҭынхацәа.

Знык убас саргәамҵуеит чмазарала,
Чҳашьа сымам – сҭынчхар еиҕьуп наҟ.
Иаасыхьӡахуеит – салҵит шысҳәо еибгала,
Исызнауеит еицәоу даҽа маанак.

Аха гәыҕрак сымахуп макьана –
Хәмаршақә акәхарым абас сзаҟьо:
Сыҭҵаара иаҿупоуп маӡа-аргама –
Цқьа сыԥнашәоит – сеидроу сзызнархио.

Ииун 14, 15, 1982

ЖӘҨАН АХАҬАРНАК

Ҽынла изакәызеи –
Ажәҩан зегь амроуп изку,
Уахынлоуп ианцәыртҵуа –
Ажәҩан шаҟа ихараку,

Уахынлоуп ианцәыртҵуа –
Жәҩан ахаҭарнакс абра

Адгьыл саҭааууп –
Аеҵәақәа рӡыза – сара.

Саднахалт адгьыл –
Гәыблыла, ҭынхас сыԥхьаӡо,
Исхарамзар акәхап –
Уи амшқәа снарылаӡ сахьцо.

Аха ианцәыртҵуа
Уахынлатәи ажәҩан итҵәцоу,
Аеҵә сыцрыхоит –
Иудырхьоума, ҳӡыза, узышьҭоу?

Маи 12–14, 1981

* * *

Анасыԥ уашьҭоуп –
Иарада узынхом.
Уашьҭоуп, иагьуаҭәоуп –
Аха уахьнакӡом.

Уашьҭаз нас, уашьҭаз –
Уахьӡозар убап.
Нас уанахьӡахгьы –
Удунеи зегь каҷҷап.

Аха сара сузыԥшуеит сыҽӡаны:
Арахь уи ааугатҵәҟьар ҳәа сшәоит уахьӡаны!
Ныҟәгашьас иауҭо сыздыруам сара –
Ҽҳәаралада ԥсҭазаара ахыыҟам – ара!

Уа уеиԥш иаргьы аамҭала –
Абра инхаразу?

Уа уеипш иаргьы аамҭала
Ишнеиуа – ицсразу?..

Ус акә, егьыс акә –
Уацрымҵааит уара… –
Аха уахьымӡааит –
Арахь аагара!

Ииун 14, 1981

ИАҲЗЕИПШУ АГӘНАҲА

Гәыразыла
Раҿақәа
Сыркы,
Исҩызцәахан
Исывагылт
Шьоукы.

Маӡа-аргама,
Иҟамкәа схабар,
Ирҭахын шьоукыхгьы
Сҭадырхар.

Бзиеи цәгьеи
Ҳаишьҭагьежьуан убас –
Ҳахьцо ҳамбо ихәашьуан
Аӡқәа ҳазҭаз…

Исгәалашәоит,
Исгәалашәоит зегьы –
Илҭаҳәах
Иазымгаӡеит аӡгьы.

Акгьы смыхьит.
Сыҟоуп уажәгьы, абар,
Исҭахуп
Еиҭахгьы
Ҳаибабар.

Аҽеилнарган аӡыжьгьы –
Зегь ҳазҭоу,
Ицәырнагап –
Ацәыргара зыхәҭоу.

Ацәгьа ипылап –
Ацәгьара зҭахыз,
Абзиарагь –
Абзиара зҭахыз.

Ацәгьеи ацәгьеи –
Рыцәгьара иахәхап,
Ҩ-бзиабарак еипылар –
Иҩбахап...

Аха
Инхахуеит
Гәнаҳак
Еиҭагьы,
Зегь иаҳзеипшу –
Бзиагьы цәгьагьы:

Ирхароузеи,
Ҳашпанҭапшуеи
Рлаҟҭа –
Ҳахьынӡеишьҭаз

Иҳархәашьуаз
Аӡқәа?!

1972–1979

АШӘА

Уашәақәа ссируп,
Аҵыс хәыҷ, аҵыс,
Уашәақәа рышьҭахь
Исымеи ҳәатәыс?

Уашәақәа ихырхын,
Ипшуп адунеи…
Нас, уажә сара
Сызмырҭынчуеи, сзыниеи?!

Уа уҿынӡа сҟамларгьы –
Саргьы сшәаҳәаҩуп,
Иудыруама, ҳарҭ
Лахьынҵала ҳаипшуп:

Ахаан излымшац
Ашәак аҳәара –
Ахаан иҳашьҭами
Гәаӷшақә хара.

Апсҭазаара еиқәхозар –
Ашәоуп еиқәзырхо,
Ишәарҭоуп – ишәарҭазар –
Ашәа зымҳәо.

Иудыруаз, нас, дыҟам
Урҭ рыда изгәаҕьра –
Аҵсҭазаарагь ашәагь
Мышкала рбылра.

Ииун 8, 1980

АРАЗҞЫ

Ашә асыркит,
Ахышә асыркит,
Иҟам лаҧшы,
Иҟам шьҭыбжьы.

Иҟам ара
Шәара-ҧхашьара.
Иҟоу – гәаҭоуп,
Иҟоу – хаҭоуп,

Жәөангәашәҵас иааимҟьеит,
Абар, адунеи –
Абар, аразҟы –
Исзымыөуа ашәҟәы!..

Успырҵ, слахьынҵа,
Уҽӡах еиҭагьы!..
Иаргамастәуам, мап.
Акымзар акгьы.

Ииун 15, 1982
Переделкино

САԤХЬАКА

Саԥхьаӷа –
Инхоит изыхәҭоу,
Саԥхьаӷа –
Инхоит ихадоу.

Саԥхьаӷа –
Сымҩа, сразӷы,
Саԥхьаӷа –
Сымшқәа рҵакы.

Сышьҭахьӷа –
Инсыжьхьоу сгәырҩа,
Сышьҭахьӷа –
Инсыжьхьоу аԥсра,

Урҭ сара
Саԥхьаӷа изгом,
Урҭ сара
Уаҳа изсыхьӡом.

Саԥхьаӷа –
Аԥсҭазаара шьҭоуп,
Саԥхьаӷа –
Аԥсҭазаара ԥшьоуп.

Сеасҭоит –
Убри сагьагоит,
Саџьал –
Сахыԥаны сцоит.

Декабр 1, 1982

АҬЫНЧРА

Амшын ҭынчуп.
Ашхәа хгылоуп агәаны.
Иақәтәаз дыцәоуп
Игәышԥ аҩада ирханы.

Уи аҭынчра
Адунеи зегь уажә иарҭәуеит.
Аха еижьагоуп,
Еимгеимцаракоуп – иааҳәуеит.

Ацәқәырԥ хылашт,
Ацәқәырԥ қәылашт иаапкӡаны –
Ицәоу дҿыхашт
Ацаҟь ҿыԥса данҟьаны.

Ишхәа ԥыхаа
Иахьхыԥсалоу днахьыԥшышт…
Уаха ҭынчарак ишьеизамҭо
Дахьнархәышт.

Агәра га нас,
Уара аҭынчра уаҿҳәараз! –
Иҟоутцазеи – ас иухыччартәы –
Цәгьарас?

Аха уеоуҭеит.
Зынӡа уеоуҭеит иара тәыс.
Тәык ануакәха –
Иарбан уаҳа иузнаурыз!

Февраль 11, 1982

ААЦЫН АШӘА

Алашә далоуп Аацынтәыла
Иблахкыгоу ашәахәа,
Аацынтәылоуп гәыла-цсыла
Дызлацәажәо аҿаҳа.

Иаҳауеит убас адагәагь –
Уахи-ҽени еихсыҵьра зқәым
Аацын ашәа гәазырҳага,
Аацын ашәа – зымҩа цкым.

Имхәашьааит, нас, акала,
Иахьӡлааит иара атәы!
Ҳагьцаӡааит ҳа ҳцәа иалоу
Аацын ашәа ахацкы.

Февраль 10, 1982

* * *

Исҳәом – изҭахыда! –
Сгәы иҭази схы иҭази,
Сахьцази –
Сахьнеиз сызгаша исаҳази…

Исгәыҵалеит хьаак,
Шьаҿакгьы снанашьҭуам,
Абар,
Амҩаду саныԥсылоит ақәашьда.

Хыхь сҩаҵапшит ажәҩан –
Ажәҩан абаҟоу!
Исхажьуп еиқәараха
Аԥҭа еиҵаҟәаҟәа.

Нас амацәыс, адыд –
Исхабгеит агәгәаҳәа,
Акымзарак нымхеит
Сзықәгәыгра шьҭа уаҳа…

Ус, сеидроу сышьҭызхыз –
Исхашҭуам ԥсраҽенынӡа,
Са сдәықәлеит, са снеиуеит –
Сназароуп аҩнынӡа!

Исцәызт амҩадугьы –
Бна тоурацәгьак сылахт,
Уа тышак сахыкәшан,
Уа хра цәгьак сҿагылахт.

Уа ӡыгәҭак сызҭысуам,
Уа пҟызраны сылоуп…
Ашамҭаз саапшызар –
Аа, сгәашә апхьа сгылоуп.

Ох, гәышьа! Сҭахатцәҟьон…
Разҟыс сара исымаз –
Хыхьтә амра кажжы,
Ианыпхаломызт сымҩа.

Ианвар 6, 1982

АКӘАПҚӘА РХАҬЫПАН

Акәапқәа рхаҭыпан иргыл
изыхәҭоу ажәақәа.
Аграмматика аҟнытә

Акәапқәа рхаҭыпан
Иргыл изыхәҭоу…

Акәапҟәа роуп иҟоу
Араҟа хра злоу.

Уапхьа, уеиҭапхьа,
Уеиҭапхьа, уаахәыц,
Атҵабырг уагәылапш,
Уагәылапш апхыӡ.

Нас, иарбану, иарбан
Иазымхо сцәаҳәа?
Акәапҟәа рхаҭыпан
Ианаало иаҳа?

Ишыздыруа инсыжьыз,
Исзымдыркәа инхаз,
Схы иҭамӡаз, сҿы иҭамӡаз –
Сгәы иҭагьежьуа иҭаз…

Акәапҟәа зсыргылаз
Абарҭ зегь рзоуп,
Акәапҟәа рхаҭыпан
Игыло сыпсоуп.

Ноиабр 5, 1981

* * *

Уаҟәгәыӷ, нас, аӡын мацьана –
Иаҳхыччоит имааицкәа макьана.

Иҟәыбаса илеиуеит абӷьыцкәа,
Ихаххалоит атҵла рвакьыцкәа.

Ачыхь, аҟәа хымкәа, апша хага…
Абас еипш гәыптцәага збахьада!

Рыбла хәашьуп уаҩ дызҭампҵшуа,
Шьҭа гәырҩа рыгхашам амшқәа.

Атҵлақәа рыбаҩ цқьахааӡа –
Иҭәуп лаҕырӡыла ари аамҭа.

Аӡын аакылсуеит нас-насшәа,
Иҟәашәӡа – цәгьарак ҟамлаӡазшәа.

Ноиабр 3, 10, 1981

АЗЫНТӘИ АҴЫС

Имлагоноуп, имлага,
Даара ицәгьан асыҭәҳәа,
Имҩахытцит угәра га –
Адәыцәҳәы ианықәха.

Уакәшеит, уеигәырӷьеит уара,
Иеиқәурхеит хаҭала.
Иафеит-иажәит азхара,
Аҽарпхеит аамҭала!

Уцаӡозаргь ахаҵкыс –
Шьҭа ууаныжьны ицароуп:
Нхашьас иамоузеи аҴыс,
Уара уҟны мацара!

Наҟ иаарты аӆенцьыр, ашә –
Иоужь, ицап, игәнаҳауп.
Иалгеит иауҭаз афатә-ажәтә...
Иауҭо иумеи уаҳа!

Ииун 7, 1981
Переделкино

АШӘАРА

Са схы иҭашәеит убас акы –
Сышәкы, сызкырҭоу –
Шәыццакы!
Цәгьароуп,
Цәгьаратцәҟьоуп схы иҭашәаз –
Уиоуп аҽнышьыбжьон сзыршәаз.

Изӡар ҟалон,
Аха исызӡом,
Уи, ҿымҭкәа,
Снатцалан сызцом:
Уаҩтцас
Саацәыртцуеит
Адәахьы –
Уаҩ иаҭәам
Зааиӡари
Схахьы!

Уара иумҳәан:
«Уи џьашьатәым,
Ус иҟалоит –
Ипхашьатәым!»
Еиқәшәаашьас
Иасҭари
Сыгәгьы –
Абастцәҟьа
Ҳаҟазар
Зегьы?

Цәа иалам –
Залашәом апхыӡ –

Ҟатцак иаҩызоуп –
Уаназхәыц…
Избан
Иҳаҭәам
Зҳахҭашәо?
Избан сыздыруамоуп сзыршәо.

Март 30, 1983, ииун 7, 1985

АЛАХЬЫНҴА

Мело, мело по всей земле,
Во все пределы.
Б. Пастернак

Ауада пхоуп, аҭызқәа ҽәҽәоуп,
Адәныҟа ибгоит – ибгозар хьаам.
Аԥенцьыр зымқәацо иҿахәоуп –
Аҵьыкеипш иалнахәан аҭцаа.

Рҿыонаркит ҩыцьа уаха убра,
Мҳара хазынаӡахт ауада.
Ари уахакәхеит аҿҳәара –
Еиқәымшәар амуитоуп, ҳәарада.

Анахь аурҭ, аурҭ аапкуеит,
Анахь аурҭ, аурҭ цәгьашьыцуеит.
Арахь абзиабара шуеит,
Арахь абзиабара хыҵуеит.

Нҵәаракәым аҵых зынӡагьы,
Ибгоит адәныҟа ҵыхәаптцәала.

Еилатцәоит ҩыцьа иаҳагьы,
Ҭакыла иҭәуеит иаҳагьы ауада.

Урҭ иеизшаз, иеиҿҳәараз абас,
Абас еипш атцых, атцых хага
Иахьанӡа ирпцыхьамшәо иҟазтцаз,
Иахьанӡа иҿазхәаз, ирпцырхагаз,

Убарҭ – убарҭқәа зегьы рцас –
Абар рҿахьеидыршьыло рхала!
Шьҭа имчгьы рықәхаӡом изшаз –
Шьҭа урҭ ахәхаракәхеит ирхалаз.

Ари – изыргам лахьынтцоуп,
Ари – зегь шьҭызхуоуп имырхьаа…
Апенцьыр зымқәацо иҿаҳәоуп,
Ацьыкеипш иалнаҳәоуп атцаа.

Ноиабр 14, 15, 1983
Москва

АЦӘГЬА-АБЗИА

Ашәҭқәа шәҭуамызт,
Ҿак тцысуамызт –
Апсҭазаара цәгьазар, гәышьа,
Уаҩ диуамызт,
Уаҩ, дышәуамызт –
Апсҭазаара цәгьазар, гәышьа,

Шәҭык канӡомызт,
Бгьык ҿшәаӡомызт –
Апсҭазаара цәгьамзар, гәышьа,

Уаҩ дажәуамызт,
Уаҩ дыԥсуамызт –
Аԥсҭазаара цәгьамзар, гәышьа.

Ииун 6, 1983

ИРҲӘАЗИ ИСҲӘАЗИ

Зныкгьы еизеит, рҳәеит,
Ҩынтәгьы, еизеит, рҳәеит,
Хынтәгьы еизеит, рҳәеит,
Уа зегь рызбеит, рҳәеит.

Раԥхьа аӡә дгылт, рҳәеит,
Нас даҽаӡә дгылт, рҳәеит,
Нас даҽаӡә дгылт, рҳәеит,
Нас зегь еицгылт, рҳәеит.

Нас, аамҭа цеитеи, сҳәеит,
Итҵуазеи, кыртҵуеитеи, сҳәеит,
Ирҳәазгьы рҳәеит, аха
Иалтҵыз ҳамбеитеи, сҳәеит.

Зныкгьы имеизандаз,
Рыбжьгьы дмыргаӡандаз,
Ҳахгьы рымгаӡандаз,
Рыхгьы дмыргаӡандаз, сҳәеит.

Аизара еизароуп,
Уанеиза – иуӡбароуп,
Иануӡба – инаугӡароуп,
Егьи зегь – барбарроуп, сҳәеит.

Декабр 5, 1983

АХАЦАРА ААМҬА

Нас инхазеи – сара сгәы – икәылӡымхаӡаз,
Избац, издыруа, ԥшқарахра згымхаӡаз.
Нас инхазеи – амш еизада башақәа,
Нас инхазеи – ажәеинраала хьшәашәақәа:
Шьҭа иабаҟоу уи аҩыза агәаҳәара,
Уи агәагьра, уи аԥшӡара, ахаара!..
Инымҩасит ифырҭыныз аҷкәынра –
Абжьымшынк ирхызыҭәҳәалоз аӡынра.
Гәырҩа-гәырҕьа – иара ауалк ҭамыжьӡакәа,
Исызгәамҭакәоуп ишцаз иныҵаба.
Абыржәеиԥшоуп – спара иашьҭаз рҿаархан,
Иаасҿагылеит иеибадырны, иҵааршәхан.
Шьҭа изыхьчозеи сара сгәы – икәылӡымхаӡаз.
Избац, издыруа, ԥшқарахра згымхаӡаз?
Аҿарамцоуп саазгаӡоз уажәраанӡа –
Абыржәоуп ахаҵаратцәҟьа аамҭа.

Ноиабр 21, 1983

Москва

АБРИ...

Абри са сизхәыцхьеит акыр –
Изхәыцра мацарагь хьанҭароуп.
Ҭыс хәыҷӡак ахьҭа иакыр –
Уи лаҕырӡыла икәабароуп!

Ажәҩанаҿ шәытак ибар,
Адгьылаҿ ӡаҩак иԥылар,
Амҩа џьара иаалакьҭар,
Ҭла затцәык алахь неиқәылар...

Ижәлар, иҵсадгьыл ҳарҟәатцп –
Урҭ ирыгәҭыхоу имбакәа!
Хьаада ахаан дҟамлацт –
Иеипш зегьы гәнызго дабаҟоу!..

Абри уаҩ деилеигар ҟалап!
Абри мыцхәы изамҩа пхеипхеиуеит.
Абри акгьы ихьаам, ижәбап –
Абас даҽа шәышықәса днеиуеит.

Ноиабр 20, 1981

АИМАК БАША

Иҟам, иҟам
Аицәа ҿкык –
Аимак баша–
Аҟыҟ-ҿык.

Усгьы-ҳәысгьы
Шьақәнаҟьоит,
Ацәгьа-мыцәгьа
Рҿанаҟьоит.

Амҩа иныҟәлар
Наҟ иарбгоит,
Амра – ишәшьы цәгьан
Иахаҵоит.

Хаара зцәызҳьоу –
Ашәтцашәых.
Адгьыл иаҟәлоу –
Ажәижәых.

Иара азыҳәан –
Зегь еиҧшуп,
Еилнаргозеи –
Илашәуп.

Иҟам, иҟам
Аицәа ҿкык –
Аимак баша
Аҟыҟ-ҿык.

Иназцышьклацыз –
Дагоит,
Данага –
Деиланагоит.

Ԥсышьацәгьалоуп –
Уаҩ дшашьуа,
Гәнаҳа имаӡам –
Изшьуа.

Шьышьа ззамҭогьы,
Ианцәыртц –
Гәнаҳа имам –
Данзаҧыртц.

Сентиабр 10, 1980

АШӘАРҬА АҦЫХРА

Сҧахны сызкузеи смышьҭуа,
Иарбан сызмоу сеиларшуа?
Дызбомеи, дызбар сзабашьуа –
Дызгашан игәы тцыблааны.

Ажәҩнахьтә – амза каҷҷо,
Аеҵәа рыбла ҭыҵьҵьо,
Рымҵан – сара сеиҟәыччо –
Рымҵан – сара смарианы!..

Атҵыҟьҳәа ахысыбжьы геит –
Машәырда, мариала ҳаилгеит:
Абџьар ҭацәуп –иҭҟьахьеит,
Ажәҩан агәы иарбаны.

Ашьшьыҳәа иааивызгеит сыҧсы,
Сшьарагьы сыҟәлеит лассы…
Саҭамыз, зегьы-зегь рзы –
Изгаракәын схьаа цҟьаны.

Са сеиҧш адунеигьы аҧсы агеит –
Шьҭа ҳҩыцьагь ҳаилатҵәар ауеит.
Иҭҟьар акәын абџьар – иҭҟьеит…
Ишәарҭан инхар иеитцаны.

Октиабр 15–16, 1983

АМРА АЦӘЫРТЦРА

Я пришел к тебе с приветом,
Рассказать, что солнце встало…
А. Фет

Иаачырчырит тцыск акәатцаҿ –
Амра тцәыртцуеит хара имгакәа.
Гәҭыхак ҿыхеит адгьыл гәатцаҿ –
Амра цәыртцуеит хара имгакәа.

Ашла дныҟәлеит иашҭа еинаала –
Амра цәыртцуеит хара имгакәа.
Аҷкәын днадгылт ашьха наара –
Амра цәыртцуеит хара имгакәа.

Аԥсҭҳәа цәышҟәа рымч зегь рылтцит –
Амра цәыртцуеит хара имгакәа.
Ашәаԥыцьаԥ фҩы хаак рхылтцит –
Амра цәыртцуеит хара имгакәа.

Пҳәызбак дгылоуп лкасы лхыхуа –
Амра цәыртцуеит хара имгакәа,
ԥшьаала иҿыцәоит ацәаҟә ҭыхәа –
Амра цәыртцуеит хара имгакәа.

Архаҿ арахә ашьац иахоит –
Амра цәыртцуеит хара имгакәа.
Амҩа сгәаҳәоит, ашәа сгәаҳәоит –
Амра цәыртцуеит хара имгакәа,

Декабр 20, 1979

БАРЕИ САРЕИ ҲХАЛА

Иҳанахеит атцых
Бареи сареи ҳхала.
Уи еиҕьу ҽа ҳамҭак
Абаҟоу уахала!

Атцых лашьцара –
Атцых баагәара.
Быбла ҭыцьцьара –
Амза пхашьара.

Ас даҽа тҵхыкгьы
Ҟало цьыбшьоу уаҳа –
Асеипш ҳашьҭызхуа,
Иаҳҳызхуа зқьы гәнаҳа!

Ҳҩыцьа ҳаӡәыкны
Абра ҳагәқәа анеиду –
Ишандаз, лашандаз –
Ипшуп адунеи ду.

Ашамҭаз ҳаидызбало
Ирарҳәап имӡакәа,
Еиҵыртцшьа шаҳзыҟамтцаз –
Рытцых мыршакәа.

Иҳанахеит атцых
Бареи сареи ҳхала.
Насыԥымзар – гәнаҳак
Бацәымшәан уахала.

Маи 8, 1980

АШӘА

Дабатәида, мшәан, иахалаз
Агәы ҿкаартә еипш адунеи,
Акгьы рзеизмамкуа ишанхалан,
Иааҭзыргылаз бзиеи цәгьеи?

Ладахьалоу, ҩадахьалоу –
Уи ахьынтәааз ҳамбаӡо,
Ашәа ҩышьҭытцуан ихиаало,
Ҳама ихалон ҳмыртцысӡо.

Ашәоуп, ашәа, нас, ҳзырҿыхаз
Ажәҩан атцаӄа зегьы.
Ашәоуп, ашәа нас, ҳгәы иҭыхаз,
Ашьҭа ҳхызтцаз аразӄы.

Бзиа еибабоз ҳабжьара
Дыбжьаҳазшәа уи дмыцхәны,
Дықәӄьан ашәаҳәаҩ ишьара,
Дтәан ҳа ҳчараҿы дзатцәны.

Ашәа ззиҳәозгьы дҳазгәамҭеит,
Бзиа иибозгьы длымбеит,
Иашәа акымзаракгьы инамҭеит,
Дышразӄыдаз дынкабеит.

Иашәагь ажәҩақәа неитцыхны,
Ишьҭа инхылеит иҧыруа –
Ажәҩан ақәцәанӡа ҳашьҭыхны –
Ҳаргьы хҿылаҳхеит ҳкауа.

Уа иаҳзеилымкаауа иҳахьыз,
Уа ҳзазымхәыцуа ҳзыхӄьаз…
Ашәоуп, ашәа, ҳаиқәзырхахыз –
Тцаӄа ҳлеиаанӡа иҳахьӡаз.

Сентиабр 19–29, 1983
Москва

РАЦХЬАТӘИ АИҦЫЛАРА

Аргамагьы ҵхызгьы сгәы иҭыхоз,
Сыҵсҭазаара иамаӡаз хыс,
Даансыжьит – сыздыруам ишсыхьыз –

Уи, рапхьаӡа исаӡаз аԥхәыс.
Нас иарбан?..
Даацәыртцит аԥсцәаҳа,
Абар, дыхшәааӡа сиҿаԥшуеит,
Уаҩ дгылам ҳабжьара шьҭа уаҳа –
Даазмышьҭуаз сылхысны сцахьеит.

Октиабр 24, 1983
Москва

* * *

Илҳәа – илызхәом,
Илӡа – илызӡом,
Дзааӡаз аҩны
Ҭшәахеит – дакӡом.

Лан дыҳәҳәарым,
Лаб длыхьӡарым,
Лашьцәа дыршьрым,
Лаҳәшьцәа аалырԥшрым.

Уахоуп, уаха –
Аҿа лҳәаахьеит.
Иара дааушит,
Ааигәа дыԥшуеит.

Лара дшәарым,
Иара дшәарым,
Дымцар лурым,
Димгар иурым.

Абар, абар,
Дымцои, аха...

Измырцәозеи
Лаҳәшьцәа уаха!

Атҵыс иаҳәоу,
Аҳәыҳә иаҳәоу –
Шәара шәазхәыц
Абри зызҳәоу.

Март 1, 1982

* * *

Ашырҧаз –
Атҵых ашьа наҿашәит,
Ашара ишазгәаҟуаз –
Ашамҭаҿ иҧсит...
Сыхаара лышҟа
Сара сыццакуан,
Сыхаара лыбла
Аҭаҧшра сазгәыкуан.

Ашәҭышқәа рықәаҿ
Аӡаӡа аҽеашьит,
Амра ца зҽеазҭаз –
Ашәҭқәа лхьышьшьит.
Сыхаара лышҟа
Сара сыццакуан,
Сыхаара лыбла
Аҭаҧшра сазгәыкуан.

Амрагьы аҽеахәаҽет –
Аҽеналажь амшын,
Аетцәақәагь цәыртцит –
Убри иазыҧшын!..

Сыхаара днаргон…
Сызшьуада сара?
Акымзарак ыҟаӡам
Шьҭа сызгара.

Февраль 12, 1980

* * *

Сыҟамкәа суада иааҩналан,
Сгәы санаргеит уамашәа:
Сыхаара илзыскыз жәеинраалак –
Ныҟәцаан ибналеит апша.

Хәмаргас иагеитоуп апша-мтцас,
Иамазма дыршьа изакәыз?!
Амбжьа-хаџыза-ҳәатәхамтца –
Шьҭа иагахьеит икәыжәкәыжә.

Снытцалт абаҳча еикәыршара,
Сгәыҵуеит еиҭахгьы – исыпшаап.
Сылапшгьы наҟәшәеит, абар, уа –
Аара здыстцоз апша.

Сыхаара илыкәшоит, илҿаҷҷоит,
Лбаҳча хазынаҿ дахьтәоу:
Уи затцәык шакәугьы гәастоит –
Лыкәатцәҟьа иҭалар затәоу!

Сакәзаарын џаса иҳәатәхамтцаз,
Сакәзаарын иашьтаз атәым:
Мра-капха–тҟәага шамшамтцас,
Сыхаара лгәы зегь аартын.

Сыхаара апшалас насыпла
Абас дызлартәузеи, ишәҳәа?..
Хымпада, илзапхьоит хәытхәытла
Иацәызӡаз сызҿыз ацәаҳәа.

Ииун 6–7, 1982
Переделкино

* * *

– Нас, ибгәаламшәои, ишеисуаз ҳарт ҳагәқәа,
Уи абаҳча шыҟаз ахаара ахьыкәкәа,
Уи атцыс затцә ашәа гәыпшаақәа шаҳәоз,
Сӡамҩа ишадлаз бнапсыргәытца шаҳәшаҳәо,
Уи адәҳәыпшра шәты мацарала ишықәтцаз,
Апстҳәа иаалтцын амза нас ишыбҿаҷҷаз,
«Бзырпхашьозеи?» – са санбазтцаа, акгьы мҳәа,
Ҩапхьа еитахгьы бнапқәа шсыкәшаз имцаха?
– Изакәызеи,
Пхызк еитоуҳәоит,
Наҟ уаҟәытц!
Гәаларшәашьас иастарызеи
Уара упхыӡ!
Ацәа уеалх,
Атцабырг уахәапш – ихазуп!
– Биашоуп, биашоуп.
Сҩашьеит.
Пхызуп.
Зегьы мцуп.

Ииун 14, 1981

* * *

Амра талахьан ахшьыра,
Ашәапыцьап пшын ишәтны.

Хәылԥазык ҳаиқәшәеит машәырла,
Ҳаибадырын – ҳцеит хаицны.

Ашәа анцәырыргоз атҵара,
Амза анҿыцәоз шарԥазы,
Иаҳзаҩызан баша хәмаррак,
Ҳцеит ҳнеиԥыртцны хаз-хазы.

Ҳара ҳаиқәшәарагь маншәалан,
Ҳара ҳаиԥыртҵрагь мариан…
Ах, зегь шԥаҳаӡбоз мариала,
Ах, зегь шԥеиҭасуаз уашьҭан!

Амра ҭалахьеит ахшьыра…
Убри атҵых сгәы иҭынтцәом.
Уаҩ деиԥыртҵуеитоуп машәырла –
Маԥ, машәырла уаҩ деиқәшәом.

Ииун 6, 1981

АТҴЫХ ЗАТҴӘ

Ах, сыхаара, бҿыхашт быгәжәажәо,
Бхы ахьыбгара бмоуа уахык.
Уа ҩызак дқалашам бзацәажәо,
Дқалашам бзыжьжьаша ҭахык.

Изҩычоз ашәымкәа, иқьантазӡа,
Аԥсҭазаара еилыхӡан иббашт.
Ибыхәаԥшуа игылашт ишҳазӡа,
Иахьыбымбо бцаргьы бҭаххашт.

Бытқ̆ьарц беихаргьы – бзышьҭуада,
Ибымоума царҭагь џьара!
Быҳәҳәаргьы, быбжьы заҳауада –
Басуеитоуп хыла адамра.

Багәылахашт биарҭа бымбылра,
псеивгарак маҷӡак базхьуа.
Хыхьчаша шбымам бырдыруа,
Бгәы иҭагьыжьышт хьаак бхәаҿуа.

Уаҳа бызмыцәо, буазыруа,
Бқьызқьызуа мацара ибыршашт.
Ибзеилымкааз амшқәа цырцыруа,
Иахьымаарахьтә рыбла ҭыцьцьашт.

Ашьыжь бҩагылашт ашьшьыҳәа.
Бындәылтцышт гәырҩала быҭәны,
Быкәа инҭапсашт ичыхәчыхәуа,
Амра шәахәа хаа ҿыпны…

Ашьҭа цәгьа бнымтцуа ибынхаларгь,
Уи атцых затцә бзалтцыр – беиқәхашт,
Аҿеилаҳәа иҿыцзоу маҭәала,
Апсҭазаара еижьага бҿапхашт…

Ииуль 13, 1980
Малеевка

* * *

Уа уда сзынхом ҳәа зҳәаахьазгьы,
Саанымжьны ицаӡазгьы – аӡә лоуп.
Ак ыќандаз ма саазыхќьазгьы —
Абаҳчаҿ исықәлашьца стәоуп.

Апсҭҳәақәа, схьаа дыртәазшәа,
Исхибаҳәа наҟ инаскьоит.
Ажәҩангьы, цас ҟанаҵазшәа,
Амра кажжы иканарпхоит.

Снаҩсаншәа пҳәызба гәыҿкаагак
Ларпыс диҿаччо даапшуеит.
Дгылоуп иарах иҿырпагьа,
Сахьтәоу сара сгәы неилашуеит.

Снагыланы рҩыцьа рыбжьара,
Арпызба иасҳәар сҭахуп:
«Иухыччоит уи лыбла ҭыцьцьара,
Лханытә лшьапаҟынӡа дымцуп».

Декабр 3, 1980

АШӘҬҚӘА ИРЫЛОУ АҬЫПҲА

Бӡара еихтцәашашәа итыруа,
Бхьычпапырха бпырпыруа,
Ашәҭқәа ирылоу аҭыпҳа,
Ас ианбыкәу ианбызҳа?!

Бхы напхьабкуандаз хәычык –
Сшәоит – ибылахап лапшык!
Зашьагь рымоума дара –
Бара быпшӡара, бҿара!

Бычапшь иарлашо сыҩны,
Бышьҭыбжь сама сыҭҟәаны,
Апсы рхало бназхәапшлак —
Шьыри, саландаз ба блакә!

Бгәы ҟазтцашада акгьы зуам,
Заагаратцәҟьагьы бсышьҭуам,
Схы-сыхшыҩ, сынхара-смал,
Бара ибымаз – сашҭа бҭал!..

Абра бшыҟоу, нас, иаба,
Мшәан, дабапшуеи сара спа!
Бара ибеиҕьу дааигарцу?!
Сара издыруеит уи шымцу.

Аха исымоузеи ҳәатәыс,
Шьҭрала иааиуазар аус –
Мап, сизымтцааӡеит аӡәгьы,
Иан санлеиҿеырбоз саргьы…

Бнагӡахааит, аҭыпҳа!
Шьҭа сцалароуп зегьы чҳа…
Анкьа схәыцуазҭгьы иахьеипш –
Устцәҟьа сныҟәомызт спа иеипш.

Бычча пшь иарлашо иҩны,
Бышьҭыбжь дама дыҭҟәаны,
Апсы рхало бназхәапшлак –
Шьыри, иалало ба блакә!

Маи 28–29, 1983

«АНЫҲӘАПЦХЬЫЗ»
(1989)

АМШ

Нақ ипхьацаны гәышпыла,
Алашьцара мықәшәатәы,
Иааит икараха – ҳапылап,
Иқәҳаргылап ашьапы.

Аблахкыга-гәырҕьаҿҳәаша!
Агәы мҿыгьааит, аҳаҳаи!
Иаҳмыртәап иҭацәӡа баша –
Иқаҳтцап имшны – ианааи!

Хамч-ҳалшара еизакны иаҳҭап –
Уи ҵакыла ирҭәны ихыхәхәо,
Еикәаҳәы-еикәапса инаскьаагап –
Еиҭагьы ахынҳәра агәапхо!

Ииуль 23, 1985

АУААРА

Узхара иузымбо арҭ адәқәа,
Ари абна еишьыл, ари ахәы,
Арҭ агәилқәа иаадыртуа рыгәқәа,
Арҭ ашәапшьқәа узыршанхо мыцхәы…

Иуаароуп,
Апсҭазаара уаароуп –
Ирхынҳәтәуп ианааилак аҿҳәара.
Иигәаҕьызеи – иуҳәаша уиоуп –
Изгәаҕьыз апсҭазаара ауаара.

Арҭ азыхьқәа ирҿыхәаз дыбзахо,
Арҭ амшынқәа ҭамбаӡо ицәқәырҧо,
Абри амра шкыду икаҧхо,
Абри адгьыл ҷкәынцас иҽырбо…

Иигәаӷьуазеи ауаара згогьы —
Усҭ, ишьҭых!
Иумырӡын!
Иеиқәырха!..
Иаҳагьы ирыхӡызаатәуп зегьы,
Иаҳагьы ихьчатәуп ианууараха.

Август 1, 1985

АЦӘЫКӘБАР

Мачҷ-мачҷ аҽеизгара иаҿын,
Мачҷ-мачҷ иахьынӡаҭәра иааҭәын –
Оҳ, гәышьа, иамаӡам шьҭа ус,
Аҧсы еивнагеит ҳәа сшазыҧшыз —

Аҧсык цәыкәбарны иаакәеицеит –
Иналшәан хыла ҵаҟа ицеит…
Абар иаҳзымҧшаауа зыцкы,
Абар ҳазхыццакуа зегьы!

Март 11, 1985

АЖӘЕИНРААЛА

Угәы аҽкыдҟьо ихагаха,
Ҿымҭӡакәа иҵәааауеит.

Аацынра ҵсыҭкаагаха,
Хараӡантә иаапшуеит.

Хәдацәаахьынӡа гәнаҳала,
Аҵсабара ҭәуп.
Изт, иҵсит угәаҳәара,
Уахьцалакгьы – шәшьуп.

Уара ухала, ухалаӡа
Уқәымхар ауӡом,
Ухәаҿеӡаргьы уалаӡа –
Цхырааҩ дҟалаӡом.

Ашәахәацгьы зкылшәаӡом,
Ажәҩан – адамра…
Иҵсны ибзамхаз илшаӡом,
Ажәеинраала аҩра.

Февраль 26, 1985
Москва

АҞӘА

Ухьыз ҵсаххон аамҭа-аамҭала –
Ҵсахра зқәымлоз даҿакын:
Аҟәа анымзаргьы ҿа хсаалак –
Са сгәы ахсаалаҿы ианын.

Адгьыл иақәлоу ҵсышәа мҩашьоуп –
Дацла-ҧашәла зызҳауа,
Аҟәа исхалашо мра шашоуп,
Аҟәоуп еицамкуа иаауа.

Иагьа ааҳәыргьы, иагьа бгаргьы,
Аҟәа – Аҟәоуп даҿакхом.

Аӄәа ззымҳәаз, иагьа иҳәаргьы –
Аӄәа еиӷьу егьизҳәом.

Аӄәа, Ҭӄәапс, Анаӄәапиа...
Анаӄә иалыпхаауа хьӡуп.
Аӄәа қьиа, Аӄәа бзиа.
Уа мшыбзиа – зегь еицуп.

Аӄәа, Абаҭаа Баҭаӄәа,
Аӄәараш, ацәқәырҧа ӷьы,
Нас Абжьаӄәа, нас Ҭасраӄәа,
Нас – ажәытәӡатәи Ӄәалхьы![1]

Аӄәа, Аӄәа – сара стәала –
Хьӡыс иурҭалакгьы ҧшӡоуп.
Аҧшӡа илшәуҵалакгьы лнаалоит.
Ахa дзырҧшӡатҵәӄьо – лгәаҭоуп.

Агәаҭатҵәӄьа – ҵсышәа мҩашьоуп,
Дрыцҳауп иаша измаҳауа!
Егьырҭ ахьызқәа зегь башоуп,
Аӄәоуп еицамкуа иааyа.

Февраль 23, 1985
Москва

АЛАШЬЦАРАҾ

Алашьцара ҏеалакны блақәак
Сыхәапшуеит, исыхәапшуеит уахак.
«Уарбан сгәаӷ иакыз, узбарҭам цқьа –
Ҳаибашьып, умшәозар, нас, уааскьа?!»

[1] *Ӄәалхьы – Колхида*

Аблақәа мишәанхан иаҳагьы,
Скылырбаауеит скылкаан еиҭагьы.
«Иарбану сызхырбаауа абысҟак.
Исоумхәо, нас, – сазыҧшуп аҭак?!»
Аблақәа сзыҧшыхуеит имҵысӡо,
Скыдырцалан: «Иарбан узызцо?
Умҩахыҵт уҩашьан, агаӡа,
Зегь уара уржьоит, уржьа – ихаҵа!
Уцәҟьараха аҧсабараҿ узаҵәны –
Иугәаӷьзеи уҟьаҟьаӡа уаартны?!
Башоуп узхьынҳалоу уара гәаҟ.
Уааи арахь, арахь – икажь зегь наҟ...»
«Уарбан уара исыдхалаз уаха —
Сабашьраҵәҟьа ззымгәаӷьуа хаха?
Иаармышьҭыз уакәзар уара абрахь?
Иқәырцаз ма уакәзар уара абрахьтә?
Уамазар ашьыцра шҳам укны –
Иулымшаз ак сылшар ҳәа ушәаны?
Ма иуӡбазар уаха ухы суршьырц?
Шәынтәгьы уиашаз!
Шәынтәгьы – наҟ усҧыртц!..»
Алашьцара кылблаауа схаҭа,
Салаҧшуеит сызҭынчымхаӡо шьҭа.
Салаҧшуеит... Исзеилкаауам уахак —
Иарбану сызхыбаауа абысҟак!

Октиабр 8, 1984

Москва

АХЬЫЧҦАҴЫР

Акәтаӷь хәыҷ изҭамӡеит, иагәылтцит иҵены,
Акәтаӷьцәа иаагәылтцит уи рапхьа ихәацны.

Акыр мшы, акыр ҭҵхы ицон иҳәазо,
Аԥсҭазаара бзиак ҳәа иалоу мбаӡо.

Уи амҩа мариамызт – иагьараан ихьҭшьит,
Ихьҭшьит, имлашьит, аха усгьы имгьежьит.

Ишнеиуаз абагәагь аҳаит иҭаԥсырц,
Ихьычԥаҵырхан аҵыхәҭәан иааԥшырц.

Нас, уахәаԥш, абар, уажә иахьнеиуа иԥыруа!
Ирхаԥыруеит ашәҭқәа зыфҩы лаҳауа.

Мышкы заҵәык адгьыл иаӄәытха иҿырбоит –
Нас, ажәҩан закәу абриалагь иаабоит!

Ииуль 23, 1984

АРБАҔЬ

Агәы каршә ҭынч аусқәа ӄаҵо,
Амш лакҩакрада иқәҳан ишцо,
Ажәҩан кылҵәо иааҭгылан иҳәҳәоит –
Арбаҕь баша ҿнаҭуам – ак аҳәоит!

Ашәҭ агәылҵра ишаҿыз иаашьақәхеит,
Иҵырҵыруаз аҵысгьы шәаӄьеит,
Арҵу нылаԥсит ҳамҭак ашьац,
Иаагьежьыгьежьит ҳдунеи аблахаҵ,

Аамҭа ахьыӄаз ахашҭын аԥсык.
Иаазазамазеит иалӡаан аԥсы…
Ҳаи, арбаҕьхеит, еиҭах акы убахт!
Ирбо зегь рҳәома! Уаӄәыҵ, иумуӡахт!

Март 18, 1985

АХАҲӘ ЫРШӘУП…

Ахаҳә ыршәуп ажәҩан агәахьы –
Иаҳа-иаҳа иатцӡаауа ашьамхы,
Иахьынӡалшо хыхь иҩаӡаны,
Нас иҭалоит алада иааҳәны.

Знык хлантцы ианҭалалак, тцаќа,
Акаҳарҭа иазааигәахо шаќа –
Иццакуеит иааџьоушьартә уамашәа,
Иаҳа-иаҳа игъхоит аныќәашәа.

Ахахә – хаҳәуп.
Ахаҳә акәым…
Уаќәытц!
Иабоуҭаху шьҭа –
Даҽакы уазхәыц!

Август 1, 1985

АҚАЛАҚЬ БАҲЧАҾ

Ақалақь баҳчаҿ лассы-ласс,
Ла гаӡа дуӡӡак збалоит –
Хатцак шьыжьы-хәылпазыла,
Шахак ианкны иааигалоит.

Зхала рахә гәарҭак зыхьчаша,
Ҳаблак зҷапшьаша ала,
Усда ихырқәақәо баша,
Иқәхеит абраќа цәгьала.

Ас еиԥш ла мурак абрада,
Қыҭакаҿ усгьы изымбацт.
Знықала иафоит ҳәарада,
Арк ирызхаша акәац.

Аԥшәма – уи амԥахь уаныҟәла –
Дуаҕьуеит, дахыбаан дыԥсуеит...
Ас еиԥш аԥстәыҵәҟьа ианыҟәуа –
Дҵьасшьан саргьы сизыԥшуеит.

Дҵьасшьоит иахьимам лакҭа-хаа,
Абла ҳәа – ашҳам изҭоуп.
Илшоны ибозар – ишаха
Сыхәда ишахеитцара дтәоуп.

Ас ауаа зцәымҕу, издыруеит,
Иланы дшыҟам гәбылра.
Ииҭаху цасҳәа иазиуеит,
Дасуеит дыззиааиз ила.

Далгеит, иахеирштит қәашьда,
Иалшом ашраҵәҟьагь латцас.
ԥхыӡла мацароуп ианашьҭоу,
Иамбац ақәыцьма ду ԥхарс.

Зхала рахә-гәарҭак зыхьчаша,
Ҳаблак зҷаԥшьаша ала,
Иафо иахыбаатәны баша,
Иқәхеит мышгаган цәгьала.

Март 2, 1985

Москва

* * *

Шьҭа уахьӡа уи амш лашара –
Инкабеит – аԥхыӡ, алакә!
Инхаӡаз – азхьра мацароуп,
Ушьҭа ихымҵуа уахьцалак.

Ари амшгьы уаҵәы илакәхоит –
Иацтәи шлакәхаз еиԥш иахьа.
Ари амшгьы ныкәҵыр акәхоит –
Ари амшгьы ҿымҭ уазхьла!

Имҵанарсыз аамҭа ӡхыҵра
Иамызхыхуада – аӡәгьы!
…Ԥхыӡу лакәзу нас уазхәыцла
Иара аԥсҭазаара зегьы.

Маи 19, 1984

АЦГӘЫ АҾЫ АЗӘЗӘОИТ…

Хыхь, иеилахәашь имҵысуа,
Ажәҩан иаҵоуп аԥҭа,
Амрагыларахь иԥшуа,
Ацгәы аҿы азәзәоит саԥхьа.

Амш ааԥшыхуану, ацгәы?! –
Иубаӡом ушҩашьаз.
Уажьагәышьоитоуп угәы –
Абла хҩоупеи ашьыжь?!

Аԥҭа еилахәашь илаҟәӡеит,
Адгьыл қьуеит – игәнаҳауп.

Ацгәы аҿы ӡәӡәаны исҿапшуеит…
Ашәгьы ашьшьыҳәа снахоит.

Алашьцара уамаха —
Ашьаршәы наҿытҟьап…
Амш ааҧшытцәҟьахыр иахьа—
Иагьа схы сахыччап!

Сентиабр 17, 1984
Москва

АМЗА ЗХАЛАЗ

Атцых. Артцуқәа рыбжьада
Уаҳа бжьыҟаӡам адәны.
Иааѡнашылоит ус ауада,
Ишеишеиуа амза ҭәны.

Лиарҭа дшылтцуагь лымбаӡакәа,
Иоужьны ишлықәыпсоу лыхцәы,
Ддәылтцуеит – ашә ала дымцакәа,
Ахышә дкылсуеит харпзатцәы.

Атцых ӡыжьушәа дхыхәхәалоит,
Дызхьынҳалоу, уеилыпсаап!
Аҭӡы дкыдлан ахыб дхалоит,
Аҭел дықәныҟәоит – апсаатә!

Амза деиҿеырбоит – лгәапхара,
Иаргьы лааигәаӡа иаскьоит.
Аблахкыга-раӡныпсара –
Лхарп дагәылпхаауа дкәашоит.

Ажәҩан атцан, дгьыл дакʒамкәа,
Лыкәашашьа џьашьатәʒоуп —
Уаҩыхшара ихаҿы изаамго,
Ҧхызгьы изымбо кәашароуп.

Уа дагәытцаҳәҳәа шәахәала,
Амза дамоуп дытӄәаны.
Ҧшьаала-ҧшьаала,
Хаала-хаала,
Ларгьы лҽалтҭаʒоит дгәыкны –

Адгьыл, ажәҩан, аамҭеикәшара –
Зегь аатгыло ишанханы! —
Изоурыдашь аҧсабараҿ,
Абри амаʒа еилкааны?..

Закә насыҧыз иаха илымаз –
Акгьы лгәалашәом шьыжьы.
Лхатца дихәаҧшуеит – дхәаҽыма!
Ицәгьаʒоупеи ихәда абжьы?!

Март 4, 1985
Москва

АХЬЗЫНҨЫЛАРА

Мап, сызгылом схы ларӄәы,
Харак зду иеиҧш, бара бҿаҧхьа,
Быхьʒ аныстцаʒом ашәӄәы –
Маʒа бҭынчха, маʒа баҧхьа.

Ах, ишҧазгәаҕьуаз сара –
Саҩсҭаахә дыӄаноуп дсызцасны!

Ах, сышҧабымшьуаз убра,
Сыбла шҧаҭыбымх бынҭасны?

Аха иснымбычҳаит, сбымшьит,
Усҟан бхагамхеит, бмыгәжәажәеит…
Нас закәыхзеи – нас ҳаапшит,
Ҳабла зеиҿампшуа ҳахьшәашәеит.

Ҧхызын, ҧхыз баапсын ҳазлаз,
Ҳалтцит, халтцгәышьеит лыҧхала.
Нас, уи иалтцыз, уи иацәцаз –
Уа, хьымӡӷ ҳамаӡам иахьала.

Аамҭа иҳаҩсгәышьаз хара
Иаҳҭо иҳамоузеи ҽеыҧныҳәас…
Уимоу, ҳаихырхәап ҳҿара –
Зыцәқәырҧ ҳкыдҟьаны харҿыхаз.

Нас, бымгылан бхы ларҟәы –
Гәнаҳа батцам аӡәгьы иҿаҧхьа.
Иббылӡаргьы нас сышәҟәы –
Егьоурым… зны усгьы баҧхьа!

Ноиабр 4, 1984
Москва

АЖӘЕИНРААЛАҨ

Ажәақәа ирибамҭо ҭаха,
Надаада иахо иааиуеит.
Реимак аанымтцәаӡо уаҳа,
Амҩан дара-дара еисуеит.

Еижәылан, еиқәылан исхалоит,
Иҭагьежьуеит сашҭа зегь шьҭых.
Урыбжьыҵсааргьы хаҭала –
Шьҭа уӄажаӡуп, нас – еиӄәых!

Срабжьан – ҳәатыхла имеилало,
Зегь еицҭадыршәуа хҭакы,
Еибашьуа аиҕацәа еинсраалоит –
Сжәеинраалаӡуп, дад, ухатцкы!

Март 25, 1985

АҼЫНКЫЛАРА

Анахь – шьаҿак,
Арахь – шьаҿак,
Атымитышара – наӄ-ааӄ.
Аҿӄьара ихықәгылоуп аҵәаҳәа,
Иухьша дыруп – уанхыҳәҳәа.

Иузалхуа иӄам ҽа мӡакы –
Абжьара инхаз уҽыбжьакы,
Уца иуадаӡзаргьы иагьа –
Абри аҭымҭшәара уҽебыжьга.

Уца, узықәшәаз акәны ипхьаӡа,
Абра ухақәиҭрагьы ҭакӡа!
Абра иҭакӡа, нас, еиҭагьы –
Ишьҭыхны икыз ауаӡрагьы!

Абраӄа изқәыхәлаз, изыршаз,
Абра аҽынкылара зылшаз –

Иаҳныҳәап ичҳара ҳаицәҿак!..
Анахь – шьаҿак,
Арахь – шьаҿак.
Ииуль 21, 1985

АԤСУАШӘА

Уа радари, рада гәышьа,
Иаҳхаагахьоу шьардагәышьоуп,
Иаҳхаагахьоу ҳашьҭагәышьам,
Аринахыс ҳшаҭагәышьа.

Уа радари, рада гәышьа,
Ма ҳқьиара гәаҭагәышьа,
Уа ҳаԥсуара, ҳашьҭра мыӡуа,
Иахьынӡауа ҳажәла шьҭытцуа.

Уа радари, рада рҳәама,
Дгьыли жәҩани рылԥха ҳама,
Ҷкәыни ӡҕаби еидҿырбало,
Хатцеи ԥҳәыси рҳәоу еинаало.

Уа радари, ҳтцеира иацло,
Уа ҳшәарҭамхо ԥашәла-дацла,
Ианҳалымшо уа иҳахьӡаша,
Иааҳамданы ԥхьаӷа изгаша.

Уа радари, ҳгәыӷра ҳамжьо,
Иҳашьҭалан иааиуа ԥхамшьо:
Уа, ҳаламыс, ҳтцабырг-ҳиаша –
Изхарҳаша, изыздырҳаша.

Уа радари, ҳашәа цымҵәо,
Уа радари, ҳамца ҿымцәо,
Уа, радагьа, рада гәышьа,
Еиҭаҳәашьак ҳаҭагәышьа.

Ииуль 21, 1987
Переделкино

АЖӘА

Уи ҳәашьа змаӡамоуп мариала,
Ажәакоуп ус иҟоу, ажәак!
Иугәытцхоит уахьнеилак-уахьааилак,
Иугнажьран иҟам гәырҩак...

Уи ажәа гәмырҿыгьга-ҿырбагам,
Иуҳәаргьы иумҳәаргьы ҟало,
Ҳзышьцылахьоу баша мҩақәтцагам –
Агәҿыгь ҳаганы ҳзыртәало.

Уи ажәа узыцрымҵуа, узызхәыцуоуп,
Мчы змоу рахь зегь реиҳа мчы змоу.
Уи – ажәақәа иреигьу – узқәызуоуп,
Разҟ имоуп иара злахьынтцоу!

Апсык еиҳа анагым ипыхха,
Ицарц адунеи мҩахҟьаны,
Ажәа затцәык ыҟоуп – ашьшьыҳәа
Аҭып ахь иаазгаша иаарҳәны.

Разҟ имоуп, дагьхатцоуп, ҳәарада,
Уи дшақәӡуа идыруа – изызҳәаз,

Анаԥстәи – жәеинраалоуп.
Шәарада
Ирҳәап, ирыԥлап изҭаххаз.

Ноиабр 13, 1987

АУАА РНЫҲӘАԤА

Гәыбӷан сырҭааит уи азыхәан,
Аха исҳәароуп ианҳәаҭәха:
Ажәлар ракәым – ауаа сныҳәоит,
Сара ҷыдала иахьа.

Избахьеит аҵабырг шыршьуа,
Мшынҵас ажәлар еилашны,
Рҵеицәа иреиӷьу аҵәы ихьыршьуа –
Сгәы ҭацырԥехьеит даԥеазны,

Ажәлар дрылоуп амаҳагьа,
Аҵарҭышагаԥгьы – убра,
Ажәлар дрылоуп амдыр цагьа –
Аҟәыш диабжьахуеит иара.

Амҵақьақьаԥ, ацәаҭала,
Амцҳәаԥ, ацәгьаҳәаԥ хазы…
Ԥыцәахырҭас иманшәалан,
Иҟоуп ажәлар дара рзы.

Ажәлар рыхьӡалоуп ишаауа,
Ажәлар рныҳәаԥагьы ркуеит,
Аӡәгьы дрыцҳаршьом изиаауа –
Ажәлар рымчра дадыргоит.

Ажәлар – нхарҭоуп дара рзыҳәан,
Ажәлар рчараҿ даргьы тәоуп…
Ажәлар ракәым – ауаа сныҳәоит,
Ажәлар ныҳәоуп – ауаа злоу!

Апрель 10, 1987

* * *

Раԥхьаӡа ицәыртцит абри иаххапхо
Амра лашара.
Нас – абри адгьыл иахьа ҳазқәынхо,
Адгьыл – мшаԥшара.

Ахрақәа ирылхәрааит арԥашқәа нас,
Рҿеизырган – мшынхеит.
Архақәа, аҿаԥақәа згәатца ԥсаҳәаз –
Рызынтәык ҿыхеит.

Иқашәқашәеит нас, игәырҕьеит ашьац,
Атцла царцарит.
Ргәыштцақәа намтцакуа амра ашәахәац —
ԥсызқәакгьы хәмарит.

Нас ишәаԥыцьаԥхеит гәаԥагьы хәгьы,
Ашәабжь нархылҟьеит.
Абнара инылыԥт аԥыс абыжьгьы,
Ашәарах нылҟьеит.

Пстазаарахт, адгьыл иахалеит аԥсы —
Нас ауп санеиха:
Нас ауп, анаԥс ауп санцәыртц – ауаԥсы —
Зегь анмазеиха.

Дхыдазма арҭ зегь снапы иазыркыз?..
Иҟоуп сзызхәыцра!
Рыхьчарауп, арҭ рырбгаракәым џакыс
Иамоугьы сцәыртҵра.

Арт зегь са соуп изыҟәгәыҕуагьы шьҭа,
Са еиҟәсырхароуп.
Арҭқәа зегь рышьҭахьҟа сцәыртҵит схаҭа –
Раҧхьаҟа сцароуп!

Ноиабр 24, 1986

ҲАПСҬАЗААРА

Абра зегь еилкаауашәа, зегь ԥшӡоушәа-инагӡоушәа,
Қәнагала зегь ӡбоушәа, зегь хиоушәа ҳа ҳзы,
Ҳа ҳамҩа шшаӡоушәа, насыԥла ҳкәабоушәа…
Ҳааҩашьаргьы – ҳалтцуеит, игәаҟуеит ҳаԥсы.

Изалшозеи ҳамра лашара наҳхацәар?
Изалшозеи ҳадгьыл хзыҟәгылоу ҭабгар?..
Иарбан романушь ҳара ҳазфырхацәоу?
Дарбанушь автор – ҳазхәыцыз абарҭ?

Уи ҳшизбаз наӡаӡа ҳаанхоз џьишьеит баша –
Зыкәтаҕь-цәа зызԥымҿыз акәҷышь еиԥш ҳхәаҿуа!
Иҿыхтәуп аҩнашәқәа, иҿыхтәуп агәашәқәа –
Иаадыруеит иҳаҭәоу хразҟытҵәҟьа ахьыԥшуа.

Иҭбааул, илашоуп адунеи-аԥсабара,
Иҳаԥхьоит – иаҳхашҭыр аутҵәҟьом ҳашуаау.
Наҟ ҭытцшьак ҟаҳтцароуп ҳакәтаҕь-цәа баагәара –
Анакәымха, иарбан – ҳаанхоит ҳашхытҳәааау.

Ҳа ҳиит ахақәиҭраз абраҟа, ҳәарада, —
Ҳҭаӡатҵәҟьом уи автор хаҵыза имацәаз:
Ҳақәҧоит, ҳацәқәырҧоит, ҳаилашуеит еиқәтәарада—
Ҳахьынӡаҟоу (ҳаҟазар!) – ҳаҟоуп абас!

* * *

Ак схашҭызшәа сшыҟоу сҵыкҵышьҭуа,
Есышьыжь сындәылҵуеит аҩны,
Ус амрагьы халоит, ихышәҭуеит,
Ус алада иҭалоит иааҳәны.

Исықәу ак шысҳәара схашҭуоу?
Исхашҭуоу ак сзыланы ма?
Ма избаз сыҧхыӡ маанахашоу –
Уамакала ишәҭызшәа ҳтама?

Ма сҩызак игәы дасыргазар?
Дсымбазар сҭынхак исзыҧшыз?
Жәа ҟәандак лмаҳацкәа дажәуазар –
Иац амҩан исҵылаз аҧҳәыс?

Ма сабацәа ирфахьоу мц-ныхак
Сыкны сеикәнаршозар, иауеи?
Шәы-гәҩарак сыцрыхоит, шәы-гәҭыхак,
Сеихьыхо-сеиҵыхо саауеит.

Аҧсҭазаара – амшын уаҩ дызмыруа,
Снаҧҟьа-шьаҧҟьо сшалаз саапсоу?
Ма даараӡа бзиа сыздыруа,
Сахьибо – сыччархәны саапшуоу?

Ма скырҭак амоурц исыхьша,
Сызгаша уамак, уамаӡак,

Уи сымҵахь иаармышьҭырц исыкәша,
Сеицырку шәы зҵаарак еицҿак?..

Ак схашҭызшәа сшыҟоу сҧыкҵышьҭуа,
Есышьыжь сындәылтцуеит аӷны,
Ус амрагьы халоит, ихышәҭуеит,
Ус алада иҭалоит иааҳәны.

ШАЛУА ЏӘЫЦЬБА ИГӘАЛАШӘАРА

Иусқәа нтџәомызт есқьынгьы,
Џӷа змам ихҭысхьан аџьабаа.
Иҧсы ааивыганы мышкгьы,
Днамтәацызт имамкәа хьаа-баа.

Даҟьон аҧсҭазаара цәгьашәа,
Аха дрымбацызт игәы каҳан –
Ашьантца шьантџоуп есымша!
«Ушҧаҟоу?» –
«Сыҟоуп агьараҳәа!»

Ахатцагә иматцәҟьан, аиеи –
Уа, зеиҧш ахацәа рацәаӷхаша!
Изеиҟарамтәзаргь адунеи –
Уи дшашьҭаз дашьҭаӡан аиаша.

Даапсамкәа, даара даапсахьан,
Имоузар акәхап уаҳа ҧсшьашьа:
Драҳаҭӡа иҽеитцыхны дышьҭан,
Даагылазар дзышьҭаз дахьӡашәа.

Ииун 7, 1987

АХӘЫЧҶРА

Хәмаргакәак ҳалҭан —ҳразҟы иалыркит,
Хәмарроуп шьҭа иҟазоу – ҳан ҳлыҟәнакит.
Дҭалама аутҭра, дыкәҿоума акәыѿра –
Иаабом, иҳаздыруам, ҳагьашьҭам ҳара.
Ҳахәмаруеит, ҳахәмаруеит, иаҳхәыцуеит зқьы хкы:
Акьанцьа ҳарцәоит иашәаҳхын аҭқы,
Аихамѡа ианаҳҵоит адәыґба – уцала!
Аханқәа ҳаргылоит – уѡнал, унхала!
Ҳаарыхуеит, ҳаиҿыхоит, иҳақәым еихсыгь,
Арахә анаҳҵоит, еиҵаҳхуеит аӡыхь.
Аҵҳагьы ҳахҵоит – нырцә-аарцә еиқәшәарцы
Амцагьы еиқәаҳҵоит – икнаҳ ахьурӡы,
Ҳҭацагьы дааиуеит, илкуп агәыгәым…
Иаҳазбо, иаҳчаҧо – сеидроу ҳазҿым!
Псҭазаароуп, хәмарроума арҭқәа зегьы –
Иҟоума еиґьу, еиҳау даҿеакгьы…
Ҳшымгәыґӡо, насоуп данаауиа ҳзыхшаз,
Насоуп иангәаҳҭо – ҳаизныжьны дышцаз.
Лыбла хаакәакәара гәҭыхала иҭәу –
Насоуп ианҳархәо шаҟа ҳааӡатәу,
Насоуп ашәарҭагь ҳахшыѿ аназцо,
Насоуп – макьана иҳаздырӡом ҳазҵоу.
Насоуп – убранӡа ҳаиқәыццышә ҳамцар,
Насоуп – убранӡа ҳазхылҵыз дҳахьӡар,
Ҳлеигәырґьо, ҳлыкәшо, даабап ҳазхара…
Лусқәа рҿы ҳлыхәартә егьҳамчым ҳара.
Хәмарга гәмырҿыґьгақәак ҳалҭан – ҳажьжьоуп,
Уаҳа закәызеи… ҳхәычқәоуп, ҳхәычқәаӡоуп.

Сентиабр 18, 1984
Москва

ИЗБАН?

Избан изсеилыркаау макьана –
Арҭ ашәҭқәа рызынтәык шканӡо?
Избан изсеилыркаау макьана –
Арҭ амшқәа сзымхакәа ишынҵәо?

Избан изсыдгалоу сзышьцылам,
Исзымго, исзышьҭымхуа зынӡа?
Избан сыззыҟаҵам зысцыло,
Цқьа сыбӷа еиҵысхаанӡа шьыжьӡа?

Избан, изцәыртҵуазеи еишьҭала,
Са сгәы неиҟәызжәаша зқьы хкы?
Избан? Сырнышәарцу аамҭала?!
Избан? Зегь сзеипшхарцу мышкы?!

Избан, избан, аҧшалас иалоу
Сразҟы зысхыччозеи, избан?
Избан, нас, ажәҩан сзахьнырҳалоу,
Амҵәыжәҩа сыҭамзар, избан?

Декабр 15, 1986

АҲӘААҚӘА

Ҳа ҳаҧсҭазаара еилацалоуп,
Ирҭацалоуп аҳәаақәа.
Иаҳзаркуама, иаҳзаркуама
Иара ҳусқәа, ҳагәҭаккәа?

Аха ҧсыцәгьароуп, иҳаҭәам –
Амшқәа иҳаҭоу рҟәыншьара.

Аԥсҭазаара усгьы аурыла
Изакәхозеи ашәара?!

Еилацалазар – жәеинраалоуп,
Еилацалазар – жәаԥҟоуп,
Еилацалазар – дунеиуп,
Еилацалазар – иҕәҕәоуп!

Ԥгара зқәымгьы нҵәара зқәымгьы,
Шьҭыхны инеиуеит ахәахьы.
Иаҳзарҳәозар – инагӡаҵәҟьан,
Иаҳәагәышьоит аҿахәы.

Хәызмаӡамоуп иаҳзырҭәуазар,
Иаҳзаркуазар шаҟа акуа.
Хәызмаӡамоуп!
Илаҟәуазар –
Ауроуп ахәгьы лазырҟәуа.

Ҳамшқәа ркьаҿра ҳахьзанымшәо –
Баша ԥсыҿероуп, ихаҵа!..
Мчуп, ҳаиҿызкаауоуп акьаҿра –
Ԥсыҿера знымаало зынӡа.

Ноиабр 24, 1985

АСАС МЗЫШӘА

Аԥсҭаа мцацәа зны дысҭааит,
Ашә шьаԥцықәла иааиртын,
Дҿабыҕ-ҿаччо:
– Бзиа ууааит!

Усзыпшымзи – мап умкын!
Амчра дуи хьӡи-пшеи устап, —
Дахьынҳалт аргама скалҭ, –
Иуҭахызар уґба хыстцап,
Ҭҩа змам устап, нас, амал…

– Хьӡи-пшеи, мали мчреи зегь нышәуп –
Уара иумаз, наҟ уца!
Абни ажәа, ажәа мӡышәоуп
Са сзырӡышо – слахьынҵа!..

– Исурбеит ухала уҧсырҭа,
Шьҭа ҳагьзеилгашам мариа!.. —
Иҟаӡамкәа иҳарҭа-сырҭа,
Аҩстаа дныццабеит убра.

Баша дҭалозма уи сыкәа –
Амыждаҟәшәа дцеит сырҳәы.
Кыргьы цуеит, абар, имцыкәа –
Схала сыҟәтәоуп аґәыцәҳәы.

Ҩыстаарамзар – сдыррагь спышәагь
Рацәа исыццаркуеит, избоит.
Аҩстаа мӡышәагь ажәа мӡышәагь
Усгьы ишеицу шьҭа агәра згоит.

Сӡышагь иамам уаҳа цсыхәа —
Ҳаи, рацәа дҭапшит сгәаҭа!
Сахьынҳалароуп ицыхәа,
Аҩстаа силаӡароуп шьҭа!

Маи 22, 1987

АХЬАЖЬ

Ахьажь аҧсаатәқәа жәпакы рхәашьа ҟанаҵоит

Зны иардәыноуп, зны иархьыноуп,
Ҟармаҵысуп даҿазны.
Ашәа аҳәоит, абжьы хазыноуп,
Гәазырҳагоуп, ҵабыргны.

Иарбан ԥсаатәу аԥсабараҿ,
Зҳәашьа азыҟамҵо иара!
Иагьаҿӡандаз уи мацара,
Ахы цәытцакны ҵьара!

Ииаҟыжҟыжуеит инықәжьаршәны –
Ахьажь – ииабац-иҳаҳац!..
Ус ауп – дарбан зхатәы нкаршәны,
Тәым ашәала хьӡы згахьаз?!

Апрель 25, 1987

* * *

Ашара иахубаартә ухы –
Амаалыҷь! – ашҭа иааҭалт.
Исзыгәаҕьуам ауп ҳәа – сшьамхы
Ларсны сагәӡышан акалҭ.

Амш апоезиа ӡѡаны
Иалоуп иззалхуа изы, избоит.
Иалсхуеит ҳәа мчыла ирѡаны
Иалагаз – баша ихы ижьоит.

Ирзыразым гәнаҳа зухьоу,
Агәы иҭанарҧшуам избалак.
Абар, уажә иҧшьазар зыҧсоу
Ҧсы зхоу загь ирбоит, аха иааг.

Маи 9, 1987
Переделкино

АГӘАЛАШӘАРА

Артцаҩ ҧҳәызба, бтцаҩ хәычҷы
Уажәгьы бааилоит ихаҿы:
Мшаҽены бшибаз бҭыпҳаха,
Быбла ҭылашо имраха,
Игәы иныҟәыҩлоит быбжьы,
Еиларгыло ихәы-ижьы.
«Сылашара, сгәазҳара!» –
Бгәыдикылашан иара…
Аха излеигәаҕьрызеи шьҭа –
Бгәы ҧшқа нҭаҳап, ҳаҕеиҭа:
Уажә даацәыртцыр бара бҿы,
Ашла ихыҩуа бтцаҩ хәычҷы.

Сентиабр 28, 1984
Москва

АИЛЫТЦРА

Анахьгьы иатәымкәа, арахьгьы иатәымкәа –
Иабантәаауеи, хагарак атцоуп имцымкәа!
Иаалырҟьан амацәыс хәытцҟьоит, ихысуеит,
Ируша иақәымшәо, аҧстҳәақәа еилысуеит,
Иҧшам, ифырҭыным – ицәыртцуам изхароу!
Иагьтцәуоит, иагьыччоит, абар, аҧсабара…

Аилытцроуп, аилытцра, арҭқәа зегь здыргоу —
Аӡыни аҧхыни ртәы-рымаа еилыргоит.
Ақәаќам, асыќам – гәыргәырроуп агәгәаҳәа –
Иахылҿиааран иќоузеи аилытцра уаҳа!
Аҩаамҭак реимак иззаҭода ӡбашьа?
Насгьы, акгьы рзеиламкәа, ирымоума еилгашьа?!
Ргәы ааибагаргьы – ҵсыҭбада иааиқәтәаахуеит,
Еилырхыз атцкыс ирзеилоу аанхахуеит.

Июун 25, июль 31, 1986

АШӘА АЦЫМХӘРАС

Изызҳәода изхылтцыз, иахьынтәааауа –
Зегь ҳашьҭызҧаауа, шьарда зымчу
Ари аҧсҭазаара – ашәа исызҭымкаауа,
Исызҭымкаауа – сгәатца иҭачу?!

Ари адгьыл затцә…
Ее, ари ажәҩан…
Аҧсабара ду хәыцрагь захьӡом…
Ари ашәа иахысҳәаауеит ашәа —
Ари ашәа ахаҭа сызҳәаӡом.

ААМҬА

Удәаӡа цәҳәит,
Уқәатца цәҳәит –
Унаҧшы уааҧшаанӡа.
Иашьыз – дашьит,
Иарҳәыз – дарҳәит…
Хәмаршьа аздырӡом аамҭа!

Март 31, 1985

* * *

Иацтәи амш зырҿехәоз иацралан,
Иара иалачоз шьоукы,
Идырцџьоит иахьа хаҭала,
Идырцџьоит мыцхәы ихҭакы:

– Иацтәи амш ахы лахароуп,
Гаӡарала, гхала иҭәын!
Иахьатәиоуп имраҧхароу,
Иахьатәи – ҳразҟы иатәын!

Ашәа ҳҳәароуп ҳразҟазыҳәа!
Ашәа рҳәома, – иҳәҳәоит, иҳәҳәоит?!
Аҩсҭаа илымҳа џьгәоуп, ашьшьыхәа!
Иахьатәи саргьы исгәаҧхоит,

Аха ишәарҭахуп гха збарҭам —
Иахьатәи мыцхәы изшьышьуа:
Иалырхуоуп ҳәа – иарбан иарҭо,
Уатцәы «ишәшьы» рҳәар – иасны изшьуа?

Маи 26, 1987

САЗЫҦШУП АҬАК!

Сазыҧшуп аҭак…
Асалам шәҟәы аҟнытә

Изыҩуеит абри ашәҟәы,
Салалом рацәак.
Уахәапш, аҧхьаҩ ухатцкы,
Сазыҧшуп аҭак.

Сажәа иашазар ичҳа,
Иҵьбаразаргь маҷк.
Ухы ҭысҟьазар, иҳәа –
Сцәажәара сыркьаҿп…

Аха ушьҭыбжь саҳаӡом,
Бжьажьароуп сызҿу:
Иаасымдыркәа пхьа сызцом
Сзыхурҟьо закәу.

Нас, аӡыхьгьы аҽеаӡоит,
Ҽазназы имхынҳәуа,
Наҟ иныҵахәаша ицоит,
Дҟамлаӡар изжәуа.

Ижә иузеиҭцысхыз аӡыхь.
Сузыпшуп саргьы.
Иухнахма иара ухыхь,
Иҭнапаама угәы?

Аҭак соур – иҟастцоит
Уи аҭак саргьы.
Ҭыхәтәантәихоит, иҿахтцәоит
Ҭакда инхаз ашәҟәы.

Апрель 25–30, 1987

АХӘРАШӘА

Уа Напҳа Кьагәа ахатца, рымҳәеи…
Ажәлар рҳәамҭахьтә

«Баша рҩашума аиҩхаа иҭыкьасо?
Аиҩхаа иҭыкьаса илеиуа шьа-рҩашуп,

Уи шәарахым, гыгшәыгым изҵыкьасо —
Ашьа рыҵкьаса ицоит ауаатәыҩса.
Ашьа рыҵкьаса ицоит ауаатәыҩса —
Абарҭ ҳаипш зеипшыз, Анцәа иҳацишаз,
Анцәа ираҭәеишьаз ртәыла рзымхакәа,
Нхыҵынтә ихыҵны ҳхырҵәара иашьҭалаз.
Ее, аҧсы ҟадыць, зхара ззымдырыуа,
Абри аума, нас, рҭәышьас иамаӡоу?!
Уа Мазлоу, аҧсаҭацәгьа – ҧсаҭацәхага,
Ҳацәгьа-ҳабзиа змамыз ахаангьы,
Уара уҧсыцәгьара, уара уҧагьара
Шаҟаҩ ықәнахда хьӡыда-цәадаӡа,
Иагьзакәгәнаҳаузеи сара исықәужьыз,
Абриаҟара ашьа саҵалан —
Иарбан ҧсҭазаарау уажәшьҭа исымаху?
Амҩы иалхымҭгьы сгәаҵәа ак алымсуа,
Тынч сышьҭалахуа, сыцәа мҟьалахуа,
Ашьыжь ашара саҧылахуа сеигәырҕьан,
Амра каҧхара сара сахыбаамхо,
Хара сымамшәа ажәҩан аҿапхьа,
Жәларык ҟәаҟәаса иара инамҵажьны,
Агәы насыгӡазшәа, сара сааҳәыхны,
Абла сыхгылан цагьа снеиааихуа!..
Уа, зегь ириаауа ҳәа хаҵа дыҟаӡам,
Доус ианиашьа, иақәшәашьа ихаҵашьоуп.
Уа, иаҳхылаҧшу, уара лахь сумҭан,
Сылахь ианутҵаз сара сахьзавымсыз.
«Уа Напҳа Кьагәа ахаҵа!» – рҳәап инапшуа,
«Уа Кьагәа рыцҳа!» – иҳәап Кьагәа инытцакны.
Мап, фырхаҵарак згандаз ҳәа дашьҭамызт,
Ахьӡ-апша даҩнагоит – ахьӡ-апша еипхыӡуа,
Анхаҩы ихылтҵыз – нхамҩан дзыцәнымхозгьы,

Ижәлар дзызгәакьаз Бзыҧын дрыланхон,
Иара итцәѻаншьапгьы мызырц дақәгәыҕуан,
Хысгьы имоуӡацызт цьара қәыларак.
Ашьха дхалалон арахә иманы,
Ашьхараҿ дмаҷын иеипш шәарыцаѻгьы,
Ҭцаҟа архангьы имхы ҭызазон,
Идгьыл дныҟәнагон иҧсы зхыбаамыз,
Ихы деигӡомызт аҵәгьа-абзиаҿы,
Иара иидыруаз иаҧсуара ныҟәигон,
Нхара-нтцыралагь дынхаѻ нагатцәҟьан.
Дҿыжәлан данцәыртцуазгьы – дҿуаѻ хатцатцәҟьан,
Арҧар еицлабны аҵәҟьара иахьеихсуазгьы,
Атцықьҳәа знықҟьара агәҭа нкылицҟьон.
Иқәлацәа, иѻызцәа рзы дҿырҧшыганы,
Дара абыргцәа рҿара рхаимыршҭуа,
Хәычгьы-дугьы иара дырнаало,
Калдахәараа зегь ҳатыр иқәыртцо.
Адунеижә насыҧ нагӡак ақәымкәа —
Шашьас иамоузеишь илаҳәы-ѻаҳәуа!
Иаалырҟьан амцабз иқыҭа иахрыжьуа,
Ижәлар еимызтцәаз дрыхьӡаны драбашьуа...
Иияаиуа-иеитцеиуа шнымтцәо ззымдыруа —
Ашәа азырҳәалап мыцхәы ихатцара,
Иара игәаҕьра, иара игәымшәара,
ҧсышьацәгьа шриҭаз нхытцтәи аимтцәацәа...
Аибашьра анаѻсан еибашьрахымкәа —
Даҿа хазынарак уи иахылтцуама?
Еибашьрала ианытцуазтгьы аиҕара —
Уажәы адунеи аҟны зегьы еишьцәамхози...
Ахатца... Ахы иатцоу, ахы зхагылоу...
Иҟам, иагьзыҟалом хыда ахатцара!
Иҧшьоу ҳашьхақәа рҿаҧхьагьы иҳақым,

Жәларык алеи абгеи рыӷрыхо ианыҟәха,
Ҭынха дрымазар уахь изырҿеиша,
Рыԥсцәа ирытцалан иҟәган иргааит…
Еи, уара, аҵла зҿаваӡо аӡә затцәык,
Аасра хыла ушԥаси ианшәартаха,
Уаргьы схатцоуп ҳәа аиҟәа ушьахуп,
Анҭ, уеибгоу џьызшьоз нхытцтәи аҭыԥҳацәа,
Уеиҟәыҟантаруазха зыблаҟәа хукуаз,
Уаха иахьнышьталоз зыԥхыӡ уалахыз –
Уажә урбахуазтӷьы иагьа иухычҷарын.
Ҳаи, уаҟәытц, абаапс, ашәаӡыӡара!
Ԥсуа хатцак иахьанӡа дызхымԥац,
Ахатца иатәам – саргьы схы исзатәашьом,
Уца, уоусыжьуеит, ухы уаҟәитуп,
Уца, уршәацьҳәаҩыз арт агәыҟәхаҟәа,
Бзыԥ ахыҟәан алаламбатә иҟалаз
Нхытц иноугароуп иагмырха иацымтца,
Мазлоу ахымдыр атәым пҳәыс дышлышьтаз,
Иара иԥҳәыстцәҟьагьы дшылцәыӡыз уа инатцта!
Уи акреилызцо ҟәыӷа дук лакәызтӷьы,
Аанкылашьак илтарын лхатца маҳагьа;
Шәытцәҟьак лзылшәымтцаргьы иара ихьӡала –
Дзыҟәшәаз акәгәышьоуп, лылахь ааиҟәылтцап…
Ее гьиди, зегь ҿҳәарак-ҿҳәарак рымоуп,
Аӡәы итәы инахазар – ҽаӡә итәы иаахоуп,
Адунеи хызфаауа џьызшьо рыцҳак иоуп –
Аԥсра бзиа зыԥсоу ззымдыруа…
Еи, уара аилымга, алахьынтцацәгьа,
Аҳа, уаасыхәапш арахь, сухоумырштын,
Ҟәыцьма лаԥсӡамызт шәара ишәыласыз,
Хьшьыцбаӡамызт шәара ишәхагьежьыз –
Абри иубо соуп, Напҳа Кьагәа соуп!» –
Ацаҟьа даавтцын, аԥхӡы напхьаҳәан,

Ажәҩан тҵаула тҵа змам датҵапшуа,
Кьагәа даагылеит иҽыриашаны.
Дхысит ашәацьҳәаҩ атҵла иҽавакуа.
Аха дгылахуп Кьагәа дкамҳакәа,
«Оҳ, гәышьа!» – иҳәахит ипсы ааивигазшәа,
«Шәаала, сыжәлар, уажәшьҭа аҩныҟа!» – иҳәеит,
Зыпсы дапшәмахаз убра инивагылт,
Ашьхақәа рылпха ззылашаз рҽааибарк,
Агәырқьҳәа рҿылархеит аиҩхаа ибжьаланы.
Ихышхытҵәаны Бзыԥ аӡиасгьы,
Амҩа илнахыз иамкуа, аҽынкыдҟьо,
Аҽазеиқәымкуа илеиуеит ихагаха,
Абахәқәа ирныҩуеит абжьы ҭахәаҽӡа.
Амрагьы зымқәацо, ажәҩан иалаԥсны,
Ԥсымрак ныкәнарҷҷоит пхара зхылымтҵуа.
Ихәыцра еиқәарахa, иҳашҳатәараха,
Еихаԥсы-еитцаԥсуп ахра ҿыԥсақәа.
Тҵаҟа ашьантца-дгьыл атцантә итцыҩуа,
Имыццакӡакәан аҽеитцых-ҽышьҭыхуа,
Адунеи зегь амҽхакуа иааҩуеит —
Иара агәатцатцәҟьа итҵыҩуа ахәрашәа.
Иааҩуеит ииасхьоу зқьы шықәса рытцахьынтә,
Иааиранны иҟоу зқьы шықәса ирхыҩынгьы,
Аамҭак иҭамӡо, цынгыла ззымдыруа,
Зегь зымҟәытцаӡо, зегь еидызкыло,
Ари аԥсҭазаара ахаарагь, ашарагь,
Анасыԥрагьы, анасыԥдарагь,
Имашәыругьы, хырԥашьа змамгьы —
Иааганы аргама уаҩ ибла ихыргыло,
Уи нцәа дызхамлаӡац жәҩанк ахь дышьҭыхуа,
Уи нцәа дызҭампшӡац тышак дтарпшыхуа,
Аимтцәара, аибашьра, аибаҟәаҟәара,
Афырхатцара, ашәаргәындара,

Аҳақ, аламыс, аламысдара, —
Ус агәаҕ ҧшьагьы, ус агәаҕ лашәгьы —
Иааиламырцҳакәа ракака иратәоу
Рҭыҧқәа рзалызхуа ашәа гәыҿкаага…
Уа, ахәра ахьаа ахаҵа иҧышәагоуп,
Уа, ахәра ахьаа зычҳауа ахаҵа иоуп!
Уа радари, Напҳа Кьагәа хаҵа,
Уа радари, Напха Кьагәа рыцҳа, —
Гәнаҳагь даҵаӡам, хьымӡҕгьы имаӡам,
Ашьа илҵуагьы ашьа иаҳәаӡом.

Декабр 15, 1987, март 4, 1988

* * *

Бызбеит – ибылахеит сыҧсы,
Исхашҭит сықәрагьы зынӡа.
Сзышьҭоу, сызҿу зегь – бара бзы –
Сыҧхыӡ, са сҵабырг, слахьынҵа.

Маҧ, ҳәашьа змамоуп, бџьашьатәха
Аҿар бахьрылоу бҧырҧыруа,
Аӡәк лафк набеиҳәар – имцаха
Сара ишсыцрало сбылбылуа.

Бызәмаруеит гәҩарасгьы сымкы,
Баргәырҕьоит, баркәашоит бҿара,
Сара беилыскаауеит, бхаҵкы –
Быхәмарла, ибаамҭоуп бара.

Сеилыбкааӡозаргьы бхаҭа –
О, маҧ, сацәшәоит уи иаҳагьы:

Ихәарҿхаз акәхума уажәшьҭа
Абзиабара шьҭызхуа агәы.

Сызлымҵуа салахеит аӡыжь,
Сеигәыдҵо срымоуп аҵәқәырԥа.
Абастҵәҟьа цхыраада сааныжь –
Уабацеи, сыҷкәынра, уаба!

Бызбеит – ибылахеит сыԥсы,
Иааҳәит сыԥсҭазаара зынӡа.
Са сымшқәа инхаз зегь – бара бзы –
Сыԥхыӡ, са сҵабырг, слахьынҵа.

Декабр 20–21, 1983
Москва

САЖӘЕИНРААЛА

Са сакуп сеилархханы
Бла иазгәамҭо даҷк…
Сажәеинраала, ҵабыргны,
Суҵашьыцуеит маҷк.

Адгьыл уакәша, жәҩан ухал,
Адунеи уахьӡа!
Уара уҿаԥхьа сара уал
Сымаӡам, уца!

Сахеит, сахеит уа узы анышә,
Схылт амшынгьы убас,
Иагсыжьт сыфатә, иагсыжьт сыжтә.
Сыцәагьы сагәҭаст.

Зны иацралеит амца сгәы,
Зынгьы аҵаа ҭалт.
Уа сышушьҭаз ҿеазынгьы,
Цәгьалашәа сыбҕалт.

Сзықәшәалакгьы – схы смырхеит,
Зымҩа ункажь џьара.
Уеиқәсырхеит, уҭасмырхеит,
Усыхьчеит уара.

Сара схачҳара, са сгәамч,
Са сыԥсы цқьа ухаз,
Ацәгьа уԥылозар – ухьамц,
Сара сгәаҕь уґраз!

Ухы уоужьуп – уара тәыс
Уизкуам аӡәгьы!
Сухьынҳалом – ныҟәгатәыс
Сумаӡам саргьы.

Сара исзымгаз, сзыҿҳәараз,
Сзышьҭаӡаз абра –
Ахақәиҭра са сцынхәрас,
Усҭ, ишьҭых уара!

Уара уҿаԥхьа сара уал
Сымаӡам, уца,
Адгьыл уакәша, жәҩан ухал,
Адунеи уахьӡа!

Ииуль 1, 1988

Переделкино

АӘАРА

Амшқәагьы ирымам ҿҳәара,
Атцхқәагьы ирытцам цәгьара,
Мроуп, аацынроуп, пхьацароуп –
Џкәынроуп уи, џкәынроуп, ҿароуп.

Иарбан узхьымӡо – уанхьамтц,
Иҟам унызкыло ҭӡамц.
Гәыҕрала итәуп адунеи, –
Џкәынроуп уи, џкәынроуп, аиеи.

Ссиркгьы дупылоит убра,
Лцәажәара, лыччапшь, лыпшра…
Лыбла утцаакәкәалоуп ушцо, –
Џкәынроуп еиҭахгьы узыхьчо,

Анасып шоуп зегьы рзы, –
Ах, изырҭәхьада зыпсы!
Уамшьааит, акыргьы иџьбароуп, –
Џкәынроуп уашьӡаргьы, ҿароуп.

Ахьӡ-апша инақәтцан умал,
Зныкала ишьҭоутцашан уалтц,
Урҭ зызхахьада – хжьароуп, –
Џкәынроуп, дад, иҟоу, ҿароуп.

Ажәҩан иатцәоуп есқьынгьы,
Ашәабжьы ҭытцәом угәы,
Гәаҳәароуп, гәаҕьуп, ҿароуп,
Ҳаазго иахьанӡагь иароуп.

Декабр 7–8, 1987

* * *

Уаанӡа икәажьыз џьара кәакьк,
Зынӡа ижьакцаӡахьоу шәақьк,
Бџьар еибамгак еимырххо –
Ҩыстәаароума ишәгәазырҧхо?!
Усгьы иҭӄьом ҳәа шәшазыҧшуа –
Дарбан сеидроу ишәцәашьуа:
Дыршьа змамоуп иантыҩруа,
Дыршьа змамоуп иахьбыруа.
Иалашәхузеи, наӄ иҧхьашәк,
Ма икашәыжьӡа, кәарак иашәҭ –
Датцхар аасҭа избалак,
Иӄалааӈза уамак!
Абџьар шәкуазар – мыц зымҳәо,
Ажәа шәҳәозар – зымҩа имхо!
Абџьар бжьысуеит – икәахар,
Ажәагь ус ауп – иҭакхар:
Сеидроу уигьы иҭанархо –
Кәакьк икәыган иандырххо?
Абџьар кәажьыз – ианкәаха,
Ажәа – рыцҳасшьоит иаҳа!
Ажәа кәамхароуп џьаргьы,
Ажәа ҭамхароуп агәгьы,
Ажәа ҭӄьароуп – ианҭӄьатәу,
Ажәа – аргамоуп ишҳәатәу:
Агәра шаагац иаагаларц,
Ҩыстәаа хәмарган иӄамларц.

МАЧК…

Ҳгәы ҭаҧнамҽырц атцх еиқәара,
Ҳабла хнамкырц ашәахәа –

Ҳаччаҧшь атҵаз аҧсабара,
Ал ишатцоу аӡахәа.

Мачҳк ҳахыччап ҳацәгьа анырҳәо—
Сеидроу, устҵәҟьа ҳацәгьаны?..
Насгьы ҳҿаҧхьа шьоук анхырхәо –
Сеидроу, устҵәҟьа ҳаҧсаны?..

Мачҳк зегь зхьааугьы ҳархыччап,
Мачҳк ҳархыччап хьаа змам.
Ччашьа ззымдыруагь ҳархыччап –
Мачҳк дыччархәуп ччара злам.

Ҳаилгаларцаз шәыда-чгада,
Ҳусқәа аншәарҭоу есқьынгьы,
Еиҕьу хыхьчага збахьада —
Мачҳк ҳахыччалап ҳахгьы.

Ччаҧшьда алашьцарагь ҳхытцәап,
Дгьыли жәҩани леихашәып.
Мачҳк ҳаҧсҭазаарагь ҳахыччап,
Иаргьы ҳхыччап иаҳа шәынтә.

Март 31, 1988

АХАҚӘИҬРА

– Сааит, абар, уа уҿынӡагьы, ууаҧшы,
Аҵьныш-ашәи, саҧшәмахарц уҧсы,
Сааит узгарц лашарак ахь ҵьара…
Сарбан? Ахақәиҭра соуп сара.

– Уааит, избоит, уцьасшьоит тҵабыргны
Иарбану сахьуго сыҭганы?

Сузыҧшызшәа иарбан иузырбаз?
Иарбану сзеигәырӷьара иааугаз?

Ашьыжь шара абла сызҭаҧшуам,
Аҵых ҵәцара гәахәа сзарҵысуам,
Ажәҩан гәаҩоуп, иамаӡам ҵакы,
Гьама змамоуп адгьыл цәымсаркы.

Баша ухы умыргәаҟын, агаӡа,
Исҭахӡам уцхыраара зынӡа,
Сеилагоит уахьызбо иаҳагьы,
Узҭаху дсыздыруам даҽаӡәгьы.

Ууаизар – уааи, сыкнаҳа даҽазны
Сышьацәала, схы алада ирханы!
Иҵегь, иҵегь амца еилаҵала,
Иҵегь, иҵегь, иҵегь укшала!

Рыцҳашьара сыхәаӡом, игәаҭ,
Салазароуп сзалымҵуа апылҳаҭ,
Иҵегь сыҟәыжь, иҵегь сыпхаҵа,
Бӷеитцыхрак аасумҭан зынӡа!

Сычҳара, сфырхаҵара, сбылра –
Уаҵашьыцла угыланы уара!
Уаҵашьыцла стәыла џьаҳаным –
Анҭыҵ даҽа тәылак зеиҧш аным!

Сыҟан, сыҟоуп, сшыҟац сагьынхоит,
Наҟ успыртцыр – схи сареи ҳаизхоит,
Иҟаӡам исылымшо ҽакы –
Ахаҟәитра сылшом, ухаҵкы!

Ииун 23, 1988
Переделкино

АТЦЫХӘТӘАНТӘИ АФЫРХАТЦАРА

Атцых мамырџыгә аҿеитцых,
Адәныҟа зегь атцак итәан.
Аҩныҟагь лашара ҳәа ҿеиӡак
Абаҟаз – цәашь рыцҳак ҭаауан.

Игәакьацәа, игәылацәа (усгьы
Дыҧсгәышьон, ирбон) дырҷаҧшьон,
Иџьаршьон иҧсы хәаша зкызгьы,
Шьҭа игәаҟрагь тцакыдан иршьон.

Ицәымҕын уи атцых лашьцара,
Лашаран иҧсы зызшаӡаз:
Ашарахь, ашарахь, ашарахь! –
Атцых иҿеиҭомызт цас.

Аашаанӡа дгәаҟуан, агәаша,
Дааҭынчхеит ус-ус шарҧазы:
Дымгәаҟит уеизгьы-уеизгьы баша –
Ашамҭа иахьикӡеит иҧсы.

Ииуль 12, 1988

Переделкино

ҲАИҲА ЗЫМЧУ

(Аныҳәара)

Ҳаиҳа зымчу рылҧха ҳамаз,
Ргәаҧха ҳамаз есқьынгьы.
Мдыррак ҳахьыргьы, ҳаҭамыз,–
Цәгьа ҳгәы иҭамызт уеизгьы.

Уааҧсырала прашәа ҳмоуааит,
Хәычҷла-дула зегь ҳаибгаз.
Ҳахәштҭаарамцаҟәа шоушоулааит.
Фатәы-жәтәылагьы ҳаиҟәшәаз.

Ҳарахә-ҳашәахәгьы цырхага
Рызҭо рыламкьакьо мзыз,
Алаҧшыцәгьа илаҧш хага,
Илаҧш гага иџьам ианыз.

Амашәыргьы алҧха ҳамаз,
Алҧха ҳамаз аихаҧсыхә.
Ҳахьцалакгьы ҳамҩа хиамҩаз,
Ҳамра хнамҩоз хамышҭыхәк.

Ҳаиҳа зымчу рылҧха ҳамаз,
Анаҩс иацыз даҽакгьы:
Ҳаитҵа зымчугь рылҧха ҳамаз,
Рылҧха ҳамаз ҩбангьы...

Декабр 17, 1987

* * *

Амра ҧхоит ихалан икажжы.
Амра, амра, убас укаҧхала!
Хаала-хаала иааҩуеит ҵыск абжьы.
Хаала, сҵыс, убас ушәаҳәала!

Ашәҭ быбышҙа ишәҭуеит агәы аартны.
Ашәҭ хазына, ашәҭ, убас ушәҭуаз!
Ашәҭ иазааиуеит ашьхыцгьы цырны.
Ашьхыц, ашьхыц, ашәҭ убас уахаз!

Амра, ашьхыц, ашәҭ, аҵыс неиҧшны,
Рус иаҿуп, иаҿуп абра.

«Ҿыумҭын!» – рызҳәом ауп игәагьны —
Са сҳәара рҭахӡам зынӡа дара.

Ииуль 9, 1988
Переделкино

* * *

Иҿан, иқәыпшын адунеи,
Ипшӡан, ихаан, иҭәын ашәала.
Ҳаицлабуан аамҭеи сареи,
Ҳаикәшон, ҳаинаалон ныҟәашәала.

Ала-шьамх усгьы иартцысуан,
Саргьы сыҭәҭәаан убас шьамхыла.
Саргьы сапхныԥланы саауан,
Ҳаауан ҳаивасны ҳаиваххыла.

Сахьымӡо салагеит нас-нас,
Акырынтә ҳакәшаны ҳанҭала.
Сахьтцәуо саадхалеит хәычтцас,
Акалҭ сацрыхо, сахьынҳало...

Сумшаҭан, аамҭа, уара
Еиҭах иуваԥша дупылап!
Сара сааншәыжь, шәцала шәара,
Сҿарамԥа цымтцәакәа шәынхылан.

Ииуль 5, 1988
Переделкино

* * *

– Ҳахьынӡаҟоугь ҳақәшәом анхашьа.
– Абас ауп – зегь ҳниагәгәа ҳцоит.

– Иааҳадгылоит, иамаӡам цәцашьа.
– Аиеи гәышьа, баша ҳхы аажьоит.

Ҳаидашшыло ҳааины ҳааидтәалоит,
Изхаҳҭәалоит ҳꚋыза иҳаԥхаз.
Иҳалшои, иаҳцәыӡыз даҳгәалоуп,
Ҳаԥсҭазаарагь ҳгәалоуп инхаз.

Уа ҳацәгьеи ҳабзиеи неидхәыцло,
Инырқыло рҭыԥ еилҳаргоит,
Еиҳарак, ҳаԥсҭазаара зқәызло,
Шҭақыдоу аргама иаабоит.

Нас ашҭа ҳанҭытцуеит ашьшьыҳәа,
Ҳнеилытцны ҳцагәышьоит ҳара.
Убас акәхаԥ, ҳҟәышхарц азыҳәа –
Ҳарҭ абла хҭарԥштәызааԥ аԥсра.

Анаꚋс уаҳзыԥшыхыр ҳазҿыху,
Иац еилаҳкааз акәӡам зынӡа.
Амаҷаз ҳаигәҭасуа, ҳаиҿыхо –
Иаҳхашҭуеит ҳзызхәыцуаз ууанӡа...

Наӡаӡа уаꚋ дҟәышхом аԥсрала,
Ирҟәышгам – иршәагоуп иара.
Ҳамҟәышхарц азоуп абзарала –
Ацәцашьагьы зҳамам аԥсра.

Ииуль 4, 1988
Переделкино

* * *

Сышгәаҟуаз – лашарак ҟаланда,
Исзымдырӡо исыхьыз, сааԥшит.

Иныҟәаҵырт ауарбажә лаҟәаланда,
Абардраҿы ҷынҷак – ҷит-ҷит.

Ашьшьыҳәа, ашьшьыҳәа, ашьшьыҳәа.
Ихиааланы ҵстҳәа бымбылк цоит.
Афӷы-хаа, аҧшшәы-хаа, абжьы-хаа
Еицхыраан ишсытцгәогьы збоит.

Избоит Аҧсны ахы, Аҧсны атҵыхәа,
Аҵьалкны сшахыҧогьы збоит,
Сан лытәҳәеипш, схьаақәа схыхуа,
Аҧшалас хәытхәытла исындоит.

Декабр 7, 8, 23, 1987

АТҶЛАҚӘА

Игылоуп атҷлақәа ҵьарак,
Игылоуп ртыҧаҿ инахымтцуа.
Ццакырак рымам, еикәшарак,
Мӷакы ианым еихьымӡа-еиҵымӡо.

Са сеипш зехьынҵьара еихом,
Еихозар – жәӷанахьоуп иахьеихо.
Сара ажәӷан, адгьыл – ак сызхом,
Уамак сырҿиашашәа урт реиҳа.

Схәыцхәыцуа рымтцаҿ снатәалоит,
Рыбгьыцқәа хыхьынтә ихәытхәытуеит.
Бызшәак исзеилымкаауа рҳәоит,
Арахь – игәакьаӡаны исныpхуеит.

Абар – атәым бызшәақәа зтцаз,
Абар – зхатәы бызшәа зыцәтәымхаз.
Атәым шхатәымхаӡо зымбаз,
Абар, абар сахьтәоу сеиҭымха.

Ашьшьыҳәа сгәаҭаны сыжьжьо,
Хәычҷтцас сырҭынчуа иахьантәаарак,
Ашьшьыҳәа атцлақәа зазо,
Ашьшьыҳәа сықәыртцоит са сшьара…

Изнымҟьац ыҟамзаргьы цаҩс,
Иагьа игәаҭеихьазаргь аамҭала,
Сыцсы ҳәа акрыҟазар са снаҩс,
Ишмыӡуа здыруеит – тҵлоуп изхало.

Ииун 20, 1988
Переделкино

* * *

Саамҭа мааицкәа,
Сгәысҽанӡамкәа
Салаҳазшәа адунеи,
Иалсхырц исҭаху еилкаамкәа,
Ус сеикәшоит иахьеи-уахеи.

Декабр 20, 1987

АГӘӨЫГЬ

Ажәҩан тҵәуоит еихмырсыгь,
Цәцашьа ҳамаӡам агәөыгь.
Рыжәтәгьы ҳамаӡам цәыкәбарк,
Өаҳа-өымҭ ҳааидхалт, абар.

Ҳақәиан ҳатцаҧшуеит аҭуан.
Ҳаҟоуп – ҳаҟамзаргь ауан…
Бзиа ҳаҟагьы цәгьагьы –
Ҳаҟоуп, шьцылароуп зегьы.

Ииуль 6, 1988
Переделкино

АХРА ИАҾАХАЗ

Сааҧсеит сара,
Сызхалом уаҳа,
Скарахт,
Мыч кәарак сыламкәа сааҧсеит.
Сандәықәлоз – иаақәлон адунеи ашара,
Уажә амра нхықәгылан иааҧшуеит.

Саанхеит мꚙабжа,
Иабаздыруаз испеипшыз!
Саҿаршәуп ахра агәҭа.
Уаха затцәык сеиқәхар,
Исхылаҧшыр Ажәеипшьаа,
Уатцәы схынҳәуеитоуп шьҭа…

Анаꚙс, есышьыжь тцаҟа иҿыхо,
Зегь рҿаҧхьа ицәыртцуа храхуп еиҭагьы.
Иагьшьыцызгоит уи аҳра ҿыц изыхо,
Изҧеипшу ззымдыруа зегьы.

* * *

Ушҧаҟоу ҳәа сиазтцааит ҭаҳмадак,
Исхаштуам исиҭаз аҭак:

– Сышҧаҟаху… бзиак ианиаша,
Уҳәашьа сгәаҧхом, дад рацәак.

Сышҧаҟоу… хар сымам, ишубо,
Сатцаҧшуеит ажәҩан – ицқьоуп.
Ишҧасҳәари, сыҟоуп ашьшьыҳәа,
Сыҟоуп ашьшьыҳәа, сеибгоуп.

Аӡәаӡәала сҩызцәа сынрыжьуеит,
Рылымкаа, ишубо, саауеит.
Сызнымшәаша џьысшьо санышәоит,
Чҳашьа змаӡам сычҳауеит.

Абар, даҽа мшыкгьы сызшахит,
Амра схаҧхахит еиҭа…
Сышҧаҟаху… сыҟоуп ишубо,
Сыҟоуп, исурхьуазеи шьҭа.

АҴСАБАРЕИ САРЕИ

Аҧҭа еиқәыцәашь мамиқәара
Ҳақәтәан ҳахәаҽуан ҳара.
Иҵсылмыткуан аҵсабара,
Сыҵсылмыткуан саргьы убра.

Ҳзынеиҿамҧшуа ҳгәы еидыҧтцәалан,
Цгьа ҳаидхалан ҳаизыҧшуан.
Ҳамкуа ҧсҭазаара ҭшәак ҳалан,
Ҳҿаҳаҿымҭуан, ҳаицәгәышуан…

Усгьы иҟәышми ажәҩан гәшаҭа,
Абла ҳхыми – шәысҭ ақәа!

Ацәыкәбарҟәа иаша ҳгәаҭа,
Ҳдырцәон пшьаалаӡа ҳҭахәхәа…

Сҩыҟәтәан сналаҧшт аҧсабара,
Са саапшит – иааҧшит иаргьы,
Иҳабжьамлацшәа гәынхара,
Наҟ иаҳхаҳцәааит зынӡагьы.

Шаҟа еибыҳәатә уажә иҳамоу,
Уажә иаҳзеилоу шаҟа хкы:
Ҳамкуа ҧсҭазаарак ҭшәаха моу –
Уажә иҟәнаҳшьоит даҽа шәкы.

Ииуль 14, 1988
Переделкино

НАСЫҦ ЗМОУ

Аӡә анасыҧ абрантә игарц ӡбаны,
Деимдоит,
Деикәшоит,
Дҳәазоит,
Дқьақьоит
Абра дааны.
Уи, баша игәы дагоит,
Иҧсы дагоит,
Дназхьысуа —
Ишибо илеиқәыбгоит.
Дзышьҭоу ига моу —
Ашьҭамҭагь ибом…
Абрантә насыҧ зызго дҟалом.
Насыҧгарҭам ара.

Дызбоит ҽеаӡәы.
Убригьы абра дааны
Дзышьҭоу насыҧуп.
Аха иҧшааны –
Ишарцоуп дзааз,
Иагьиҧшааиуеит иара:
Уи анасыҧ ишоит, ишоит абра,
Ихаҭагьы длашоит, длашоит убас –
Уи иаҟара насыҧгьы змоу дсымбацт.
Насыҧшарҭоуп ара.

* * *

Иҭәыцыҧхьаӡа
Иаҳа ихьанҭахоит
Аҧсабараҿ зегьы.
Акы, затцәык –
Иҭәыцыҧхьаӡа
Иаҳа иласхоит,
Иҭацәыцыҧхьаӡа
Иаҳа ихьанҭахоит
Аамҭа.

Июуль 22, 1985

АМЗА ЛЫҦШААХҚӘА

Ак азмырхакәа,
Абар, лабҿаба:
Кәыркәа хәычҷы, Кәыркәа ду —
Кәыркәаақәа ҩба!

Амза лыҧшаахқәа –
Аҧхын агәҭа.

Иахалаша-хаччоит
Амра алакҭа.

Кәыркәа хәычҷы, Кәыркәа ду —
Ꙩ-гәыҕрак ажәҩангьы
Адгьылгьы ажәҩангьы
Рхаргалт, иртәуп.

Амш меигӡарахқәа
Рыхаа-рыхҷаҭ
Уеигәырҕьа-уалача,
Уаланха – уҽаҭ!..

Кәыркәа хәычҷы, Кәыркәа ду –
Кәыркәа ҩба.
Ах, икәыруеит,
Игьежьуеит, аха ишҧа!

Уеиламган, нас,
Уршанха-урлашә ианцо,
Рышьҭақәа хьаан
Удәы ҧшӡа иантцо!

Ак азмырхакәан –
Рыҩбагь еихьҧшны,
Кәыркәа хәычҷы, Кәыркәа ду –
Акәыркәа еиҧшьны!

Иуасҳәари уаҳа –
Ҩба узҭо – ҩба игоит,
Ҩынтәны уангәырҕьа –
Ҩынтәны угәырҩоит.

Кәыркәа хәыҷы, Кәыркәа ду –
Апхын агәҭа…
Амза лыцшаахқәа
Уреипхызла шьҭа.

НЦӘАРА ЗҚӘЫМ

Еимгеимцарак абра ҳаҟоуп –
Изакәыхзеи иҳарххо!
Нцәара зқәым ахьыҟоу наҟоуп –
Зегь наӡаӡа ҳахьынхо.

Аха баша ҳахьынҳалам
Еимгеимцарак иҳазшоу:
Иҳаздырам наҟтәи иалоу
Иалоу ҳдыргәышьоит ҳазлоу!

Наҟ ҳзеипхызӡуа – пхызк аабозаргь –
Уажә абраҟа ҳазлапшуоуп.
Нцәара зқәым ҳәа крыҟалозар —
Уи ахьыҟалогь аброуп.

Ииун 4, 1984

АЖӘЕИНРААЛАРА

Шә-хьаак сымоуп сара зны,
Шә-уск сыгәҭыхоуп, сзыхьӡарызеи?
Хьаа сымамшәа стәаны,
Ажәеинраала зласыҩрызеи?

Хьаа сымам даҽазны,
Сҭынчуп, срылгеит сусқәа рызегь.

Хьаа сымамкәа стәаны,
Ажәеинраала злазыҩрызеи?

Анкьеипш, сыхаара лбара,
Сцошәа, сеалакны лашьцарак,
Ус ауп... Ажәеинраала аҩра
Иаҵоуп, хымҧада, ҧхашьарак.

Июн 23, 1988

Переделкино

* * *

Атҵх угәжәажәо уаламхацзар,
Умш лашазар есҟьынгьы,
Ҳәҳәабжь улымҳа иаумырҳацзар,
Лаҕырӡ ҭамҭәацзар угәы.

Умҭа хаарак аумырбацзар
Зыхаа змуҧаауа адунеи,
Уқәла ичараҿ умкәашацзар
Гәыла-ҧсыла уаалеиҩеи —

Умцаӡо нас, уара утәала,
Сышьҭа ихухуазеи маӡа?!
Имгәартәыгам сажәеинраала!..
Рыцҳа, уҩашьазаап зынӡа.

Июн 11, 1984

АҚӘА

1

Абар, ашоура хеит ашьшьыҳәа,
Ашьшьыҳәа иналагт ақәоура.

Ари – са сзыҳәа,
Ари – уа узыҳәа,
Ари – иаҳзеиҧшу ҳаҧсгара.

Абар, иаҳзылпхоит аҧсабара,
Макьана иамоуп ҳагәбылра.
Еиҭах иҳанажьуп ахара,
Еиҭах иаҳнычҳауп ҳгаӡара.

Абар иахьҳаҭаху ҳзызхәыцша,
Абар ҳахьырпхашьоу ҳара:
Еиҭахгьы ҳақәырӡым ҳазқәызша,
Еиҭахгьы иалшоит ақәоура!

2

Жәытәаахыс ҳазҧылоз, иҳазгәакьоу,
Иҧсҭатџагоу зҿаазхаз ақәа?
Жәытәаахыс ҳзышьцылоу шьац аагагоу?
Иқәнаблаауоу мамзар арҭ адәқәа?

Ашьхыц, ус иаразнак ашәҭ уахамлан!
Ацәыкәбар уаҿымхәан, уара, аҭыс!
Ах, иҭәымзааит уи аҵәа ҟапшь шҳамла —
Ани аҧшқа инаган идыркыз?!

Ҳаилаҳан ҳазцәылоз шьапхырҟьаҟьа,
Зышьҭыбжь ҳгәатца иҭалоз иашәаны,
Ҳазыпшлап уажә ҳцәытцатәан ҳлакҩакуа –
Иаабац акәу здыруа – ҳшәаны.

Иаҳҿапшуеит, ираҳҳәозеи, ҳәатә ҳамам,
Ҳабла иҳазхырпшылом ахәыцқәа…

Цәгьа ҳаухьазар – иааизыкәкәан аргама
Уажә арахь иаҳзархынҳәуеит аҟәа.

Ииуль 8, 1984

АТЫША АХЫҚӘАН

1

Адунеиаҿ уаҳа ԥсҭазаарак миуа,
Аӡә ихала зегь аацҵышәитәыр ауа,
Нас, абар, абар, абар ҳахьаанагаз –
Зҟьышықәсала зымч еихаҳауа иаауаз.

Ажәԥан акәӡам ҳарҭ иаҳиаауа, ҳҭазырхо,
Ажәԥан акәӡам ҳарҭ иҳахәо, ҳаиқәзырхо:
Хьаҳәа-ԥаҳәада иаапшит иахьа икказа –
Ҳа хнапы ишаку аргама ҳлахьынтца.

Иаҳҿагылоз наӷ ҳариааины, ирыцәганы –
Иаҳкәаҳарцу ҳаԥсы зқәаҳтцоз уажә ҳааҳәны?!
Схаҿы исзаагом абри акәын ҳәа, ухатцкы,
Зҟьышықәсалатәи ҳаԥсҭазаара атцакы.

Хкы рацәала аҵәгьа-абзиа еилзыргахьоу –
Иааҳадгылеит уажә зегь реиҳаӡа ихадоу:
Ҳашԥазныӷәо ҳлахьынтца, нас, ҳнап иаку?..
Шьҭарнахысоуп цҟьа ианааԥшуа ҳзакәу.

2

Абри адгьыл ҭаирхар ауазар
Иара иахылтцыз ауаԥы –
Уаԥытәыԥса

Дахылымҭцуазар
Акәхап
Ахаангьы
Абри збарҭоу
Даҽа дгьылк.

Март 13–15, 1985

ИУЗЫԤШУП АХӘЫЧҶҚӘА!

Угьежьла, уеикәшала,
Уатцаз аидара уҟьуа.
Уахьцалакгьы ухынҳәла –
Иузыԥшуп ахәычҶқәа!

Урҭ ахылтцит угәы,
Урҭ ахылтцит уԥсы.
Шьҭа уаазыхо зегьы –
Дара рзы, дара рзы!

Урҭ ирҿоутцар – ирфоит,
Урҭ иршәутцар – иршәуп,
Иуааӡар – иуаахоит,
Иаҳзааигозеи ҳәа иԥшуп!

Узыԥсахша уаԝԥсы
Дҟалаӡом даҽаӡәы.
Ргәы нҭаԥҽуеит хәылԥазы –
Уанрызнеи наԥҭацәы!

Алу уаҭцаз-уахаз,
Иҟәх аџьыкагьы ухы,

Уеилахаз, уеихәлахаз –
Аха ицқьаз унапхы!

Мыц умун, мыц умган –
Иашахоит атҵыхәтәа:
Уи ҽыпныҳәан уашьҭан
Ирзынхоит ахәыҷкәа!

Урҭ узҵарҵаз хьанҭоуп –
Аха ишьҭухыроуп шьҭа!
Зеиҕьаҭам лахьынҵоуп –
Иузыпшуп ахәыҷқәа!

Февраль 23, 24, 27, март 12, 13 1986

ИРҲӘАП НАС…

Ирҳәап нас: дагеит аҵьабаа,
Дааизар даҿын акрура.
Ирҳәап нас: ихакәын дзызгәааз –
Ихала иркьаҿт ипсынҵра.

Ирҳәап: дзышьҭаӡазгьы жәеинраалан –
Дызшьуадаз ашьшьыҳәа даатәар!
Деиларгахьан аҩсҭаацәа ихалан,
Ируазма бзабаак ибар!..

Ирҳәап, аха иарбан ирзымҳәо?!
Аиашатцәќьа маҷҩуп избо:
Дызхьымӡаз аус ауп дзыцәнымхо,
Изымҩыз жәеинраалоуп дызго.

Декабр 3, 1986

* * *

Ҳаамҭа анааилак,
Иаҳҭахы-иаҳҭахым,
Ҳазлытцыз
Анышә ахь
Ҳцароуп зегьы...
Издыруада
Шаҟаамҭа аҭаххо –
Убри ҳалтцны
Ҳуаахарц еиҭагьы?

Ииуль 25, 1985

* * *

Цәаҳәа-цәаҳәала —
Жәҩахырла, жәҩахырла,
Шьаҿа-шьаҿала –
Ламысла, ҳаҭырла,

Уаагәаҭан хаҭала,
Иаауахан, урҿыхан,
Угәатцахь иҭало
Илакәу шьҭыбжьы хаан,

Рифма хыркыла
Ублаҟәа хызкуа,
Гәашьамх тцарыла
Ашьхара ухәнызго,

Жәеинраалоуп, жәеинраала,
Иҩашьом, иҩашьа,
Мариала, мариала
Ҳдунеи зегь иахьӡаша,

Пшӡа ҳанзырхаша,
Жәҩангәашәҧхьара иаша,
Шьыри, ҳазгаша,
Шьыри, ҳзааӡаша!

* * *

Адгьыл самкуа,
Ажәҩан самкуа,
Сшеикәшоз – снанагахт ахҭаҟны…
Иаасхаҭҟәацын – сеихаӡамкәа
Уа иаасылгеит сыцҟьаны.

Уагьы снымхеит – сцоит сыхиаала,
Схалоу-сҭалоу – зегь акоуп,
Хаарак салоуп, салоуп, салоуп…
Сақәшәеит – сҭыҧ ашҟа саагоуп!

Сҭыҵит изулак сызҭымҵуаз –
Адунеи ҭшәа сызҭахаз…
Абри акәын сызмырҭынчуаз,
Схаҭа исзымдырӡо – сзышьҭаз!

Август 19, 1988

АҶАНДАРАҞА

(Ашәа)

Уа, дызбада, уа, дзаҳада –
Лыҧшра-лсахьа деиҿкааны,
Лышьҭрагь наганы, ҳәарада,
Илуа-илҳәо зегь хааны?

Дыҟаз ашьха, дыҟаз ага –
Уи даабар акәын ҳара,
Абри лԥыза агәазырҳага,
Ҳлаԥсны ҳцозма ԑеаҵьара!

Даара, даара, даара, даара,
Даара, даара даҳгәаҧхоит,
Аҷандара, Аҷандара,
Аҷандараҟа даагоит!

Изышьҭадаз Калдахәараа,
Иззыҧшыдаз Уаҭҳараа?
Иҟамлароуп шьҭа гәынхара,
Акгьы ҳхараӡам ҳара!

Арҧар зҿуզеи, бзиа збаша –
Бармышь, Блабырхәа, Цьырхәа?
Зынцьы исҳәан еиҧш (дара рҳәашьа!),
Гәында илышьҭоу еицрыхәхәа?

Даара, даара, даара, даара,
Даара, даара даҳгәаҧхоит,
Аҷандара, Аҷандара,
Аҷандараҟа даагоит!

Аацаа гылан Ааҧсҭа ахыҟәан,
Иаҳзыҧшуеит ишанханы,
Амԥа ҳарҭоит Абҕархыҟәаа,
Ҳшаҷандаратәҟәоу баны!

Дәырҧшьаа ҭацала ҳарииааиуа –
Малла ибеиоуп – иаарычҳап!

Насгьы, ҳчарашәҟа ианааиуа –
Харшәала ишаҭҵамхо ҳдырбап!

Даара, даара, даара, даара,
Даара, даара даҳгәаԥхоит,
Аҷандара, Аҷандара,
Аҷандараҟа даагоит!

Сентиабр 2, 1987

АЛИСЕИ АЛИАСИ ИРЫЗКНЫ

Ишәызбозеи, са схәыҷқәа,
Иарбан, шәыхқәа кны?
Ицәгьагәышьахеит шәҭҵатәқәа,
Шәхәыцгәышьоит шәтәаны.

Мпылк шәнас-ҩасыр адәахь наҟ,
Маҷк шәыԥсы шәымгои,
Нас шәанааилак шәыҽмыргәаҟ,
Шәызбатәқәа шәмызбои!

Шәааи, ҳаиԥхныҩлап ҳамҭакы,
Ҳаимҷакьачап нас,
Шәааи, ҳахәмарп ҳнапқәа еибаркны,
Шәааи – абас, абас!

Схәыҷқәа сыхәаԥшуеит: «Ҳа ҳаб
Рыцҳа, деилагеит!»
Сеилагап, сеилагацәаап –
Са схәыҷра цаӡеит.

Са схәычреиҳагьы иласны
Ицоит схәыцҟәа рхәычра.
Са схәычреиҳагьы ҩбаны
Ихьаазгоит иара.

Июун 27, 29, 1988

* * *

Иубама, сзызхәыцуа еилургама?!
Иубап, иеилургап, нас, упшла:
Абзиа ҽеырбозар аргама,
Ацәгьа цҳауеит маӡала.

Ацәгьа иадыруеит имҩашьо
Ҧсыҽрас иумоу зегьы,
Иақәшәоит ианшәартҭоу аҽӡашьа,
Иақәшәоит ужьашьа зынгьы.

Иадыруеит аамҭала ианцәыртҵша,
Аамҭала иантытҵша аҳаҧы,
Ахтҵыстағь адыруеит иахьхытҵша,
Иадыруеит иахьылтҵша аҳәатәы.

Ацәгьа иаҿутҵаашагь амоуп! —
Абзиеипш, ишьҭыхцәан ахы,
Хӡыргара иашьҭам аргама,
Аҽцәырга-аҽырҧагьа мыцхәы.

Февраль 18, 20, 22, 1985
Москва

* * *

Сара ҧсҭазарак сызхоит –
Пхьаҟа снеиларц сыццакуа…

Даҿа ԥсҭазарак сҭаххоит –
Исыҏееирц сыгхаҟәа.

Аха, исоуӡаргьы ҿакы –
Сгәы сажьоит акәымзар, шьҭа –
Ҧхьаӷа сцахуан сыццакы,
Сышьҭа схыломызт еиҭа.

Ииун 3, 1984

САЖӘА

Ахраӡагеиԥш сгәатца иҭыжьны,
Исраӡоит сыԥсы ахҭынтца:
Мыцхәыс иамоу са сҿы иныжьны,
Уа уҿы инеиааит ицҟьаӡа.

Сара сзыҳәан иагьҭакарыз,
Мца қьоуқьадыз сагьзыхәхо –
Уара узыҳәан баша ԥхараз,
Шәаҳәарак ааугәазырԥхо.

Март 25, 1985

* * *

Улеи арахь аӡныӷа!
Бзиала уаабеит!
Абар атәарҭа ахьыӷоу,
Ҳамҭакы уаатәеишь!
Унсырхом рацәак –
Ҳнеидтәалап, хнеиҿапшып,
Иаҳгәалашәаша ҳамоуп

Усгьы – аҿатә-ажәытә.
Тәымуаҩцас угылоуп,
Иуҭахым утәар,
Џасеиҧш избаӡом
Лассы-ласс ухабар.
Дарбан, сҩыза, усцәызга –
Исоуҳәар ҟамлари?..
Амаахыр-бла лакәхап…
Лныҳәаҿагь ҳамкри!

СҨЫЗА УАХЬ

Аӡә ак уеиҳәоит,
Ҽаӡә ҽак уеиҳәоит,
Ирцәагозеи,
Иагьа рҳәоит.
Узҭахугьы,
Узҭахымгьы –
Урҭахушәа рҽудырбоит.
Ус ауп, сҩыза,
Знык уанкаҳа,
Знык уанроулак ҟаҟатәыс –
Иуеицәоу роуп
Зынӡа узмыхәо,
Узмырцәажәо зегь ратцкьыс.

Изыхәҭоугьы,
Изыхәҭамгьы –
Уара аныҟәашьа удыртцоит,
Иахьахәҭоугьы,
Иахьахәҭамгьы –
Ухы ашьшьыҳәа илаурҟәуеит.
Аха издыруеит –

Уара уҿымҭра
Шаӄа ӄәышра аҭаху,
Аха издыруеит
Уара уҭынчра –
Итҵәахны иамоу закә мчу!

Аха издыруеит
Уара ухьаа,
Уара иухәыцуа маӡа:
Узлахыларызеи рышьҭа –
Иҧнамшәаӡац
Зынӡа?!

БАЖӘА ЗАТҴӘЫКОУП

Бажәа затҵәыкоуп
Сзыргәыґуа иахьамзар уатҵәы ҳәа.
Изызӡои, исҳәап!
Бажәа затҵәыкоуп...
Акымзарак шәарҭам са сзыҳәа –
Нарцәгьы сцаны саап.
Бажәа затҵәыкоуп–
Избашан нас амҩа сызқәыло,
Избашан хықәкык,
Еихамло-еихымҵуа
Арҭ сымшқәа ишьаҳаитҳан игылоу –
Ирхаларын ҧсык.

Бажәа затҵәыкоуп
Сызгаша – ма сеиқәзырхаша
Сара иахьа абра.
Бажәа затҵәыкоуп...

Сацәшәомеи уи ажәа иацәшәаша,
Бзацәшәозеи бара?!

Бажәа затҵәыкоуп…

Сентиабр 24, 1981

ҲАРҬ АҬЫНЧРОУП ҲАЗЛАХАЛО

Асовет космонавтцәеи
Америкатәи астронавтцәеи
раӊхьазатәи реицӷырра иазыскуеит

Ҳцоит инымтцәаӡо жәҩантәыла –
Насып дуӡӡак ҳапшааауеит.
Аб дышгәырӷьо иԥацәа еидгылар –
Адгьыл гәырӷьо иаҳзыпшуеит.

Ҳазлахало лакә уарҳалым,
Илакә рашьым – ӷырла ичо.
Ҳарҭ аҭынчроуп ҳазлахало, –
Алакәқәа рлакә ахь ҳазлацо.

Аетҵә ҳрылоуп икәеицеиуа –
Дгьылк иахылтцыз – ҭаацәарак.
Алакәҳәаҩ иаҳҭап, нас, ҳаннеиуа –
Аетҵә иалху ҳәызбахәқәак!

Ас ҳаилибакаауа ажәада.
Ас ҳаидтәало ҳаизгәыкны…
Ҳҟалахьазма ас уажәада
Ҳарҭ – зегь реиҳа ҳҳаракны!

Ҳцоит инымтцәаӡо жәҩангәыла –
Насып дуӡӡак ҳапшааауеит.

Аб дышгәырҕьо иҧацәа еидгылар –
Адгьыл гәырҕьо иаҳзыҧшуеит.

Ҳазлахало лакә уарҳалым,
Илакә рашьым – цырла ичо.
Ҳарҭ аҭынчроуп ҳазлахало –
Алакәқәа рлакә ахь ҳазлацо.

Август 2, 1975

АҦСШӘА АГӘХЬААГАРА

Гәҿыгърак сықәҳаит,
Хьаак сахәаҿуеит убас,
Сгәы ҭаҵәуоит
Зан дыгәхьаазгаз хәычҭцас.

Схы еилаҧсазшәа –
Схала сцәажәо, сыбҕаҕо…
Шьыри, ҧсышәак,
Шьыри, ҧсышәак цаҳәцаҳәо!

Адунеи сацәтәымшәа
Сықәуп схы ҟәыншьо,
Сыхгьы сзыжьжьом,
Уаҩгьы дыҟаӡам сзыжьжьо.

Аҧсы злыҵхьоу
Атҵла бҕьыжәқәа кәаҳауа,
Снеиуеит схала,
Снеиуеит цәыӡда сыҧшааауа.

Аҧсҭазаара
Ҧсышәак атҵамкәа зынӡа –

Ҭаара змам ачыс иаҩызоуп –
Ишшаӡа.

Схы еилаҧсазшәа…
Схы еилаҧса моу! – Анцәа иныс! –
Агәы кыдгылт аҧсабарагьы шыҧшыз!
«Уа рад гәышьа аҧсуа хацәқәа!» – нҭырҟьатәуп,
Дгьыли жәҩани аӷзаа шнақәдыргара иҧшуп.

Октиабр 8–9 1983

Москва

АЏЬНЫШ ИЦАСАЗ

Даҿашәомеи зынӡагьы –
Ивҟьоит алабҟьа,
Акгьы зламыз даҿаӡәы
Дықәнаҭоит дыцҟьа.

«Шьыри» схәартәеиҧш знымзар-зны
Дамкит ашьыцхәа,
Дыӡит шысҳәо – днаскьаны
Дцәыҭаччоит ҩаҧхьа.

Џьаҳанымгьы сцон сара,
Сцаҭәҟьон, агәра жәга:
Дшақәшәо збаҭәҟьозар убра
Аџьныш иқәнага.

ШӘКЫ РҞЫНТӘИ АКЫ

Арҭ амшқәа, сызмоу сеимырҟьо,
Ахәыцрақәа мцаҧшьны исыхҟьо –

Зегь сҳәаргьы сҭахуп, аха иааг –
Изныстцогьы ццышәхап ақьаад!

Сгәы иҭыхо, исыцрыхо, сызго,
Исхатцәаз иӡыжьха игазго –
Шәкы рҟынтәи ак ма ианазҳәа –
Иалшоз аҳәеитоуп сцәаҳәа.

Шәкы рҟынтәи, шәкы рҟынтәи акы –
Исзылпҳароуп уигьы сразҟы…
Ашамҭа иазнеихьеит асааҭ –
Ишкәакәоуп исымтцоу ақьаад.

Декабр 3–4, 1983
Москва

АХҬАӘЫ

Мысль изреченная есть ложь.
Ф. Тютчев

Иухаштуеит иуаштаз-иугәараз,
Узлаҟаз, иухыз-иухӡыз,
Иузеипшхоит ихьҭаз-иҭакарыз,
Имшыз, аҭахызар итцхыз,
Иухытцуеит ахәыцра узыркараз,
Иушәытцуеит иушәымкәа иушәыз,
Иумоу зегь шьҭоутцоит еидарас,
Иумоу зегь шьҭоутцоит мыцхәыс,
Анаҩс – узмышьтуазеи хьанҭарас,
Ашьшьыҳәа уҩхалоит, упшыз,
Инулӡаауеит – иамам мыч кәарак
Апсҭазаара иулаҳә узкыз,

Анаҩсан убас еимгеимцарак
Лашоит адунеи зегь иахьӡа,
Бла иамбаӡац аҭа лашьцарагь
Аапшуеит (изурбода) икказа.
Иуҳәап нас ажәла угәыҿкаара! –
Иубоит акгьы шумам ҳәатәны:
Агәы ишаургоз аҧсабара –
Ацәажәашьа анутҵа инаркны.

Апрель 6–5, 1985

ХАЗ ШӘҞӘНЫ ИҬЫМҴЫЗ АЖӘЕИНРААЛАҚӘА

* * *

Илсырдыруам ҳәа саҿгәышьоуп –
Схы исзаншьалом сызҭашәаз.
Саазырҩашьаӡаз лыԥшышьоуп,
Ак, сыгәҩарамкәа сыштәаз!

Лықәла ахьырԥар дызлагылоу
Аӡә датәамбаӡо,
Блала
Дсацәажәошәа збоит хықәкыла,
Лыччаԥшь сылсуеит маӡала.

Маӡала – уи сара сзыҳәа!
Имаӡахума ла лзы,
Аҿар гәырхаагас изҿыхәо –
Сара ишсылсгәышьо лассы!

Ани ассир илымбакәа –
Гәык ҟалап илзаамыртуа!
Дсыдызцалеи сызлыргәаҟуа,
Иарбан сгәаҵа злыртытуа?!

Дсылахәмаруазар имӡакәа,
Лхаҿы имааиуазар зынӡа –
Рцәашьа шамам иаамбылӡакәа,
Знык еицралар ацәымса?

Мамзар лықәлацәа зегь злаҟам –
Сықәра иаҵылхзар акы?!
Усҵәҟьа ҽеамҭакәа лакҩакра,
Схы снаха-аахапишь саргьы!

Урҭ ахьырҧар дызлагылоу
Аӡә датәамбаӡо блала,
Дсацәажәошәа збоит хыҟәкыла,
Лыччаҧшь сылсуеит маӡала.

1985

ИАХҬӘУ – ИАХҬӘЫМ

Иахҭәу – иахҭәым,
Хҭцабырг – ҳамҵ.
Сара игәасҭеит
Уаҩ дмыргәамҭц:
Иахҭәу –
Иеиҩахшо зегьы,
Иахҭәым –
Иеимаҳкуа зегьы.

Ианвар 14, 1989

АНЫҞӘАҨ

Уҿкамыжькәа – ашә аҟынӡа,
Нас, агәашә, агәашә аҟынӡа,
Нас агәашә унаха ҧшьаала –
Амҩа нагоуп – ҧшӡала, ҧшӡала!

Унанылан – агаҟынӡа,
Агаҟынтәи – ашьхаҟынӡа,
Уа шьхагәыла,
Уа храгәыла,

Мшынла-мшынла,
Дгьылла-дгьылла,

Жәҩанла-жәҩанла нас ухалан,
Адунеи уахыкәша уҭалан,

Ҵхыла-ҵхыла,
Мшыла-мшыла
Хаала-хаала,
Мчыла-мчыла,

Гәамчи гәаҳәеи рӷьыра ныхны,
Нас ухьышҭрала уааҳәыхны:
«Сымҩа, сымҩа бжатамхандаз,
Сцәымлашьцакәа сзынаӡандаз!!!»

Ус агәашә, агәашә аҟынӡа,
Уҽкамыжькәа – ашә аҟынӡа,
Убла инытцыжь уашҭа-угәара.
Ус аҩнынӡа уаапса-укара,

Ухы ныҟәтцаны –
Оҳ, гәышьа!
Цәымҭхаа бзиа!
Упсы шьагәышьа.

Февраль 27–28, Март 16, 1989

АПСНЫ АГИМН

Иҭбааууп адунеи, иҭбааӡоуп,
Иагьбеиоуп, иагьыпшӡоуп зқьыхкыла.
Апсадгьыл атәы даҽакӡоуп –
Уи ауп зегь иреиӷьу атәыла.

Ишәҭуаз Анцәа иишаз Апсны
Ашьхеи амшыни рыбжьара!

Наӡаӡа иарпҳоз иахьӡаны
Ипшьоу ахаҟәитра лашара!

Уа хьӡи-пшеи фырхатцареи згым,
Зыҟьнашыҟәса иааирала ицаша!
Бираҟтцас ишьтҵыхны џсра зҟәым –
Џхьаҟа, џхьаҟа инагала уиашаз!

Ишәтуаз Анцәа иишаз Аҧсны
Ашьхеи амшыни рыбжьара!
Наӡаӡа иарпҳоз иахьӡаны
Ипшьоу ахаҟәитра лашара!

Иахьӡоит изызшоу аразҟы
Ахачҳара змоу Аҧсынтәыла.
Аҧсуара иарпшӡоит зегьы,
Иартәуеит абри адгьыл тцакыла.

Ишәтуаз Анцәа иишаз Аҧсны
Ашьхеи амшыни рыбжьара!
Наӡаӡа иарпҳоз иахьӡаны
Ипшьоу ахаҳәитра лашара!

Сентиабр 6–11, 1989
Переделкино

* * *

Хәыцра хаарак сцоит схыхәхәала,
Цеипш лашаракгьы сҿаҧхоит,
Станагалоит, ее, сыхиаала,
Ацәа сеатаӡан – сагоит.

Амш иаркараз – стынхоит, аа,
Ираҳатхаӡоит сгәата,

Шьҭа сымҿыхаӡаргьы хьаам,
Сагьызҿыхаӡари шьҭа!

Аха исыхоит аԥсабара,
Саанарԥшыхуеит еиҭагьы:
Иара иалымшаӡо лшарак
Иазырхаҵахны са сгәы.

Сентиабр 7, 1989
Переделкино

* * *

Сыхнагалеижьҭеи иҵӡози,
Ацәқәырԥара ду абра!
Шаҟа хҭыс рацәа збахьоузеи,
Шаҟа саҩсхьоузеи хара!

Исыхҭызгахьоу рацәазаргь –
Исыхҭысхьеит, ицахьеит.
Иагьа зузаргь, иагьа сҳәазаргь –
Изухьеит, нас, исҳәахьеит.

Иарбан ҿықәу сахьызхыҵуа? –
Иаҭахызаргь иааигәаӡаз, —
Ԥхьаҟа инхаз ауп ҳәа сзызхәыцуа,
Еимгеимцароуп – знык ицаз.

Сентиабр 8, 1989
Переделкино

АМХАҾЫ

Заа сгылан (сара стәала),
Амхаҟынӡа снеизар ҿенак,

Уа иаанкылан иара ихала
Саб иҩеигахьан маҭак.

Уаҳа шьҭыбжьык намыргакәа,
Саамырҿыхакәа дааны,
Дышсыхӡыӡозгьы смырбакәа –
Ацәа сшалаз иҽӡаны…

Сгәатҵа иҭамлацыз уажәада,
Хьаак ҭалт иҵьашьатәны…
Са споетхатцәҟьеит, ҳәарада,
Убри ашьыжь инаркны.

Сентиабр 9, 1989
Переделкино

* * *

Акалашәа иҟоуп ицашьа –
Дҳагәҭасуеит – дагьхьаԥшуам дааҳәны.
Дзыргәамтҵуазеи, бзиак ианиаша?
Дзышьҭоузеи абри деиханы?

Ҳаиҭеиҳәарцаз акәзар хыҟәкыла,
Хьыхь Анцәа иҟны дҩаӡаны,
Ҳитцгәап, ҳнапы данҳаргылап,
Дышьҭаххып, даҳкып дҳаракны.

Хыхь дыҟәтәарцаз акәзар дызхало,
Ҳнаскьа-аaскьап, дшәарҭоуп мыцхәы!
Далҟьан убрахьтә даныбӷало –
Хымԥада даҟәҳауеит ҳхы.

Сентиабр 9, 1989
Переделкино

* * *

Абзиеи ацәгьеи, ахааи ашеи —
Араҟа ицәырҵуеит зегь рыхкы,
Сеицыркуеит ахәахәеи аиашеи,
Исылоу цыршәоит сыхҭакны.

Издыруеит, хәмарра сымҩахымҵит,
Сызцом еидарада, сҭацәны.
Анахь-арахь сеикәшоит сеихьымӡо,
Ипшуп аусқәа рацәаны.

Атышахь сҭаҳаит сгәы сҽанымкәа,
Сеиқәхеит, сагьҭыҵит сеибганы.
Сырҭысит џьанаҭгьы џьаҳанымгьы,
Ара зегь спылеит ҵабыргны.

Иансылша знык ишакәхалакгьы —
Ари апсҭазаара ахгара,
Анаҩс исхызгап сзықәшәалакгьы,
Инхозеи уаҳа сзыцәшәара!

Сентиабр 10–11, 1989
Переделкино

УРҬ РЫБЗИАБАРА

Ҳаалахҿыххоит амҩан ианахҧыло,
Ҳрышьклапшуа инаскьаагоит иахьцо.
Ҳаибабазшәа, ҿыц, убра ҳааҭгылан,
Ҳнеиҿапшыхуеит ҳарҭгьы жәа мҳәаӡо.

Шьыри, урҭ еигымхароуп аргама
Адунеи зегь агәаздырҳауеит.

Иҟоуп урҭ мышкы еибамбар амуа –
Бзиа еибабоит, еиҿынтҵәаауеит.

Урҭ аацәыртҵуеит – аапын ҿыц иҿыхоит,
Амра шьҭытҵуеит амш лапшыла ипшьо.
Ашәапыцьаԥ ашәахәа иаҿыхәоит,
Ацәгьара наскьоит ахы пхашьо.

Раҳаҭыраз иатцатәом ашәшьыра,
Аетцә кыдлоит ажәҩан ду тцыртәаа.
Иатцагылан ашьыжь ашацкыра,
Хкы рацәала ашәа рҳәоит аԥсаа.

Рыкәша-мыкәша игәырҕьоит аԥсабара,
Ҟьиарала иҭәуеит, иҭәуеит агәы.
Рыкәша-мыкәша ҳаҟәитхар анхара —
Ҳатцанакуеит рынасыԥ ҳаргьы.

Ианаҳпыло – ҳрыҟәныҳәап гәаныла,
Ҳаҟәныҳәалап рымҩагь излацо.
Урҭ рыбзиабара ҳарҭ ҳаидкылан
Ҳамоуп, алапш ҳхуп иҳамбаӡо.

Сентиабр 13, 1989
Переделкино

АҨСҬАА ИЛАФ

Иагьа зундаз сара гәаша –
Акгьы сзеиҿымкааит узгаша.

Ахьҭа аҿастцан – амца еиҟәутцеит,
Амца уцрастцан – ӡыла иурцәеит.

Амҩа узыскын – наҟ уахыкәшеит,
Ашҳам устан – ахәшә азупшааит.

Угәы анпыстҵәа – уашҭа сҭуцеит,
Уа саанмыжькәа ахәгьы схуцеит.

Узысхьымӡарц аҵҳа хыстҵәан,
Еиҭах уааиуеит аҿыц хутҵан.

Џьара схьупааит, џьара схьуҳәеит,
Унасыхьӡар – алаба схьуҳәоит.

Акы унатҵахаҭы унхьамтҵуа,
Уаашьа злаҟоу ас иахьанӡа:

Наҟ сахуцап хара имгакәа,
Сҭып уныҟәтәап – насып шкәакәа!..

Саргьы сҭынчхап – иӡуам сымҭа, –
Уара иноугап сусҟәа сымда.

Сентиабр 15, 1989
Переделкино

* * *

Сара, сашҭа зны саатҵытҵноуп –
Уара уашҭа са сышҭало.
Са сбызшәала зны сазхәыцноуп –
Са сышцәажәо уара утәала.

Зны сазхәыцноуп сара схьаа –
Уара ухьаа сгәы ишакьысуа.

Схы сазхәыцноуп сара заа –
Адунеи зегьы сшазхәыцуа.

Сентиабр 16, 1989
Переделкино

* * *

Уажә бахылеит рхыпхьаӡара
Сара сҩымҭа згәапхахьоу.
Иагьбырҿыхоит сгәалашәараҿ
Убри амш хара ицахьоу.

Ажәеинраала ибзыскыз бгәампхеит,
Бҟьышә ишныҟәыбҵазгьы збеит.
Ус анакәха – уи егьамҳәеит,
Ҽеирак шаҵам агәра згеит.

Сашьҭан, сашьҭан ҿыцымҭала
Иаазгарц ажәа снапаҟны.
Сзыргәаҭеиуаз ааилацала
Бгәаҿы иназгарц ипшӡаны.

Иара усгьы бара бзыҳәа
Адәы сыҟәын сеикәшаларц,
Дыршьак соур бгәы назыҳәо
Сазыхиан иназыгӡарц.

Санаҟәиҭха знык ҳәарада
Бара бзыҳәа ак аура,
Ҽак сҭаххомызт бмаҵурада,
Уи сазкызаауан сара.

Уи мацарагь гәахәтәыхьӡаран –
Сара бзиа убас бызбон.

Ба бзыгәҭасыз сымч-сылшара,
Гарҭа змамыз – хытцны ицон.

Аамҭа маҷ цахьоума иныҟәҳа?
Ацәгьа-абзиа – ртәы ҟартцоит.
Снаскьагәышьеит саргьы – агәыҟәха,
Сгәы шыбхьыбылуа снаскьоит.

Уажәшьҭа исылшоит усҟан аасҭа
Еиҕьу ажәеинраала аҩра.
Аха бзиа бшызбоз уаанӡа –
Бсызбом бзиа шьҭа сара.

Сентиабр 17, 1989
Переделкино

АБЗИАБАРА

Аҧсҭҳәа ашәыхны ишьҭатца,
Амш аҿеилыхны зынӡа
Шьыри-шьыри, игәыкны,
Амра аҿанаҭеит иаартны.

Амаҳагьа наҟ уҧшы –
Иуҭахузеи арҭ рҿы?
Рҭәышьа шҧамаӡам уҧсы,
Убла, убла – атцәыршы…

Амреи амши – урҭ еизшоуп,
Реибабара ус иҧшьоуп.
Бзиа еибабо мыцхәы –
Ах, ишҧармыхьчаӡои рхы!

Исыздыруам, Анцәа иныс,
Сылапш цәгьазар – сцьам ианыз.
Рҿеиддырхалаанит рызхара,
Ҳадыбзалааит рыхәштаара!

Сгылоуп, сгылоуп, сқәацаӡом,
Сара сышьтыбжь сыргаӡом,
Пхашьатә шрымам еилсыргоит,
Аха исырпхашьар ҳәа сшәоит.

Апстҳәа ашәыхны, ицқьаӡа,
Амш аҿеилыхны зынӡа.
Шьыри-шьыри, игәыкны,
Амра аҿанатеит иаартны.

Сентиабр 17, 1989
Переделкино

* * *

Атцыс дуқәа ашәа рызҳәом шамаха,
Хытҟьагоуп ирхыҩуа рыбжьы оумаха.
Ишьтасуеит, имтцасуеит, ижәылоит рыҿтых,
Цыцла, шьапхыцла еибытоуп еиқәныx.

Иҟыруеит, иҟыжуеит, ихәҳәоит, итцәаауеит,
Итцәуеит, иашшуеит, игьежьуеит-ихынҳәуеит,
Рымгәа иахамшәало иашьтоуп, еимдоит,
Ирпыхьашәо рфоит, ирҟаҟоит, иршьаҟьоит.

Ихәап-хәапӡа рчыҟәқәа знык иандыртәы,
Уаҳа изышьтоузеи – иӡбоуп дара ртәы.
Атцыс хәычқәа ракәӡоуп ашәақәа зҳәо,
Аапынра еигәыргьо, амра зхапхо.

Рыц хәыҷӡак рзыпшаар, иныҟәтәоит махәҭак,
Ашәа нахымҳәаакәа, илбаардом ҿатцак.
Атцыс дуқәа уаҳа ианрымам ҳәатәы –
Атцыс хәыҷқәа иҳарҳәоит ассирқәа ртәы.

Сентиабр 18, 1989
Переделкино

ААҬГЫЛАРА

Иаапшит шысҳәо илеихашәа,
Амш еиҭанакуеит цәгьашәа.

Хәмаршьас иамоу иара ус?
Самаӡаму сара усс?

Чмазарашьҭахь еипш сҭыггоуп,
Сапхьа ицәыртцуа гагақәоуп,

Гәаҳәа снаҭаӡом акгьы,
Пшшәыдоуп, гьамадоуп зегьы.

Амаҭәажә еипш – исырхаз,
Пхыӡны избозар шьҭахь инхаз?

Ма сапыҩлан сахьӡахьоу –
Иааиран иҟоу ахь сцахьоу?

Баша сахьақәак еишьҭоуп,
Мшәан, сызҭоузеи – шоуроу хьҭоу?

Изгои, мамзаргьы иаазгеи?
Сзықәнагалеишь адунеи?

Сыцәоу, мамзаргьы саапшу?
Изакәызеи амшгьы зҿу?

Сара сычҳара зеиԥшроу
Еилнакаарцаз агәы иҭоу?

Иаапшит шысҳәо имашьцаха
Илаха-ꚙахоит иахьа?

Хәмаршьас иамоу иара ус?
Самаӡаму сара усс?

Мамзар сыҟамкәан абра –
Сыҟоу џьысшьозар сара?

Сентиабр 20, 1989
Переделкино

АЖӘꚘАН АЗЫ АШӘА

Ажәꚙан ҳахиаалаӡан ҳалан аамҭала,
Аладагь аꚙадагь ҳзеиԥшын иаҳҭәын,
Бзиабарала, хаара-ԥшӡарала,
Насыԥла – разҟыла ҳаԥсҭазаара ҭәын.

Ажәꚙан мацараҿ наӡаӡа инхахьада –
Мышкызны зегьы-зегь арахь илбааует,
Нас акәхоит ажәꚙан ангәнырго ҳәарада,
Ииасхьоу лакәк еиԥш харантәи иаапшуеит.

Иагьцьаршьоит иахьтәоугьы ҿыц ажәꚙан ихалаз –
Урҭ ахә ахьырзымшьо изҭоу раҳҭынра.

Уи аӡбахә хазынак мыргакәан ашәала,
Изцеипшу убрахьынтә арахь албаара.

Ҳартӷгьы нас, адгьылаҿ ҳааины ҳаатәазар,
Ҳахьтцәуоит – ҳахьынӡалаз ҿымтӡо ҳазгаз,
Ахалара ҳгәаҳәоит ҽазныкгьы иауазар,
Шьҭа ҳашәа зызкӡоугьы иароуп – зеипш ҟамлаз.

Ҿыртуам апсаатәгьы – ишыцыруа ихиаалан.
Ажәҩан иахьынӡалоу – ажәҩан рызхоит,
Уахьынтә ишлалбааз – ижәҩантәу ашәала,
Амахә иныҟәтәаны ассирҟәа рҳәоит.

Сентиабр 20–22, 1989

Переделкино

* * *

Дыцьбаран иара гәыла-шьамхыла,
Хыла-хшьыҩлагьы днаган убас.
Адунеиаҿ дацәшәомызт цынгыла,
Игәы ацәцомызт аиаша дзышьтаз.

Ихы ибон – абри ажәҩан дыҩхалан,
Абри ажәлар разҟыла инирхо,
Абри адгьыл дахысны хаҭала,
Абри ацәгьа иану ҭаирхо.

Зегь насыцк насыцк ҭеигалон раштҭа –
Аӡә дишьтуамызт дзыхьӡаз напҭацәы.
Ихазыҳәангьы цсеивгарак дашьтан,
Агәра игон уи – иахьамзар уатцәы.

Илихыз амҩа дынхымҟьакәа уаҳа,
Иара илшоз дамеигӡеит ихы.

Аха имаӡеит дзышьҭаз зегь рыхьӡаха,
Итҵӡааӡеит дшаауаз, абар, ишьамхы.

Иажәра лаикәаҳаит днапшны даапшаанӡа,
Амҩа данхалт илаба иҿантҵаны.
Саргьы сҿаасхан саауеит иахьанӡа –
Уи дахьанхалаз аҭыԥ инаркны.

Сентиабр 22–23, 1989
Переделкино

ЗАН ДААНӠА ИҾЫХАЗ АХӘЫЧҠӘА

Уан дааӡа умҿыхан...
Агарашәа аҟнытә

Зан дааӡа иҿыхаз ахәыҷҟәа
Ҳреиԥшуп – иԥшааурит ҳара ҳагәҟәа,
Ишԥаҳаури данымаагьы лассы?
Иаҳхылапшуагьы дыҟаӡам уаҩҧсы.

Ҳаашәазаргьы зназы – ус-ус ишеит,
Хара-хара ҳаибажьжьазшәа ҳаауеит,
Акы ҳаҿҟәоуп – ҳаҭамыз ҳгаӡара.
Ҳаҿызаргьы ҳаздырам ҳазгара.

Даҳҧыртҵӡазар ҳазхылтҵыз ҳҟаԥсаны?
Ҳаитҷымха ҳаанхаӡозар тҵабыргны!?
Иҳалтҵрызеи шьҭа ҳхалаӡа уаҩрас?
Зхы зҧызахаз ҳашԥаҟалои нас-нас?

Иахьҭымҟьаӡацгьы бзиоуп, нас, ҳагәҟәа –
Зан дааӡа иҿыхаз ахәыҷҟәа.

Сентиабр 24, 1989
Переделкино

АМЦАЖӘЛА

Иарлашоит гәыӷрак схы-сҿы,
Сгәатҵа хьҭа зҭалом – сыԥхоуп.
Амца иҿахәоу еиԥш, сгәаҿы
Жәеинраалак ҭахәаҳәоуп.

Уи адунеи зегь иахьӡоит,
Сызҟәу адунеи,
Ааԥын арахь иаанагоит,
Иарҿыхоит геи-шьхеи.

Ари аԥсабараҿ зегьы
Гәыблыла иааԥшуа иҟанаҵоит,
Саҟара сыцлоит саргьы –
Сымцахә лашоит.

Иахьанӡагьы саазго абас
Иароуп, ахаҭоуп.
Амцажәла раԥхьаӡа изҿыган иргаз –
Жәеинраалоуп сгәы иҭоу.

Сентиарб 27, 1989
Переделкино

* * *

Уеилахоуп, уеилахоит есҧьынгьы,
Узышьҭоу, уззықәԥо рацәаӡоуп.
Узыхьӡаз ааидкыланы зегьы –
Аихшьалаха умоукәан уцаӡоит.

Уааԥсара башазма зынӡа?
Ԥсҭазааразма иумаз? Зегь аартхоит.

Ари амҩа иатцәахӡом маӡа –
Умц-утцабырг нас еилыргахоит.

Уцала, нас, умҩа нагӡала –
Ари амҩа иқәлан пхьаҟа ицо…
Зны-зынлагь уаатгылан шьтахьҟа упшла –
Ушьтa иху роуп аихшьала ҟазтцо.

Сентиабр 28, 1989

ЗПАРТБИЛЕТҚӘА ЗБЫЛУА ШӘАХЬ

Шәа шәзакәӡамзи, иарада
Ҿа пстазаарак зымбоз?
Шәа шәакәӡамзи, ажәа наак
Азаҳҳәар – ҳанзыртцәоз?

Иаракәӡамзи ишәпызаз,
Ишәымазгьы ламысс?
Иаракәӡамзи ишәымаз,
Аргама шәара мчыс?

Ишышәтахыз, шәа шәтәала,
Ҳдунеи зегь аашәырҳәуан.
Шәыҽнавакны (иманшәалан!)
Атәылагьы цәшәырҳәуан.

Иаапсатцәҟьеит шәшахьынҳалаз,
«Иазхоуп – аҳәеит, – шәнаскьа!»
Иаапшит – анапқәа аншәытцнах –
Шәзакәытцәҟьаз еилыкка.

Нас, иалаз зегь аналышәх –
Иазыжәуазеи уажәшьтa!..

Абас атцеи «хазына»
Дзааӡазгьы – ҳаҕеитҭа!

Еитҭахгьы шәызхьынҳало
Ак гәашәтҭахуеит џьара.
Издыруеит – аламала
Шәтцааҟәрылаӡом шәара!

Апрель 9, 1990

* * *

Уааи, сышьтҭых, аҳы, суарҳал,
Суман ажәꚙан ахь ухал,
Анкьеипш ассирқәа ҳапшаап,
Адунеи ҳахыкәшан ҳаап!..

Ауарҳалыжә тцаҟа ишьтҭоуп,
Аҽазышьтҭымхуа ихьантҭоуп.
Снасзар – аҧырра ацынхәрас,
Сабоуп иаалыꚙрыз арахь.

Иазыптцәан акәхап ҿҳәарак –
Иаасымпытцабеит алакә —
Снапқәа сгәытцапса саатәеит,
Стцабырг ꚙаза саатҭахеит.

Апрель 6–16, 1990

АҦСНЫ

Абарҭ амш хәашьқәагь неидкыла,
Наҟ, аимҳәажә еипш, иахнаҳәап.
Ҳалгеит шырҳәо – ꚙапхьа игыло,
Аҧсны иамоуп ус доуҳак.

Иахьа иҟәлаз ицәыс-жьысуа,
Зынӡа иҳамызхырц зыӡбаз,
Аԥсни аԥсуааи ацәгьа рзызуа –
Рыцәгьа рзыҕьашкып убас…

Анцәа дуӡӡа, ҳиаша гәатаан –
Урҭ азнеигап мышмыжда,
Шаҭаⱷ дроурым егьзымшаҭо –
Ҳа иҳамшаҭахыр еиҭа.

Зегьы еилызкаауа хкы-хкыла,
Зегь збарҭоу – дыццакӡом,
Ҳаиԥырхагамхар ҳаиԥыⱷлан –
Уи хыхь-хыхьла акгьы изба̇зом.

Иара идырра, иара ихәыцра,
Иара ичҳара ҳҭахуп…
Зышьҭыбжь хагахаз аӡхыҭра,
Ҳагәҟәа ҳамнаҟьарц иаҿуп.

Аԥсны иацуп ауадаⱷра –
Уи уажә акәым – есқьынгьы.
Аԥсны иацуп ауадаⱷра –
Аха иацуп аразҟгьы.

Маи 31, 1990

Ашьхаруаа Аҟәа реизара амш аҽны

ХӘЫЛԤАЗТӘИ АҞӘЫШРА

Иеилыхха иаацәыртцуеит амш антцәамҭаз –
Узыхьӡаз, узхьымӡакәан инхаз,

Уназвыс-аазвысуаз, иузгәамҭаз –
Уҟазаара, уеикәшара зызҳәаз.

Заҟа гәамчи лшареи рыхҭынҵоузеи –
Амаҷ-саҷ ихыдоу, ҵакы змам!..
Ассирқәа уажәоуп ианцәыртцуа, ибжьоузеи –
Иааигәаӡоуп, абар, хара цатәӡам.

Зегь ааигәоуп – аха иунаҭом уаҳа,
Амш иунаҭом – аарла аԥсы еивнагоит.
Аԥарда еиқәатҵәаҳаҳара леимаҳа,
Иҟамкәа – узхәаԥшуа зегь аахнафоит.

Хәылԥазтәи аҟәышреиԥш адунеиаҿ
Игәыҭшьаагоу ыҟаӡам џьаргьы:
Аартра дук ахықә аҟны уаннеилак –
Ахәлара иааумнахуа зегьы.

Маи 25, 1990

АГӘЫҒРА

Хақәиҭрада, насыԥда – гәыҕрала маҵара
Ҳахьынӡацо умбои – иахьынӡауа ҳцалароуп.
Уԥши шьҭахьҟа – мардуанҵас ҳазлахалаз –
Заҟа абиԥара еилараа ҵаҟа ишьҭалаз.

Ҳхы ҳамжьаӡап ҳрыхьӡашашәа хаҭала,
Зегь ҳаблала иаабашашәа иахьала.
Мардуанкны абиԥарақәа ҳнархылап,
Ҳарҭ ҳала инҵәома – иҵегь ауаа гылап!

Ииун 17, 1990
Переделкино

* * *

Аамҭа хеит, имчыдахт, иазынкылом –
Арыцҳаракәа рҿаархеит хкы-хкыла,
Ана шуҳәо, уаапшаанӡа – ара –
Аӡхыҵра, адгьылҵысра, абылра..
Иааҳәит, иеицакт, ипхасҭахеит ауаа,
Урылапши – иуаауама анҭ иааува,
Ирцәеилагеит аӷәышра, агаӡара,
Ипхаршьом амц, апсыцәгьара, арҳәра!
Еичычеит ажәларкәа еибафоит ҷанҷаны –
Ирзымфаша еимакны
Шәаагыл, иазхоуп, уа, шәхы шәазхәыц, интцәаз!..
Саапшызар – схала сцәажәоит ҭакәажәтцас!
Саргьы сеилагахьеит.
Уа уоуп инхаз.

Маи 17, 1990
Переделкино

АЛАМЫС ДГЬЫЛ

Ирзыршон адгьыл доусы ираҭәаз –
Хыхь ажәҩан иқәтәан зегьы ирхатәраз
Ирхыкны дықәтәан зегь ирхатәраз,
Аӡәыкны ирхылапшыз Анцәа.

Ирбеит иахьылапшыз, харамызт,
Рхы иҭамыз тәылак – џьашьатәык,
Џьанаҭк – ишоурамыз, ихьҭамыз,
Цәгьа зҭамыз адгьыл – апшьаҭыҧ.

Ипшьан аӡыхь, ипшьан акәара.
Ипшьан адәқәа, ипшьан ахәқәа,
Ипшьан, еиҭапшьан апсабара,
Ипшьан уи иалнахыз ауаа.

Ахәыҷи адуи рымч еиҵыртцон,
Идырпшзон бзиагьы цәгьагьы.
Дара-дара ҳаҭыр еиқәыртцон,
Датәамба ивсуамызт аӡәгьы.

Аду рацәамшьакәа иапылон,
Амаҷгьы ҟәныршьомызт убас.
Иазшан, ианаалон уи атәыла –
Урҭ ирҳәоз-ируаз аԥсуаҵас.

Инхон-интцуан ашьац мыреӡакәа,
Рхы хьаас имҭакәан Анцәа…
Уа ирбоз ассир агәра мгакәа,
Иԥшуан акраамҭа ашацәа.

Иахьықәтәаз ажәҩан хыхь ахыбра,
Абри зегь збарҭаз илапшны,
Абас, абас, абас анырба –
Уи адгьыл иахьӡыртцеит Аԥсны.

«Ахала иапшааит ауаа иаҭәаз,
Рацәа иламыс дгьылуп, рацәа!» –
Иҳәан даапышәырччеит ихатәраз,
Аӡәыкны ирхылапшыз Анцәа.

Ииун 19, 1990
Переделкино

АНХАҨ ИБЛАЛА

Ҳанхамҩа лкажьны ҳгылт кәԥара –
Аиаша иаҳаргароуп!

Аиаша кәамхароуп џьара –
Зехьынџьара иахьӡароуп!

Ҳаипҳныҳәҳәо ҳнеиуан, ҳашьҭыбжь цәгьан,
Зегь иаҳҭахыз акакәын.
Аӡәаӡәала ҳаугозар – ҳуаан,
Ҳаидкыланы – ҳаицакын!

Ҳархыст игәых, иных, ишьых –
Ак нымхеит иаҳџынгылаз.
Иџшьаз ҳбираҟгьы ҳкын ишьҭых,
Иаҳзеиџшыз, ишьапштәылаз...

Ҳаапшызар – ҳтәыла хымхәа шьҭан,
Уа ҳәапхьа ихәахәа-чахәа.
Ҳаџсҭазаара зызкыз ҟәџаран,
Уи иалтџыз – аццышә, ахәа.

Аиаша иаҳкәаҳаз, абан,
Иҩатџыгәгәан: – Шәзышьҭоузеи?..
...Ҳашәҭыхуа, ҳәалахуа – ианба,
Шьҭа ҿыц ҳара ҳзыхьӡозеи?!

Инҳалӡаа ицазеи шаҟаҩы,
Ҟәџаран – ипсыда-инхада...
Иахьа дзыпсоузеи анхаҩы,
Анхамҩагьы – ҟәџарада.

Ииун 19, 1990
Переделкино

«СНЕИРУ – СЫМНЕИРУ?»

Март мза. Рымшаџ
Ҟалеит ацыгәҟәа,

Ааҵраҟәа рцәажәо,
Игоит рбыжьҟәа:

– Снеиру-сымнеиру?
– Арахь усымбан!
– Снеиру-сымнеиру?
– Убжьы сумырҳан!

Зны абла ҭашьыхуп,
Зны абла ҭыцьцьоит,
Март-мза уҳәеит ҳәа –
Зны иҵәуоит, зны иччоит.

– Снеиру – сымнеиру?
– Ҽааны сҳәашан, ҳаи!
– Снеиру – сымнеиру?
– Уааи, рыцҳа, уааи!

Ииун 21–22, 1990
Переделкино

АМШЫН ПХЫЗ

Иахысҳәаара сзымдырыуа сыҟоуп,
Исзеилкаауам иамоу ҵакыс,
Саазҟәылаз аргама са сыбла
Иаахгылоит амшынҿҭәи хҭыск.

Аґба мца маҷӡак акызар,
Зегь рапхьа абылфоы заҳауа –
Аҳәынапкәа натҟьоит еижәылан,
Инхылоит амшын иҿыҿуа.

Адруҳәа игылоит амшынуаа,
Ирдыруеит ирцеипшу закәу,
Еитҵамхакәа, аӡәк иеипш иагәыдлан,
Идырцәоит урҭ амца иаку.

Акраамҭа ирхашҭуам уи ашьтахь –
Аҳәынапҟәа рцашьа зеипшраз,
Ианшәарҭаха зыҕба иазнымхаз –
Аӡы-мшын инахәлаӡ иҵаз.

Изҭынчхом анаҩсгьы урҭ рыцәа,
Лассы-лассы пхыӡырла ирбоит.
Амшын ҟәызга-ҟәанда ихыхәхәала,
Аҳәынап гәырмаҷгаҟәа цоит.

Ииун 23, 1990
Переделкино

АЗПШРА

Пшра-сахьалагь хшыҩлагь, аиашаз,
Ак лыгмызт, деиҟәшәан, урҭ рзын.
Амамзаара дналган дызгашаз,
Харантә аӡә дылзааип ҳәа дыпшын.

Уа лаатҵраҿ, лгәы иҭамыз, лхы иҭамыз,
Даҿын аҵәашь еипш абылра.
Еигәылацәан, ӡы-мшын рыбжьамызт –
Дызнеиуамызт лымпҵан иара.

Иагьа-иагьа дыҟәхазаргь амҩа,
Атҵыхәтәан длызнеит дзыҿҳәараз,
Иаацәырган илеиҳәеит аргама –
Абрахь, лара лышҟа даазгаз:

– Ба быда ари адгьыл ҵакыдоуп,
Ба быда ари ажәҩангьы бгоит,
О, псҭазаара сымам ба быда –
Убас сара бзиа бызбоит! —

Абар, уажә аҟәрышь еипш ичаҧшьӡа,
Лаҧхьаҟа даахеит ипсы…
Аарла иналҿыҟәлан ак ччаҧшьҵас,
Наҟ иналҿыҟәбеит лассы.

– Суркьаҭозаап – бзиа сумбакәа! –
Уаргьы сара сҩыза уоуп, гәаҟ!
Иулшозар – сгәы самыргакәа,
Усҧырӡаа уахьызымбо наҟ!..

Иааиҟәлашьцеит арҧыс агәаша,
Дыҧсыдаха иҿынеихеит дааҳәын.
Ларахгьы, лгәы кыдӡаан, аиашаз,
Еиҭахгьы лразҟы дазыҧшын.

Ииун 24, 1990

Переделкино

МЧЫЛА

Мчыла сыҟәлеит аҧсабара,
Мчыла иаазгеит сҿатцахәы,
Мчыла исхысҳәеит аҵх лашьцара,
Мчыла схалеит ахәаахьы.

Мчыла иҭаскит арҩаш хьшәашәа,
Мчыла исырлашеит сыҩнра,

Мчыла схы иазысҳәеит ашәа,
Мчыла исылтцит ауаҩра.

Мчыла сҩызцәа сыбҕа рысҭеит,
Мчыла ипхастцеит саҕацәа,
Мчыла анхамҩа ҿыц еибысҭеит –
Ипхыӡ иаламшәоз Анцәа.

Мчыла срыхан шьоук сырҿыхеит,
Мчыла рынасыпҟәа сшеит,
Мчыла исыркәашеит аҽыхәа,
Апхьахә мчыла иасыргеит.

Мчыла игәасҭеит схы аанкылан –
Са сыпсҭазаара зегь мчуп!..
Саҳәом уаҳа сара мчыла –
Мчыла сыҟәтцуеит ҳәа саҿуп.

Мчыла сгәыҭуеит – аамҭа ҽеиихап,
Снаҩсан хаала ауаа нхо…
Аха исзышьҭымхуа зегь реиҳа –
Мчыла исышьҭоу роуп иҳәҳәо!

Ииун 25, 1990

Переделкино

ИЌОУ УМБОИ…

Иҟоу умбои – еилашыроуп,
Ҳдәыҟәтца, ҳапсхьазаргь – ҳаапшыроуп!
Ианбыкәыз аӡә ишьҭахь ҳангылаз?
Ҳцаз џьызшьо дҩашьоит ҳанкылаӡ,

Рышьҭа ҳанхылап ҳааҳәны,
Арҭ амҩа ианылаз иаапкны.
Иҟоу умбои, унапшы –
Хыхәароуп иҟоу – хи-ԥси,

Уҩызцәа урацысла, урыгәҭасла,
Унхар уҭахызар – умҵасла!
Аиаша, ҳазҟәызҳьоу ааанӡа,
Ҳаалаган амҵа ацратҵа –

Ҳаҿызаап еиҭах зегь зҿу!
Анаҩсгьы, умбои, иаҳзыԥшу:
Аибарҵсра, ҿыц ииааиуа-итҵеиуа –
Ҳашьцылахп уигьы ҳашнеиуа.

Анаҩсгьы – хьымӡӷыс иумшьан! –
Абригь ҳацәынхахуеит, умшәан!
Ҳзыцәшәахуазеи шьҭа – ҳазлаԥшхьоу!
Ҳаԥсыхуама еиҭах – зны иԥсхьоу!

Ииун 25, 1990
Переделкино

АБРАҞАГЬ УБАС АУП…

Абраҟагь убас ауп – ҟәҵароуп,
Абраҟагь наҟ-ааҟ – еиӷароуп!
Шьоук ахаа иазгагоуп, шьоук – аша,
Шьоук амц рҟаҟоит, шьоук – аиаша,
Мгәарҭәроуп зегь зышьҭоу, зегь зызхәыцуа,
Рыԥсыцәгьароуп рызынтәык зҟәыӡуа,
Шьоук – амцхә, шьоук – амаҷ еимдырххоит,
Досу – дара ирфо иахәхоит.

Шьоукы-шьоукгьы рылоуп – згәы ак амго,
Ирыцҳаха, иҭаҿаҳәа рламгәа…
Убарҭгьы зынхьаауа – мгәоуп,
Ирзыфазоуп, хымҧада, изго.
Еибафароуп иҟоу, еизҕыҕроуп –
Егьыҟам абраҟагь ҳзеигәыҕра!
…Лаҟәоуп, ауаа ракәӡам сызҿу,
Арахь – ауаа роуп изеиҧшу…
Шьҭа еиҕьаҳтәуа егьыҟам – ҳлахаргьы,
Аҳәахәдеиҧш ҳабжьамӡи – ҳарфаргьы!

Ииун 27, 1990

* * *

Ахышә иаакылсуеит, ашә ахь ушыҧшу,
Абзиабареиҧш иааиуеит ажәеинраала,
Иазеиҧшуп усгьы амш еилгоу, ишәшьу,
Иныҟәоит усгьы уи ахаҳәатәала.

Иныҟәоит усгьы уи ахаҳәатәала,
Уахькылнагаша – уи атәы хазуп…
Уаргәырҕьап зны, ҽазны уартәап гәырҩала,
Уарҟәышп ма уаргаӡап – иара уатәуп.

Уарҟәышп ма уаргаӡап – иара уатәуп,
Зны уарҿаастап, зны уарҧшӡап уи, ҳәарада.
Аха иҳәатәуп, акы заҵәык ҳәатәуп:
Ишакәхалакгьы – шьҭа узынхом иарада.

Ииуль 4–10, 1990

* * *

«Аҩсҭаа дрыбжьаланы иҟоуп иаазҟәылаз,
Рҳәоу еибакуам», – рҳәоит ауаа.

Сзымыччо-сзымтҵәуо уа сышьхныпсыла,
Сгылоуп абри захҳауа.

Аҩстҭаа са соуп ҳәа саацәыртцыр аргама –
Слакәхап, рацәа сцьашьатәхап:
«Аҩстҭаа дабаҟоу, ари уажә даабама,
Мачк деилапсазар ҟаалап!»

Рҳәоу еибакытцәҟьом, рыҩны еицакытцәҟьом,
Уртҭ лахә-лахәы еишьклапшуеит.
Рымшгьы ртҭахытцәҟьам, рытцхгьы ргәы хытцәҟьам,
Хьаак, гәырҩа цәгьак иашьуеит.

Ус акә,у егьыс акәу – уртҭ алтцышт, ҳәарада.
Иалтцышт, ирыгхашт, иацәцашт…
Аҩстҭаа их иазеиҕьу ҟаитцахуа збахьада! –
Аиҟәымшәа – еитҭах дыбжьыпсаашт!

Ииуль 13, 1990

АБЖЬЫ ХАА

Дгьыли жәҩани еилашьыхаа,
Сара сакәым – рхы рызбом…
Сааилнархт атцантә ус абжьы хаа:
«Ас мацара аамтҭа цом!»

Сама аҿынанахт ашьшьыхәа,
Уи жәеинраалоуп – сацны сцоит,
Адунеи ду ахы-атцыхәа,
Сылапш атцанӡа иназоит.

Илахҿыхӡа апсабара,
Ҿыц сабазшәа, сцьанашьоит,

Схаҿгьы исзаамгоз хаара-бзаара,
Меигӡарах исҿанарҷҷоит.

Сназхәапшлакгьы гәаартыла –
Ргәы аатуеит са сзын даргьы.
Ари амш, ари атәыла,
Ари аамҭа зегьы.

Иҭабуп, нас, ажәеинраала,
Маҷӡак акәзаргь – саазыртыз,
Сҭазырпшыз абас хаҭала –
Бзиабарала сгәы иҭәыз.

Уажәгьы исзааԥлоит уи абжьы хаа:
«Ас маҵара аамҭа цом!»
Аиҧш зеипшу, иаҳа иахьсыхьуа
Дырны иақәло хәшәы збаӡом.

Ииуль 13, 1990
Переделкино

АЛБААШАРА

Ԥадахьала иара ахала
Амра ԥхалоит иххаӡа,
Иаргәыбзыӷуеит ашәахәала
Нхыҵ-аахыҵ аҽеахьыкӡа.

Албаашара гәыргьахә иаҭәоу
Ашәа цәырыргоит аҵар,
Анасып еипш, амш хаа рҽаҭо,
Ашәҭқәа рҽаадыртуеит, абар.

Апҭац хыршәламкәа, икеикеиуа,
Ажәҩан аиатҵәара пшьоуп.
Адгьыл гәыцҟьаҟнытә иҩеиуа,
Иара агәеипш, аӡыхьгьы цҟьоуп.

Ас уҿынах – уахьцалакгьы
Амҩа ҟьаҟьаӡа иаартуп.
Узеилаҳан уззыпшлакгьы –
Уа уахыбааӡам, иутәуп.

Анахь – ашьхаҟәа ґьазґьазуа,
Иказказуа арахь амшын.
Ари абна, ари акәаза,
Адунеи ду – зегьы рзын.

Хаарас иалоу апсабара,
Анцәа иишаз, тҵакы змоу –
Ус ишоуп, нас – ихьантарам,
Сажәеинраалеипш – имариоуп.

Ииуль 16, 1990
Переделкино

АГА БҒЬЫЦИ АШЬХА БҒЬЫЦИ

Ага бґьыци ашьха бґьыци –
Ус бареи сареи ҳаиҟәшәеит.
Убриаҟароуп – ҳнеидытцит,
Ус хазы-хаз ҳцеит, ҳцаӡеит.

Сыбла ихгылоуп – ба быхәмаруа,
Бхьычпаҵырха бцоит, абар!

Ах, иауазеи снабыхьӡар уа,
Ҳшеицыз, хшеицыз ҳнаскьалар!

Ус ҳаикәшо, ҳаикәшо мацара,
Ҳхало-ҳҭало, ҳџырџыруа,
Шьыри, анасып гәазхара –
Апсабараҿ зегь зызхьуа...

Аха, исҳәеит ҳәа, шьҭа базхәыци –
Ари хәмарроума зынӡа:
Ага бҕьыци ашьха бҕьыци –
Апша иазбон ҳлахьынтца.

Ииуль 15, 1990
Переделкино

ХАРА ҲЛАКӘ

Ус ажәа хааҟәак хыхь-хыхьла,
Ус лапшы хааҟәак, ус лафк...
Ус маӡа-маӡа ҳаиҟәгәыҕлап,
Ус аргама ҳаиҟәшәалап.

Ус ҳзыхӡызатцәҟьо хаҭала
Аӡбахә ҳзымҳәаӡо игәаҕьны,
Ус ҳнахыкәша-аахыкәшо ҳаилап,
Ак захьымкьысуа итцәахны.

Ус ҳаибамхәуа, ус ҳаибамшьуа,
Ус иахьынӡауа ичхауа,
Ус ҳаицәымшәо, ҳаицәыпхамшьо,
Ус ҳаибамбаргьы ҳапсуа...

Ус ажәа хааҟәак хыхь-хыхьла,
Ус лапшы хааҟәак, ус лафк.
Ус маӡа-маӡа ҳаиҟәгәыӷлап,
Ус иныҟәаагалап ҳлакә.

Октиабр 4–11, 1990

АБЗИАБАРЕИ АҾАРЕИ

Иеибыҳәан иҟазшәа, сырхаргалан мыцхәы,
Ахьапшхагь сымҭакәа, иаасхадырштын зны схы,
Урҭ рыѡбагь цеит, ишааз еипш, иеиманы,
Саапшызар – стәоуп, абар, сыхбыл-ҿбылны.

Срызхәыцт сеиҭарызхәыцт абарс-абанс,
Ицеит, ицеит, ирысҭари гәыбӷанс?
Нахьхьиӡа сырзыпшуеит рнапҟәа еикәырша,
Иагьшпеинаало иахьеицу, Анцәа изша!

Ианамуӡахгьы – саҳаҭыр баны,
Урҭ бзиас иҟарҵаз – ицеит иеицны:
Ак адлапса ҽеак сыдхалазҭгьы абра –
Сышрыцҳартәуаз еилыркааитоуп дара.

Декабр 9, 1990

МАЛАНЫҞӘЕИ МАЛАТӘЕИ

Ѡыцьа хәыларцәаҟәак ыҟоуп –
Сгәы рыцәкаҳаӡеит сынтәа,
Руаӡәк ихьӡуп Маланыҟәа,
Егьи ихьӡуп Малатәа.

Маланыҟәа дааҧсоуп, дкароуп,
Мҩакы дыҟәуп есымша.
Акгьы ихамшәалаӡо дгәароуп,
Иҵа иҭашәышәуеит аҧша.

Малатәа дцаӡом адәныҟа,
Дахьтәоу дгылом Малатәа.
Аҭуан иалыҩруа фатә ыҟам –
Ҿашәа имоукәа дчит дантәа.

Дара рызбахә шьоукы ахлафуеит,
Шьоукы – иззымдыруа – ираҳартә:
– Маланыҟәа амҩа дафоит,
Малатәа дагоит аҟәардә.

Ихы пхеишьан Маланыҟәа,
Ас даныҟәха ауаа рҟьышә,
Дааит, дааӡеит дшаарыз аҩныҟа,
Ихгьы нкылирҳәаҳәом ахышә.

Дцеит адәныҟа иҽы кәадырны,
Ари гәазҭаз Малатәа.
Рҭыпҟәа еиҭнырпсахлеит «идырны»,
Урҭ «ахшыҩҭраҟәа» сынтәа.

Аха иацымлеит рынхамҩа,
Есымшааира еиҵәахо,
Ирбагәышьоит ишырзамуа,
Аха ирбарҭам изыхҟьо.

Анс ирхаҵәо, арс ирхаҵәо –
Дрылахәмаруамашь изшаз?

Сгәы рыцәкаҳаит арҭ ахацәа,
Даара игәнызгоит изыҟәшәаз.

Декабр 13, 1990

АҜЫЗҚӘА

Ииаҟыжҟыжны, илапҩа-ҩапҩан,
Рыжәҩа ҵаҵақәа еинҟьаны,
Абыб шьҭыцҟьо иаагәапгәапҩын,
Ашҭа инҭыпраамт еиманы.

Сыршанхало, ихало, ихало,
Сыбла ишырбоз – ипҟахеит,
Ажәҩан атҵахь итҵаакәкәало,
Еес, иахьызымбара ицеит.

Ржәытәра ҩрытҵасын ирхашҭхьаз,
Ахы ргәаланаршәт абас...
Знык иҩышьҭнапҵаамт ишиашаз,
Аха иааунажьгәышьеит нас.

Мышқәак рышьҭахь дара рхала,
Уаҳа рыламкәа инҭцәаха,
Ашҭа итәаа-маауа иааҭалеит,
Ҟыз цәылдызқәаны ҩапҳьа.

Гәнаҳак иатҵалан иааргошәа,
Ипҳашьошәоуп ишаауа,
Сара исбарҭам акы рбошәа,
Рыхқәа ркьынаа ганха ипшуа.

Декабр 14, 1990

АМШ ХЬАНҬА

Хаарак аҭҵаӡамкәан амш,
Ицәашьҟәыпӡа итәоуп абартҵаҿ.
Еиҭьу ааиаанӡа саапшуам –
Сыбла хызҩоит исымбарцаз.

Хьаак ыҭцахынҳәуеит сгәы –
Ус иналкаан акгьы сыхьуам.
Иҟрым-ҿрымуеит алагьы,
Ашәваз иадхоит агәы ҿыҭьуа.

Џьам цәымҟыр дук дҩырҩыруа,
Стелевизор дҭоуп аашазар.
Апҳӡы илыҩруеит иара –
Дызмыртәода, мшәан, даапсазар?!

Сдәылтцыр наҟ, аха иаба?
Сзаҿапшуамеи амш хлаҳәада!
Сара ишызбо санаба –
Иаргьы агәы хынҳәуеит, ҳәарада.

Игәра згондаз Анцәа ма,
Сиашьапкуандаз иара Аллаҳгьы!
Ауахәама, аџьаама –
Усс исымахузеи уахьгьы!

Ацәыкәбар ҳәацәоит еиҭа,
Зегь гәырмаҷгоун – ахаа, аша…
Сыпсыр, еиҭьзаргьы уашьҭа –
Дызбаӡом сыпсы зысҭаша.

Ианвар 3, 1991

АЖӘЛАҞЬАԎ ШАНА

Ассир иалашоу аӡә боуп,
Бцоит бымԥасны быццакуа.
Ба бахьнеиз – ааҧынроуп,
Ашәҭра иалагоит агәқәа.

Иҟалап бара бхаҭа
Зынӡа имааиуазар бхаҿы,
Ас абзиабара шәҭуа
Ишынбыжьуа агәқәа рҿы.

Латцарамзар даҽакы
Башьҭам, илыбхуам ҽаԥра:
Мԥасшақә илырхуеит шьоукы –
Мԥасшақә илабтцо бара.

Аха уи беитцанархо
Бызбахьада – бгәыргьо бцоит:
Ус еиҧш амрагьы капхо,
Зегьы ирышьҭоуп, ирыхьӡоит.

Март 25–26, 1991

АҦШЗАҚӘА ШӘАХЬ

Ишәылахон сыцсы убра саныҟазгьы схаҭа,
Зегьы ишәыхьӡарц ишәышьҭан шәахьцалак.
Изҭынчымхеит саныҟамлагьы еиҭа,
Ишәхаҧыруеит, ишәхыкәшахуеит, агәаҟ.

Шәарҭ ацҟьақәа, шәарҭ, шәытарак зынӡам,
Шәахызбаауеит ишәылахо сыцсы.

Ҭәахышьа змамоуп шәыпшӡара зынӡа,
Уи ҭкы иазытҵәахуам, иазытҵәахуам касы,

Уи ҭхы иазытҵәахуам…
Маалыҟьҭас иҭахәхәа,
Апхыӡ ҵьанаҭҟәа ишрылаз изыршаз,
Иабажәдырyеи нас, ашьыжь, шәызхәапшуа,
Ани ашәыта ишәну ахьаанагаз!..

О, апшӡаҟәа, цәашьык-цәашьык шәыблы,
Аринахыс ишәнымхаларц лапшҭып.
Иааҭынчхап нас ирыцҳахаз сыпсгьы,
Ацәацәашь цәымза фҩыхаа иаарҩышьып.

Ииун 1, 1991

АБҬЬЫЦҞӘА

Асҟак, иахьанӡа, ҳааирагь лахьынҵоуп –
Иаҳгәалашәоит уи зҟәашьымхакәа ҳҩызцәа ицаз.
Цәгьеи-бзиеи ҳарҭ ҳазхаану рацәоуп,
Ак ҳавымст, акгьы ҳагымхт иҳазшаз.

Апшалас ҳарпыруан, хагәҭыхаҟәа ҳнарҳәон,
Ашәала ҳгәы ршьышьуан иаҳҭаауаз атҵар,
Ҳазхыбааӡамыз амра ҳазкапхон,
Ҳарыхьуан атцых – амш ду ҳгәы пнатҵәар.

Иҳаст акырцх зынгьы, ҳарӡыӡеит афырҭын,
Ҽазных ачымазарагь ҳҭан…
Аха ҳарҕәҕәон, ҳашьҭыхны мчык ҳакын –
Апстазаарахь ҳапшуан, уи ҳапхьа ишьҭан.

Ицеит ицаз, ахьҵәуара иапсам!
Апсҭазаара нагӡоуп. Егьыҟам шьҭа ҳаитцазырхо.
Рацәак ҳаанхам – иааигәоуп шьҭа быҕькапсаа
Атцыхәтәантәи шәахәоуп ихәарҿехаз ҳабаҩҟәа зырпхо.

Пша маҷӡак насп – ҳанҿызаап амахә нас,
Уахыкала, хьаҳәхьачарак ҟамҵа.
Иаанымхап ҳашьҭагьы, ҳаныӡааӡап убас,
Иаапшып зых иаҟәитхаз апсҭазаара ласӡа.

Ҳара ҳахашҭӡаны уи амҩа иныҟәлахп ҿыц –
пхьаҟа мацара ипшуа.
Аха иааҭгылан зныхгьы иааҳазхәыцп –
Уи пхыз иабаз шьоук реипш агәы ҳазхьуа.

Ииун 4, 1991

АНЦӘЕИ АУААИ

Иҟоуп ҩажәак, ҩажәа нагак,
Урҭ еицуп – Анцәеи ауааи.
Дҟалаӡаргьы хагак, цагьак –
Ицахьада урҭ ириааи!

Бзиа ҳуама, цәгьара ҳуама –
Абриакаҿ зегь ҳаипшуп:
Анцәа иҿапхьа зегь ҳаргамоуп,
Ауаа рҿапхьагь – зегь ҳаартуп.

Иагьаҩы сеицаркырц иашьҭаз,
Иагьарыла рҿеибарк иааи…
Аха исымоуп урҭ ирхашҭыз –
Са сырбоит Анцәеи ауааи.

Рыӡбахә мҳәакәа, рылԥха мҳәакәа,
Ҵәыца сҩахом, ӡы сахәом.
Убри ауп сымшәа-смырҳакәа
Сиаша зназгогь – маӡа сҳәом.

Иҟоуп ҩажәак, ҩажәа нагак,
Урҭ еицуп – Анцәеи ауааи.
Дҟалаӡаргьы хагак, ҵагьак –
Ицахьада урҭ ириааи!

Ииун 20, 1991

ИМЫРХЬАА…

Имырхьаа уи дышьҭалеит,
Имырхьаа ибла нҭааит,
Имырхьаа ԥхыӡк дынҭалеит,
Имырхьаа ларгьы дааит.

Дааит, абар, иара дзызхәыцуаз,
Мшума, ҵхума – зышьҭа дхыз,
Зашьҭа дхыз, аха дызхьымӡаз,
Иԥсы змеидарц иҭахыз.

Имырхьаа иаԥхьа даақәтәеит,
Имырхьаа дылԥаԥшуеит,
Имырхьаа длықәшаҳаҭхеит,
Имырхьаа длыцны дцоит.

Ара баҳчоуп, ара қәаҵоуп,
Ара ԥшӡарҭоуп, ара ԥшьоуп,
Акрыбжьоума, зынӡак ааҵроуп,
Ара ԥсеивгарҭан ишьҭоуп.

Ара даазгаз имырхьаа –
Лыхьӡ еиликаарц иҭаххеит:
– Быхьӡ абзиараз ирҳәааит?..
– Аԥсра бзиа, – лҳәан, дааччеит.

Ииун 1990, ииун 1991

АРУПАП

Иаҳәалоз аҵыс ашәаҟәа ахашҭын,
Уамаҟәак аҳәоит, абар, уаҩҵас.
Иҭатәоуп аихац аҵыс-аҟәашьда,
Иашьцылеит, ианаалеит изыҟәшәаз.

Аиҧш зеиҧшу ахьылоу абна тоураҿ,
Шьҭа мышкгьы иазымычҳар ҟалап…
Ҭыԥ маншәалоуп, аа, ихьҭам-ишоурам,
Шәарҭа ахьыҟам иаҟәшәеит арупап.

Хыда-хшыҩда инеилажь-ааилажьуа,
Џьашьатәуп иаҿыҵҳәацәо иара.
Уи шьоукы иргәапхоит убас иахьцәажәо,
Ргәы ԥнатҵәом – иаҿуп арҳәацәара.

Зны «мшыбзиа!» аҳәоит «хәлыбзиа!» аҭыԥан,
Нас «шьыжьбзиа!» аҳәахуеит уа иааҳәны..
Иҭатәоуп аихац аҵыс насыԥда,
Абз ҭахыстцәап сгәахәуеит инҿакны.

Дарҵьалоит иааҟәымтҵӡакәа – изыргәааз,
Дарҿхәалоит иахьынӡалшо – изыжьжьаз…
Иабалак шаҳәоз еилкаан ауп заа –
Аханатә аихац иҭазыртәаз.

Ииуль 11, 1991

* * *

Мрагыларахь сахеит, сеихеит мраҭашәарахь,
Ладоума, ҩадоума – сманшәалам, иауам.
Аҵсеивгарҭа соуам, итҭшәарахт, итҭшәарахт,
Сзанаалом, сзанышәом – сахьнеилак сакуам.

Исзалымхит ҭыпк итбааҭыцәу, сызхымсуа,
Саатгылоит сшанхалан – исзаагом схаҟны:
Абри адунеи ду ашашьоуп сзызхәыцуа –
Абас еипш идуӡӡан – агәы ҭшәаӡаны.

Август 17, 1991

Голицино

МЫШМЫЖДА

Икылҵшуа итәоуп – маншәаларак ианаҟәшәа,
Ианааҳхашҭ – уи акәхоит аҿҳәара,
Иаакылҟьаны ҳаицанакып илакәшәа,
Ҳагьнахәлабгап – иаҳхыччан азхара.

Иаразнак – лабахыла зегь ҳаилалап,
Уи амш ҳаибанаркып зегь ҷанҷаны,
Иеилҳархып ак аанмыжькәан аламала,
Иеилаҳҵап хыла-гәыла зегь аарҳәны.

Аргама ишьҭаҳхып амц, аиаша мцаҳтәып,
Аӡыхьҟәа уаҳа имааиуа иҭаҳарбап,
Иаҳзыфо ҳфап, иаҳзымфогьы пхасҭаҳтәып,
Ҳазнысыз амҩаҟәа ҳарҩашьап, иҳарбгап.

Иеибаҳҳәап амбатә-амҳәатәҟәа ҿҭызәӡәала.
Иҭибахп ҳаблаҟәа, ҳахибашьаап ҿаҵак,

Инҳамҩатәны ҳаҩнқәа ҳаблып ҳнапала,
Нас хаҟаӡамкәа наҟ ҳазцозар ҳцап.

Ҳабацахуеи – ҳахьнеиуагь ҳарҭахымхап,
Цьаргьы ҳатәымкәа ҳаақәхап – ахуаада.
Нарцәыҟагь ҳаҟамкәан, аарцәыҟагь ҳзыхнымҳәуа,
Наӡаӡа хҭахәаҽлап инымҵәо мышмыжда.

Уи кылпшуа итәоуп – маншәаларак ианақәшәа,
Ианааҳхашҭ – уи акәхоит аҿҳәара,
Иаакылҟьаны ҳаицанакып илакәшәа,
Ҳагьнахәлабгап – иаҳхыччан азхара.

Август 18, 1991

ХӘЫЛПАЗЫ

Ҳазхьымӡаз аганахь ишьҭаҳҭцап,
Бацәымшәан, ҳахьӡап, ак ҳаӡбап,
Иҳамоу иреиҕьу наҳшәаҳҭцап,
Ҳандәылтцып, ҵсабарак аабап.

Ажәҩан ду шықәгылоу гәаҳҭап,
Аҩада ашьха рхыжәҩабжь.
Агәилқәа рыфҩы хаара ҿеаҳҭап,
Ҿеаҳаркәабап хьӡыла хәылп-шәапшь.

Иҳаҩсхьоу анҭ ҳаҵых гәлымтцәахқәа
Еиҭаҳҵылап уа хәылпазы.
Еиҭеибаҳҳәап ажәа лыпшаахқәа:
Сыхаара, сымра, сыҵсы!..

Ибасҳәап быҵкы пшӡа шыбнаало,
Анҭ аимхәыцқәагь быхәда иахоу,
Еиҭаҳәашьа шбымам ажәала,
Ибасҳәап шаҟа бысгәапхоу.

Напеибарк иаанаҳкылап амҩа,
Иаҳзырҳәап ҳазбо ҳџьашьаны:
Абар Анцәа иишаз аргама —
Аҳақи аҳкәажәи еицны!

Ҳзызшазоуп, иаҳнаалоит, ҳеапшнаҳҵап,
Ишьҭаҳхып уи аҳра, иаагап…
Иҳамоу иреиҕьу наҳшәаҳҵап,
Ҳандәылҵып, псабарак аабап.

Август 21, 1991

Голицино

АХҬЫС

Ҳабла агәра ҳзымго ҳшанхан,
Иаҳҳәара ҳҿамшәо ҳаапшуан –
Рҩыцьегь, рнапқәа еикәыршаны,
Ашьыжь игәаҳҭеит ипсны.

«Аҳкәажә аҩны дышизтәаз!»
«Ахаҵа хазына дызмаз!»
«Раҩсҭаахә дырхыччеит рацәа!»
«Ее, дад, дырхашҭит Анцәа!»

Шьҭа иагьа ҳҳәап, иагьа ҳхәыцп,
Аха зегь башоуп, ҳаҟәыҵп:

Амцҳәартаҿ ҳақоуп ҳара,
Атцабыргҳәартаҿ – дара.

Август 22–27, 1991
Голицино

СЫХЬӠ

Абраќа қыҭагь, ҳаблагьы, мҩагьы –
Саныќам сыхьӡ ахымлароуп акгьы.

Сазыразуп сызцыртцыз адунеи,
Иахьынӡалшоз иахьалшоз саанагеит.

Иаҳа игәгәахеит ҳәа шәыќоума санца –
Сышьҭнахуазҭгьы, сышьҭнамхуази уаанӡа?!

Уи мчыла иахьырҳало иааганы –
Ижәбама сыхьӡ уиаќара иласны?

Санца – сцаӡеит. Исмоуааит лахьынтцас –
Сыцсы гәеигәеиуа иқәхо гагатцас.

Абраќа қыҭагь, ҳаблагьы, мҩагьы –
Саныќам сыхьӡ азышьҭыхуам акгьы.

Август 28, 1991
Голицино

АХЫҬҲӘАА

Ассир салашоуп ҳәарада,
Ассир схәыцит, анцәа иныс!
Гәамчи лшареи акгьы мшаҭа.
Ассир шьҭысхит қатцатәыс.

Сакәшеит, савагьыжьт, игәасҭеит,
Иаасырхеит, инасырхеит,
Арс ишьҭастцеит, анс ишьҭастцеит,
Еиҕьу шыҟам агәра згеит.

Схы сымҩаха мшыла-ҵхыла,
Ада збарҭамкәа цьара,
Имфа-имжә, сымтәа-сымгыла,
Са саҿын ауастара.

Исымпытцапҵәон, еипысшьуан,
Салгеит шысҳәоз исцәыпгон.
Шьалашьынла ҿыц сахысуан,
Ҩапхьа ишыҟаз еицәахон.

Псык ахастцарц ҿыцымҭала,
Сахон, саҵгәон сҿеаҿшьаауа.
Зынӡа иҩашьеит ҵыхәапҵәала,
Сыздынҵәалоз сцо-сааyа..

Шьҭа иазызура сыздыруам,
Ассир иалсхыз адамыҕ...
Зхыҭҳәаа иақәтәарц изкәадыруа –
Уажәшьҭа ижәдыруеит иҭаарых.

Август 29, 1991
Голицино

АКӘБЫРҚӘА
(Алаф-қьафда)

Са сыркыдуп аҭызқәа,
Срышьҭоуп, срыхәом акәбырқәа.

Сара скараха саатәеит,
Дара ҵыӷә-ҵыӷәӡа иаапшуеит.
«Ирцәан алашара, ушьҭал,
Уалга, ирлас, ацәа уҭал,
Аҭуан ҳаҵатәоуп абра.
Ацәа уҭалаанӡа уара!»
Схыза сҿылаҳәан сышьҭоуп,
Апхын шоурагьы хьанҭоуп,
Апхӡы сылхәаҭан ицоит,
Аха сцәыҵыҳәҳәар – сырфоит.
«Уцәа ҭынчыз, умҟәацан,
Уцәаз, хьаас ҳҟаумҵан,
Уара дуӡӡа, узаҟароу,
Уаҳфалап – унҵәар ҳәа ушәоу!»
Аҵәгьы сыларҵоит, избоит,
Убысҟакгьы ргәаӷ сагоит.
Сзыцәар – пхызырла уаха
Сҟалоит хымпада сдаӷьха!
Заҩа-зыҭҟәак сҭатәаны,
Даара, даара исгәапханы,
Сыбыз рылаҷаб икуа,
Исфоит шаанӡа акәбырҟәа.
Сгәы еиланархынҳәуеит шьыжьы –
Иаха исфаз акәбыржьы,
Уажәгьы сшынеибгоу еиҭах,
Исхьыкәкәошәа збоит аӡмах,
Схы сгәахӡамкәа сдәылҵуеит наҟ,
Бзиагь сыҟоуп сара гәаҟ.
Сымҟәаҿҟәаҿӡакәа даӷьҵас,
Саҿуп сцәажәоит ҳәа уаҩҵас.

Август 31, 1991
Голицино

* * *

Хәҭа-хәҭала, маҷ-маҷ сара сцәа-сжьы еизганы,
Иааибыҭан иҩналеит сыҧсы.
Заманала ишааиуа, наҟ ашәҟәа наркны,
Идәықәлашт иааныжьны лассы.

Инижьуеит ус аҷкәын итұыҧ-иҩнаҭа,
Мариала, акгьы дамыргәаҟ,
Изымдырӡо ихы зыхирҟьаз ихаҭа,
Ихшыҩ лас даагоит хара наҟ.

Сцәа-сжьы иқьаҧҭажәхаз еиныҳаашт зынӡа,
Хәҭа-хәҭала, маҷ-маҷ, инеиҧхьбашт.
Инхашт ҵьара иамкуа сыҧсы гагаӡа,
Изхалара азымдыруа инхашт.

Ажәытәтәи анхарҭа иагьараан иазхьышт,
Аха иазырҿыцшам иааҳәны.
Зныктәи агха затҵә убас иахьнархәышт –
Наӡаӡа игәеигәеиуа, изатцәны.

Сентиабр 2–3, 1991
Галицино

АШЬАНТЦЕИ АИХЫМЦЕИ

Лашарак сазкылсырц мҩахәастала снеиуан,
Иаантцәеит амҩахәасҭа – бнаршәыроуп сахьҧшлак.
Ее, сыбҕагьы иаалгеит «аҿақ» – егьсзырҿееиуам,
Иаасықәлашьцеит, салгеит – исзеихгом шьаҿак.

Иаасыҧхалт дунеи дуӡӡак иазноу сыгәҭыха,
Схы зқәыскра сыздыруам, избом сахьцара.

Акымзарак сыхәом, аӡәымзараӡә дсыхәом,
Иаасгәыдҵан сызшьышагьы дсоуам абра.

Акы затҵәык – сгәыӷраҟәа шгәыӷраз инхазаргь,
Исыцуп, снырмыжьит саннеи ахҭаҟны.
Амцажәла еиҭаҳкыхп ҳәа сыҟоуп ҳаибгазар –
Ашьанҵеи аихымцеи – ҳаанхазар ҳаицны.

Сентиабр 4, 1991

Голицино

АХЫԤЕЫГА

Сыбзиеи сыцәгьеи дук рыбжьам,
Иеицуп, сара исҭахгьы-исҭахымгьы.
Џьанаҭгьы снанагартә – сыԥшьам,
Сыцәгьам – сагартә еиԥш џьаҳанымгьы.

Мышкы санроулак рыххатәыс,
Сахьырго рзымдыруа илакԝакуа,
Ирасҳәап – ӡбашьа змам ӡбатәыс
Ишьҭыхны баша рхы шдыргәаҟуа.

Сахьыжәго шәашьҭазар – сара
Иснаало иҟоу ҭыԥ затҵәыкоуп:
Шәысҟәатц, џьаргьы сгатәӡам, абра,
Абра иаасашәраӡа сахьыҟоу.

Абра санаҟәымшәо аҟәнага,
Абра ианызба иашак шыҟам —
Хыԥеыгас сшәымаз, нас, сыжәга,
Исымхны ижәга сара схыԥеыга!

Сентиабр 5–6, 1991
Голицино

АГАГАҚӘА

Уара иуцуп, сара исыцуп –
Ҳара иҳацымкәан изцәыртцуам.
Акгьы цәырыргом иҿыцу –
Рхала урҭ акгьы рызхәыцуам.

Иаҳҳәо еиҭарҳәоит, иааҭуа еиҭаруеит,
Цәгьа иманшәалан, ҵьа мбаӡакәан.
Ҳашьҭа ихылан амшын иааруеит,
Гагақәами – имбааӡакәан.

Инҳацрымшәо, ҳхатцкы ицошәа –
Мцуп ҳаржьарц иаҿуп рҽырҩашьа.
Ак рызбошәа, ак ҟартцошәа –
Урҭ иртцеит, иртцеит анхашьа.

Уара иуцуп, сара исыцуп –
Ҳара иҳацымкәан изцәыртцуам,
Акгьы цәырыргом иҿыцу –
Рхала урҭ акгьы рызхәыцуам.

Ҳара ҳхьаа дара ирхьаам,
Ҳхыхьгьы-ҳгәыхьгьы рхьымсуа иааиуеит…
Ҳанрызгәаагь – ҳхы ҳазгәааит,
Ҳхы ҳзаиааиуазар – ҳариааиуеит.

Сентиабр 7, 1991
Галицино

УС ДЫҞОУП ПҲӘЫСК…

Лхы угәалырпхоит убас – улҿынтцәаауа,
Лҽеузааигәалтәуеит убас дааскьаӡаны.

Насыԥ заухьоу са среиҕьуп ҳәа ушыԥшуа –
Уааныжьны дцоит угәжәажәо унартәаны.

Уԑшьы, уԑыкнаҳа, уԑкыдҟьа дцеит, дцаӡеит.
Ус дшоуп лара – дагьхьаҳәаран дыҟам шьҭа.
Уеиламган, уԑынкыл, нас, цас иҟалымҵеит,
Уагьашьҭамлан сҭаԥшуеит ҳәагьы лгәаҭа.

Лара духаршҭ – ухы еилкаала уааҳәны,
Гәынхәҵысҭала уазнеи угәы иҭахаз:
Издыруада уи аҵан аԑӡаны
Иузымдыруа иҭатәазар узыхҟьаз?

Уԥшаа, уеимда, зегь ба, зегь ҭҵаа хәыц-хәыц,
Ус дыҟоуп пҳәыск – дызԥымлазгьы дыбжоуп,
Дызԥылазгьы – узықәшәаз убоит, уазхәыц,
Ус дыҟоуп пҳәыск – ухы улырдырырц дшоуп.

Сентиабр 8–11, 1991
Голицино – Аҟәа

* * *

Аӡәаӡәала исԥыло, сызԥыло,
Аӡәаӡәала – бзиа зегь збоит.
Ауаа рацәа еидкылан – сгәы рхылом,
Ауаа рацәа еидкылан – срыцәшәоит.

Издыруада пша цәгьас ихзыжьуа,
Ихытцынгьы – бзиак ззынмыжьуа.
Иҳәаадоу амшын игазго,
Аныжьракәым – иҟоуҕ зырбго.

Ухаҵоуп, нас, ажәлар урылан,
Иахьеихаз, иахьдәықәлаз умцан!

Рхы иҭагал, урабжьа иаанкылан:
«Шәабаӄоу рҳәеит, ус ӄашәымҵан!»

Ее, знык иантцысы нахыс башоуп,
Амшын ду – ахагара ззааз!
Ицоит инаухысны иахьцаша –
Уԥшьаз, аҭахызар унцәаз!

Аӡәаӡәала исҵыло, сызҵыло,
Аӡәаӡәала – бзиа зегь збоит,
Сыҵсы злаҭаӡоугьы урҭ рылоуп,
Аха ҏеанеизырго – сшәоит.

Издыруада ԥша-цәгьас ихзыжьуа –
Иҳәаадоу амшын игазго?
Издыруада аҵәҟәырԥ ҏеыззыршьуа?
Издыруада инрыжьуа, идырбго?

1991

АЦЫХӘТӘАНТӘИ АЖӘЕИНРААЛАҞӘА

АГӘӘАНТҬАРА

Узхылҭцыз уан, уашьа-уаҳәшьа,
Уԥыза-уҧыза, уқәла-угәыла,
Ужьира-ухьира, уныха-уҧшьа –
Шьапҧықәла урысит инеидкыла.

Унеила уцәгьа нагӡала,
Агәымбыл-гәаԥа-гаӡа-ҧагьа,
Сатәамба усхычча, сгәы ҧжәала:
«Иԥла уи уажәеинраала еицаҟьа!»

Ианумам уаҳа ӷеак уадаԥс,
Ианумам гәԥарасгьы цынгылак,
Узхысыз уламыс анаԥс –
Узхыччо сажәеинраала уҧылап!

Уӷекыдҟьа-уӷешьы, умаҭха-удаӷьха,
Уи высшьа узаҭарым еибгала,
Узымқәацо ҧхьаҟа-шьҭахьҟа,
Уччархәха умԥа-ҟьашь уанхалап.

Август 1, 1992

Аҟәа

АБЫРГЦӘА

Абыргцәа ҳаҭыр еиқәыртҵоит,
Абыргцәа рмаршәа еибакуеит,
Рыматҵ еибауеит, еихӡыӡоит!..
Сахьрыхәапшуа сгәы ҧшааует.

Рышықәсқәа цеит иццакы-ццак,
Цәгьеи-бзиеи зегь реиуахкы злаз.
Рышьҭахьҟа – ҵстазаара дуӡӡак!
Раԥхьаҟа – иарбан иззааз?

Лассы-лассы ирбозаргьы ԥхызла,
Ирыгымзаргь, хьааи гәырҩеи:
Ирылаӡеит рымҩа ианызлаз –
Рыгәаӷьреи, ргәамчи, рҿареи.

Абыргәцәа ҳаҭыр еиқәыртцоит,
Абыргцәа рмаршәа еибакуеит,
Рыматц еибауеит, еихӡыӡоит…
Сахьрыхәаԥшуа сгәы ԥшаауеит.

Август 4, 1992

Аҟәа

АТЦОУРА

Сара аԥсҭазаара агәра згон,
Итцегь еӷьхашашәа збон,
Ашәа сҳәон, исҳәон, исҳәон,
Агәы шьҭысхырц исырҿехәон…

Схы илҭаԥеит иааҳәын иара,
Абар иалтцыз арҿехәара.

Сааҳәын салагт арџьара,
Абла ихыскылеит зқьы гра,
Ацәгьа излажьыз асырбеит,
Иалзгап, еиӷьыстәып сызбеит…

Схы илҭацеит иааҳәын иара,
Абар иалҵыз арҵьара.

Иагьсырҵьом уажә, иагьсырҿхәом,
Аҵәгьагь сҳәом, абзиагь сҳәом,
Џшьаала саҵалан изгоит,
Исызкажьуам, агәра згоит…

Иаабап сапхьаӄа иснарҳәо —
Убри ауп иагьҵоурахо.

Август 5, 1992

* * *

Рызбахә сымоуп шәҭы быбышқәак,
Рызбахә сымоуп еҵәақәак,
Лызбахә сымоуп пҳәызба ҵәрышкәак,
Ҵарақәакгьы – пшзазақәак.

Аҵәгьа-мыцәгьа заӄа еидара
Сыхәда иқәҳауа сымҳәап…
Урҭ идурхьуазеи – иагьараан
Иуҿагылап, уеикәдыршап.

Угәы ҭырӄьап, ухы ҭырӄьап,
Рылԥа еилахәашь, уҿачып,
Ана ипхоуҵар, ана иҵәырӄьап –
Ирныззала зықьӄамчтып…

Урҭқәа ракәым сара исбарҭоу –
Ихаау сашьҭоуп, иҵоуроу,
Иаҳа ицқьоу, иаҳа ишәарҭоу –
Иаҳа зырхәашьра мариоу.

Са срыхӡыӡоит шәҭы быбышқәак,
Аеҵә – хьыбла ҭыцьцьақәак,
Шәыта знымгьы пҳәызба ҵәрышкәак
Ҵарақәакгьы – пшӡаӡақәак.

Август 5, 12, 13, 1992

АИҬАГАҞӘА

АУРЫСШӘАХЬТӘ

Александр Пушкин

* * *

Жәлары зегь зну мꚙадукаҿ акәзааит,
Ма ныҳәартҟак сыꚙназ цьара,
Аҵьцьаҳәа ахьырпаргь срылатәазааит –
Сыртәыртәуеит схәыцрақәа сара.

Исҳәоит: аӡиас ҳамҭцанарсуеит,
Иагьа ҳанхаргьы ирацәаны,
Мышкызны ҳазынтәык ҳамꚙасуеит,
Иаҳзоужьуп ҳамшқәа пхьаӡаны.

Ма аҵь жәижәых затцә сазыпшуазааит,
Са схәыцуеит: аҭлақәа зегь раҳ
Саргьы, сызлоугьы – ҳаꚙнахуазаап,
Ҳазхылтцыз шаꚙнахыз, еиҭах.

Ма апшқа гәыргьахә дсырхәмаруазааит:
– Сычҳа, саҭамыз! – сгәы пшаауеит. –
Сара сканӡоит, уарах – ушәҭуазааит,
Са сцоит – аҭып узҭасырцәуеит.

Абасеипш хәыцрала инаскьазгоит
Арҭ амшқәеи атцыхқәеи зегьы,
Урҭ рахьынтә иарбан сацьал аазго? –
Исымоуп гәҭыхас есқьынгьы.

Аԥсцәаҳа гәымбыл сҭаирхома,
Имцаԥшьу сшалоу еибашьрак?
Ма схала мҩакаҿ даасыхьӡома?
Ма снышәнап соуроу ҿаҵьара?

Са сцәа-сжьы хьшәашәа ԥсахаӡамкәа,
Ианыруа иҟамзааит насыԥк.
Аха исҭахуп ихарацәамкәа,
Сабдуцәа рывараҿ зқәаҭыԥк.

Уа хыхьынтә иааҩуа гәырӷьа-ччараз,
Ишәҭуаз, ихәмаруаз аҿара.
Зегьы-зегь ззеиԥшу аԥсабарагь
Наӡаӡа исхаҿырбоз убра.

1829

<u>*Евгени Баратынски*</u>

* * *

Раԥхьа адунеиаҿ данцәыртц ауаҩы.
Данреихырхәоз ассирқәа иибоз,
Ианимамыз уи зегь хәыц-хәыц иҭцааны,
Хәычҭцас дызлаԥшуаз агәра анигоз,

Иахьынӡалаз уи аԥсабара игәы-иԥсы –
Убас дагәаԥхон аԥсабарагь,
Зегь реиҳа дзықәгәыӷуазгьы ҩызан иа изы,
Иагьцәажәон игәакьоу бызшәалагь.

Амҩан уи шәарҭак шиԥеиԥшу абар –
Иоунажьуам алаҳәа ҟыруа,

Иҵеипш дазырхәыцуа, ишалшо дҭахар,
Иҽникылар шеиҕьыз ирдыруа.

Ақәыцьма леишәацәгьа иҧнагалон зынгьы –
Дзыцәшәози, нас, имҩа маншәалан:
Ахацәа драҧгыла, ҧхьа днеиуан иаргьы,
Аҩныҟагь дхынҳәуан хьыӡла-ҧшала.

Ацәҳәыраҿ ихалар аҳәыҳәқәа ҵыруа,
Дшеиқәшәоз идыруан насыҧла,
Иреиҕьу аҧҳәызбагь, лыхцәы ссир шьқьыруа,
Дааигон аҟаитан-ӡара, ахьыбла!

Нас дҟәышхеит дышнеиуаз – ихшыҩ агәра игеит,
Дагәҭаст илаҧықәшәа-ицәаныррa…
Аҧсабарагь агәатҵа дызҭампшуа ихнаҩеит,
Дахькылнагогь илшом адырра.

1839

<u>*Фиодор Тиутчев*</u>

АБҔЬЫЦҚӘА

Аҧсатҵлақәа ҭынчӡа
Игылаз џьарак,
Алӡынрак ахьҭа
Иацәымшәо зынӡак,
Аҟәымҕ иатҵәа рықәуп
Абҕьы ҳәа – гә-зызҭам,
Ахаан имҩажьхаргь, –
Ахаан шьа злам.
Ҳа ҳакәзар, ҳласқәами,

Ҳашәҭуеит, ҳцырцыруеит,
Амахә ҳарҿалан,
Аамҭала ҳсасуеит.
Алцхынра дуӡӡак
Насыҧла ҳлашан,
Амра гәыбзыҕуан,
Аӡаӡа ҳҿаҳәуан.

Ус рашәақәа ирылган,
Атҵарақәа прит,
Ашәҭқәагьы еилаканӡеит,
Амрагьы шәшьит.
Иабаҳҭаху ҳартҭгьы
Ҳшыкнаҳау ҳкычҷыр,
Еиҕьӡами ҳныжьны
Иҳацәцаз рахь ҳаҧрыр!

Апшацәгьа-фырҭынқәа,
Шәласы, о шәласы,
Амахә гәыптцәага
Ҳзыхгатцәќьом шьҭазы.
Ҳамтцарсны шәыҭрыс наќ,
Иҳалшом апшра…

Шәыпры, нас, шәыпры нас!
Шәа ҳшәыццоит ҳара.

1830

АҾЫМҬРА

Ашьшьыҳәа, ҿымҭӡакәа уцала,
Угәҭыха, ухьаа зегь ӡала,

Урҭ жәҩан икыдло етцәатцас,
Угәатца иақәиҭны иҭаӡаз,
Убраќа игыла-иҭашәалоз,
Убжьы мыргакәан урзыпшлоз.

Ахы злацәырнагои агәы?
Еилкаашьас имоузеи ҿаӡәы —
Уара узакәу, упсы злаҭоу?
Имцуп агәҭыха – ҳәашьа змоу.
Аӡыхь урҩынтыр ихәашьуеит –
Уи ҿымҭ уаҿыхәаларц иааует.

Угәатца упсҭазаара ҭакӡа,
Угәы дунеиуп – иҭбааӡа –
Маӡа зқьы ҭоуп иҵьашьатәны;
Ашыкьбжьы иамхәаҿырц адәны,
Еицакра рмыхьырц – урҭ ҵәахыз,
Убраќа цәымзаны иакыз.

(1830 ашықәс иахыгам)

* * *

Апсҭазаара ҳзықәнаршәалакгьы,
Агәыгра ссирқәа ҳгәы иҭапҿым.
Инхоит наунагӡатәи амчгьы,
Нас апшӡарагьы еицакра зқәым.

Нас зегь ирзеипшу дгьылтә канӡарагь,
Ижәҩантәу ашәҭқәа рахь изцом,
Аҿнышьыбжьонтәи аҭакаразгь,
Аӡаӡа ирҿықәу рҿабаӡом.

Игәыӷра ахааан иеижьаӡатцәӄьом
Еснагь агәыӷрақәа ирхьыпшуа.
Абраӄа ишәҭуа зегь канӡатцәӄьом,
Зегьытцәӄьа мҩасуам ҳазлапшуа!

1870

Александр Блок

* * *

Апӄызырҭаҿ, ақалақь ныжьны унаскьар,
Аҳабла гәытҭшьааган зегьрыла.
Уа инхон апоетцәа. Дара-дара еиқәшәар,
Иатәеибамбо ус инеидгылон.

Уа башаӡа ихалон амра жжаӡа.
Абаараҿ лахҿыхра ӄаломызт.
Аҩыжәреи аусуреи рыда зынӡа
Уа инхоз ҽа дунеик рбаӡомызт.

Дара-дара цәгьа иеибарҽхәон ианашьлак,
Ирҳәон ирҿашәозгьы имшәаӡакәа,
Ргәы еишахынҳәуан ашьыжь. Уиашьҭахь рыҽхьак,
Аусура рҽарҭон импшӡакәа.

Алабааипш ирдәылыгәгәа рқьалақәа нас,
Амшын акәеицеира ихыпшылон.
Ахцәы бырфын ҭыпҳацәа рыбла нзықәшәаз,
Ирҿыгәҳәааны ирышьклапшуа игылон.

Ирҳәон игәыбзыӷха аамҭа ссирк атәы,
Ашәӄәҭыжьыҩцәа ирзыцәҳауан иасны.

Шәҭыш хәыҷӡак, пҭаш хәыҷӡак хьаас икы,
Урҭ рылаӷырӡ леиуан ирҩашны.

Инхон апоетцәа. Нас иарбан, иҳәа,
Уа уеиҳа урҭ ракәхума изхацәоу:
Узхамшәало уусқәа уркын уеимлаҳәа,
Иӡыхәашьха урылоуп иуҿатцәо.

Мап, сымш! Уа уоуп мыш лашарак зымбаз,
Апоетцәа, ианамух, ирымоуп:
Ахцәы бырфын, апҭаш, аамҭа ссиркгьы убас…
Ак ыҟаӡам урҭ уа иузрылоу.

Утәоуп уара упҳәыси ухи еиқәнарго,
Узинқәа узхоит иҿахтцәазаргь.
Апоет адунеи зегь ижәуеит иҭыркәкәо,
Уи зинк дызҭаӡом – иҭбааӡазаргь.

Алажә еипшгьы сцәыҭцапсаалт ааҭраҿ слаҳәуа,
Апсҭазаара схалаалт сеиҿыхуа,
Еиҭах агәра згоит: Анцәа иоуп сызтцәахуа,
Фырҭын хаауписхоугьы игәыбзыӷуа.

1908

ЖӘАҨАҨЫК
Апоема

1
Атцх еиқәара,
Асгьы шьҭоуп.
Иқәмақаруа,
Ижәыло-иқәыло пша тцәытцәӡоуп.

Уи апшацәгьа
Адунеи зегьы иахьӡатцәҟьоит!

Асы шкәакәа еиларгьежь
Ишьҭнахуеит апша.
Асы атцаҟа – тцаауп цәгьашәа.
Иныкәгылаз – дныкәатцәыр,
Дарбанзаалак ҿыцха
Дцоит дыкәҟьа – ах, рыцҳа!

Ахыбрақәа наҟ-ааҟ
Ашаха рыбжьданы,
Ихшьуп аплакат:
«Аизара иаӡбааит аусқәа зегьы!»
Аҭакәажә – лылаҕырӡ леиуеит,
Илзеилкааусм, дгәаҭеиуеит,
Иамаркузеи, иабаҭаху, иаба,
Абриаҟара иҭбаау аба?
Заҟа шьапкәырша рзалтцрызеи уи ахәыҷқәа,
Урҭ иршәым-ирышьам – ршьапқәа хыҷҷа.

Аҭакәажә дыкәтрабааха, асы пуа,
Дылхо днеиуеит убра.
– Ох, Анцәа ҳазтцапшуа!
– Ох, абольшевикцәа ҳҭарцалоит адамра!
Апша ҿацоуп баапсыла,
Атцаак еицәаӡоуп.
Малуаѿык, аа, дахьгылоу,
Ипынтцатцәҟьагь ҭаҳәҳәоуп.

Ани дарбахын? – Ихахәы лашьҭны,
Ҟәындҟәындроуп дызҿугьы, ибжьы хәаӗены:

– Амаҳагьацәа!
– Иҭахеит Урыстәыла!
Дышәҟәыҩҩ цагьахап –
Дажәарҟазоит дахьгылоу!...

Абан дахьцәыртцуа
Ипшь кахәхәа ҽеаӡәгьы.
Иарбаншь узырхәыцуа,
Апап ухатцкы?

Иугәалашәоу, цасаз
Умгәа рчны ушаалоз,
Иарбан цьарсахьаз
Ауаа ирҿаурҷҷоз?..

Лхамы дҭашьшьы аҳкәажә, абан, наскьагьы,
Лҩызак лхы налықәылкын:
– Ҭәыуаран, тцәыуаран ҳазҿыз ҳаргьы...
Адық! – аашьҭлыргеит дныққәҟьан,
Лҽагьааитцылхт убра.

Ҳаи, ҳаи:
Дышьҭых уааи!
Хәмаршьа цәгьала ихәмаруеит,
Афырҭын аапкуеит,
Изыхьӡо ркалҭқәа шьҭнахуеит,
Зегьы еилнархаауеит,
Иахоит, иажәжәоит рацәа
Аплакат хҭакы:
«Аизара иаӡбааит аусқәа зегьы»...
Иаанагоит ажәақәакгьы пытцәтцәа-пытцәтцәа:

…Аизара ҳаман ҳаргьы…
…Абар, абри аҩнаҿы…
…Иҳаӡбеит –
Ишьҭаҳхит:
Знык азы – жәаба, шаанӡа – ҩажәи хәба…
…Убри деитцаны аӡә дааҳашьҭуам – иҧҵәоуп…
…Ҳацәап, иазхоуп…

Атцх наскьахьеит.
Амҩақәа ҭацәхьеит,
Нкыдыгәгәала рыцҳак
Дгылоуп деиџьыпны,
Аҧшагьы шәышәуеит…

Еи, ахлаҳәада,
Уааишь арахь,
Ҳаагәыдибакылап…
Ача!
Сабацари, гәаҟ?
Уца наҟ!
Ажәҩан шәиқәара – шәахәа злам,

Агәаӷ шәиқәара тцҩа змаӡам –
Агәқәа еилазыршыз…
Агәаӷ цәгьа, агәаӷ ҧшьа…

Аҩыза! Угәыҽаныз,
Амарџьа!

2

Еиланарҩынтуеит аҧшатлакә, асы.
Жәаҩаҩык неиуеит, абан, тцхагәазы.

Ршәақьқәа нҭарс – аҿак, аҿак!
Амцабз хәыҵӄьоит уахьыпшлак…
Рҭаҭынқәа рҿаркәацә, рхылҧа рхаргәатә,
Рызқәа иадҵатәын туз, аха иааг!

Ахақәиҭра, ахақәиҭра,
Џьарсахьада, ах!

Ӄәах-ӄәах-ӄәах!

Ихьҭацәоуп, аҩызцәа, ихьҭацәгьоуп!
– Ванкеи Каткеи аҩыжәырҭаҿ итәоуп…
– Лара лқылҧад акеренкақәа ҭоуп!

– Ваниуша дбеиахт ихаҭа…
– Ҳара дахҭәым, дсолдаҭуп шьҭа!

– Ы, Ванка, амалуаҩ, алахша,
Иаабап, нас, иалуго уаха!

Ахақәиҭра, ахақәиҭра,
Џьарсахьада, ах, ах!
Каткеи Ванкеи уажә анахь
Изҿу здыруада – ахлымӡаах?..

Ӄәах-ӄәах-ӄәах!

Амцабз хәыҵӄьоит – уахьыпшлак…
Рабџьар шьҭых ицоит иеицҿак…

Аҩыза, умшәан, ушәақь аанкылан,
Иагәыдҵ, уамеигӡан Урырстәыла —

Ишьамҭлахәу,
Инеиҭамхәоу,
Итәарҿаҿоу!

Ех, ех, џьарсахьада!

3

Ицеит, ицеит ҳара ҳхьырпар,
Ар Ҟапшь иалалеит дара –
Ар Ҟапшь иалалеит дара –
Ахақәиҭразы кәпара.

Еҳ, апаҭазаара, уабаҟоу,
Гәаҟроуп, гәырҩароуп!
Рышәҵатәы хьыжәкәыжәуп,
Рабџьаргьы уаарауп!

Харҭ амалуаа цыхха иҭаҳҵоит,
Адунеи зегь амца ацраҳҵоит.
Ҽыкәабагас – ашьаршәы! –
Анцәа уҳахәа, уаҳзыпшы!

4

Асы иҿанахәоит урҭ ирышьҭоу, дыҳәҳәоит,
Ванкеи Каткеи ықәхысаа ицоит —
Аҽыуардын иахьынҳалауп
Фымца лашаракгьы…
Ах, ах, апсра зықәшәаз!..

Исолдаҭ шьнел ҩаза бґьаагәышьахуеит,
Ихы-иҿы бзамыҟәза иаапшгәышьахуеит…

Иршоит, иршоит ипатца еиқәатцәа,
Ипатцагьы иршахуеит,
Лафқәакгьы иҳәахуеит…

Абар, нас, Ванка – ижәӫа ҭбааупі!
Абар, нас, Ванка – иажәа еиҿкаауп!
Катка еилымга дгәыдикылоит,
Ажәа хаала дхихуеит…

Лара лҿеынхыршәҭшәа даапшуеит,
Лхапыц бырлашқәа лашоит…
Ах, бара, Катиа, сара с-Катиа,
Сыхәдатцҟәашәааду…

5

Быхәдаҿы макьанагь, Катиа,
Аҳәызбаҭып цқьа имгьаӡацт.
Бгәаҳәпы илатцак, бара, Катиа,
Анапхыцтыпгьы мгьаӡацт!

Ех, ех, бкәашала!
Бшьапы пшӡақәа цқьа иаарпшла!

Уаанӡа ибшәыбтцалоз џьоуҳарын –
Уашьҭа ибшәыбтцо сымбари!
Уаанӡа иалыбхуаз – дфицарын –
Уашьҭа ибоуа дсымбари!

Ех, ех, ус бцала!
Ак сгәы итцалеит цәгьала!

Дыбгәалашәоу, Катиа, сҟама
Ани афицар иахәхаз…

Иара убригьы бхы иҭыкәкәама,
Бара ахәымга, бара хаас?

Ех, нас, ҩапхьа сгәы ҟаҵа,
Снаган бышьтахь сышьҭаҵа!

Закә қылпад ссирыз ибышьаз,
Шоколадла бчон бҿамҟәо.
Иункерцәамзи уаанӡа ибышьҭаз –
Уажә салдаҭцәоуп беимзырҟьо?

Беимдырххоз, нас, беимдырхха!
Быҵсы ҭынчхап ус иаҳа!

6

…Еиҭах дҳақь-ҧсықьуа деиханы,
Уи рымҩа ҧитцәоит дрыхьӡаны…

Уаагыл, уаагыл! Андриуха, уиныс!
Петруха, иаҧхьаҟа униаҧыс!..

Трах-тарарах-тах-тах-тах-тах!
Асы еилаҩынтуа ихалт еиҭах!..

Деиҭаҧеит Ванка – дкәараҭцеит…
Ухыс ҽазнык! Ухыс, дуцәцеит!..

Трах-тарарах! Уашьҭа иубоу
Атәым ҧҳәыс лымтцарсра зеиҧшроу!

Дыбналт ала! Уцаз уажәы,
Сухьӡап, уабацари, уатцәы!

Дабаҟоу Катка? – Аа, дышьҭоуп!
Ахызатцә кәапӡа лхы иҭатәоуп!

Изҭынчхоу, Катка, шьҭа быпсы?..
Бышьҭаз, уа былажьыз асы!

Ареволиуциаз убас есқьынгьы!
Ацәа иалаӡам ҳаҕацәагьы.

7

Жәаҩаҩык уа рҿеивахала,
Рабџьар шьҭых цхьа ицоит еиҭа.
Ауаҩшьра ҟазтцаз, гәырҩала,
Дыҭәны дыҟоуп деиқәпата.

Илакҭа ҩеитцихуам, гәнаҳа,
Икәша-мыкәша зегь лашьцоуп.
Дцоит мыждақәшәа, ҿитӡом уаҳа,
Ихы-иҿы маапшуа иҭаҳәҳәоуп.

– Улахь зеиқәузеи, аҩыза?
– Ас уеицакыртә, упшқахоу?
– Ҳаи, Петруха, уџьабаҩызаап,
Мамзар, Катка улхыпсаауоу?

– Ох, аҩызцәа, уи апҳәызба
Са сыпсуан сылҿынтцәааны…
Дҟамлаӡацызт лара лҩыза,
Атцхқәа ҳрылан ҳаиманы…

– Лара лыблақәа имацәысуаз,
Амцабз апырқьҳәа исзыркуаз,

Насгьы лшьана пшӡа сназхьысуаз,
Лыхәда илатцак санагәӡуаз,
Ех, сеиларгаӡеит, аф зысыз –
Исыздыруам дзыхсырҟьаз… ах!

– Ҟоҳ, узлажьқәоузеи, уаҟәымтцуа,
Петка, упҳәысхама уара?
– Урҭқәа иеиларго, ирызхәыцуа
Уаҩ дузыпцшаарым ара!
– пхашьарами уқыцьқыцьуа!
Уалтц, ухатцоуп агәырҩа!

– Аха змада уара угәҭыха,
Ари аамҭа ҳазлоу,
Иагьа ҳцылап пхьаҟазыҳәа,
Убри ааста еицәоу!

Ус Петруха даалахҿыххоит,
Мачк иааиҭакны иныҟәашәа.

Иеиириашоит, ихгьы шьҭихуеит,
Акгьы ихьааӡам еиҭа.

Ех, ех! Еиҭагьы
Гәнаҳа датцаӡам аӡәгьы!

Ашәқәа ҽеила иашәыркуа,
Иҟалахуеит арҳәаракәа!

Агәыҳәгәытцәақәа уаха –
Икыдыртцоит рыпсаҭа!

8

Ох, уара, агәырҩа-гәыпҵәага,
Агәырҩа-гәыҟәха,
Амалаҽыршьыга!

Аамҭа схызгап,
Исхызгап убас…

Сыҧсы ааивызгап,
Иааивызгап уаҩҵас…

Сгәаҕ зегь ихызгап,
Ихызгап сзыхьӡаз…

Аҳәызба ҭызгап,
Дахәхап заҵьал ааз!..

Уеикәасырҳәып, амалуаҩ, уабацаришь!
Ушьа зжәып саҵашьшь,

Лшьа зуп сгәы исзалымхыз,
Исымпыҵапсыз…

Лыҧсы рҭынч, ҳазшаз, уара уматҵуҩы…
Ари гәҿыҕьрацәгьоуп!

9

Иӡыҩуп аҟалаҟь неимазак,
Абааш неватәи еиҟәпатоуп,
Уҟәыл-ужәыл иагьа уҭахызаргь –
Узбода-узкуада – зегь шәаҟьоуп!

Амалуаҩ амҩагәҭан ипынтца,
Атцаа иҿнамхырц итцәахуеит.
Атцыхәа агәытцарҽены ла рыцҳак,
Еицьыпны иваҕәҕәа иаапшуеит.

Аламлашь деипшуп уи амалуаҩ,
Азтцаара дыргеипшгьы дхәахьеит.
Ажәытә дунеигьы мчыдан, аарла
Инаҩс, алажә еипш, ивтцыпшуеит.

10

Афырҭын ҩапхьа имақаруеит,
Еиқәтәаӡом, еиқәтәаӡом!
Илашьцароуп, илашьцароуп,
Уапхьа игылоу дубаӡом!
Асы халоит игьежьуа,
Рыбла ҭнахуеит изҿаҳәуа.
– Ох, фырҭын баапсуп Анцәа!..
– Петка, ҳурпхашьеит рацәа!
Дарбан нцәаху зыхьӡ уҳәаз,
Иарбан бзиас иуирбаз?
Ухы иагуп уара, аиашаз,
Цқьа уазхәыцишь узырҩашьаз,
Иарбан арҭқәа узырҳәақәо –
Катка лшьакәхап иухьыкәкәо?
Ареволиуциа еибашьроуп, идыр!
Уишаҭо дыҟам уаҕа – думшьыр!

Пхьаҟа, пхьаҟа, пхьаҟа,
Аусуцәа, пхьаҟа!

11

Ицоит урҭ рызынтәыкгьы шеицу,
Ржәаҩаҩыкгьы – нцәа дызмам,
Зегьы ззеипшу,
Рыцҳашьара злам…

Цәгьароуп иќоу раґа изыҳәан,
Рабџьар иқәкуп мыц зымҳәо…
Афырҭынгьы уаҩ дамыхәо,
Игьежьы-хынҳәуеит иҳәҳәо,
Иамаӡамкәа хәарҭа-џсыхәа,
Асы еиқәнажьуеит еизыҳәҳәо.

Абираќ ќапшь
Цырцыруеит.
Ашьапышьҭыбжь
Иардыдуеит.

Аґа хәымгагь –
Аа, даапшуеит…

Уахгьы-ѐынгьы рыбла ҭнахуеит,
Рхы рыхнахуеит
Урҭ аурҭ…

Пхьаќа, пхьаќа,
Аусуцәа, пхьаќа!

12

Пхьаќа инеиуеит шьаҿа еиқәшәала…
– Зѐызӡаз уарбахын уа, еи!

Абираҟ ҟапшь апша иала,
Рапхьаҟала иҵырҵыруеит…

– Еи, адә иқәхаз уарбан уа?
– Абираҟ ҟапшь шьҭызхыз уарбан?
– Цәгьа илашьцоуп, дызбарҭам цқьа!
– Цәырҟьа-цәырас иааиуа уарбан.
Аҩнқәа уерывакуа маӡа.

– Упсы шҭоу уесуҭар еиҕьуп,
Уахьцалак усыпшааует.
– Еи, аҩыза, абџьар уқәкуп,
Уалга, уеҳаҭ, мамзар, уаҳшьуеит!
Ҟәах-ҟәах-ҟәах! – Анахьгьы арахьгьы,
Аҩныбжьара ахысбжьы еиныҩт…
Инеиужьны аурҭгьы ччахуеит,
Асы шьҭнахуеит еиларҩынт…

Ҟәах-ҟәах-ҟәах…
Ҟәах-ҟәах-ҟәах…

…Ус еиццоит апшацәгьа ҕәыхны –
Рлажәгьы аауеит ибҕарҳәазо.
Абираҟ шьаршә рапхьа ишьҭыхны,
Аурҭ уалпшынгьы думбо,
Хызатцә ыҟамкәа дызго,
Асы еиларҩынт бырлаш дала,
Ипшқарахӡоу ныҟәашәала,
Ишәҭ гәыргьын шкәакәа еилыпхо,
Рапхьа дцоит Исус Христос.

1918

Михаил Светлов

ГРЕНАДА

Зны ҳнеиуан ашьшьыҳәа,
Зны ҳҗәылон цьара,
Ҳарҭ «Иаблочко» – ашәа
Ҳқьышә иқәкын убра.
Ах, ашәа, уи ашәа
Ахашҭуам уажәгьы
Ақаруа ҳаскьын-ҿа
Иаҩычо адәгьы.

Аха сара сҩыза
Дышьҭызхуаз ҿакын,
Уи дгьыл харак аӡбахә
Еснагь иҿакын.
Дшәаҳәон уи гәыблыла
Шьыжьы-хәылпазы:
«Гренада, Гренада,
Гренада сыпсы!»

Иҳәон абри ашәа
Ҿырҳәала иара…
Иабантәааигеишь арпыс
Аиспанцәа ргәырҩа?
Иҳәа, Александровск,
Нас, Харков, иҳәа:
Шәҟалама аиспанцәа
Шәрызгәакьан иаҳа?
Иҳәа, Украина,
Абракәӡами, нас,
Тарас ду Шевченко
Ипсы ахьаҿҳәараз?
Иабантәааугеи, суа,
Ари ашәа хазы:

«Гренада, Гренада,
Гренада сыҧсы»?

Уи арҧыс игәҭыха
Ааиртуеит дмыццакы:
«Гренада ҳәа тәылак
Сыҧшааит ашәҟәаҿы.
Хьӡы бзиоуп, ҳәарада,
Иҧшӡоуп уамашәа,
Испаниатәыла
Иагәҭылсоуп, сашьа!
Са сҟәацә хәыч ааныжьны,
Уахь сцоит еибашьра,
Адгьылҟәа рзысшарц
Нхаҩыжәлар убра.
Шәынсыжьуеит, нас, сашьцәа!
Шәымшәан сара сзы!
Гренада, Гренада,
Гренада сыҧсы!»

Иҭҟьон абзарбзанҟәа,
Ибгон адунеи.
Ҳарҭ аибашьра иалаз
Аабатџәҟьон, аиеи.
Ҳашцоз амра гылон,
Ҳашцоз иҭашәон,
Инрылымшо уаҳа,
Ҳазгоз аҽҟәа аапсон.
Уа «Иаблочко» – ашәа
Ҧхьа иргон ҳескадрон,
Уи ашәа гәыҭшьаага
Дунеи арҳәацәон.
Иабаҟоу, мшәан, уашәа,
Са сҩыза, ааҧшы:
«Гренада, Гренада,
Гренада сыҧсы!»

Иҽы днахьышьшьит уа
Ахызатцә зықәшәаз,
Уажәада зкәадыр
Инахымтцуа иаауаз.

Са избон: амза шнеиуаз
Иааҭгылеит цьара,
Псы зламыз иқьышәқәа
Инрықәбеит: «Грена…»
Дабаҟаху сыуа,
Даҳцәыӡит зынӡа,
Уахь, иашәа ссир има,
Дцахьеит хараӡа.
Убринахыс идгьыл
Иахымҩыцт ибжьы:
«Гренада, Гренада,
Гренада сыԥсы!»?
Иҩызцәа ирызгәамҭеит
Иара дышҭахаз,
Урҭ «Иаблочко» – ашәа,
Иаҿын ишаҿӡаз…
Аха мраҭашәараз
Ашәапшь ҟапшь, иубартә,
Иналаҭәеит алаҕырӡ
Еиԥшыз цәыкәбарк…
Апсҭазаара иаӡбеит
Уажә ашәақәа ҿыц.
Ишәарҭаӡам ашәа,
Ахьырԥар, шәаҟәытц!

Гәырҩада, гәырҩада
Пхьа шәнеила шьҭазы…
Гренада, Гренада,
Гренада сыԥсы!

1926

Лев Озеров

***

Сыԥсыр сҭахгәышьам ааԥын агәҭаны,
Аҿа антцысуа, ианышәҭуа аԥсабара,
Ианыцқьоу ажәҩан ҳәаада са сханы,
Ианеигәырҕьо зегьы-зегь амра ԥхара.

Нас аԥхынразгьы исҭахым аԥсра,
Санахәаԥшуа абҕьы иатцәа еиԥынчыла,
Агәил афҩы смаҳакәан сызхара,
Сҽысзымкәабакәа иҟәандоу қәаршаҩыла.

Аԥсра хьанҭоуп ҭагалан еиҳагьы,
Абаҳча қьуа иангылоу шәырла ихыбны,
Ишны имеиқәтәакәа иҭасҭәаз аҩ-ҿагьы –
Сышԥацари абарҭқәа ус иааныжьны.

Сыԥсырцу, нас, сара аӡын мшы аҽны –
Излазгәаҕьрызеи, уаҳа гәсызҭаӡами,
Исшьуама сҩызцәа-сҭынхацәа лаҳәны?
Ааԥнынӡагьы ушьҭа рацәак бжьаӡамеи!

***

Са снеиуеит, сымҩа саԥхьа ишьҭоуп,
Уа хәыцрак схоуп.
Гәаныла исҳәоит – ари лашоуп.
Ари лашьцоуп.
Ауаа ҩнамлацзар аҩны –
Макьана ҩным.
Амш ҟамлацзар усла иҭәны –
Макьана имшым.

АГЕРМАН БЫЗШӘАХЬТӘ

Иоган Гиоте

* * *

Ашьхара ҵшьаала
Иахалеит ашәшьы.
Аҵаракәагь абнахьтә
Иааҩуам рыбжьы.

Иҵысуам ҷьара бӷьыцкгьы,
Иҭынчхеит зегьы.
Уаамыццакын, нас,
Уҭынчхап уаргьы.

1780

Генрих Геине

АСРА[2]

Асулҭан ипҳа хазына
Хәылпазыла ҵаӄа длалбаан,
Афонтанқәа рашәа лҽеаҭа,
Лаҳҭынрапхьа ҭынч длеиҩеиуеит.
Есыхәылпаз уа наурҵас

[2] *Ари ажәа «аԥсуа» ҳәа аанагоит.*

Тәымуаҩык – арпызбак – дгылоуп,
Афонтанқәа рыцпхь наиқәҭәо,
Есымшааира дшьада-цәышхо.

Аҳкәажә пҳәызба убри дгәалҭан,
Хәылпазык убас днаиазҵааит:
«Са исҭахуп уа ухьӡ еилыскаар,
Уабатәиу, узышьҭрада?»

Аҭакс арпыс: «Маҳмыҭ сыхьӡуп,
Еимынтәылатәуп. Са сышьҭра
Џьалс абзиабара рымоуп…
Иааигәаӡоуп шьҭа саргьы саџьал».

<u>*Иоган Бехьер*</u>

АБИРАԞ

Данкаҳа, иҩызцәа еипхеибаҵа инеит.
Ишпаруаз, ихырҩеит чабрала ихы-иҿы.
Ачабра еразнак ишьала иԟапшьхеит.
Ашьа иҿыкьасо дышьҭан адәаҿы.

Дызгылом уи уаҳа. Иҵәахуп ихы-иҿы.
Бираԟ ԟапшьуп ахаҵа хаҿыс иҭынхаз.
Бзиала, аҩыза! Бираԟс уа ухы-уҿы
Иахьарнахыс иҳама ҳцалап ҳара инхаз.

1932

Февраль 25, 1968

АБАЗА БЫЗШӘАХЬТӘ

<u>Қьарым Мыхц</u>

СЫЗЛОУ ШӘАХЬ

Ацикл «Абазашҭа» аҟнытә

Ашәқәа аашәыртлароуп лассы-ласс,
Иаартызааит ахышәқәа!
Шәӡырҩы! Ишәаҳауама?! –
Бжьы ссирқәак ааҩуеит харантә:
«Радеда» ҧшӡа рыма
Иҳаҩсхьоу ашәышықәсақәа рышҟа
Ицоит урҭ, ҳазхылтцыз,
Иҳазҭаз Аҧсадгьыл ҳара.

Ашәқәа аашәыртлароуп лассы-ласс,
Иаартызааит ахышәқәа!
Шьыжь заа ишәырҿыха –
Иӡырҩып, ираҳап ахәыҷқәа:
Ашәуа ҿырпынбжьы шырхыҩуа
Арҭ ҳашьха даушқәа,
Шаҟа игәазырҳагоу
Ҳаҿҟазацәа инеиуа рбыжьқәа.

Ашәқәа аашәыртлароуп лассы-ласс,
Иаартызааит ахышәқәа!
Ҧсызхоу уаҩ дҟалома

Ажәытәашәа абжьы змаҳауа:
Кына ипҳа[3] лылабжьыш леиуеит
Рҩашшәа ихышхытцәа,
Ижәдыруама уи
Заҟа зқьышықәса иргәылсны иаауа.

Ашәқәа аашәыртлароуп лассы-ласс,
Иаартызааит ахышәқәа!
Ҳа ҳгәырҕьоит уажәы,
Аха ҳгәырҕьозма ас есқьынгьы:
Ирблыз ҳа ҳанасып
Еиқәыхьшәашәа ишьҭамзи иццышәха,
Ҳа ҳшьала икәабази заҟантә
Абри ҳадгьыл зегьы!

Ашәқәа аашәыртлароуп лассы-ласс,
Иаартызааит ахышәқәа!
Ҳгәырҕьабжьы неилааит
Ашәышықәсақәа рышҟа пхьаҟа.
Иҟалоит ҳа ҳапсҭазаара
Уажәеиҳагь итцегь ишәҭышха,
Иҟьаҟьаӡа рымҩагьы нагаз
Апеипш лаша аҟынӡа ҳагәқәа.

Ашәқәа аашәыртлароуп лассы-ласс,
Иаартызааит ахышәқәа!
Шәӡырҩы! Ишәаҳауама? –
Бжьы ссирқәак ааҩуеит харантә:
«Радеда» пшӡа рыма
Ихаҩсхьоу ашәышықәсақәа рышҟа

---

[3] *Қына ипҳа Минаҭ – ашәуа лакә ҭыпҳа. Ирҳәоит лхаҭа данҧсы ашәа лҭынхеит ҳәа.*

Ицоит урҭ, ҳазхылтцыз,
Иҳазҭаз Аԥсадгьыл ҳара.

СЫԤСҬАЗААРА

Ааԥынра мҩасуеит,
Аԥхынра хҭалоит –
Са сҩеиуеит сышиашоу
Ашьха саҿалан.

Аԥхынра мҩасуеит,
Иааиуеит ҭагалан –
Са сҩеиуеит сышиашоу
Ашьха саҿалан…

Шьыжьыказ шәҩагылан
Ашьхахь шәнаԥшуазар,
Уи ақәцәан ихалаз
Аныҟәаҩ дшәымбозар,
Алада агәаҩахь
Шәеимымдан лаԥшыша:
Ашьхақәа ирхацыруа
Ауарбақәа шәрылаԥш!

АҚЫРҬШӘАХЬТӘ

<u>*Галақтион Ҭабиӡе*</u>

* * *

Иарбан вулкану итӷәацыз анаӷа?
Атцх лашьца иналӷьаз иарбан мцоу?
Зшьа цқьа каҭәода? Дпоетуп игәаӷуа,
Зашәақәа хытцны ишьа рҩашха ицо.

Иарбан пҭа еиқәароу амра зеаҿазкуа,
Ажәҩан абжара зтцәахыз зеахьыгӡа?
Ари – апоет, уара уажәақәа еицазкуа,
Уаӷацәа ршыкьбжьоуп, измам тцыхәаптцәа.

Иарбан фырҭыну, дыдроу ҩапхьа ицәыртцыз,
Иарбан ари: ибылуама адунеи?
Иқәпоит ауп уа уажәа, аиаша иахылтцыз,
Рӷамақәа еиҿасуеит уаӷа цәгьеи уареи.

Иарбан шьҭыбжьы хаау ихало есааира,
Иарбан лашароу насыпны икапхаз?
Апоет, уара уиаша иагеит ауп аиааира,
Ари уара уашәоуп – аӷа дҭазырхаз.

1916

АХҚӘА

«АЖӘЕИНРААЛАҚӘА» ***(1968)***
Уааи сыԥныҟа 7
Жәытә ҟазшьала 7
«Ааит, аҳаҳаи!» 8
«Абри ашьха ду ақәцәан сызхалар…» 9
Ҳаи, сааукәыхшоуп, ахаҵа! 9
«Сара агәаҟра сақәшәаахьеит…» 10
Агәалашәара 11
Ԥ-гәаанагарак аӡәы лзы 12
Аҭыпҳа 12
«Амԥа иаԥыршәла ашацаҳәа…» 13
«Быбла ршанхагақәа…» 14
«Амза лашараҿ ашәҭ бгьыцқәа хиаало…» 14
«Ибымдырууеи, сыхаара…» 15
Ашәа 16
Иреигӡу аҵх 16
«Усҭахуп ҳәа лхала исалҳәеит…» 17
Аԥсшьара 18

«АҴХИ АМШИ» ***(1970)***
«Адгьыл, ажәԥан, ага, ашьха…» 21
Ааԥынтәи ақәа 21
Са исҭахуп… 22
«Сыцәоушәа, сыцәамшәа…» 22
Ашьыжь 23
«Арԥаш ҭрысқәа еилаҿеоит…» 23
Жәаа 24
«Аҵла иалԥрыз – ҳаилахаа ҳцеит иҳәеит…» 25
«Са сындәылҵит адәахьы…» 25
Дадыркылоит амра шаша… 26
Амԥан 26
«Иҵәоуп амшын…» 27
Аҿы 27
«– Сааԥсеит, иагьа зундазгьы…» 28
Аԥшәма 28
Ԥ-ԥсҭазарак 29
«Иганаҿ иԥызцәа иаарысуа ирыԥҟон…» 29
Аԥхыӡ 30

«Иҟоуп, издыруеит…» 31
«Сышьҭахьҟа ашьхақәа апҭа рхачын…» 31
«Зны-зынла сара сызлаҟоу ссируп…» 32
«Лани лаби – шәлықәгәыргьа!..» 32
«Схәыцреи сареи ҳхала суадаҿ ҳаицынхеит…» 33
Ашәа 33
Апоет уахь 34
«Ари амшгьы цеит ашьшьыҳәа…» 34
Сыҵсҭазара-сдаҟьа 35
Агәалашәара 35
«Ирҳәоит…» 36
Издыруада? 36
Са схәыцрақәа 37
«Соушәыжь, соушәыжь!» 37
Ауаҩы 38
«Ашоура аныҟоу, амра анцеиуа…» 38
Амшцәгьа ашьҭахь 39
«Схәыцуан: зны ик избонда, шьыри…» 39
«Ажәҩан иаҵәара ихагьыжьуа ишалоу…» 40
«Слықәшәон лассы-ласс абра уажәааныла…» 40
«Иауан ақәа. Иауан. Иауан…» 41
«Са сҩагылеит шарҧазы…» 42
«Снеиуеит иахьамуа сҿынкыло…» 42

«АМШ ИАНАЦЛО» ***(1973)***

Аныҳәапхьыӡ 45
Амра ссируп аҭашәамҭаз 45
Аҿқәа 46
Алакә аҟнытә 47
«Схәыцрақәа, иҭыхо сгәы иҭаз…» 48
Аҭәатла 49
Арҩашқәа 49
«Сабажәго?» 50
«Ҿынла ҳзызхәыцуа, ҳзеипхыӡуа уахынла…» 51
Быҕькапсантәи апхыӡқәа 52
«Иацалеит адгьыл апхара…» 53
Аҿырбара 53
«Уара, аҵыс хәыҷ, сылашара…» 54
«Амра убомызт…» 54
«Сусқәа неилажьны сцароуп аамҭала…» 56
Ашьыжь аккараҿ 56

Ажәытә баллада 57
Амхы шкәакәа. 58
Рапхьатәи акәыкәу 62
Аапын мшы 63
Имҩахытцыз аҽеы 64
«Изакәызеи исыцрымшәо…» 64
Аапынтәи ашәа 65
«Исзыпшыхын тцыси ҳәыҳәи…» 66
«Уаҩ изышьтымхуаз еидарак…» 67
«Са сзын шәара ижәуа сымбакәа!..» 69
Абахә 70
Амш ианацло 71
Аелегиа 72
«Сцон аҩныҟа хәылбыҽхала…» 73
Ацәыкәбар хәыч 73
Сымши сымчи 74
«Амҩахәастеи амза итәуи…» 75
Сбыҳәон 76
Уапсуара узахымпеит ҳәа 77
Сазҳәаз иахь 77
Аҿыхара 77
Сан 78
Шьыбжьаанӡеи 79
Шьыбжьышьтахьи 79
Шьыбжьонтәи атынчра 80

«САРА СТЫНЧРА» ***(1977)***

Абрыскьыл изхәыцра 83
«Аха, сишь, изакәызеи испеипшу?!.» 84
Ажәа 84
Абипара ҿыцкәа рахь 85
Ҽнактәи апстазаара 86
Иҟоуп убас аамтакы 87
Апхыӡ ашьтахь 88
Амҳацьырцәа рахь 89
«Са истахым сгәыхәтәы сахьымӡа…» 90
Сара стынчра 91
Сашәа 93
Амшыни сареи 94
Ауаҩы 95
Абла иамбо 96

Ашәҭқәа рбаҳча.. 97
Аслан... 98
Зда смаҭәам 99
Ажәҩан ахысра..100
Алакәқәа...101
Ачымазара ашьҭахь 102
Хьӡы змам ашәҭқәа 103
«Бҵәыуоит ҳәа сыќоуп! Избан?..»..104
«Ашәҭқәа иҽрылак, баҳча еинҭәылак дҭала…» 105
Быҕькапсан амшын ахықәан..105
Абжьы 106
Са сыҧсы..108
«Уа деилагеит, рхәеит…» 110
Аҧсуара...111
Ачҷапшь еиқәаҵәа..113
Апоет 114
Са сыззыпшу 114
Аҿар рахь 116
Џьанаҭҭәи ахақәиҭра..117
Сгәы 118
Аҿыхара 119
Ҳанажәлак… 120
Харантәи ашәќәы..120
Ацәаҧҿыга..121
Ацәашьы...122
Амҩа иқәу ашәахәа...123

«АМҨА ИҚӘУ» ***(1979)***

Амҩа 127
«Уанындәылтцуаз ашьыжь ашәхымс уахќьашеит…» 127
Гха 128
Зегь рыцкы 129
Амш гәазырҳага 129
Азатцәра 130
Аныҩбжьқәа 132
Ардәына..133
Аамҭа 133
Ахьаа...134
Ахәыцра..135
Апшаара 135
«Аӡә дыќоуп убасшәа…» 136

Апшеи абҕьи...137
Азатцәра 138
Агәрамгара...139
Адырды...140
Атцыхәтәантәи аччапшь 141
Са снеиуеит… 142
Аиашахь шьаҿак 142
Сара сызлапшыз 144
Аӡын азхьра..145
Апхыӡ...146
Ҳара ҳцәыртцра 147
Атцыс иатцәа абжьы 147
Аҟәраанқәа...149
Алыми ашышкамси 150
Аҟәраан..151
Ирҳәо-ируа...152

«УАХЫНЛАТӘИ АШӘТ҅» ***(1984)***

Ари адгьыл 155
Са сбаагәара 156
Т҅хыбжьонтәи аныҳәара...157
Ацәқәырпқәа...157
«Иҟам атцых ҳәа хазы…»...158
Аҳәатәы 159
Зышьха ихалаз 159
Аҿар 160
«Са сгәы ит҅азоуп сыбла ирбаз…».......................................161
Амш ашьра 162
«Иаҳхьаауп, иаҳҳәаргьы иҳамҳәаргьы…» 163
Апшөы лахь...164
Ақәатцаҿ..165
Нас азыҳәан..166
«…Иатцамтцакәа иҟам уи ссир-цьашьахәӡак…» 167
Апсраҿы...168
«Иарбан тәылоу шәҳәозар хыла…».....................................169
«Икыдысхып хҿак ала цәҟьарак…» 169
Ажәытәуаа ражәа 170
Ажәтцаракәа...171
Сара издыруеит...172
Пшьаала-хаала 173
Уарада, гәышьа… 175

Иаарту ашәҟәы 175
Деспина 177
Ажәҵыс ҟьала 179
Ихнымҳәыз аибашьҩы ибжьы 180
Асыԥса 182
«Шәышықәса зхыҵуаз…» 183
Уахынлатәи ашәҭ 183
«Аԥсра ушазыԥшу есымша…» 184
Иахьатәи ахьаа 184
Ахықәаҿ 185
Исҳәарызеи? 186
Сымҩа 187
Арҩаш хага 189
Ашьыцраз абаллада 190
Архынҳәра 191
Атцыс иатцәа ашәа 192
«Анаҟә хыҵуан еитцыхәхәа…» 193
Атәым скьалаҿы 194
Анасыԥ хьанҭа 194
Амҩа ианхалаз 195
Амра аҭашәамҭаз 196
Аԥсцәаҳа ихырқьиага 198
«Ҭаҷкәымҭцас сгәы сратцәеит…» 199
Амш бзиа 200
Арԥыс хәыҷ изхәыцра 202
«Сынҭаргалт шьоук пхыӡла…» 202
Аихьӡара 203
Сыгәҭыха 204
Арыжәтә 206
Зегьы рҭак 207
«Аԥсҭазаара сгәы ннархоит лассы-ласс…» 208
Жәҩан ахаҭарнак 208
«Анасыԥ уашьҭоуп…» 209
Иаҳзеиԥшу агәнаҳа 210
Ашәа 212
Аразҟы 213
Саԥхьака 214
Аҭынчра 215
Ааԥын ашәа 216
«Исҳәом – изҭахыда!..» 216

Акәапҟәа рхаҭыпан 217
«Уаҟәгәыг, нас, аӡын маҵьана...» 218
Аӡынтәи атҵыс 219
Ашәара..220
Алахьынтҵа 221
Аҵәгьа-абзиа..222
Ирҳәази исҳәази 223
Ахатҵара аамҭа 224
Абри...224
Аимак баша 225
Ашәарҭа аҧыхра...226
Амра аҵәыртҵра...227
Бареи сареи ҳхала 228
Ашәа 229
Раҧхьатәи аиҧылара..230
«Илҳәа – илызҳәом...» 231
«Ашырҧаз...»...232
«Сыҟамкәа суада иааҩналан...» 233
«Нас, ибгәаламшәои, ишеисуаз ҳарҭ ҳагәҟәа...»...............234
«Амра ҭалахьан ахшьыра...» 234
Атҵых затҵә..235
«Уа уда сзынхом ҳәа зҳәахьазгәы...» 236
Ашәҭҟәа ирылоу аҭыҧхa 237

«АНЫҲӘАПХЬЫЗ» ***(1989)***

Амш 241
Ауаара 241
Аҵәыкәбар..242
Ажәеинраала 242
Аҟәа..243
Алашьцараҿ...244
Ахьычҧаҵыр..245
Арбагь 246
Ахаҳә ыршәуп... 247
Аҟалаҟь баҳчаҿ 247
«Шьҭа уахьӡа уи амш лашара...» 249
Аҵгәы аҿы аӡәӡәоит..249
Амза зхалаз 250
Ахьӡынҩылара 251
Ажәеинраалаҩ...252
Аҿынкылара 253

Аԥсуашәа 254
Ажәа 255
Ауаа рныҳәаҿа 256
«Раԥхьаӡа ицәыртцит абри иаххапхо…» 257
Ҳаԥстазаара 258
«Ак схаштызшәа сшыҟоу сԥыкԥышьтуа…» 259
Шалуа тҷәыцьба игәалашәара 260
Ахәычра 261
Избан? 262
Аҳәаақәа 262
Асас мӡышәа 263
Ахьажь 265
«Ашара иахубаартә ухы…» 265
Агәалашәара 266
Аилытцра 266
Ашәа ацымхәрас 267
Аамта 267
«Иацтәи амш зырҿхәоз иацралан…» 268
Сазыԥшуп атак! 268
Ахәрашәа 269
«Бызбеит – ибылахеит сыԥсы…» 274
Сажәеинраала 275
Аҿара 277
«Уаанӡа икҿажьыз цьара кәакьк…» 278
Мачк 278
Ахақәитра 279
Атцыхәтәантәи афырхатцара 281
Ҳаиҳа зымчу 281
«Амра пхоит ихалан икажжы….» 282
«Иҿан, икәыԥшын адунеи…» 283
«– Ҳахьынӡаҟоуғь ҳақәшәом анхашьа…» 283
«Сышгәаҟуаз – лашарак ҟаланда…» 284
Атцлақәа 285
«Саамта мааицкәа…» 286
Агәҿыгь 286
Ахра иаҿахаз 287
«Ушԥаҟоу ҳәа сиазтцааит тахмадак…» 287
Аԥсабареи сареи 288
«Итәыцыпхьаӡа…» 290
Амза лыԥшаахқәа 290
Нтцәара зқәым 292

Ажәеинраалара 292
«Атцх угәжәажәо уаламхацзар…» 293
Ақәа 293
Атыша ахықәан 295
Иузыпшуп ахәыҷқәа!...296
Ирҳәап нас...297
«Ҳаамҭа анааилак…» 298
«Цәаҳәа-цәаҳәала…» 298
«Адгьыл самкуа…» 299
Ачандаракa 299
Алисеи алиаси ирызкны..301
«Иубама, сзызхәыцуа еилургама?!.» 302
«Сара пстазарак сызхоит…» 302
Сажәа 303
«Улеи арахь аюныкa!..» 303
Сюыза уахь...304
Бажәа затцәыкоуп...305
Ҳарт атынчроуп ҳазлахало...306
Апсшәа агәхьаагара 307
Аџьныш ицасаз 308
Шәкы ркынтәи акы 308
Ахтаҿы..309

ХАЗ ШӘКӘНЫ ИҬЫМЦЫЗ АЖӘЕИНРААЛАҚӘА

«Илсырдыруам ҳәа саҿгәышьоуп…» 313
Иахтәу – иахтәым 314
Аныкәаю 314
Апсны агимн 315
«Хәыцра хаарак сцоит схыхәхәала…» 316
«Сыхнагалеижьтеи итцзози…» 317
Амхаҿы 317
«Акалашәа икоуп ицашьа…»...318
«Абзиеи ацәгьеи, ахааи ашеи…»...319
Урт рыбзиабара...319
Аюстаа илаф 320
«Сара, сашта зны саатытцноуп…» 321
Абзиабара..323
«Атцыс дукәа ашәа рызҳәом шамаха…».....................................324
Аатгылара..325
Ажәюан азы ашәа..326

«Дыцьбаран иара гәыла-шьамхыла…»..327
Зан даанӡа иҿыхаз ахәыцқәа 328
Амцажәла 329
«Уеилахоуп, уеилахоит есқьынгьы…» 329
Зпартбилеҭқәа збылуа шәахь...330
«Уааи, сышьҭых, аҳы, суарҳал…» 331
Аԥсны 331
Хәылԥазтәи аӄәышра 332
Агәыҕра...333
«Аамҭа хеит, имчыдахт, иазынкылом…» 334
Аламыс дгьыл..334
Анхаҩ иблала 335
«Снеиру – сымнеиру?»..336
Амшын ԥхыӡ 337
Азԥшра 338
Мчыла 339
Иӄоу умбои..340
Абраӄагь убас ауп...341
«Ахышә иаакылсуеит, ашә ахь ушыԥшу…» 342
«Аҩсҭаа дрыбжьаланы иӄоуп иаазқәылаз…»...................................342
Абжьы хаа...343
Албаашара...344
Ага бӷьыци ашьха бӷьыци 345
Хара ҳлакә...346
Абзиабареи аҿареи 347
Маланыӄәеи малатәеи..347
Аӄызқәа 349
Амш хьанҭа 350
Ажәлаӄьаҩ шана 351
Аԥшӡақәа шәахь..351
Абӷьыцқәа 352
Анцәеи ауааи...353
Имырхьаа… 354
Арупап 355
«Мрагыларахь сахеит, сеихеит мраҭашәарахь…»...........................356
Мышмыжда 356
Хәылԥазы 357
Ахҭыс 358
Сыхьӡ 359
Ахытҳәаа...359
Акәбырқәа 360

«Хәҭа-хәҭала, мач-мач сара сцәа-сжьы еизганы…» 362
Ашьантцеи аихымцеи 362
Ахыԥеыга 363
Агагақәа...364
Ус дыԟоуп пҳәыск...364
«Аӡәаӡәала исцыло, сызцыло…» 365

АЦЫХӘТӘАНТӘИ АЖӘЕИНРААЛАҚӘА

Агәеанҵара 369
Абыргцәа 369
Аҵоура...370
«Рызбахә сымоуп шәҭы быбышқәак…» 371

АИҬАГАҚӘА

Аурысшәахьтә

«Жәлары зегь зну мҩадукаҿ акәзааит…» *А. Пушкин* 375
«Рапхьа адунеиаҿ данцәыртц ауаҩы….» *Е.Баратынски*................376
Абгъыцқәа. *Ф.Тиутчев* 377
Аҿымтра. *Ф.Тиутчев* 378
«Апстазаара ҳзыкәнаршәалакгьы…» *Ф.Тиутчев* 379
«Апкызыртаҿ, ақалақь ныжьны унаскьар…» *А.Блок* 380
Жәаҩаҩык. *А.Блок*..381
Гренада. *М.Светлов* 395
«Сыпсыр стахгәыышьам аапын агәтаны…» *Л.Озеров*..................398
«Са снеиуеит, сымҩа сапхьа ишьтоуп…» *Л.Озеров* 398

Агерман бызшәахьтә

«Ашьхара пшьаала…» *И.Гиоте*...399
Асра. *И.Геине*...399
Абиракь. *И.Бехьер* 401

Абаза бызшәахьтә

Сызлоу шәахь. *Қь.Мыхц* 401
Сыпстазаара. *Қь.Мыхц* 403

Ақыртшәахьтә

«Иарбан вулкану итҟәацыз анаҟа?..» *Г.Табизе* 404

Таиф Шьаадаҭ-иԥа Аџьба

ИАЛКААУ

Ажәеинраалақәа

Аиҭагақәа

Таиф Шаадатович Аджба

ИЗБРАННОЕ

Стихотворения

Переводы

На абхазском языке

Аредактор Л.Чамагәуа
Асахьаҭыхҩы Р.Габлиа
Компиутерла еиқәлыршәеит Н.Гәынба

Аформат 84х108 $^{1}/_{32}$. Атирж 500.
Иҟаҵә. акь. бӷь. 13. Иныҟә. акь. бӷь. 21,8.
Аҿаҭҵаԥҟа №

Отпечатано в ООО «Флер-1»
350058, г. Краснодар, ул. Уральская, 98/2